

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Τεύχος 12, Απρίλιος-Ιούνιος 2017

Περιεχόμενα

Σημείωμα του Συντονιστή έκδοσης

Επιστημονικές εργασίες

- Groeneveld Hans, Επιχειρηματική Δράση των Συνεταιρισμών - Μεθοδολογία και διερευνητική εφαρμογή για 33 χώρες
- Παπαγεωργίου, Κ.Α., Περιπέτειες και κατάρρευση των ελληνικών αγροτικών συνεταιρισμών

Αξιόλογα κείμενα

- UNESCO: Ο συνεργατισμός αποτελεί παγκόσμια άυλη πολιτιστική κληρονομιά
- Συνεταιρισμοί: Η δύναμη δράσης για τους βιώσιμους αναπτυξιακούς στόχους των Ηνωμένων Εθνών - Διεθνής Διάσκεψη Κορυφής των Συνεταιρισμών
- Καμενίδης Θ. Χρ. “Αγροτική Αγορά” – Από τους παραγωγούς στους καταναλωτές
- Αθέμιτες εμπορικές πρακτικές μεταξύ επιχειρήσεων στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων Έκθεση της Επιτροπής, 2016.
- Οικοδόμηση ενός χρηματοπιστωτικού οικοσυστήματος για τις κοινωνικές επιχειρήσεις – Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ.
- Κώδικας Συνεταιρισμού εργαζομένων
- Οκτώ άνθρωποι κατέχουν τόσο πλούτο όσο ο μισός πληθυσμός της γης - Ανακοίνωση της OXFAM

Νομοθεσία

- D. Hiez και Ιφ. Δουβίτσα: Το συνεταιριστικό δίκαιο στο επίκεντρο

Σχόλια

- Η φορολογία των συνεταιρισμών
- Η εκπροσώπηση των συνεταιρισμών
- Οι Αγορές Παραγωγών

Συνεταιριστικές Οργανώσεις

- Συνεταιριστική Τράπεζα Καρδίτσας – Η πρώτη ελληνική ηθική τράπεζα

Βιβλία

- Αρ.Ν. Κλήμη, «Οι Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα», τόμοι 1 έως 6 στο διαδίκτυο ([link](#))
- Edgar Parnell, «Επανεφεύρεση των Συνεταιρισμών», στο διαδίκτυο ([link](#))

- Περιοδικό «Συνεταιριστική Πορεία», στο διαδίκτυο (8 από 64) ([link](#))
- Κ. Παπαγεωργίου – Ο. Κλήμη-Καμινάρη, «Οι Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα» τόμοι 7 και 8, (περίοδοι 1977-81 και 1982-93), έκδοση ΙΣΕΜ, Εκδ. οίκος Αμφιλύκη, Πάτρα, 2014
- Χρ. Θ. Καμενίδη, Συνεταιρισμοί: Αρχές | Οικονομική-Πολιτική Ανάπτυξη | Οργάνωση | Νομοθεσία. 3^η έκδοση, Εκδόσεις Κυριακίδη, 2016
- Κ. Παπαγεωργίου, «Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία - Θεωρία και Πρακτική (Τρίτη έκδοση), Εκδόσεις Σταμούλη, 2015

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΟ
ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ (Ι.Σ.Ε.Μ.)
Διεύθυνση περιοδικού: Το περιοδικό αναρτάται στην ακόλουθη διεύθυνση:
isem-journal.blogspot.com

Συμβούλιο Έκδοσης (κριτές επιστημονικών εργασιών):

Αλεξόπουλος Γεώργιος	Δρ Γεωργοοικονομολόγος, ΕΕΔΙΠ Γεωπονικό Πανεπιστήμιο
Ανεσιάδης Αντώνιος	Γενικός Διευθυντής Ένωσης Αγροτών Ν. Σερρών
Αποστολόπουλος Κωνσταντίνος,	Καθηγητής Χαροκοπείου Πανεπιστημίου
Δημάκης Ιωάννης	Γενικός Διευθυντής Ένωσης Αγροτών Αργολίδας «ΡΕΑ»
Δοδόπουλος Σοφοκλής	Πρώην Εντεταλμένος Σύμβουλος της ΣΕΚΑΠ
Καμενίδης Χρίστος	Καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης
Καραμέτου Παναγιώτα	Διδάκτωρ Χαροκοπείου Πανεπιστημίου
Καρυπίδης Φίλιππος	Καθηγητής ΤΕΙ Θεσσαλονίκης
Κλήμη-Καμινάρη Ολυμπία	Επ. Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου
Κορέντζελου Νάνσυ	Δικηγόρος
Κουτσού Σταυριανή	Αν. Καθηγήτρια ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης
Μητροπούλου Ανδριανή-Άννα	Δικηγόρος, π. Νομικός Σύμβουλος ΠΑΣΕΓΕΣ
Παναγιωτόπουλος Φώτιος	Πρώην Υποδιοικητής ΑΤΕ
Παπαγεωργίου Κωνσταντίνος	Ομότ. Καθηγητής Γεωπονικού Πανεπιστημίου
Σδράλη Δέσποινα	Επ. Καθηγήτρια Χαροκοπείου Πανεπιστημίου
Σελλιανάκης Γεώργιος	Πρώην Γεν. Δ/ντής Ελαιουργικής, π. Γεν. Γραμματέας Υπ. Γεωργίας
Σέμος Αναστάσιος	Καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης
Σεργάκη Παναγιώτα	Επ. Καθηγήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης
Σινίκης Ευστάθιος	Πρώην Διευθυντής Υπουργείου Γεωργίας
Σωφρονάς Αντώνιος	τ. Διευθυντής Υπουργείου Γεωργίας
Φεφές Μιχαήλ	Επ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Διεύθυνση επικοινωνίας με το ΙΣΕΜ: isem-institute@gmail.com

Διεύθυνση Συντονιστή Έκδοσης: clpapageorgiou@gmail.com

Σημείωμα του Συντονιστή έκδοσης

Πρώτο θέμα στο παρόν τεύχος του περιοδικού αποτελεί η εργασία του Καθηγητή Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών Συνεταιρισμών του Πανεπιστημίου Tilburg Ολλανδίας κ. Hans Groeneveld, με τίτλο “Επιχειρηματική Δράση των Συνεταιρισμών –Μεθοδολογία και διερευνητική Εφαρμογή για 33 Χώρες”. Στην εργασία αυτή αξιοποιείται το Εγχειρίδιο Συνεταιριστικής Νομοθεσίας (International Handbook of Cooperative Law, 2013) των Cracogna, Fici και Henry, κορυφαίων επιστημόνων για την συνεταιριστική νομοθεσία, και με τη χρήση μιας ενδιαφέρουσας μεθοδολογίας η μελέτη αυτή δίνει μια λεπτομερή εικόνα των συστατικών στοιχείων του ευνοϊκού περιβάλλοντος για τους συνεταιρισμούς, ενώ διαπιστώνεται ότι είναι αδύνατο να κατασκευαστεί ένας δείκτης ευνοϊκού περιβάλλοντος. Μεταξύ των συμπερασμάτων της μελέτης είναι ότι:

- Ο συνεταιριστικός τομέας είναι γενικά μικρότερος σε κοινωνίες που χαρακτηρίζονται από μεγάλες ανισότητες και όπου η εξουσία συγκεντρώνεται στα χέρια μικρού αριθμού ανθρώπων,
- Το ευνοϊκό περιβάλλον συνδέεται με καλύτερη συνεταιριστική επίδοση,
- Οι καλές συνθήκες διακυβέρνησης συσχετίζονται θετικά με την συνεταιριστική επίδοση
- Η αντίληψη για το επίπεδο της διαφθοράς συσχετίζεται αρνητικά με τη συνεταιριστική επίδοση.
- Η εισοδηματική ανισότητα συσχετίζεται σημαντικά και αρνητικά με τις συνεταιριστικές επιδόσεις.
- Υπάρχει θετική σχέση μεταξύ της συνολικής κατάστασης της δημοκρατίας και της συνεταιριστικής επίδοσης.

Παρά τις επιφυλάξεις που ο ίδιος ο συγγραφέας διατυπώνει, οι διαπιστώσεις αυτές αποτελούν ό,τι καλύτερο σήμερα υπάρχει για την αναγνώριση του πεδίου της συνεταιριστικής επιχειρηματικότητας.

Η μελέτη που ακολουθεί, με τίτλο «Περιπέτειες και κατάρρευση των ελληνικών αγροτικών συνεταιρισμών» αποτελεί εισήγηση του Ομότιμου Καθηγητή του Γεωπονικού Πανεπιστημίου κ. Κ. Παπαγεωργίου, που παρουσιάστηκε σε συνέδριο του Κέντρου Έρευνας της Σύγχρονης Ελληνικής Ιστορίας της Ακαδημίας Αθηνών (μεταφρασμένη στην Ελληνική και ενημερωμένη με νεώτερα στοιχεία), που επιδιώκει να παρουσιάσει και να ερμηνεύσει τα αίτια έντονων διακυμάνσεων της ανάπτυξης των γεωργικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα και της ουσιαστικής κατάρρευσής τους, προκαλώντας έντονο αρνητικό αντίκτυπο στην αξιοπιστία του συνεταιριστικού θεσμού. Ως κύρια αίτια προκύπτουν ο εναγκαλισμός των γεωργικών συνεταιρισμών από τα κόμματα, ο εκμαυλισμός εκ μέρους του Κράτους και η εξυπηρέτηση των σκοπιμοτήτων του καθώς και η χαλαρή συνεταιριστική συνείδηση πολλών κορυφαίων στελεχών που θέλησαν να εξυπηρετήσουν προσωπικές πολιτικές σκοπιμότητες.

Στα αξιολογικά κείμενα, προτάσσεται η απόφαση της UNESCO να ανακηρύξει το συνεταιριστικό φαινόμενο ως «Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά της Ανθρωπότητας», ύστερα από την υιοθέτηση τεκμηριωμένης πρότασης που υποβλήθηκε από δύο Γερμανικές Οργανώσεις αφιερωμένες στους Γερμανούς πρωτεργάτες των Συνεταιρισμών Σούλτσε-Ντέλιτς και Ραϊφφάιζεν. Η αναγνώριση αυτή τονίζει την ποιοτική ανωτερότητα του οικονομικο-κοινωνικού θεσμού και τη σημασία του στη δόμηση δικαιότερων κοινωνιών.

Στη Διεθνή Διάσκεψη Κορυφής των Συνεταιρισμών του 2016, στο Κεμπέκ του Καναδά, αναφέρεται το επόμενο θέμα, και στη Δήλωσή της, στην οποία τοποθετείται ως επίκεντρο η ικανότητα των συνεταιρισμών να δραστηριοποιούνται για κοινωνικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά ζητήματα, όπου μπορούν να επηρεάσουν τα πράγματα με την εισαγωγή στρατηγικών βιώσιμης ανάπτυξης, με τη διασύνδεση σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο και μέριμα για την κλιματική αλλαγή.

Με τίτλο «Αγροτική αγορά – Από τους παραγωγούς στους καταναλωτές», ακολουθεί αφήγηση του πρωτεργάτη του συστήματος απ' ευθείας διάθεσης των γεωργικών προϊόντων στους καταναλωτές Καθηγητή του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Χρ. Καμενίδη και ανάλυση των πλεονεκτημάτων του τρόπου αυτού εξυπηρέτησης τόσο των παραγωγών όσο και των καταναλωτών και της εθνικής οικονομίας.

Στο ίδιο πλαίσιο προβληματισμού κινείται και το επόμενο θέμα, με τίτλο «Αθέμιτες εμπορικές πρακτικές μεταξύ επιχειρήσεων στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων». Θέματα όπως αυτό, επανέρχονται στην επικαιρότητα (βλ. τεύχος 1 αυτού του περιοδικού), χωρίς να διαφαίνεται κάποια αντιμετώπισή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση ή και παγκοσμίως, ενώ, όπως προκύπτει από τις μελέτες αυτές, οι παραγωγοί γεωργικών προϊόντων καταβάλλουν το μεγαλύτερο τίμημα. Η Έκθεση καλεί την Επιτροπή να λάβει μέτρα ενίσχυσης της θέσης των συνεταιρισμών και των Οργανώσεων Παραγωγών με σκοπό την εξισορρόπηση της διαπραγματευτικής δύναμης.

Στο επόμενο θέμα, η ΕΟΚΕ, από την οποία προέρχονται πολλές γόνιμες προτάσεις, με Γνωμοδότησή της προτείνει την «Οικοδόμηση ενός χρηματοπιστωτικού οικοσυστήματος για τις κοινωνικές επιχειρήσεις» και την κοινωνική οικονομία γενικότερα, όπου τα κράτη μέλη να ενεργήσουν ως επενδυτές για τη σύσταση ταμείων κοινωνικής καινοτομίας και ταμείων κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Μετά τον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης Γεωργικών Συνεταιρισμών (τ. 10) και τον αντίστοιχο για τους συνεταιρισμούς καταναλωτών (τ. 11), ακολουθεί στο παρόν τεύχος ο Κώδικας διακυβέρνησης για τους συνεταιρισμούς εργαζομένων, ένα χρήσιμο εργαλείο για την μικρή αυτή αλλά πολύ σημαντική κατηγορία συνεταιρισμών.

Η OXFAM, με την φετινή έκθεσή της και με βάση νεότερα στοιχεία, δείχνει ότι τα πράγματα είναι χειρότερα από ό,τι είχε αναφέρει στην περυσινή της έκθεση, αφού όχι μόνο το 1% συγκεντρώνει πλούτο όσο το υπόλοιπο 99% του κόσμου (βλ. τεύχος 8, Απρ.-Ιουν 2016) αλλά δείχνει ότι 8 άνθρωποι κατέχουν τόσον πλούτο όσο ο μισός φτωχότερος πληθυσμός της γης. Ο λεγόμενος αναπτυσσόμενος κόσμος δεν μπορεί να επαιρείται για το «επίτευγμα» αυτό!

Στα θέματα της συνεταιριστικής νομοθεσίας σημειώνεται σημαντική κινητικότητα στον διεθνή χώρο, όπως έχει γίνει αντιληπτό και από τα μέχρι τώρα δημοσιευθέντα κείμενα στο περιοδικό αυτό. Οι D. Hiez και Ιφ. Δουβίτσα μας ενημερώνουν για δύο διεθνείς συνεδριακές εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν στο Μοντεβιδέο της Ουρουγουάης για το συνεταιριστικό δίκαιο, με προσκεκλημένο ομιλητή τον Hagen Henry, τον συγγραφέα των κατευθυντήριων Γραμμών για την Συνεταιριστική Νομοθεσία (που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό Κοινωνική Οικονομία (τ. 8, Απρ.-Ιούν. 2016) και συνεργάτη στο «Σχέδιο Αρχών Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής νομοθεσίας», PECOL, (βλ. τ. 6) Και σε πολλές άλλες πολύ χρήσιμες μελέτες.

Το σχόλιο για τη φορολογία των συνεταιρισμών αναφέρεται σε διαμαρτυρία της ΠΑΣΕΓΕΣ, η οποία σε κατάλογο αιτημάτων, αναφέρεται και στην «εξοντωτική φορολογική επιβάρυνση των συνεταιρισμών»,

ενώ, όπως είναι γνωστό, το πλεόνασμα των συνεταιρισμών δεν φορολογείται. Μόνο το κέρδος φορολογείται, δικαίως.

Το σχόλιο για την εκπροσώπηση των συνεταιρισμών αναφέρεται στο γεγονός ότι δεν υπάρχει σήμερα εθνική εκπροσώπηση των συνεταιρισμών σήμερα ενώ υπήρξε ακόμη και το 1869 !. Το καταφέραμε και αυτό!

Το σχόλιο για τις αγορές παραγωγών προτείνει να μπορούν και οι συνεταιρισμοί να μετέχουν ως εκπρόσωποι πολλών παραγωγών και να επιτρέπεται η συμμετοχή παραγωγών από όλη τη χώρα.

Στο τμήμα για καλά παραδείγματα συνεταιρισμών περιλαμβάνει την Συνεταιριστική Τράπεζα Καρδίτσας, η οποία σε δύσκολους καιρούς σημειώνει ανοδική πορεία και, εκτός των άλλων, το 2015 ως ηθική τράπεζα εντάχθηκε στην Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Ηθικών και Εναλλακτικών Τραπεζών (FEBEA).

TIAS

SCHOOL FOR
BUSINESS AND SOCIETY

Επιχειρηματική Δράση των Συνεταιρισμών
Μεθοδολογία και διερευνητική εφαρμογή για 33 χώρες
Hans Groeneveld

COOP
International
Co-operative
Alliance

TILBURG UNIVERSITY
EINDHOVEN UNIVERSITY
OF TECHNOLOGY

Επιχειρηματική Δράση των Συνεταιρισμών

Μεθοδολογία και διερευνητική εφαρμογή για 33 χώρες

Hans Groeneveld

Copyright © Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία 2016.
Επαναχρησιμοποίηση επιτρέπεται, εφόσον αναφέρεται η πηγή.

www.ica.coop
www.tias.edu

Πρωτότυπος τίτλος στα αγγλικά: "Doing Co-operative Business Report"

Ελληνική Έκδοση με την έγκριση του Συγγραφέα και των Εκδοτών (Φεβρουάριος 2017)

Μετάφραση: Κώστας Παπαγεωργίου, Ινστιτούτο Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών (Ι.Σ.Ε.Μ.)

Επιμέλεια Φωτογραφίας - Σύνθεση: Λουκάς Μπρέχας, Δίκτυο Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Περιφερειακής Ανάπτυξης (Δίκτυο Κ.Α.Π.Α.)

Πρόλογος

Αυτή η έκθεση από την Σχολή Επιχειρήσεων και Κοινωνίας του Ολλανδικού Πανεπιστήμιο του Tilburg TIAS (εφεξής TIAS) ανατέθηκε από τη Διεθνή Συνεταιριστική Συμμαχία («η Συμμαχία») και αναπτύσσει ένα μεθοδολογικό σκελετό για την Έκθεση Επιχειρηματικής Δράσης των Συνεταιρισμών (Έκθεση DCB). Η συγκρότηση αυτής της Έκθεσης ήταν ένα ταξίδι σε ανεξερεύνητο έδαφος από πολλές πλευρές. Μεθοδολογικά ζητήματα έπρεπε να αντιμετωπιστούν και πρακτικά και εμπειρικά εμπόδια έπρεπε να ξεπεραστούν. Ανάμεσα σε άλλα, η έννοια του «ευνοϊκού περιβάλλοντος για τους συνεταιρισμούς σε όλο τον κόσμο», έπρεπε να οριστεί και στη συνέχεια να γίνει λειτουργική. Το ευνοϊκό περιβάλλον είναι ένα εξαιρετικά πολύπλοκο και πολυδιάστατο φαινόμενο και φαίνεται να

περιβάλλεται από ακαδημαϊκές, πολιτικές και πρακτικές παρανοήσεις και κανονιστικές αξιολογήσεις.

Το TIAS είναι υποχρεωμένο στους εθνικούς εμπειρογνώμονες που πρόσφεραν τη συνδρομή τους και στα μέλη του προσωπικού της Συμμαχίας για την πολύτιμη και εποικοδομητική ανατροφοδότηση κατά τη διάρκεια διαφόρων φάσεων της διαδικασίας εκπόνησης της παρούσας έκθεσης. Προφανώς, το TIAS είναι πλήρως υπεύθυνο για το σύνολο του περιεχομένου της παρούσας έκθεσης. Έχουμε προσπαθήσει για μια αντικειμενική ανάλυση που είναι απαλλαγμένη από αξιολογικές κρίσεις. Οι αναφερόμενες πρακτικές περιπτώσεις, οι διαμορφωθείσες θέσεις και τα συμπεράσματα, στηρίζονται, συνεπώς, σε επαληθεύσιμες και αξιόπιστες αναφορές ή/και ποσοτικά δεδομένα. Επιπλέον, επιβάλαμε στον εαυτό μας την απαίτηση η προσπάθειά μας (έρευνα) να αποδώσει σχετικά αποτελέσματα, που να είναι πρακτικά εφαρμόσιμα και κατατοπιστικά.

Οι συζητήσεις και διαβουλεύσεις μας στράφηκαν αναμφισβήτητα στο τεράστιο δυναμικό των Εκθέσεων DCB για την παροχή στους συνεταιριστές και στους φορείς χάραξης πολιτικής συγκεκριμένων παραδειγμάτων και μετρήσιμων αλλαγών στις συνεταιριστικές επιδόσεις και στο ευνοϊκό περιβάλλον για τους συνεταιρισμούς σε βάθος χρόνου. Επιπλέον, η προσέγγιση που στρέφεται προς συνιστώμενα δεδομένα και πληροφορίες, θα μπορούσε να βοηθήσει τη συνεταιριστική κοινότητα να προτείνει και, ενδεχομένως, να επιβάλει μέτρα που μπορεί να αναμένεται να έχουν ευεργετικά αποτελέσματα για το συνεταιριστικό τοπίο, ή να προειδοποιήσει όταν χρειάζονται αλλαγές. Εν ολίγοις, είμαστε πεπεισμένοι ότι οι Εκθέσεις DCB θα ικανοποιήσουν την ευρέως αισθητή ανάγκη να επισημανθεί η πρόοδος των χωρών προς την κατεύθυνση ενός περιβάλλοντος ευνοϊκού για την συνεταιριστική ανάπτυξη.

HANS GROENEVELD (j.m.groeneveld@tias.edu)
Καθηγητής Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών Συνεταιρισμών,
TIAS Σχολή Επιχειρήσεων και Κοινωνίας στο Πανεπιστήμιο
του Tilburg, Ολλανδία.

TIAS
SCHOOL FOR
BUSINESS AND SOCIETY

Πίνακας περιεχομένων

Πρόλογος	3
1. Συνοπτική παρουσίαση	5
1.1 Ιστορικό και πεδίο εφαρμογής	5
1.2 Περίληψη και κύρια συμπεράσματα	6
1.3 Χαρακτηριστικά	11
2. Δομικά στοιχεία της συνεταιριστικής επίδοσης	13
3. Το ευνοϊκό περιβάλλον για τους συνεταιρισμούς	17
3.1 Ιστορικό, πολιτιστικό και κοινωνικό περιβάλλον	17
3.2 Νομικό περιβάλλον	19
3.3 Πολιτική και πολιτική στήριξη	22
3.4 Οικονομικοί παράγοντες	24
4. Ο δείκτης ευνοϊκού περιβάλλοντος: μεθοδολογικά και πρακτικά ζητήματα	27
5. Το ευνοϊκό περιβάλλον και η συνεταιριστική επίδοση	30
5.1 Ενδεικτική αξιολόγηση του θεσμικού περιβάλλοντος	31
5.2 Παγκόσμιες βάσεις δεδομένων για τους συνεταιρισμούς	34
5.2.1 Παγκόσμια Απογραφή για Συνεταιρισμούς	34
5.2.2 Παγκόσμιος Συνεταιριστικός Παρατηρητής	37
5.3 Παγκόσμιες βάσεις δεδομένων για το θεσμικό περιβάλλον	39
5.3.1 Δείκτες Hofstede και Δείκτης Συνεταιριστικής Οικονομίας	40
5.3.2 Δείκτης Επιχειρηματικής Δράσης και Δείκτης Συνεταιριστικής Οικονομίας	44
5.3.3 Δείκτες Διακυβέρνησης και Δείκτης Συνεταιριστικής Οικονομίας	45
5.3.4 Δείκτης Διαφθοράς και Δείκτης Συνεταιριστικής Οικονομίας	48
5.3.5 Συντελεστή <i>Gini</i> και η Δείκτης Συνεταιριστικής Οικονομίας	49
5.3.6 Δείκτης Δημοκρατίας και Δείκτης Συνεταιριστικής Οικονομίας	50
6. Τελικές παρατηρήσεις	53
Βιβλιογραφία	55
Παράρτημα I Επιλεγμένα χαρακτηριστικά μελών	59
Παράρτημα II Φορολογική μεταχείριση σε 33 χώρες	62
Παράρτημα III Διάφορα θέματα σύγχρονης διακυβέρνησης	66
Παράρτημα IV Συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών	72

1. Συνοπτική παρουσίαση

1.1 Ιστορικό και πεδίο εφαρμογής

Η δημοσίευση αυτή αναπτύσσει ένα μεθοδολογικό πλαίσιο για την επίτευξη της φιλοδοξίας της Συμμαχίας να δημοσιεύει την έκθεση για την Επιχειρηματική Δράση των Συνεταιρισμών (DCB) σε τακτική βάση. Η μελέτη επικεντρώνεται γύρω από την έννοια του ευνοϊκού περιβάλλοντος για τους συνεταιρισμούς σε όλες τις χώρες. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι «το ευνοϊκό περιβάλλον» είναι ένα εξαιρετικά σύνθετο, πολύπλευρο και πολυδιάστατο φαινόμενο. Το πρώτο μεθοδολογικό ερώτημα ήταν πώς να ορισθεί αυτή η έννοια. Έχουμε διατυπώσει τον ακόλουθο ορισμό:

“Το ευνοϊκό περιβάλλον για τους διάφορους τύπους των συνεταιρισμών είναι ο βαθμός στον οποίο οι χώρες, οι κυβερνήσεις ή/και οι κοινωνίες στηρίζουν και προωθούν τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις στην εγκατάστασή τους και την επακόλουθη ανάπτυξη, σύμφωνα με τις επτά παγκόσμιες Συνεταιριστικές Αρχές.”

“ Το ευνοϊκό περιβάλλον για τους διάφορους τύπους των συνεταιρισμών είναι ο βαθμός στον οποίο οι χώρες, οι κυβερνήσεις ή/και οι κοινωνίες στηρίζουν και προωθούν τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις στην εγκατάστασή τους και την επακόλουθη ανάπτυξη, σύμφωνα με τις επτά παγκόσμιες Συνεταιριστικές Αρχές. ”

Με άλλα λόγια, ερωτάται: αν υπάρχει ενδεχόμενη ανάγκη για συνεταιρισμούς, είναι εφικτό να ιδρυθούν και να αναπτυχθούν συνεταιρισμοί σε μια συγκεκριμένη χώρα; Στην ουσία, αυτό μεταφράζεται σε μια αντικειμενική εκτίμηση ως προς το αν οι Συνεταιριστικές Αρχές εφαρμόζονται ή μπορούν να τηρηθούν στην πράξη. Ο ορισμός του ευνοϊκού περιβάλλοντος είναι ένα πράγμα, αλλά το να καταστεί λειτουργική η έννοια αυτή είναι μια ακόμη μεγαλύτερη πρόκληση. Αντλώντας από πρακτικά παραδείγματα, μια ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας, και διαβουλεύσεις με μια σειρά από εθνικούς και διεθνείς συνεταιριστικούς εμπειρογνώμονες, η μελέτη αυτή δίνει μια λεπτομερή εικόνα των συστατικών στοιχείων του ευνοϊκού περιβάλλοντος για τους συνεταιρισμούς. Θεσπίζει ένα εφαρμοστέο όριο για την καταγραφή και τη μέτρηση των μεταβολών σε σημαντικές διαστάσεις του ευνοϊκού περιβάλλοντος για τους συνεταιρισμούς και το συνεταιριστικό τοπίο ανά χώρα ή οικονομικό τομέα.

Περιττό να λεχθεί ότι αυτό το ευνοϊκό περιβάλλον μπορεί να διαφέρει σημαντικά μεταξύ των διαφορετικών τύπων συνεταιρισμών ή/και χωρών. Εδώ, η ποικιλομορφία και η συνεχής εξέλιξη των συνεταιριστικών μορφών πρέπει δεόντως να λαμβάνονται υπόψη. Υπάρχει συνεχής πειραματισμός γύρω από βασικά θέματα, όπως το είδος των μελών, το ενδιαφέρον για όφελος της κοινότητας και τα νέα μοντέλα χρηματοδότησης. Εκτός αυτού, δεν υπάρχει κοινό και σταθερό τεστ για το βαθμό συμμόρφωσης με πτυχές όπως η Εκπαίδευση, η Κατάρτιση και η Πληροφόρηση (Συνεταιριστική Αρχή # 5), Ενδιαφέρον για την Κοινότητα (Συνεταιριστική Αρχή # 7) (Atherton et al., 2012).

1.2 Σύνοψη και κύρια συμπεράσματα

Αυτή η ενότητα παρουσιάζει μια σύντομη περίληψη για καθένα από τα κεφάλαια που ακολουθούν. Το Κεφάλαιο 2 αναφέρει τους παράγοντες που εξηγούν το μέγεθος του συνεταιριστικού τομέα σε μια χώρα ή, αντίστοιχα, καθορίζουν την επίδοση των συνεταιρισμών και την ανάπτυξή τους. Περίοδοι γρήγορων αλλαγών ή/και κοινωνικο-οικονομική δυσπραγίας είναι γενικά γόνιμο έδαφος για συνεταιριστικές οργανώσεις αυτοβοήθειας για να αναδυθούν και να ευδοκιμήσουν. Μερικές ομάδες πληθυσμού μπορεί να έχουν δυσκολίες να αποδεχθούν ορισμένες αλλαγές ή να βρεθούν αποκλειόμενες σε ορισμένες περιοχές. Τότε, η εναλλακτική λύση του σχηματισμού ή ένταξης σε συνεταιρισμούς μπορεί να είναι μάλλον ελκυστική. Μια αξιόπιστη και ρεαλιστική εκτίμηση των ανθρώπων με κοινά ενδιαφέροντα, ότι η συλλογική ευημερία και ευδαιμονία τους θα μπορούσε να ενισχυθεί με τη δημιουργία και την επακόλουθη ανάπτυξη μιας συνεταιριστικής επιχείρησης είναι απαραίτητη, αλλά η ύπαρξη μιας τέτοιας προσδοκίας δεν αποτελεί επαρκή προϋπόθεση για τη δημιουργία και τη διατήρηση ενός βιώσιμου συνεταιρισμού.

« Περίοδοι γρήγορων αλλαγών ή/και κοινωνικο-οικονομική δυσπραγίας είναι γενικά γόνιμο έδαφος για συνεταιριστικές οργανώσεις αυτοβοήθειας για να αναδυθούν και να ευδοκιμήσουν. »

» Η διαθεσιμότητα ή η επιλεξιμότητα του συνεταιριστικού μοντέλου στα πιθανά μέλη εξαρτάται από όλο το φάσμα των «θεσμών» (κανόνες, αξίες, συμπεριφορές) καθώς και το θεσμικό περιβάλλον στη χώρα. Όσον αφορά την πρώτη κατηγορία, τα έθνη, για παράδειγμα, διαφέρουν όσον αφορά την συνεταιριστική στάση και εμπιστοσύνη (Lissowska, 2012). Οι διαστάσεις αυτών των δύο βασικών στοιχείων καθορίζουν το ευνοϊκό ή δυσμενές περιβάλλον για τους συνεταιρισμούς. Οι χώρες διαφέρουν σε σχέση με τους παρελθόντες και τους σύγχρονους θεσμούς (αξίες, νόρμες, στάσεις, κανόνες, συνήθειες και ρουτίνες), καθώς και σε σχέση με αλληλένδετα ιστορικά, πολιτιστικά, κοινωνικά, νομικά, πολιτικά και πολιτικο-οικονομικά χαρακτηριστικά, τα οποία ως επί το πλείστον έχουν τις ρίζες τους στο μακρινό παρελθόν. Αν υπάρχουν ανικανοποίητες ανάγκες και το συνολικό θεσμικό πλαίσιο επιτρέπει στους νέους και τους υφιστάμενους συνεταιρισμούς να λειτουργήσουν σύμφωνα με τις επτά Συνεταιριστικές Αρχές και τις έξι Συνεταιριστικές Αξίες, οι προϋποθέσεις για μια δυναμικά καλή λειτουργούσα εσωτερική διακυβέρνηση ικανοποιούνται. Σε ένα υποστηρικτικό περιβάλλον, οι συνεταιρισμοί αναπτύσσονται επειδή οι άνθρωποι προσελκύνονται να ενταχθούν. Αντίθετα, το ενδιαφέρον τους περιορίζεται αν η συμμετοχή δεν συνεπάγεται πλεονεκτήματα που να υπερβαίνουν τις υλικές και άυλες συνεισφορές τους. Από τυπική άποψη, η πραγματική θέση στην αγορά, η απόδοση, και το μέγεθος μιας συνεταιριστικής επιχείρησης – ή ολόκληρου του συνεταιριστικού τομέα σε μια χώρα - είναι τελικά συνάρτηση ολόκληρου του θεσμικού περιβάλλοντος και της πραγματικής λειτουργίας της εσωτερικής συνεταιριστικής διακυβέρνησης. »

« Η πραγματική θέση στην αγορά, η απόδοση, και το μέγεθος μιας συνεταιριστικής επιχείρησης είναι τελικά συνάρτηση ολόκληρου του θεσμικού περιβάλλοντος και της πραγματικής λειτουργίας της εσωτερικής συνεταιριστικής διακυβέρνησης. »

Το Κεφάλαιο 3 εξετάζει αυτές τις διασυνδεδεμένες κατηγορίες του ευνοϊκού περιβάλλοντος με λεπτομέρεια. Η επανεξέταση του ιστορικού, πολιτιστικού και κοινωνικού περιβάλλοντος αποδεικνύει ότι πολλές χώρες έχουν μια μακρά συνεταιριστική ιστορία, αλλά με διαφορές ως προς την αφετηρία.

Η βιβλιογραφία επισημαίνει το γεγονός ότι οι προηγούμενες εμπειρίες με τους συνεταιρισμούς μπορεί να έχουν αντίκτυπο στη δημιουργία εμπιστοσύνης και κοινωνικού κεφαλαίου σήμερα. Για τη δημιουργία και την επακόλουθη ευημερία των συνεταιρισμών, η εμπιστοσύνη και το κοινωνικό κεφάλαιο είναι αναγκαία. Η εμπιστοσύνη, σε οποιαδήποτε οργανωτική μορφή, είναι στενά συνδεδεμένη με την ποιότητα και τη λειτουργία των ρυθμιστικών μηχανισμών. Το κοινωνικό κεφάλαιο αναφέρεται γενικά σε οτιδήποτε διευκολύνει την ατομική ή συλλογική δράση, που παράγεται από τα δίκτυα των σχέσεων, την αμοιβαιότητα, την εμπιστοσύνη και τους κοινωνικούς όρους (Coleman, 1988). Οι θεσμικοί παράγοντες, όπως ο εθνικός χαρακτήρας και τα δημοκρατικά πρότυπα, είναι επίσης ζωτικής σημασίας και μακροχρόνια στοιχεία του ευνοϊκού περιβάλλοντος (Hofstede, 1991).

Τα σύγχρονα νομικά πλαίσια και τα φορολογικά καθεστώτα για τους συνεταιρισμούς είναι, ως επί το πλείστον, αντανακλάσεις συνυφασμένων ιστορικών, πολιτιστικών, πολιτικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών των επιμέρους χωρών (Van der Sangen, 2015). Κατά συνέπεια, υπάρχει μια τεράστια ποικιλία σε νομικές ρυθμίσεις των συνεταιρισμών. Είναι δύσκολο να εντοπίσουμε συγκεκριμένα στοιχεία των νομικών πλαισίων που ενθαρρύνουν ή εμποδίζουν τη δημιουργία ή τη λειτουργία των συνεταιρισμών. Κάθε στοιχείο της συνεταιριστικής νομοθεσίας (αν υπάρχει) μπορεί να έχει είτε θετική ή αρνητική επίδραση στην συνεταιριστική ανάπτυξη σε όλες τις χώρες. Το εύρημα αυτό μπορεί να μην ηχεί ως ικανοποιητικό, αλλά ο αντίκτυπος της κάθε νομικής πτυχής απλά εξαρτάται από πολλές άλλες πτυχές του θεσμικού περιβάλλοντος. Για να κλείσουμε με μια θετική νότα: οι νομικοί εμπειρογνώμονες φαίνεται να συμφωνούν ότι μια ευέλικτη συνεταιριστική νομοθεσία βοηθά την ανάπτυξη μιας υγιούς εσωτερικής διακυβέρνησης στους συνεταιρισμούς. Επιπλέον, έχει συχνά υποστηριχθεί ότι τα νομικά και φορολογικά συστήματα δεν χρειάζεται να ευνοούν τους συνεταιρισμούς, αλλά μπορεί να είναι προβληματικά, εφόσον δεν λαμβάνουν υπόψη την ιδιαίτερη φύση των συνεταιρισμών (Brussels et al., 2012).

Ένα παρόμοιο συμπέρασμα μπορεί να εξαχθεί σχετικά με την πολιτική ή την πολιτική περιοχή στην οποία οι συνεταιρισμοί δημιουργούνται και οφείλουν να δράσουν. Σπάνιες και περιορισμένης εμβέλειας μελέτες δεν βρίσκουν σαφείς δεσμούς μεταξύ των μέτρων πολιτικής και της συνεταιριστικής επίδοσης σε διάφορες χώρες. Τα μέτρα πολιτικής σε μια χώρα θα μπορούσαν να ενισχύσουν μια υγιή συνεταιριστική ανάπτυξη, ενώ μια πολιτική ταυτόσημης υποστήριξης θα μπορούσε να βλάψει το σύνολο του συνεταιριστικού τομέα σε μια άλλη χώρα. Ως εκ τούτου, ένα στέρεο συμπέρασμα που προκύπτει από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και από διαβουλεύσεις με ειδικούς, είναι ότι οι επιπτώσεις των μέτρων πολιτικής και των (νέων ή υφισταμένων) συνεταιριστικών νόμων για τους συνεταιρισμούς, πρέπει να αξιολογείται κατά περίπτωση, και κατά χώρα. Πρόκειται για συγκεκριμένες ιστορίες και υπόβαθρα όλων των τύπων των συνεταιρισμών. Μόνο λεπτομερείς αναλύσεις θα δώσουν χρήσιμες και σχετικές γνώσεις και θα μπορούσαν να σηματοδοτήσουν πιθανές συστάσεις πολιτικής.

“ Οι επιπτώσεις των μέτρων πολιτικής και των συνεταιριστικών νόμων για τους συνεταιρισμούς, πρέπει να αξιολογείται κατά περίπτωση, και κατά χώρα. ”

Η ανάλυση που παρουσιάζεται στο Κεφάλαιο 3 δείχνει επίσης τα όρια της δημιουργίας ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος για την συνεταιριστική ανάπτυξη. Εάν οι συνεταιρισμοί έχουν προτιμησιακή μεταχείριση, όπως δωρεάν υπηρεσίες υποστήριξης, εξαιρέσεις από μέτρα ανταγωνισμού, την εργατική νομοθεσία και το δίκαιο του ανταγωνισμού, φορολογικά οφέλη ή άλλα πλεονεκτήματα, τέτοια κίνητρα μπορεί να οδηγήσουν σε στρεβλώσεις, αντί για διορθώσεις των συνθηκών της αγοράς και θα μπορούσαν να ενθαρρύνουν την κατάχρηση από ψευδο-συνεταιρισμούς, που ιδρύθηκαν με σκοπό την εξασφάλιση της επιλεξιμότητας για αυτά τα προνόμια ή τις επιδοτήσεις (Münkner, 2002).

Με βάση τα στοιχεία που προέκυψαν από τα δύο προηγούμενα κεφάλαια, το Κεφάλαιο 4 εξηγεί γιατί είναι αδύνατο να κατασκευαστεί ένας εύλογος και συγκρίσιμος δείκτης ευνοϊκού περιβάλλον ανά χώρα. Τα επιχειρήματά μας τεκμηριώνονται με συγκεκριμένα παραδείγματα. Ακόμη και αν η πλήρης πληροφόρηση και όλα τα δεδομένα σχετικά με το θεσμικό περιβάλλον θα υπήρχαν, το συμπέρασμα αυτό δεν θα άλλαζε.

Μετά από μια διαδικασία δοκιμής και λάθους, έχουμε επιλέξει ένα συνδυασμό ενός μικρο-και-μακρο προσέγγιση για να ρίξει φως στη σύνδεση μεταξύ της συνεταιριστικής επίδοσης και της γρήγορης αύξησης και των επιμέρους στοιχείων του ευνοϊκού περιβάλλοντος στο Κεφάλαιο 5. Για την πρακτική εφαρμογή της σχετικής μεθοδολογίας, στραφήκαμε σε προϋπάρχοντα, και αμέσως διαθέσιμα δεδομένα. Η συγκέντρωση ή η συστηματοποίηση νέων δεδομένων ήταν πέρα από το πεδίο δυνατοτήτων της παρούσας εργασίας. Σύντομα φάνηκε ότι δεν μπορούσαμε να στηριχθούμε σε μια έτοιμη προς χρήση παγκόσμια βάση δεδομένων για - διαστάσεις - του θεσμικού πλαισίου για τους συνεταιρισμούς. Μη συγκρίσιμες πληροφορίες είναι διαθέσιμες για τη νομοθεσία, τις φορολογικές ρυθμίσεις, ή /και ιστορικούς και κοινωνικο-πολιτισμικούς παράγοντες, το σύνολο των οποίων διαμορφώνουν τη ρύθμιση των συνεταιρισμών.

Ως εκ τούτου, δεν είχαμε εναλλακτική λύση παρά να σχεδιάσουμε εμείς ένα εννοιολογικό πλαίσιο για μια βάση δεδομένων που περιλαμβάνει ειδικά χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών σε όλες τις χώρες. Ως αρχή, έχουμε εκτιμήσει μια σειρά γενικών συνεταιριστικών διαστάσεων για τις ίδιες 33 χώρες που περιλαμβάνονται και αναλύονται στο Εγχειρίδιο Συνεταιριστικής Νομοθεσίας (Cracogna, Fici and Henry, Handbook of Co-operative Law, 2013) ως οδηγό.¹ Έχουμε συνοψίσει τα κύρια χαρακτηριστικά κάθε χώρας όσον αφορά την εγγραφή μελών, τη φορολογική μεταχείριση, τη συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών, και τις πτυχές της διακυβέρνησης στα Παραρτήματα I-IV. Προφανώς, αυτή η ανάλυση θα μπορούσε να επεκταθεί και να γίνει πιο εκλεπτυσμένη στο μέλλον. Εμείς δεν θα μπορούσαμε να ανακαλύψουμε έναν κοινό παρονομαστή, εκτός από το ότι επικρατούν αμέτρητες διαφορές στα νομικά χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών μεταξύ των χωρών. Συναντήσαμε επίσης ένα σημαντικό χάσμα μεταξύ της εικόνας που σχηματίζουμε εκ του νόμου και της πραγματικής κατάστασης που προέκυψε από συζητήσεις με εθνικούς εμπειρογνώμονες. Αυτό που φαίνεται σωστό και καλό στο χαρτί (π.χ. συνεταιριστικός νόμος) μπορεί να μην είναι ό,τι εφαρμόζεται στην πράξη και το αντίστροφο. Ωστόσο, αυτή η διερευνητική άσκηση παρέχει μια βάση στήριξης για Εκθέσεις DCB, και παρέχει γόνιμη συμβολή για περαιτέρω συζητήσεις.

¹ Οι χώρες είναι: Αργεντινή, Αυστρία, Αυστραλία, Βέλγιο, Βραζιλία, Καναδάς, Χιλή, Κίνα, Κολομβία, Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ουγγαρία, Ινδία, Ιρλανδία, Ιταλία, Ιαπωνία, Κορέα (Δημοκρατία της), Μεξικό, Ολλανδία, Νορβηγία, Περού, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρωσική Ομοσπονδία, Νότια Αφρική, Ισπανία, Σουηδία, Τουρκία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ηνωμένες Πολιτείες και Ουρουγουάη

Επειδή πιστεύουμε ότι η χρησιμότητα των Εκθέσεων DCB θα ήταν πολύ περιορισμένη χωρίς επαληθεύσιμα και αξιόπιστα δεδομένα, το επόμενο βήμα συνεπαγόταν μια ενδελεχή έρευνα για ακριβή στοιχεία για τους συνεταιρισμούς, αφενός, και για ποσοτικά υποκατάστατα των συστατικών του ευνοϊκού περιβάλλοντος για τους συνεταιρισμούς αφετέρου. Τα δεδομένα επιτρέπουν τη στατιστική διερεύνηση των πιθανών σχέσεων μεταξύ της συνεταιριστικής επίδοσης και ένα ευρέος φάσματος ευνοϊκών πτυχών (στο δείγμα μας των 33 χωρών). Τέτοια εμπειρική άσκηση θα σηματοδοτούσε εκείνους τους ευνοϊκούς παράγοντες που συσχετίζονται έντονα με τη συνολική συνεταιριστική επίδοση με αρνητικό ή θετικό τρόπο. Όσον αφορά τα στοιχεία για τους συνεταιρισμούς, η Παγκόσμια Απογραφή για τους Συνεταιρισμούς (UNDESA – United Nations Department for Social Affairs, 2014) αποδείχθηκε ότι είναι η πιο ολοκληρωμένη βάση δεδομένων σήμερα, παρά τις κάποιες ατέλειες. Από αυτή την πηγή δεδομένων, έχουμε επιλέξει τον λεγόμενο Δείκτη Συνεταιριστικής Οικονομίας ως μια κοντινή προσέγγιση της συνολικής συνεταιριστικής επίδοσης σε μια χώρα.²

“Επικρατούν αμέτρητες διαφορές στα νομικά χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών μεταξύ των χωρών.”

Όσον αφορά στοιχεία για το ευνοϊκό περιβάλλον, εντοπίσαμε δυνητικά χρήσιμες και διεθνώς αναγνωρισμένες πηγές δεδομένων μέσω έρευνας γραφείου, ακαδημαϊκών αναφορών και προτάσεων από εθνικούς εμπειρογνώμονες. Συγκεντρώσαμε ποσοτικά προσεγγιστικά στοιχεία για «θεσμούς» και θεσμικούς παράγοντες που περιέχουν «ακριβή» πληροφορία για κυρίως «δευτερεύοντα» στοιχεία για το ευνοϊκό περιβάλλον για τους συνεταιρισμούς. Οι ακόλουθες πηγές δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα έκθεση:

- (i) Πολιτιστικοί Δείκτες Hofstede,
- (ii) Γενικοί Δείκτες Επιχειρηματικής Δράσης,
- (iii) Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης,
- (iv) Δείκτες Αντίληψης Διαφθοράς,
- (v) Συντελεστές Gini και
- (vi) Δείκτες δημοκρατίας.

Αυτές οι παγκόσμιες βάσεις δεδομένων είναι άμεσα διαθέσιμες και ενημερώνονται σε τακτική βάση. Συνολικά, συλλέξαμε 26 διαφορετικούς δείκτες για τις χώρες του δείγματός μας. Σε ξεχωριστές ενότητες, θα εξηγήσουμε εν συντομία την έννοια των δεικτών αυτών και θα συζητήσουμε την αναμενόμενη σχέση μεταξύ των δεικτών αυτών και την προσέγγισή μας για την συνεταιριστική επίδοση.

Για να επαληθευθεί αν οι υποτιθέμενες συνδέσεις υπάρχουν ή απουσιάζουν, έχουμε υπολογίσει συντελεστές συσχέτισης. Αυτοί δείχνουν ότι αρκετοί δείκτες του ευνοϊκού περιβάλλοντος είναι είτε θετικά είτε αρνητικά συνδεδεμένοι με τη συνεταιριστική επίδοση σε κάθε συγκεκριμένη χώρα. Οι συσχετισμοί δεν περιέχουν πληροφορίες σχετικά με την κατεύθυνση της αιτιολογικής σχέσης μεταξύ των μεταβλητών.

² Ο δείκτης αυτός βασίζεται σε ένα σταθμισμένο μέσο όρο τριών λόγων: (i) της συμμετοχής μελών σε όλους τους περιλαμβανόμενους συνεταιρισμούς, σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό, (ii) των απασχολούμενων στους συνεταιρισμούς ως προς τον συνολικό πληθυσμό, και (iii) τα ακαθάριστα ετήσια έσοδα όλων των συνεταιρισμών σε μια χώρα σε σχέση με στο ΑΕΠ της χώρας

« αρκετοί δείκτες του ευνοϊκού περιβάλλοντος είναι είτε θετικά είτε αρνητικά συνδεδεμένοι με τη συνεταιριστική επίδοση σε κάθε συγκεκριμένη χώρα»

Με άλλα λόγια, δεν μπορούμε να συμπεράνουμε αν μια βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος οδηγεί σε καλύτερα / χειρότερα συνεταιριστικά αποτελέσματα ή αν η καλύτερη συνεταιριστική επίδοση οδηγεί σε βελτιώσεις / φθορές του θεσμικού περιβάλλοντος. Είναι αλήθεια, όμως, ότι οι συνεταιρισμοί επηρεάζονται από το εξωτερικό περιβάλλον και ότι οι υφιστάμενοι και δραστήριοι συνεταιρισμοί επηρεάζουν το εξωτερικό περιβάλλον, δηλαδή οι συνεταιρισμοί συνήθως έχουν μια «αξία παρουσίας». Κατά συνέπεια, είναι σχεδόν βέβαιο ότι μεταβολές σε ειδικούς ευνοϊκούς δείκτες θα κινηθούν παράλληλα με αλλαγές στη συνεταιριστική επίδοση (και/ή το αντίστροφο). Ο προβληματισμός αυτός απαιτεί στενή παρακολούθηση αυτών των μεταβλητών από τώρα και στο εξής και για την ένταξη των εν λόγω δεικτών σε κάθε Έκθεση DCB.

Μερικά βασικά συμπεράσματα από την εμπειρική μας ανάλυση περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- Ο συνεταιριστικός τομέας είναι γενικά μικρότερος σε κοινωνίες που χαρακτηρίζονται από μεγάλες ανισότητες και όπου η εξουσία συγκεντρώνεται στα χέρια μικρού αριθμού ανθρώπων (π.χ., μικρός Δείκτης Ισχύος Απόστασης κατά τους όρους του Hofstede). Αισθανόμαστε σίγουροι υποστηρίζοντας ότι μια αύξηση του Δείκτη Ισχύος Απόστασης σηματοδοτεί μια επιδείνωση του κλίματος για τους συνεταιρισμούς, δηλαδή μια αίσθηση απώλειας της ασφάλειας γενικά. Κατ' αναλογία, είναι επίσης αρκετά εύλογο ότι μια υγιής εθνική συνεταιριστική οικονομία θα μπορούσε να βελτιώσει τις επιδόσεις σχετικά με τον Δείκτη Ισχύος Απόστασης.
- Ένα γενικά ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον (π.χ. υψηλότερος Δείκτης Γενικής Επιχειρηματικότητας, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα) συνδέεται με καλύτερη συνεταιριστική επίδοση. Εάν μια χώρα παρουσιάζει μία βελτίωση στην προηγούμενο δείκτη, αυτό μπορεί να ερμηνευθεί ως ένδειξη ότι οι όροι για τους συνεταιρισμούς έχουν βελτιωθεί επίσης. Κατ' αναλογία, δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι μια αυξημένη ποικιλία οργανωτικών μοντέλων σε όλους τους οικονομικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένης μιας ισχυρής συνεταιριστικής κίνησης, θα μπορούσε να έχει θετικό αντίκτυπο στο γενικό περιβάλλον για την επιχειρηματική δραστηριότητα σε μια χώρα.
- Οι καλές συνθήκες διακυβέρνησης (που αντανακλώνται στις υψηλές βαθμολογίες των δεικτών διακυβέρνησης που εκτιμά η Παγκόσμια Τράπεζα) συσχετίζονται θετικά με την συνεταιριστική επίδοση. Εάν μια χώρα βελτιώνει τα χαρακτηριστικά διακυβέρνησης, η γενική κατάσταση για τους συνεταιρισμούς μπορεί να αναμένεται να ενισχυθεί επίσης. Ή το αντίστροφο - όπου η συνεταιριστική οικονομία είναι υγιής, καλές πρακτικές διακυβέρνησης μπορεί να διαχυθούν στη γενική εθνική κατάσταση.
- Η αντίληψη για το επίπεδο της διαφθοράς (π.χ. μια χαμηλή τιμή του Δείκτη Αντιληπτής Διαφθοράς της Διεθνούς Διαφάνειας) συσχετίζεται αρνητικά με τη συνεταιριστική επίδοση. Μια αύξηση στην αντιληπτή

διαφθορά σηματοδοτεί πιθανώς σηματοδοτεί γενική επιδείνωση για τους συνεταιρισμούς. Αντιστρόφως, μια πιο ισχυρή συνεταιριστική οικονομία θα μπορούσε να είναι ευνοϊκή για τη μείωση του επιπέδου διαφθοράς στη χώρα.

- Η εισοδηματική ανισότητα (σύμφωνα με τον Συντελεστή Gini) συσχετίζεται σημαντικά και αρνητικά με τις συνεταιριστικές επιδόσεις. Η άνοδος της εισοδηματικής ανισότητας, παραπέμπει σε μια υποβάθμιση των συνεταιριστικών συνθηκών. Μια ισχυρότερη συνεταιριστική οικονομία που είναι σε θέση να εφαρμόσει όλες τις επτά Συνεταιριστικές Αρχές, θα μπορούσε να οδηγήσει σε μείωση των ανισοτήτων και σε μεγαλύτερη δικαιοσύνη σε μια χώρα.
- Υπάρχει θετική σχέση μεταξύ της συνολικής κατάστασης της δημοκρατίας (σύμφωνα με τον συνολικό Δείκτη Δημοκρατίας της Economist Intelligence Unit -EIU) και της συνεταιριστικής επίδοσης σε συγκεκριμένες χώρες. Με άλλα λόγια, φαίνεται ότι όσο πιο δημοκρατική είναι μια κοινωνία, τόσο πιο γόνιμο θα είναι το έδαφος για συνεταιρισμούς. Θα μπορούσε επίσης να είναι το αντίστροφο: ένας μεγαλύτερος συνεταιριστικός τομέας θα μπορούσε να ασκήσει θετική επίδραση στο επίπεδο της δημοκρατίας μιας χώρας.

1.3 Επιφυλάξεις

Ορισμένοι από τους περιορισμούς της παρούσας έκθεσης αξίζει να προσεχθούν. Πρώτον, η ποσοτική ανάλυση σε αυτή την έκθεση έχει πραγματοποιηθεί σε συνολικό, επίπεδο χώρας. Αυτό σημαίνει ότι ατομικές και τομεακές διαφορές μεταξύ συνεταιριστικών επιχειρήσεων δεν είναι ορατές και δεν έχουν διερευνηθεί. Έχουμε χρησιμοποιήσει επίσης έναν συνολικό Δείκτη Συνεταιριστικής Οικονομίας ως υποκατάστατο για τη συνεταιριστική επίδοση, εξομοιώνοντας πληροφορίες από όλους τους τύπους των συνεταιρισμών και των τομέων σε ένα δείκτη. Ο δείκτης αυτός βασίζεται σε πληροφορίες από ένα εξαιρετικά ποικίλο ποιοτικά σύνολο, αλλά εξ όσων γνωρίζουμε, αυτό είναι το πιο ολοκληρωμένο σύνολο δεδομένων όλων των συνεταιρισμών του κόσμου μέχρι σήμερα. Φυσικά, πιο ακριβείς και επαρκείς μετρήσεις των συνεταιριστικών επιδόσεων και αύξησή τους θα κάνει την ανάλυσή μας πιο ισχυρή. Επιπλέον, η συνεταιριστική επίδοση αποτελείται από πολλές διαστάσεις που δεν έχουν ενσωματωθεί στον Δείκτη Συνεταιριστικής Οικονομίας, όπως τα οφέλη των μελών και η ποιότητα των προϊόντων των συνεταιρισμών. Επίσης, με σεβασμό σε όλες τις άλλες προσεγγίσεις που χρησιμοποιήθηκαν για το θεσμικό περιβάλλον, η ανάλυση γίνεται σε επίπεδο χώρας, χωρίς να λαμβάνει πλήρως υπόψη τις πιθανές διαφορές μεταξύ των ομάδων του πληθυσμού κάθε χώρας, ή μεταξύ των περιφερειών.

Η δεύτερη επιφύλαξη αφορά την έλλειψη ιστορικών και ενημερωνόμενων τακτικά δεδομένων. Δεν υπάρχουν διαθέσιμες χρονολογικές σειρές. Η παρούσα έκθεση επικεντρώνεται κυρίως στα τρέχοντα μεγέθη της συνεταιριστικής οικονομίας. Ο Δείκτης Συνεταιριστικής Οικονομίας που χρησιμοποιήθηκε, ενσωματώνει τα πιο πραγματικά στοιχεία, αλλά θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να ερευνηθούν ενδεχόμενες τάσεις κατά τις τελευταίες δεκαετίες και να παρακολουθηθεί η εξέλιξη και οι προκλήσεις των συνεταιρισμών από τώρα και στο εξής. Ως παράδειγμα, αναφέρεται ότι Ευρωπαίοι εμπειρογνώμονες υποστηρίζουν ότι υπήρξε μια αξιοσημείωτη αύξηση νέων «κοινωνικών» συνεταιρισμών στους τομείς της ενέργειας, της υγείας, της μέριμνας, της εκπαίδευσης, της απασχόλησης και της στέγασης κατά τα τελευταία χρόνια.

“Θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να ερευνηθούν ενδεχόμενες τάσεις κατά τις τελευταίες δεκαετίες και να παρακολουθηθεί η εξέλιξη και οι προκλήσεις των συνεταιρισμών από τώρα και στο εξής.”

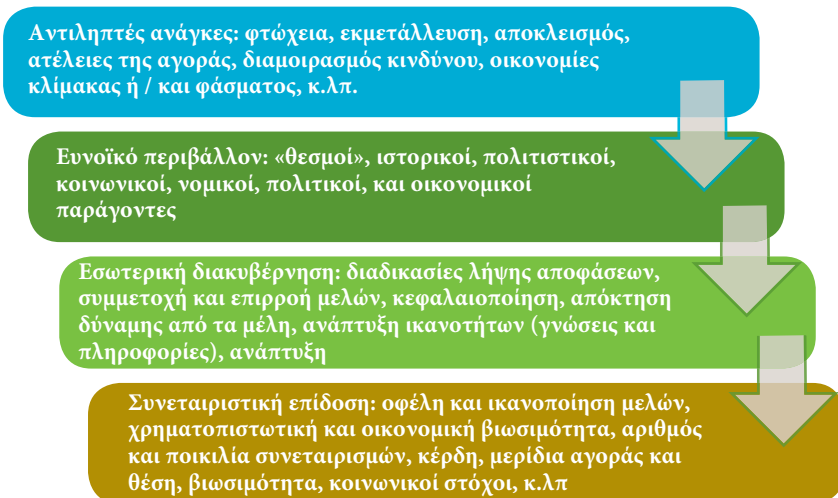
Το αποδίδουν αυτό στις δραστικές περικοπές των δαπανών από πολλές κυβερνήσεις και στα υψηλά επίπεδα ανεργίας σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, ενώ η ζήτηση για κοινωνικές υπηρεσίες δείχνει μια συνεχή και ακόμη και εκρηκτική αύξηση, επίσης λόγω των δημογραφικών εξελίξεων (γήρανση του πληθυσμού). Αυτή η διακηρυσσόμενη εξέλιξη είναι ελάχιστα ορατή στα μακρο-δεδομένα, επειδή η κλίμακα και το μέγεθος αυτών των συνεταιρισμών εξακολουθούν να είναι σχετικά περιορισμένα ή/και αυτός ο τύπος συνεταιρισμών θεωρείται ότι είναι πολύ οριακός για να τηρούνται στατιστικά στοιχεία προς το παρόν. Η γενική παρατήρηση είναι ότι οι συνεταιρισμοί μιας χώρας θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως αδύναμοι ως προς τις επιδόσεις, ενώ στην πραγματικότητα η θέση τους στην αγορά και την προστιθέμενη αξία για τα μέλη αυξάνονται σημαντικά. Ή θα μπορούσε να είναι ακριβώς το αντίθετο, φυσικά (Brussels et al., 2014).

2. Δομικά στοιχεία της συνεταιριστικής επίδοσης

Έχουμε αναπτύξει ένα αναλυτικό πλαίσιο για τους παράγοντες που επιτρέπουν ή αποτρέπουν τη δημιουργία και τη λειτουργία των συνεταιρισμών ως οργανισμών (Σχήμα 1). Αυτό το πλαίσιο είναι στην πραγματικότητα μια παραλλαγή των «Θεσμικών Οικονομικών» του Williamson (Williamson, 2000). Εμείς αναγνωρίζουμε ότι όλα ξεκινούν με το βασικό ερώτημα: υπάρχει ανάγκη για – ένα συγκεκριμένου τύπου - συνεταιρισμό σε συγκεκριμένες χώρες; Ένας θεμελιώδης λόγος για συνεργασία έγκειται στην ύπαρξη ανικανοποίητων αναγκών κατά τη γνώμη των μελών, καθώς επίσης και ένα ορισμένο επίπεδο συνοχής ή/και ομοιογένειας μεταξύ των μελών. Επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται για την αξία των μετόχων, θα είναι γενικά διστακτικές να προμηθεύουν προϊόντα και υπηρεσίες με περιορισμένες αποδόσεις ή να εξυπηρετούν λιγότερο κερδοφόρα τμήματα πελατών. Οι πτυχές αυτές γενικά θεωρούνται απαραίτητες προϋποθέσεις για τη σύσταση και τη συνέχιση της ύπαρξης ενός συνεταιρισμού (Defourny και Develtere, 2009). Το επίπεδο της συνοχής μεταξύ των μελών υποδεικνύει σε ποιο βαθμό έχουν κίνητρο να καταβάλουν πρόσθετες προσπάθειες ακόμα και όταν η συνεργασία δεν οδηγεί σε (άμεσα) οφέλη. Αυτή η πτυχή αναφέρεται απευθείας σε μακρο-κοινωνικές και μακρο-οικονομικές μεταβλητές, αλλά επίσης, ιστορικές, κοινωνικές και πολιτιστικές πτυχές επηρεάζουν την κλίση των ανθρώπων για τη δημιουργία ενός συνεταιρισμού.

“ Όλα ξεκινούν με το βασικό ερώτημα: υπάρχει ανάγκη για – ένα συγκεκριμένου τύπου - συνεταιρισμό σε συγκεκριμένες χώρες; ”

Σχήμα 1 Αλληλουχία στοιχείων που εξηγούν τις συνεταιριστικές επιδόσεις

Πηγή: TIAS

« μια αντιληπτή ανάγκη είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την τάση να ιδρυθεί ένας συνεταιρισμός και να γίνει και κάποιος μέλος »

« «θεσμοί», ιστορικοί, κοινωνικοί και πολιτιστικοί παράγοντες θα μπορούσαν να καταστήσουν το συνεταιριστικό μοντέλο μη διαθέσιμο ή μη επιλέξιμο για τα μέλη »

Με άλλα λόγια, μια αντιληπτή ανάγκη είναι απαραίτητη - αλλά όχι επαρκής- προϋπόθεση για την τάση να ιδρυθεί ένας συνεταιρισμός και να γίνει και να μείνει κάποιος μέλος. Εδώ, θα πρέπει να προσθέσουμε ότι οι «ακάλυπτες» ανάγκες - ή ισοδύναμες αδυναμίες της αγοράς ή/και αποκλεισμός - διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των πληθυσμιακών ομάδων, τομέων της οικονομίας, χωρών, καθώς και με την πάροδο του χρόνου.

Αν υπάρχει μια κοινωνιακή ανάγκη ή/και η οικονομική κατάσταση θα δικαιολογούσε την παρουσία συνεταιρισμών σε μια χώρα, «θεσμοί», ιστορικοί, κοινωνικοί και πολιτιστικοί παράγοντες θα μπορούσαν να καταστήσουν το συνεταιριστικό μοντέλο μη διαθέσιμο ή μη επιλέξιμο για τα μέλη (Groeneveld, 2012). Εδώ, αγγίζουμε στοιχεία μιας πιο διαχεόμενης μορφής που μπορεί να έλκουν την καταγωγή τους στα τελευταία χρόνια ή στο απομακρυσμένο παρελθόν. Αφορούν αξίες, νόρμες, στάσεις, κανόνες, συνήθειες και ρουτίνες, δηλαδή συνοπτικά «θεσμούς» (Gijsselsinckx και Bussels, 2012a). Έτσι, σε χώρες όπου συνεταιρισμοί μετά βίας υπάρχουν, ο πληθυσμός μπορεί κάλλιστα να απορρίπτει το συνεταιριστικό μοντέλο, αλλά όχι την αρχή ή την αξία της συνεργασίας (Lissowska, 2012). Μπορούν ίσως να συνεργάζονται σε οργανώσεις που ονομάζονται κοινωνικές επιχειρήσεις ή κοινοτικές εταιρείες, οι οποίες βρίσκονται εκτός του πεδίου εξέτασης της παρούσας έκθεσης. Αυτές οι οργανώσεις μπορεί πραγματικά να ακολουθούν Συνεταιριστικές Αρχές στη δομή και τη λειτουργία τους, αλλά δεν είναι συνεταιρισμοί, όπως ορίζονται από την εθνική συνεταιριστική νομοθεσία ή δεν έχουν καταχωρηθεί ως συνεταιρισμοί στα εθνικά μητρώα. Για παράδειγμα, έχουμε συναντήσει χώρες όπου μια συγκεκριμένη συνεταιριστική μορφή (π.χ. γεωργικοί συνεταιρισμοί) κυριαρχεί (π.χ. Κίνα) και όπου συνεταιρισμοί είναι δύσκολο να βρεθούν σε άλλους τομείς της οικονομίας. Ωστόσο, δεν μπορεί «αυτόματα» να συναχθεί ότι το ευνοϊκό περιβάλλον στην εν λόγω χώρα είναι εχθρικό προς άλλους τύπους συνεταιρισμών. Ίσως, δεν υπάρχει οικονομική λογική ή κοινωνική ανάγκη για μη γεωργικούς συνεταιρισμούς ή επιχειρήσεις με διαφορετικές οργανωτικές μορφές, οι οποίες στην πραγματικότητα θα μπορούσαν να λειτουργήσουν με το πνεύμα των Συνεταιριστικών Αρχών

Εκτός από αυτούς τους «θεσμούς», ο βαθμός επιτυχίας ή αποτυχίας των συνεταιρισμών εξαρτάται επίσης σε μεγάλο βαθμό από την αλληλεπίδραση των ιστορικών, κοινωνικών, πολιτιστικών, νομικών, πολιτικών και οικονομικών στοιχείων του θεσμικού περιβάλλοντος. Κάθε διάσταση είναι εξίσου σημαντική και μπορεί να υποστηρίζει ή να εμποδίζει την ίδρυση ή/και την ανάπτυξη του συνεταιρισμού. Τα στοιχεία που αποτελούν το θεσμικό περιβάλλον θα πρέπει να εξετάζονται σε ένα γενικό πλαίσιο, δεδομένου ότι κάθε διάσταση λειτουργεί (ή όχι) σε σχέση με όλες τις άλλες θεσμικές πτυχές. Οι διαστάσεις του θεσμικού περιβάλλοντος για τους συνεταιρισμούς σε κάθε χώρα γενικά αλλάζουν πολύ αργά με την πάροδο του χρόνου και οι ρίζες τους ως επί το πλείστον βρίσκονται στο μακρινό παρελθόν (Hofstede, Hofstede και Minkov, 2010).

Ωστόσο, όλες διαμορφώνουν τη στάση και την αντίληψη του κοινού και των κυβερνήσεων όσον αφορά την συνεταιριστική μορφή οργάνωσης.

Εάν υπάρχει ανάγκη για συνεταιρισμούς και το όλο θεσμικό περιβάλλον είναι ευνοϊκό για τη σύστασή τους και τη μελλοντική ανάπτυξη, οι προϋποθέσεις για καλή λειτουργία της εσωτερικής διακυβέρνησης πληρούνται. Αυτό αποτελεί το τρίτο στοιχείο της αλληλουχίας. Η εσωτερική διακυβέρνηση των συνεταιρισμών αναφέρεται στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, τον ρόλο των διαφόρων διοικητικών φορέων, τα καθήκοντα και τις ευθύνες των υψηλότερων βαθμίδων στην οργάνωση, την πολιτική κεφαλαιοποίησης, τη στάση, τη συμμετοχή και τη δέσμευση των μελών, και την κατανομή των δικαιωμάτων ελέγχου στη διαχείριση (και τα προβλήματα αντιπροσώπευσης που συνοδεύουν την εκχώρηση δικαιωμάτων λήψης αποφάσεων). Η ποιότητα και η λειτουργία της εσωτερικής διακυβέρνησης των συνεταιρισμών βρίσκονται εκτός του πεδίου εξέτασης της παρούσας έκθεσης, δεδομένου ότι αυτό θα απαιτούσε εκτεταμένες μικρο-μελέτες πολλών συνεταιρισμών σε διαφορετικούς τομείς και χώρες (βλ Carr et al., 2008). Ωστόσο, είναι σαφές ότι αποτελεί σημαντικό παράγοντα επιτυχίας για τους συνεταιρισμούς το ότι τα μέλη είναι υποχρεωμένα να αποκτήσουν και να συσσωρεύσουν τη γνώση και την εμπειρογνωμοσύνη που απαιτούνται για την εξασφάλιση βιώσιμης επιχείρησης και την αποτελεσματική άσκηση της αυτο-διακυβέρνησης και του αυτο-ελέγχου (Συνεταιριστική Αρχή # 5), εκτός από το να έχουν επαρκές κανονιστικό περιθώριο για την πολιτικής κεφαλαιοποίησης (σε σχέση με την Συνεταιριστική Αρχή # 3).³ Αυτό μπορεί αρχικά να επιτευχθεί μέσα από μια διαδικασία μάθησης μέσα από την πράξη, αλλά αρκετά σύντομα θα προκύψει η ανάγκη για συστηματική και συνεχή εκπαίδευση για τα μέλη, καθώς και τους αντιπροσώπους και για στελέχη / διευθυντές (Karpes, 2015).

Ο αριθμός, θέση στην αγορά, η επίδοση, και τα είδη των συνεταιρισμών καθορίζονται από το μακρόχρονο θεσμικό περιβάλλον σε συνδυασμό με τη λειτουργία της εσωτερικής διακυβέρνησής τους και την ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών και το επίπεδο ικανοποίησης των μελών τους. Η τελική συνεταιριστική επίδοση, συνεπώς, βρίσκεται στο κάτω μέρος του Σχήματος 1. Η θέση και η επίδοση του συνεταιρισμού αναφέρεται στην ανταγωνιστικότητα του συνεταιρισμού έναντι των ανταγωνιστών του και την προστιθέμενη αξία για τα μέλη του. Εδώ, θα πρέπει να τονιστεί ότι οι συνεταιρισμοί είναι επιχειρήσεις που πρέπει να είναι κερδοφόρες και καινοτόμες και θα πρέπει να είναι σε θέση να σταθούν στα πόδια τους, δηλαδή να λειτουργούν όσο το δυνατόν ανεξάρτητα από την κυβέρνηση και να μην λαμβάνουν υπερβολική οικονομική βοήθεια. Όπως επεσήμανε ο Raiffeisen, περισσότερο από 150 χρόνια πριν, όταν οι συνεταιρισμοί δεν συμμορφώνονται με οικονομικές αρχές, ούτε θα είναι βιώσιμες ως επιχειρήσεις, ούτε θα είναι σε θέση να υποστηρίξουν τα μέλη τους (Raiffeisen, 1866).

³ Ο Andrews έχει ανασκοπήσει το θέμα του κεφαλαίου σε συνεταιρισμούς σε όλο τον κόσμο στην Απογραφή του Συνεταιριστικού Κεφαλαίου, της Συμμαχίας (2014). Ένα σημαντικό εύρημα είναι ότι οι γνήσιοι συνεταιρισμοί χρηματοδοτούνται αρχικά με αναλήψιμο κεφάλαιο των μεριδίων που παρέχεται από τα μέλη και τα παρακρατούμενα θετικά αποτελέσματα χρήσης. Η κατώτατη γραμμή για μια καλή πολιτική κεφαλαιοποίησης είναι ότι οι συνεταιρισμοί πρέπει να είναι κερδοφόροι και δεν θα πρέπει να πληρώνουν όλα τα ετήσια πλεονάσματα ως επιστροφές στα μέλη. Παρ' όλα αυτά, η κεφαλαιοποίηση μέσω αυτών των δύο βασικών πηγών μερικές φορές είναι ανεπαρκής για τη χρηματοδότηση των φιλοδοξιών ανάπτυξης των συνεταιρισμών.

Προηγούμενες εργασίες εκτίμησης της συνεταιριστικής επίδοσης ενδιαφέρονταν κυρίως για τους σπάνιως διαθέσιμους δείκτες οικονομικού προϊόντος, όπως κύκλο εργασιών, κέρδος, ή διεύρυνση του μεριδίου αγοράς. Άλλες σπάνιες μελέτες επικεντρώθηκαν στα διαθέσιμα μέτρα χρηματοπιστωτικής λογιστικής που χρησιμοποιούνται συνήθως για την αξιολόγηση των επιχειρήσεων επενδυτών (Franken και Cook, 2015). Όμως, η επίδοση των συνεταιρισμών δεν μπορεί να αξιολογηθεί με την εξέταση μόνο των χρηματοπιστωτικών ή οικονομικών δεικτών, επειδή επιδιώκουν διπλό στόχο, δηλαδή την εξασφάλιση της βιωσιμότητας (μέσω κερδοφόρων δραστηριοτήτων) και τα οφέλη προς τα μέλη. Η συνεταιριστική επίδοση αποτελείται από πολλαπλές διαστάσεις (Soboh et al., 2009).

3. Το ευνοϊκό περιβάλλον για τους συνεταιρισμούς

Αυτό το κεφάλαιο προσδιορίζει τους παράγοντες που αποτελούν το ευνοϊκό ή, εξίσου, το θεσμικό περιβάλλον για τους συνεταιρισμούς. Αυτό το περιβάλλον αποτελείται από πολλές διαστάσεις, όπως εμφανίζεται στο Σχήμα 2. Μερικοί παράγοντες είναι λιγότερο χειροπιαστοί, πιο χαλαρής μορφής. Αυτό ισχύει και για παράγοντες που σχετίζονται με ιστορικές εξελίξεις, ή παράγοντες που σχηματίζονται από πολιτιστικές και κοινωνικές διεργασίες. Μια άλλη κατηγορία των θεσμικών διαστάσεων προκύπτει από αυτές τις εξελίξεις, δηλαδή το νομικό πλαίσιο και τα μέτρα πολιτικής. Αυτά τα στοιχεία θα συζητηθούν χωριστά στα τμήματα που ακολουθούν.

3.1 Ιστορικό, πολιτιστικό και κοινωνικό περιβάλλον

Η ιστορία είναι ένα σημαντικό συστατικό του σημερινού θεσμικού περιβάλλοντος για τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις (Bijman et al. 2012).⁴ Από τη μία πλευρά, υπάρχουν χώρες όπου ιστορικοί, κοινωνικοί παράγοντες εξακολουθούν να συμβάλλουν σε μια διαρκή θετική συλλογική στάση απέναντι στους συνεταιρισμούς, δηλαδή μια ευνοϊκή λαϊκή αντίληψη σχετικά με τη συνεταιριστική οργανωτική μορφή.⁵ Στο άλλο άκρο του φάσματος, μπορεί κανείς να βρει χώρες όπου αρνητικές εμπειρίες του παρελθόντος με τους συνεταιρισμούς δεν επιτρέπουν ακόμα τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για τη δημιουργία εμπιστοσύνης και κοινωνικού κεφαλαίου. Και οι δύο πλευρές είναι απαραίτητες για την ίδρυση και την επακόλουθη ηγεμρία των συνεταιριστικών επιχειρήσεων. Για παράδειγμα, παρελθούσες πολιτικές ενέργειες μπορεί να έχουν μακροχρόνιες αρνητικές επιπτώσεις στο θεσμικό περιβάλλον ή/και τη λαϊκή στάση έναντι των συνεταιρισμών. Επιπλέον, σε ορισμένες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις γενικά δεν βασίζονταν σε αρχές αυτοοργάνωσης, όπως η μη-εθελοντική συμμετοχή, πριν από μερικές δεκαετίες, αλλά χρησιμοποιούνταν από τις κυβερνήσεις για πολιτικούς λόγους με το σύνθημα «ό,τι δεν μπορούμε να το εθνικοποιήσουμε το συνεταιριστικοποιούμε» (Mülker, 2002). Σε αυτές τις χώρες, η αυτοοργάνωση εξακολουθεί να παρεμποδίζεται από την έλλειψη κοινωνικού και ανθρώπινου κεφαλαίου, ακόμα και αν το νομικό και φορολογικό πλαίσιο, καθώς και το πολιτικό περιβάλλον μπορεί να έχουν γίνει πιο υποστηρικτικά για τους συνεταιρισμούς κατά τα τελευταία χρόνια.

“Η ιστορία είναι ένα σημαντικό συστατικό του σημερινού θεσμικού περιβάλλοντος για τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις”

⁴ Η εκτεταμένη μελέτη «Στήριξη για τους Γεωργικούς Συνεταιρισμούς» (Support for Farmers' Cooperatives-SFC) χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και αποτελείται από πολλές διαφορετικές υπο-εκθέσεις. Μερικά από τα υποστηρικτικά κείμενα περιέχουν πολύτιμες πληροφορίες και πρακτικά παραδείγματα για αυτή τη μελέτη

⁵ Για παράδειγμα, η Δυτική Ευρώπη θεωρείται ότι είναι η γενέτειρα του συνεταιρισμού, ως οικονομική έννοια και μορφή επιχείρησης. Πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχουν μακρά συνεταιριστική ιστορία, αλλά με διαφορετικές αφετηρίες. Οι αποκλίνουσες ρίζες περιλαμβάνουν εργατικά κινήματα, διαφορετικές θρησκείες, σημαντικές μεταβάσεις, κρίση και κακουχίες, ή τον αγώνα για την ανεξαρτησία.

Διάγραμμα 2 Αλληλένδετα Στοιχεία του Ευνοϊκού Περιβάλλοντος για Συνεταιρισμούς

Ιστορικά, κοινωνικά και πολιτιστικά στοιχεία, π.χ.:
<ul style="list-style-type: none"> • Αξίες, νόρμες και συμπεριφορές • Κανόνες, συνήθειες και ρουτίνες
Νομικές πτυχές, π.χ.:
<ul style="list-style-type: none"> • Απουσία ή παρουσία συνεταιριστικού νόμου, π.χ.: • Περιεχόμενο του συνεταιριστικού νόμου ως προς τα μέλη, την ανεξαρτησία, τη συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών, κλπ. • Δικαιώματα περιουσίας • Νομοθεσία ανταγωνισμού • Εργατική νομοθεσία • κλπ.
Πολιτική και πολιτική υποστήριξη, π.χ.:
<ul style="list-style-type: none"> • Υποστήριξη ή παρεμπόδιση της συνεταιριστικής ανάπτυξης • Φορολογικές πτυχές και φορολογικό καθεστώς
Οικονομικοί παράγοντες, π.χ.:
<ul style="list-style-type: none"> • Πρόσβαση στις αγορές, κεφάλαιο, υπηρεσίες γενικής υποστήριξης • Οικονομική διάρθρωση • Στάδιο ανάπτυξης της χώρας

Πηγή: TIAS

Οι πολιτιστικές πτυχές συνδέονται με ιστορικούς και κοινωνικούς παράγοντες και διαμορφώνουν επίσης το ευνοϊκό περιβάλλον. Σε ορισμένες κοινωνίες, η αλληλεγγύη - η φυσική κλίση για να ενώσουν τις δυνάμεις τους ή/και μακρόχρονη δημοκρατική ιστορία - υπήρξε ωφέλιμη για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών. Ο Hofstede έχει πραγματοποιήσει πρωτοποριακή έρευνα σχετικά με την ανάλυση των πολιτιστικών διαφορών μεταξύ εθνικών και οργανωτικών δομών. Οι δείκτες Hofstede για «το λογισμικό του μυαλού» ενσωματώνουν πρότυπα σκέψης, αίσθημα και δράσεις που διαπιστώνεται ότι διαφέρουν μεταξύ των εθνικών πολιτισμών (Hofstede, 1991 και 2001, Hofstede, Hofstede και Minkov, 2010). Διαπίστωσε ότι τα εθνικά και τα περιφερειακά πολιτιστικά χαρακτηριστικά επηρεάζουν τη συμπεριφορά των κοινωνιών και των οργανώσεων και ότι αυτές οι επιρροές είναι μακράς διάρκειας. Θα επανέλθουμε σε αυτούς τους δείκτες αργότερα, διότι η έρευνα του Hofstede συμπυκνώνει σημαντικούς πολιτιστικούς και κοινωνικούς παράγοντες για το θεσμικό περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν οι συνεταιρισμοί στις διάφορες χώρες. Αυτοί συνδέονται επίσης με την απουσία ή παρουσία ιδεολογικών κινήτρων των ανθρώπων για να συνεργάζονται ως μέλη σε έναν συνεταιρισμό.

“ η έρευνα του Hofstede συμπυκνώνει σημαντικούς πολιτιστικούς και κοινωνικούς παράγοντες για το θεσμικό περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν οι συνεταιρισμοί στις διάφορες χώρες.”

3.2 Νομικό περιβάλλον

Αυτό το τμήμα πρέπει να ξεκινήσει με ένα σημαντικό στοιχείο στη νομική ιστορία των συνεταιρισμών που εξακολουθεί να έχει αντίκτυπο στην λαϊκή ή την κρατική αντίληψη σχετικά με τους συνεταιρισμούς σε ορισμένες χώρες σήμερα. Μια έκθεση που ανατέθηκε από την Υπηρεσία των Ηνωμένων Πολιτειών για τη Διεθνή Ανάπτυξη (USAID, 2006) ισχυρίζεται ότι κατά το μεγαλύτερο μέρος του περασμένου αιώνα, οι συνεταιρισμοί σε πολλές αναπτυσσόμενες και ανεξαρτητοποιούμενες οικονομίες - παρά τα πολύ διαφορετικά ιδεολογικά, πολιτικά, και αποικιακά υπόβαθρα - υποβλήθηκαν σε παρόμοιο νομικό πλαίσιο μέσω του οποίου η διαχείριση ήταν υπόλογη προς το κράτος, αντί προς τα μέλη. Μέσα σε αυτό το σκηνικό, ο ρόλος των μελών στη διακυβέρνηση της συνεταιριστικής επιχείρησης ελαχιστοποιήθηκε και κυβερνητικοί ή κομματικοί αξιωματούχοι ήλθαν ως αλεξιπτωτιστές για τον έλεγχο των συνεταιρισμών. Ως τη δεκαετία του 1970, το μοντέλο της υποταγμένης στο κράτος συνεταιριστικής ανάπτυξης έφτασε στο αποκορύφωμά της. Συνεταιριστικοί νόμοι γύρω από τον αναπτυσσόμενο κόσμο, παραχώρησαν την εξουσία σε εκπροσώπους της κυβέρνησης να καθορίσουν πολλές πτυχές του συνεταιρισμού, π.χ. να διορίζουν και να απολύουν τους διαχειριστές και μέλη του διοικητικού συμβουλίου, να διευθύνουν βασικές επιχειρηματικές αποφάσεις, να διαλύουν τους συνεταιρισμούς που οι επιδόσεις τους ήταν κάτω από τις προσδοκίες, και να καθορίζουν τις προϋποθέσεις εγγραφής μελών. Έτσι, η Συνεταιριστική Αρχή του Δημοκρατικού Ελέγχου από τα Μέλη παραβιάστηκε. Οι συνεταιρισμοί κάτω από αυτά τα πλαίσια κρατικής κυριαρχίας συχνά δεν διέθεταν τα νομικά δικαιώματα να μηνύσουν ή να εναχθούν, να συνάψουν συμβάσεις, ή να προσθέσουν επιχειρηματική γραμμή χωρίς την άδεια της κυβέρνησης. Ωστόσο, είναι πολύ πιθανό ότι οι επιχειρήσεις με άλλες οργανωτικές μορφές αντιμετώπιζαν παρόμοια εμπόδια και δυσκολίες στις εν λόγω χώρες.

“Οι συνεταιρισμοί κάτω από αυτά τα πλαίσια κρατικής κυριαρχίας συχνά δεν διέθεταν τα νομικά δικαιώματα να μηνύσουν ή να εναχθούν, να συνάψουν συμβάσεις, ή να προσθέσουν επιχειρηματική γραμμή χωρίς την άδεια της κυβέρνησης.”

Από τότε, η παλίρροια έχει γυρίσει σε πολλές από τις εν λόγω χώρες. Το Συμβούλιο για τη Συνεταιριστική Ανάπτυξη Υπερπόντιων Χωρών των ΗΠΑ (OCDG) (στο οποίο ανατέθηκε από την USAID) έχει διαμορφώσει ένα λεπτομερές σύνολο αρχών και αναλυτικών εργαλείων για την αξιολόγηση των συνεταιριστικών νόμων και κανονισμών, με την επωνυμία «Πρωτοβουλία Συνεταιριστικής Νομοθεσίας και Κανονισμών» (CLARITY). Η «νέα συναίνεση» τονίζει ιδιαίτερα την αυτονομία από τις κυβερνήσεις και υποστηρίζει την άρση των εμποδίων στις συνεταιριστικές επιχειρήσεις σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Η γενικότερα αποδεκτή άποψη σήμερα είναι ότι ο κρατικός έλεγχος των συνεταιρισμών κάνει περισσότερο κακό παρά καλό και ότι όλοι οι συνεταιρισμοί, ανεξάρτητα από το επίπεδο ανάπτυξης ή της χώρας προέλευσης, θα πρέπει να έχουν το ίδιο δικαίωμα να κυβερνούν δημοκρατικά και αυτόνομα τις επιχειρήσεις τους.

Η προηγούμενη παράγραφος αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα ότι τα σύγχρονα νομικά πλαίσια για τους συνεταιρισμούς αντανakλούν τα ιστορικά, πολιτιστικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά και την πολιτική ιστορία μιας χώρας στο μακρινό παρελθόν. Ο Van der Sangen (2015) έδειξε ότι η εξέλιξη

“ Ως δίδαγμα, μια προσέγγιση εκ των άνω προς τα κάτω στη θέσπιση νόμου από τις εθνικές κυβερνήσεις για την προώθηση της γενικής ανάπτυξης των συνεταιρισμών δεν αποτελεί σκόπιμη επιλογή.”

του νομικού πλαισίου για τους συνεταιρισμούς εξαρτάται πράγματι από την ιστορική πορεία. Ως δίδαγμα, μια προσέγγιση εκ των άνω προς τα κάτω στη θέσπιση νόμου από τις εθνικές κυβερνήσεις για την προώθηση της γενικής ανάπτυξης των συνεταιρισμών δεν αποτελεί σκόπιμη επιλογή. Φαίνεται ότι υπάρχει μια τεράστια ποικιλομορφία στους νομικούς κανόνες των συνεταιρισμών που ακριβώς σχετίζεται με την πολυμορφία της ιστορικής, πολιτιστικής και κοινωνικής αφετηρίας, που συζητήθηκαν προηγουμένως.⁶ Για παράδειγμα, ο Crasogna (2002) βρήκε ότι η νομοθεσία μπορεί να υιοθετήσει τη μορφή ενός ενιαίου γενικού νόμου που ισχύει για όλες τις κατηγορίες των συνεταιρισμών ή διαφορετικά, των ξεχωριστών νόμων που ρυθμίζουν κάθε συγκεκριμένη κατηγορία συνεταιρισμών. Η Ιαπωνία, δεν υπάρχει γενικός νόμος για τους συνεταιρισμούς, ενώ περισσότεροι από δέκα ειδικοί νόμοι ρυθμίζουν χωριστές κατηγορίες των συνεταιρισμών (Kurimoto, 2013).

Σε σχέση με το νομοθετικό περιβάλλον, υπάρχει επίσης το θέμα της ασάφειας ως προς τον στόχο της ιστορικής έννοιας του συνεταιρισμού και τη νομική δομή του. Βασικά, υπάρχουν δύο προσεγγίσεις. Η οικονομική άποψη θεωρεί τους συνεταιρισμούς ως επιχειρήσεις που πληρούν τα καθολικώς αποδεκτά χαρακτηριστικά των χρηστών-ιδιοκτητών, χρηστών-ελεγκτών και χρηστών-ωφελουμένων (Dunn, 1988). Κατά την άποψη αυτή, ένας συνεταιρισμός είναι νομική οντότητα για μια κοινή οικονομική δραστηριότητα των μελών του. Η δεύτερη προσέγγιση θεωρεί ότι οι συνεταιρισμοί ενσωματώνουν ιδεολογία και τις κοινωνικές δεσμεύσεις. Και οι δύο προσεγγίσεις αντανακλώνται σε νομικούς ορισμούς των συνεταιρισμών σε όλο τον κόσμο και επίσης καθορίζουν τη φορολογική μεταχείριση στις διαφορετικές χώρες.⁷ Οι διαφορετικές προσεγγίσεις της νομοθεσίας που διέπει τους συνεταιρισμούς μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τρεις τύπους (βλέπε Κανονισμό του Συμβουλίου, 2003):

1. Χώρες όπου υπάρχει μία γενική συνεταιριστική νομοθεσία,
2. Χώρες στις οποίες η συνεταιριστική νομοθεσία διαχωρίζεται ανάλογα με το τομέα και τον κοινωνικό σκοπό του συνεταιρισμού,
3. Χώρες στις οποίες δεν υπάρχει συνεταιριστική νομοθεσία και όπου ο συνεταιριστικός χαρακτήρας μιας εταιρείας προκύπτει αποκλειστικά από το καταστατικό ή τον εσωτερικό κανονισμό.

⁶ Μέσω του καταστατικού του Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού (σ.μ.: όχι της Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής Εταιρείας, όπως λανθασμένα έχει μεταφραστεί το European Co-operative Society) (καταστατικό SCE του Κανονισμού του 2003), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει έμμεσα προσπαθήσει να προσεγγίσει το νόμο για τους συνεταιρισμούς των κρατών μελών, αλλά προφανώς ελάχιστη έως καθόλου πρόοδος έχει σημειωθεί σε αυτό το μέτωπο (Euricse et al., 2010).

⁷ Στην πράξη, η οικονομική θέωρηση είναι κυρίαρχη και οι διακηρυσσόμενοι κοινωνικοί, ιδεολογικοί και πολιτιστικοί στόχοι σπάνια αντικατοπτρίζονται στους υφιστάμενους νομικούς ορισμούς των συνεταιρισμών σε όλο τον κόσμο. Στις περισσότερες χώρες, δεν γίνεται καμία αναφορά σε άλλο στόχο από τον οικονομικό στόχο του συνεταιρισμού. Το Βέλγιο αποτελεί εξαίρεση. Αυτή η χώρα έχει προχωρήσει σε ρυθμίσεις δύο τύπων συνεταιρισμών. Έναν με κοινωνικό και ιδεολογικό στόχο, στα μέλη του οποίου χορηγεί ορισμένες φορολογικές διευκολύνσεις: τους οποίους αποκαλεί συνεταιρισμούς ειδικής αναγνώρισης (accredited co-operatives). Το δεύτερο με αμιγώς οικονομικό σκοπό (Gijssels et al., 2015b).

Πάντως, οι αρχικές δομές ιδιοκτησίας των συνεταιρισμών (καταναλωτικών, παραγωγικών, εργαζομένων), ασκούν κυρίαρχη επιρροή στο είδος των νόμων και των προτύπων που εφαρμόζονται σε αυτό το είδος της επιχείρησης, δηλαδή η εξάρτηση από την ιστορική πορεία είναι κυρίως ο οδηγός της δομής. Για παράδειγμα, σε ορισμένες χώρες της ΕΕ, οι συνεταιρισμοί αντιμετωπίζονται ως σωματεία, σε άλλες ως κοινωνίες ή ως μέρος του δικαίου των συμβάσεων, ενώ σε ορισμένα άλλα κράτη μέλη της ΕΕ οι συνεταιρισμοί δεν έχουν ιδιαίτερο νομικό καθεστώς, όπως και στη Δανία (Pygkønen et al., 2012) και στο Ηνωμένο Βασίλειο (Spear et al., 2012). Αυτό δεν σημαίνει ότι οι συνεταιρισμοί με οικονομικό στόχο δεν μπορούν να περιλαμβάνουν κοινωνικές παρεμβάσεις δημιουργίας δικτύων αλληλεγγύης, εμπορικούς συνδυασμούς και εκπαίδευση των μελών, βελτίωση των ικανοτήτων των μελών και βιώσιμη ανάπτυξη των τοπικών κοινοτήτων ή περιοχών.

“ Πάντως, οι αρχικές δομές ιδιοκτησίας των συνεταιρισμών ασκούν κυρίαρχη επιρροή στο είδος των νόμων και των προτύπων που εφαρμόζονται σε αυτό το είδος της επιχείρησης ”

Ο Van der Sangen (2012) υποστηρίζει ότι ο όγκος των γνώσεων που δημοσιεύεται από τη νομική έρευνα σχετικά με την πραγματική λειτουργία των συνεταιρισμών, δεν περιέχει πειστικά πραγματικά δεδομένα σχετικά με τις κινητήριες δυνάμεις που προωθούν ή εμποδίζουν τη δημιουργία ή τη λειτουργία των συνεταιρισμών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Νομικές μελέτες σπανίως παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τις πραγματικές επιπτώσεις των κανονισμών και των καταστατικών στην εμπειρική έννοια του όρου, δεδομένου ότι δεν αξιολογούν το ερώτημα αν οι κανονισμοί και οι ειδικοί κανόνες έχουν θετικό ή αρνητικό αντίκτυπο στην αποτελεσματικότητα των συνεταιρισμών έναντι των επιχειρήσεων των επενδυτών. Στην εκτεταμένη μας έρευνα της βιβλιογραφίας, δεν είχαμε συναντήσει τέτοιες μελέτες ούτε για άλλα μέρη του κόσμου, αλλά βρήκαμε παλαιότερη υποστήριξη για αυτό το συμπέρασμα (Hoyt, 1989).

“ Νομικές μελέτες δεν αξιολογούν το ερώτημα αν οι κανονισμοί και οι ειδικοί κανόνες έχουν θετικό ή αρνητικό αντίκτυπο στην αποτελεσματικότητα των συνεταιρισμών ”

Επιπλέον, οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις δεν διαμορφώνονται μόνο από τη «συνεταιριστική νομοθεσία», αλλά και από το εργατικό δίκαιο, το δίκαιο του ανταγωνισμού, τα λογιστικά /εποπτικά πρότυπα, τους λογιστικούς κανόνες, τον έλεγχο και τους κανόνες πτώχευσης, και άλλες σχετικές νομικές πράξεις, όπως για παράδειγμα τις διοικητικές πράξεις, δικαστικές αποφάσεις, νομολογία, συνεταιριστικούς εσωτερικούς κανονισμούς / καταστατικά. Πράγματι, η φορολογία και οι νόμοι του ανταγωνισμού και ρύθμισης της αγοράς μπορούν είτε να προωθούν ή να παρεμποδίζουν τη συνεταιριστική ανάπτυξη. Επιπλέον, νομικά θέματα πολιτικής, καθώς και οι διαδικασίες νομοθέτησης και εφαρμογής πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Αυτή η ευρεία έννοια της συνεταιριστικής νομοθεσίας καθιστά αδύνατη την περιγραφή και τον έλεγχο της συνεταιριστικής νομοθεσίας μιας χώρας, πόσο μάλλον του συνόλου ή της πλειοψηφίας των χωρών του κόσμου. Να προστεθούν ακόμη το γενικό νομικό και πολιτικό περιβάλλον σε μια χώρα, π.χ. η κατάσταση της δημοκρατίας, η πολιτική σταθερότητα, η απουσία διαφθοράς, εύλογα και εφαρμόσιμα δικαιώματα ιδιοκτησίας.

3.3 Πολιτική και πολιτική υποστήριξη

Η δημιουργία και η λειτουργία των συνεταιρισμών επηρεάζονται από το πολιτικό περιβάλλον καθώς και από μέτρα πολιτικής, τα οποία αποτελούν μέρος του ευρύτερου θεσμικού περιβάλλοντος. Οι πρωτοβουλίες πολιτικής λαμβάνονται γενικά από τις κυβερνήσεις για να βελτιώσουν ή/και να επηρεάσουν τη γενική ευημερία και την ευδαιμονία μιας περιοχής ή χώρας ή για να δημιουργήσουν μια καλύτερη κατανομή της ευημερίας. Μερικές χώρες έχουν ειδικά υπουργεία ή τμήματα για τα συνεταιριστικά θέματα ή την ανάπτυξη, π.χ. Ινδία, Κένυα, Φιλιππίνες και Νότια Αφρική. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το συνεταιριστικό κόμμα έχει 24 έδρες στο κοινοβούλιο και αποσκοπεί στη διασφάλιση των συμφερόντων του συνεταιριστικού τομέα.

Η σχέση μεταξύ των συνεταιρισμών και του κράτους είναι μερικές φορές αμφιλεγόμενη. Βασικά, το ερώτημα είναι αν το κράτος έχει την υποχρέωση να παρέχει υποστήριξη για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών. Με βάση τη συνεταιριστική ιστορία και ανεπίσημα στοιχεία, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η υποστήριξη αυτή είναι αποδεκτή μόνο αν δεν οδηγεί σε στρέβλωση του ανταγωνισμού. Κατά κανόνα, οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις δεν θα πρέπει να τυγχάνουν προτιμησιακής μεταχείρισης λόγω της νομικής μορφής τους, αλλά θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο όπως και τα άλλα είδη εταιρειών στο πλαίσιο των προγραμμάτων κρατικών ενισχύσεων (Karpes, 2015). Μόνο αν οι συνεταιριστικές οργανώσεις βρίσκονται σε πρώιμο στάδιο και είναι υπανάπτυκτες, κάποιες μορφές υποστήριξης, όπως πρόσβαση σε συμβουλευτικές υπηρεσίες και κατάρτιση, καθώς και σε φορολογικά οφέλη θεωρείται ότι είναι μάλλον αποδεκτές από πολλούς εμπειρογνώμονες των οποίων ζητήθηκε η γνώμη. Στις τελευταίες περιπτώσεις, είναι προς το συμφέρον του κράτους να εξαλειφθούν οι ατέλειες της αγοράς σε μακροχρόνια βάση, και η υποστήριξή του είναι γενικά δικαιολογημένη.⁸

Όταν οι συνεταιρισμοί μεγαλώνουν, ακόμα και διεθνοποιούνται, η συμφωνία είναι ότι υπάρχει μικρότερη ανάγκη για οποιαδήποτε μορφή μέτρων στήριξης. Ωστόσο, το κράτος είναι συνεχώς υπεύθυνο για τη δημιουργία συνθηκών επαρκούς νομικής βάσης για τους συνεταιρισμούς, προκειμένου να διασφαλιστεί συμμόρφωση, και, κατ' επέκταση, εξασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού με επιχειρήσεις με άλλες νομικές μορφές. Με άλλα λόγια, το κράτος θα πρέπει - έμμεσα - να υποστηρίζει το ενυπάρχον ήθος αυτοβοήθειας των συνεταιρισμών και να τους παρέχει ίσες ανταγωνιστικές ευκαιρίες.⁹ Όπως περιγράφηκε προηγουμένως, η πολιτική «στήριξης» έχει πολλές φορές καταστεί συνώνυμη με ακατάλληλη κυβερνητική παρέμβαση και επιρροή σε συνεταιρισμούς. Το θέμα είναι ότι η εκ των άνω ίδρυση συνεταιρισμών γενικά δεν οδηγεί σε μια αίσθηση ιδιοκτησίας και αυτευθύνης στα μέλη. Μερικές φορές, ο σχεδιασμός των συνεταιρισμών δεν ανταποκρίνεται στα συμφέροντα και τις πραγματικές ανάγκες του πληθυσμού στόχου. Ή τα μέλη σπανίως είχαν εμπλακεί στο σχεδιασμό και η δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων ήταν εκ των πραγμάτων ανύπαρκτη. Σε χώρες όπου αυτό έχει συμβεί στην πρόσφατη ιστορία, οι συνεταιρισμοί μπορεί να εξακολουθούν να έχουν μια αρνητική εικόνα και να βρίσκονται αντιμέτωποι με προκαταλήψεις. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τη συνεταιριστική οργανωτική μορφή στις μεταβατικές οικονομίες (Gijssels and Bussels, 2012a).

⁸ Ίσως, σε αντίθεση με την κοινή πεποίθηση, πολλοί πιστωτικοί συνεταιρισμοί στην Ευρώπη έλαβαν επίσης κρατική υποστήριξη στα πρώτα στάδια για να επιταχυνθεί η ανάπτυξη και η διασπορά τους.

⁹ Αυτό αντιστοιχεί στους κύριους στόχους του Συνεταιριστικού Κόμματος στη Βρετανία: (i) να δημιουργήσει ίσους όρους ανταγωνισμού για τους συνεταιρισμούς συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της ανάπτυξης μιας νέας γενιάς συνεταιρισμών που να ανήκουν στις κοινότητες και στους εργαζόμενους, και (ii) να προωθήσει συνεταιριστικές λύσεις σε όλη την πολιτική, σε τομείς όπως η κοινωνική ιδιοκτησία και η μεταρρύθμιση των δημόσιων υπηρεσιών μας.

Δεν υπάρχουν παγκόσμιες ή/και εθνικές επισκοπήσεις των μέτρων πολιτικής που ελήφθησαν σε σύγκριση με τα είδη των συνεταιρισμών στο μακρινό ή το πρόσφατο παρελθόν. Άρα, ποιοτικές ή/και εμπειρικές μελέτες σχετικά με την θετική ή αρνητική επίπτωση αυτών των μέτρων στους συνεταιρισμούς είναι ανύπαρκτες. Το μόνο που συναντήσαμε ήταν μια εμπεριστατωμένη μελέτη που προσπάθησε να διερευνήσει συστηματικά τη σχέση μεταξύ των μέτρων στήριξης και της επίδοσης τους μόνο σε έναν τύπο συνεταιρισμών σε ένα μέρος του κόσμου. Η έρευνα επικεντρώθηκε στους συνεταιρισμούς των αγροτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ανατέθηκε και χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης. Οι Brusselaers et al. (2012) απαριθμούν 300 περίπου μέτρα πολιτικής για την περίοδο 2000- 2010 που αφορούν τους συνεταιρισμούς των αγροτών σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που εντοπίστηκαν από εθνικούς εμπειρογνώμονες. Τα μέτρα αυτά ταξινομήθηκαν σε τέσσερις τύπους πολιτικής (δηλαδή Εντολή, Παρακίνηση, Ανάπτυξη Ικανοτήτων, και Αλλαγή του Συστήματος). Η έρευνα πέτυχε επίσης τη διάκριση μεταξύ των σκοπών αυτών των μέτρων πολιτικής σε όλες τις χώρες. Το 60 τοις εκατό των δράσεων πολιτικής προσπάθησε να διορθώσει τις αποτυχίες της αγοράς και των ρυθμίσεων, και το 34 τοις εκατό των μέτρων επιδίωκε αποκλειστικά την απόκτηση ιδίων κεφαλαίων και κοινωνικών στόχων. Το υπόλοιπο 6 τοις εκατό όλων των μέτρων προσπάθησαν να επιτύχουν και τους δύο στόχους ταυτόχρονα.

Οι ερευνητές παραδέχονται με ειλικρίνεια τα εννοιολογικά μειονεκτήματα και τους περιορισμούς της ανάλυσής τους. Παρ' όλα αυτά, το γενικό συμπέρασμα είναι ισχυρό. Δεν υπάρχει πολύ σαφής και ξεκάθαρη σχέση μεταξύ των (υφιστάμενων) μέτρων στήριξης των συνεταιρισμών των αγροτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και της επίδοσής τους σε όρους μεριδίου αγοράς. Οι κυβερνητικές πολιτικές μπορούν να αποφέρουν θετικά ή αρνητικά αποτελέσματα για τους συνεταιρισμούς, γεγονός το οποίο είχε ήδη ανακαλυφθεί και τεκμηριωθεί εδώ και πολύ καιρό (Hoyt, 1989). Πρόκειται επίσης για την αλληλεπίδραση και διασύνδεση με πολλά άλλα στοιχεία που διαμορφώνουν το θεσμικό περιβάλλον. Για άλλες χώρες του ΟΟΣΑ, Ηλιόπουλος et al. (2012) επίσης δεν βρέθηκε μια ξεκάθαρη σύνδεση μεταξύ των μέτρων πολιτικής και της επίδοσης των συνεταιρισμών. Η απουσία πολιτικών που υποστηρίζουν τους γεωργικούς συνεταιρισμούς μπορεί να έχει θετικές όσο και αρνητικές επιπτώσεις.

“ η εκ των άνω ίδρυση συνεταιρισμών γενικά δεν οδηγεί σε μια αίσθηση ιδιοκτησίας και αυτευθύνης στα μέλη ”

“ Οι κυβερνητικές πολιτικές μπορούν να αποφέρουν θετικά ή αρνητικά αποτελέσματα για τους συνεταιρισμούς ”

Οι φορολογικοί κανόνες για τους συνεταιρισμούς αξίζουν ιδιαίτερης προσοχής ως ένα από τα μέτρα πολιτικής, επειδή εγείρουν συχνά ανησυχίες. Ιδίως σε χώρες όπου οι συνεταιρισμοί θεωρούνται ως τρόποι για την επίτευξη στόχων της κοινωνίας, μπορεί να λαμβάνουν οικονομικά κίνητρα, με τη μορφή επιδοτήσεων, φορολογικών διευκολύνσεων, ή άλλων διατάξεων. Οι ρυθμίσεις αυτού του είδους θα μπορούσαν με τη σειρά τους να συγκρούονται με τους κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις σε ορισμένες περιοχές του κόσμου. Μια ιδιαίτερα σημαντική πτυχή σχετικά με τους συνεταιρισμούς είναι η φορολογική μεταχείριση των διανεμόμενων πλεονασμάτων. Το κύριο ζήτημα είναι αν η φορολογική νομοθεσία αποφεύγει τη διπλή φορολόγηση των κερδών των συνεταιρισμών ή όχι. Τρεις γενικές κατηγορίες των συνεταιρισμών μπορούν να διακριθούν. Συνεταιρισμοί που:

1. απαλλάσσονται από το φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων,
2. υπόκεινται στο ίδιο καθεστώς εισοδήματος νομικών προσώπων, όπως οι επιχειρήσεις των επενδυτών, αλλά έχουν αρκετές διευκολύνσεις για την αφαίρεση των επιστροφών που καταβάλλονται στα συναλλασσόμενα μέλη ανάλογα με τις οικονομικές συναλλαγές μεταξύ των συνεταιρισμών και των μελών τους. Γενικά, αυτές οι τεχνικές έχουν ως αποτέλεσμα τη δυνατότητα να εκπίπτουν αυτά τα διανεμόμενα στα συναλλασσόμενα μέλη πλεονάσματα από τα φορολογητέα κέρδη του εισοδήματος νομικών προσώπων,
3. δεν έχουν ειδικές φορολογικές διευκολύνσεις ή έχουν ουδέτερες φορολογικές διευκολύνσεις.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι στην πράξη δεν λειτουργούν ως συνεταιρισμοί όλες οι οργανώσεις που έχουν αναγνωρισθεί με τη νομική μορφή του συνεταιρισμού. Για παράδειγμα, στην Ολλανδία, ένας μεγάλος αριθμός συνεταιρισμών που είναι εγγεγραμμένοι στο Εμπορικό Μητρώο, ενεργούν ως θυγατρικές επιχειρήσεις συνεταιρισμών σε δομές ιδιωτικού κεφαλαίου για φορολογικούς σκοπούς

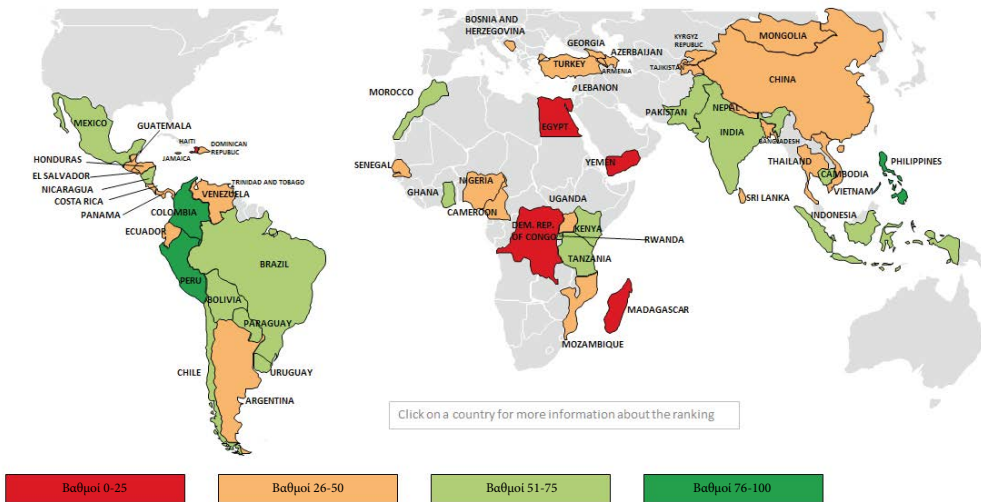
3.4 Οικονομικοί παράγοντες

Οι οικονομικοί παράγοντες σχετίζονται εν μέρει με τις (ανεκπλήρωτες) ανάγκες ή τον αποκλεισμό ομάδων του πληθυσμού που ξεκίνησαν τη συνεργασία με τους συνεταιρισμούς. Πολλοί συνεταιρισμοί είχαν και έχουν ιδρυθεί για να διορθώσουν τις ατέλειες της αγοράς ή για να διαγράψουν κάποια μορφή αποκλεισμού των μελών τους. Πράγματι, συνεταιρισμοί υπήρξαν, με τη μια ή την άλλη μορφή, στη διαδρομή της ιστορίας, και προέκυψαν από την αντίληψη ότι μεμονωμένοι άνθρωποι δεν έχουν τη δύναμη να είναι πάντα σε θέση να ξεπερνούν με επιτυχία τις αντιξοότητες της ζωής.

Σχήμα 1 Ρυθμιστική εικόνα για τη χρηματοπιστωτική ένταξη

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ

Σταθμισμένο άθροισμα όλων των δεικτών

Πηγή: Economist Intelligence Unit (2014)

Σημείωση: Το Παγκόσμιο Μικροσκόπιο μετρά το εθνικό περιβάλλον για τη χρηματοπιστωτική ένταξη, χρησιμοποιώντας τα ακόλουθα κριτήρια: το φάσμα χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών που προσφέρονται, την ποικιλομορφία των θεσμών που τα προσφέρουν αυτά, το πλήθος των μεθόδων προσφοράς, καθώς και τη θεσμική στήριξη που εξασφαλίζει την ασφαλή παροχή υπηρεσιών σε πληθυσμούς με χαμηλό εισόδημα.

Κάποιες λιγοστές παγκόσμιες πηγές δεδομένων παρέχουν ενδείξεις για τις περιοχές όπου ανικανοποίητες ανάγκες μπορεί να επικρατούν και ως εκ τούτου, οι συνεταιρισμοί θα μπορούσαν πιθανώς να δώσουν μια λύση για τη μείωση του αποκλεισμού ή/και να αμβλύνουν τις στρεβλώσεις της αγοράς. Ένα συγκεκριμένο παράδειγμα είναι το Παγκόσμιο Μικροσκόπιο του The Economist Intelligence Unit (EIU, 2014). Η έκδοση αυτή αξιολογεί το ρυθμιστικό περιβάλλον για οικονομική ένταξη με 12 δείκτες και 55 αναπτυσσόμενες και αναδυόμενες χώρες. Το Μικροσκόπιο κατευθύνεται προς επαγγελματίες, φορείς χάραξης πολιτικής και επενδυτές, για να βοηθήσουν στην αξιολόγηση της προόδου χωρών στην επίτευξη οικονομικής ένταξης, και να προσδιορίσουν πού θα πρέπει να στραφούν περαιτέρω προσπάθειες ώστε να αποδώσουν πρόσθετα οφέλη. Το Σχήμα 1 δείχνει πού η πρόσβαση σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες είναι ένα μικρό ή μεγάλο πρόβλημα σήμερα.

“ η
συνεταιριστική
μορφή
οργάνωσης είναι
κατάλληλη για
όλους σχεδόν
τους
οικονομικούς
τομείς ”,

Σημαντικά στοιχεία ενός υποστηρικτικού οικονομικού περιβάλλοντος για τους συνεταιρισμούς είναι η ελεύθερη πρόσβαση στις αγορές, το κεφάλαιο, οι γενικές υπηρεσίες υποστήριξης, τα προγράμματα κατάρτισης, πληροφόρησης και οι δημόσιοι διαγωνισμοί. Όπως και άλλες οργανωτικές μορφές, οι συνεταιρισμοί πρέπει να έχουν δυνατότητες για κάθετη και οριζόντια ολοκλήρωση και δικτύωση σε όλα τα επίπεδα. Είναι σημαντικό ότι οι συνεταιρισμοί έχουν την ελευθερία να εμπορεύονται τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους και τους επιτρέπεται να αποκτήσουν μια κρίσιμη μάζα για την πραγματοποίηση οικονομικών κλίμακας και φάσματος (Groeneveld, 2012). Πρέπει επίσης να επιτρέπεται στους συνεταιρισμούς να επιδιώκουν τόσο οικονομικούς όσο και κοινωνικούς στόχους, π.χ. την παροχή πληροφοριών και εκπαίδευσης στα μέλη και να συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη των κοινοτήτων.

Γενικώς, η συνεταιριστική μορφή οργάνωσης είναι κατάλληλη για όλους σχεδόν τους οικονομικούς τομείς. Αναμφισβήτητα, ο βιομηχανικός τομέας θα μπορούσε να αποτελεί εξαίρεση. Αυτός ο τομέας απαιτεί σχετικά υψηλό αρχικό κεφάλαιο για επενδυτικούς σκοπούς, το οποίο δεν είναι πάντα εύκολο να κινητοποιηθεί μέσω των μελών (Έρευνα της Συμμαχίας για το Συνεταιριστικό Κεφάλαιο, 2014). Προφανώς, οι οικονομικές δομές και οι φάσεις ανάπτυξης των χωρών διαφέρουν επίσης σημαντικά. Αυτό σημαίνει ότι η δυνατότητα για διάφορους τύπους συνεταιρισμών ποικίλλει από χώρα σε χώρα και μεταξύ ηπείρων, πάρα πολύ. Ορισμένες χώρες είναι κυρίως προσανατολισμένες προς την κατεύθυνση του γεωργικού τομέα, ενώ άλλες είναι πιο εκβιομηχανισμένες ή έχουν ένα μεγάλο τομέα των υπηρεσιών.

4. Ο δείκτης ευνοϊκού περιβάλλοντος: μεθοδολογικά και πρακτικά ζητήματα

Αυτό το κεφάλαιο απαντά στην ακόλουθη ερώτηση: είναι δυνατόν να αναπτυχθεί ένας συνολικός δείκτης ευνοϊκότητας για τους συνεταιρισμούς που να συγχωνεύει όλα τα θεσμικά θέματα και όλες οι πτυχές του θεσμικού περιβάλλοντος στις επιμέρους χώρες σε έναν αριθμό; Από τη βιβλιογραφία σχετικά με την κατασκευή των δεικτών, προκύπτει ότι ο «ευνοϊκός δείκτης» μπορεί να θεωρηθεί ως μια λανθάνουσα μεταβλητή (Diamantopoulos και Winkhofer, 2001). Η προσεγγιστική μεταβλητή προς αυτό το ευνοϊκό περιβάλλον προέρχεται από ενημερωτικούς δείκτες, δηλαδή θεσμούς και τα στοιχεία του θεσμικού περιβάλλοντος, όπως συζητήθηκε στην προηγούμενη τμήμα. Οι ενημερωτικοί δείκτες είναι παρατηρούμενες μεταβλητές που υποτίθεται ότι προκαλούν μια λανθάνουσα μεταβλητή, στην περίπτωση μας την ευνοϊκή μεταβλητή. Δεν ισχύει το αντίστροφο. Η προσεγγιστική μεταβλητή δεν προκαλεί τις παρατηρούμενες μεταβλητές ή δείκτες. Για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, οι περισσότεροι ερευνητές στις κοινωνικές επιστήμες είχαν υποθέσει ότι οι δείκτες ήταν αποτέλεσμα ή ανακλαστικοί δείκτες. Οι αιτιολογικοί δείκτες είχαν παραμεληθεί, παρά την καταλληλότητά τους σε πολλές περιπτώσεις.

Οι ενημερωτικοί δείκτες δεν είναι δείκτες με τη συμβατική έννοια, όπως ορίζονται στην παραγοντική ανάλυση ή στη μοντελοποίηση δομών συνδιασποράς. Μάλλον, είναι εξωγενείς μετρούμενες μεταβλητές που επηρεάζουν τη σύνθεση, ως μεταβλητές που υποδεικνύουν αιτιώδη σχέση. Θεωρητικά, η έννοια του ευνοϊκού περιβάλλοντος (η) σε χώρα q είναι συνάρτηση διαφόρων παρατηρούμενων ή ανεξάρτητων μεταβλητών (x):

$$\eta_{q,TC} = \gamma_{q1,TC} X_{q1,TC,t-n} + \gamma_{q2,TC} X_{q2,TC,t-n} + \gamma_{q3,TC} X_{q3,TC,t-n} + \dots + \gamma_{qm,TC} X_{qm,TC,t-n} + \zeta$$

όπου γ_i είναι μια παράμετρος που αντανακλά τη συμβολή του ενημερωτικού δείκτη x_i στη διαμόρφωση της εξαρτημένης μεταβλητής για το ευνοϊκό περιβάλλον (η) και ζ είναι ο διαταρακτικός όρος. Όπως εξηγήθηκε στην προηγούμενη ενότητα, το σημερινό ευνοϊκό περιβάλλον είναι σε μεγάλο βαθμό το αποτέλεσμα παραγόντων από το πρόσφατο ή μακρινό παρελθόν, όπως ιστορικές εξελίξεις ή πολιτιστικά στοιχεία. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η διάσταση του χρόνου έχει προστεθεί ως δείκτης σε στοιχεία του θεσμικού περιβάλλοντος ($xt-n$). Σε μη τεχνικούς όρους, θετικές ή αρνητικές εμπειρίες που χρονολογούνται 20 χρόνια πίσω ($t-20$) μπορούν να κυριαρχούν ακόμα στο ευνοϊκό περιβάλλον σήμερα (t), ακόμη και αν μια υποστηρικτική συνεταιριστική νομοθεσία έχει τεθεί σε εφαρμογή πριν από 2 χρόνια (x συνεταιριστική νομοθεσία, $t-2$) και η φορολογική μεταχείριση των συνεταιρισμών έχει γίνει πιο φιλική πέντε χρόνια πριν (x φορολογική μεταχείριση, $t-5$). Για να πλησιάσει περισσότερο προς την πραγματικότητα, θα πρέπει επίσης να γίνει διάκριση μεταξύ των ευνοϊκών συνθηκών περιβάλλοντος διαφόρων τύπων συνεταιρισμών. Για παράδειγμα, το ευνοϊκό περιβάλλον γεωργικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις θα μπορούσε να αποκλίνει σημαντικά από εκείνο για τους χρηματοπιστωτικούς συνεταιρισμούς σε μια συγκεκριμένη χώρα. Οι δείκτης TC αντιπροσωπεύει τα διάφορα είδη των συνεταιρισμών.

“ το σημερινό ευνοϊκό περιβάλλον είναι σε μεγάλο βαθμό το αποτέλεσμα παραγόντων από το πρόσφατο ή μακρινό παρελθόν, όπως ιστορικές εξελίξεις ή πολιτιστικά στοιχεία ”

Οι διαμορφωτικοί δείκτες έχουν διάφορες ιδιότητες που τους διακρίνουν από τους αντανακλαστικούς δείκτες (Diamantopoulos και Winklhofer, 2001, σελ. 271). Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι αντανακλαστικοί δείκτες είναι κατ' ουσίαν εναλλασσόμενοι, με τους διαμορφωτικούς δείκτες, «παράλειψη ενός δείκτη σημαίνει παράλειψη μέρους της δομής» (Bollen και Lennox, 1981). Είναι επίσης αλήθεια ότι οι διαμορφωτικοί δείκτες είναι εξωγενώς καθοριζόμενοι, γεγονός που καθιστά πιο δύσκολο τον έλεγχο της ισχύος τους. Ένας ενημερωτικός δείκτης x_i μπορεί να έχει θετική ή αρνητική επίδραση στο η και η επίδραση του κάθε x_i στο η μπορεί να διαφέρει επίσης (δηλ. υψηλή, μέση ή χαμηλή). Αυτές οι σκέψεις δείχνουν ότι είναι δύσκολο να προσδιοριστεί η χρησιμότητα του ενημερωτικού δείκτη στον καθορισμό του ευνοϊκού περιβάλλοντος. Η εσωτερική συνοχή είναι ήσσονος σημασίας, επειδή δύο ενημερωτικές μεταβλητές, που μπορεί να συσχετίζονται αρνητικά, μπορεί αμφότερες να χρησιμεύουν ως σημαντικοί δείκτες του ευνοϊκού περιβάλλοντος. Σε έναν ιδανικό κόσμο, όλοι οι δυνητικοί ενημερωτικοί δείκτες για τη σύνθεση του μη παρατηρήσιμου ευνοϊκού δείκτη είναι διαθέσιμοι και μετρήσιμοι, π.χ. ποιοτικές πληροφορίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα των μέτρων πολιτικής για τους διάφορους τύπους των συνεταιρισμών είναι αντικειμενικά μεταφραζόμενοι σε ποσοτικά μέτρα. Ακόμη και σε αυτή την περίπτωση, η σύνθεση ενός ευνοϊκού δείκτη θα περιβάλλεται από μεθοδολογικά ζητήματα. Πράγματι, η ευνοϊκή δομή η θα ήταν το αποτέλεσμα των υποκειμενικά καθοριζόμενων βαρών (γ) από μια σειρά ερμηνευτικών δεικτών (x), που υποτίθεται ότι περιέχουν χρήσιμες πληροφορίες και είναι άμεσα διαθέσιμοι.

Εκτός από αυτά τα αναπόφευκτα υποκειμενικά στοιχεία στην κατασκευή του «υποθετικού» ευνοϊκού δείκτη, μια άλλη ανησυχία τέθηκε σε συζητήσεις με εμπειρογνώμονες. Ισχυρίστηκαν ότι η σημασία και η σπουδαιότητα των υποκειμενικών «ιδανικών» ερμηνευτικών δεικτών x διαφέρουν μεταξύ χωρών. Το πρόσημο και το μέγεθος των γ θα ποικίλει σίγουρα στις διάφορες χώρες. Όθεν, ο δείκτης ευνοϊκότητας η δεν μπορεί να βασίζεται σε μια ενιαία μέθοδο υπολογισμού για όλες τις χώρες. Είναι επίσης πιθανό ότι ένας συγκεκριμένος ερμηνευτικός δείκτης $x_{j,a}$ ασκεί θετική επίδραση στο ευνοϊκό περιβάλλον στη χώρα Α, ενώ ο ίδιος ερμηνευτικός δείκτης $x_{j,b}$ είναι αρνητικός για το ευνοϊκό περιβάλλον στη χώρα Β. Αυτό σημαίνει ότι ο x_j μπορεί να ασκήσει αρνητική ή θετική επίδραση στο δείκτη ευνοϊκού περιβάλλοντος μιας συγκεκριμένης χώρας. Για να γίνει αυτή η συζήτηση λιγότερο αφηρημένη, το ελληνικό παράδειγμα είναι η περίπτωση που ταιριάζει (Πιορούλος, 2012). Στην Ελλάδα, πολλές νομοθετικές προσπάθειες στη δεκαετία του 1980 και του 1990 υποτίθεται ότι θα βοηθούσαν τους γεωργικούς συνεταιρισμούς να βελτιώσουν τη θέση τους έναντι των επιχειρήσεων που ανήκαν σε επενδυτές. Ωστόσο, πολλοί Ελληνικοί συνεταιρισμοί λειτουργούν στην περιφέρεια της οικονομίας, διότι διάφοροι παρεμβαίνοντες παράγοντες είχαν ως αποτέλεσμα εξαιρετικά αρνητικά αποτελέσματα. Ο πιο ευδιάκριτος παράγων είναι η συνεχής κρατική παρέμβαση στα ζητήματα των συνεταιρισμών, ιδιαίτερα στην εκλογή των μελών του διοικητικού συμβουλίου.

Ας υποθέσουμε ότι θα είμασταν σε θέση να κατασκευάσουμε έναν ευνοϊκό δείκτη ανά χώρα για όλους τους τύπους των συνεταιρισμών. Όποια και αν είναι η αξία αυτών των δεικτών, δεν μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι οι συνεταιρισμοί είναι καλύτεροι ή χειρότεροι από ό,τι άλλες οργανωτικές μορφές. Πράγματι, είναι πιθανό ότι οι κυβερνήσεις ή το κοινό ευνοούν ακόμη περισσότερο ή λιγότερο άλλες οργανωτικές μορφές. Θεωρητικά, μπορεί επίσης να είναι το αντίστροφο. Ένας πολύ χαμηλός ευνοϊκός δείκτης για τους συνεταιρισμούς μπορεί να συμβαδίζει με μια ακόμα μεγαλύτερη απέχθεια των χωρών, των κυβερνήσεων και του κοινού σχετικά με άλλες μορφές οργάνωσης. Αυτή η παρατήρηση υπογραμμίζει το γεγονός ότι κάθε διάσταση του θεσμικού περιβάλλοντος των συνεταιρισμών πρέπει να αξιολογείται με σχετικούς όρους. Για παράδειγμα, το φορολογικό καθεστώς των συνεταιρισμών πρέπει να αντιπαραβάλλεται με το φορολογικό καθεστώς των επιχειρήσεων με άλλες οργανωτικές δομές.

Ακόμα και αν ένας συνολικός ευνοϊκός δείκτης μπορούσε να κατασκευαστεί, το μέτρο αυτό θα κάλυπτε τα διάφορα ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι διαφορετικοί τύποι των συνεταιρισμών σε μια χώρα. Για παράδειγμα, το ευνοϊκό περιβάλλον για τους γεωργικούς συνεταιρισμούς μπορεί να ισχύει, ενώ άλλα είδη συνεταιρισμών δεν υποστηρίζονται ή επιτρέπονται. Ένα παράδειγμα είναι το Καζακστάν, όπου μόνο καταναλωτικοί συνεταιρισμοί μπορούν να ιδρυθούν. Ή η Κίνα, όπου η συνεταιριστική νομοθεσία είναι κατά κύριο λόγο προσανατολισμένη σε Εξειδικευμένους Συνεταιρισμούς Γεωργιών (Ren and Yuan, 2013).

Συμπερασματικά, τα εμπόδια που συνδέονται με την πραγματική λειτουργικότητα της εννοιολογικά κομψής ιδέας ενός δείκτη ευνοϊκού περιβάλλοντος για διάφορα είδη συνεταιρισμών σε διάφορους οικονομικούς τομείς και σε διαφορετικές χώρες είναι ανυπέρβλητα.

“ τα εμπόδια που συνδέονται με την πραγματική λειτουργικότητα της εννοιολογικά κομψής ιδέας ενός δείκτη ευνοϊκού περιβάλλοντος για διάφορα είδη συνεταιρισμών σε διάφορους οικονομικούς τομείς και σε διαφορετικές χώρες είναι ανυπέρβλητα. ”

5. Το ευνοϊκό περιβάλλον και οι συνεταιριστικές επιδόσεις

Όπως έχει υποστηριχθεί στην προηγούμενη ενότητα, είναι αδύνατο να κατασκευαστεί ένας συνολικός δείκτης για το ευνοϊκό περιβάλλον μιας χώρας. Η ερμηνεία του, καθώς και μια ενδεχόμενη χώρα προς χώρα σύγκριση θα παρεμποδιζόταν σοβαρά από μεθοδολογικούς και πρακτικούς περιορισμούς. Θα πρέπει επίσης να λαμβάνει κανείς υπόψη αποκλίνουσες ιστορικές, νομικές, πολιτιστικές, οικονομικές και κοινωνικές παραμέτρους για τους συνεταιρισμούς σε διάφορες χώρες και ηπείρους (π.χ. διαφορετικά συστήματα κοινωνικής πρόνοιας). Επιπλέον, οι διαστάσεις του ευνοϊκού περιβάλλοντος των συνεταιρισμών (νομοθεσία, φορολογία, κανόνες ανταγωνισμού) θα πρέπει να συγκρίνονται και να αντιπαραβάλλονται με εκείνες των άλλων τύπων επιχειρήσεων, έργο το οποίο είναι πολύ δύσκολο. Το ζήτημα είναι αν οι συνεταιρισμοί θεωρούνται και αντιμετωπίζονται με διαφορετικό τρόπο από ό,τι οι άλλοι συμμετέχοντες στην αγορά

Συναντήσαμε επίσης πολλά ζητήματα ερμηνείας μεταξύ εθνικών εμπειρογνομώνων, σχετικά με πολλά στοιχεία των συνεταιριστικών νόμων, τη φορολογική νομοθεσία, κλπ., και με τον αντίκτυπο των μέτρων δημόσιας στήριξης σε διάφορα είδη των συνεταιρισμών. Κάθε εμπειρογνώμονας έχει τις ερμηνείες του και τις εμπειρίες του σχετικά με την ιστορία, τον πολιτισμό, το δίκαιο, την πολιτική και τους συνεταιρισμούς. Δεν μπορεί κανείς να υποθέσει ότι όλοι αξιολογούν την επίδραση των θεσμικών στοιχείων στις συνεταιριστικές επιδόσεις με τον ίδιο τρόπο σε όλες τις χώρες. Ακόμη και μεταξύ των εθνικών εμπειρογνομώνων, επικρατούσαν αποκλίνουσες απόψεις σχετικά με τον αντίκτυπο των διαφόρων διαστάσεων του θεσμικού περιβάλλοντος για τους συνεταιρισμούς. Μπορεί εύκολα να υπάρξει μια προκατάληψη, λόγω του ότι, για παράδειγμα, κάποιος με νομική κατάρτιση εξετάζει διαφορετικά μια θεσμική διάσταση από ό,τι κάποιος με οικονομική κατάρτιση.

“ Δεν υπάρχουν συγκρίσιμες πληροφορίες για τη νομοθεσία, τις φορολογικές ρυθμίσεις ή/και τους σχετικούς ιστορικούς και κοινωνικο-πολιτισμικούς παράγοντες για τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις. ”

Δεν αποτελεί έκπληξη το ότι δεν υπάρχει μια παγκόσμια βάση δεδομένων για τις διαστάσεις του θεσμικού πλαισίου για τους συνεταιρισμούς. Δεν υπάρχουν συγκρίσιμες πληροφορίες για τη νομοθεσία, τις φορολογικές ρυθμίσεις ή/και τους σχετικούς ιστορικούς και κοινωνικο-πολιτισμικούς παράγοντες για τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις. Η πρακτική επίπτωση των οικονομικών, φορολογικών και νομικών πτυχών και των μέτρων πολιτικής για συνεταιριστικές επιχειρήσεις δεν έχουν ποτέ συστηματικά μελετηθεί και συγκριθεί. Και κατά πάσα πιθανότητα για σοβαρό λόγο: θα ήταν απαραίτητο να ληφθεί υπόψη μια τεράστια ποικιλία θεμάτων, που σχετίζονται με διαφορετικούς τύπους συνεταιρισμών εντός και μεταξύ των χωρών. Θα πρέπει κανείς να διακρίνει μεταξύ νεοσύστατων επιχειρήσεων και ώριμων συνεταιρισμών, μεταξύ συνεταιρισμών καταναλωτών, παραγωγών και

εργαζομένων, μεταξύ χρηματοπιστωτικών,¹⁰ γεωργικών,¹¹ ή συνεταιρισμών για την υγεία, μεταξύ μικρών, μεσαίων και μεγάλων συνεταιρισμών, μεταξύ τοπικών, περιφερειακών ή παγκόσμιων συνεταιρισμών, πολλαπλού σκοπού συνεταιρισμών, κλπ., κλπ. Για παράδειγμα, «εξειδικευμένοι» συνεταιρισμοί - μεγάλοι διακρατικοί και διεθνείς συνεταιρισμοί, όπως περιλαμβάνονται στο Παγκόσμιο Συνεταιριστικό Παρατηρητήριο (2015) - ή συνεταιρισμοί που ενεργούν ως εταιρείες συμμετοχών, προφανώς αντιμετωπίζουν διαφορετικά θέματα και έχουν διαφορετικές θεσμικές ανάγκες από μικρούς, νεοσύστατους ή/και περιφερειακούς συνεταιρισμούς.

Στη μελέτη αυτή, έχουμε επιλέξει ένα συνδυασμό μικρο-και μακρο θεώρησης. Παρουσιάζουμε πρώτα τα συνοπτικά ευρήματα της δικής μας αξιολόγησης των σημαντικών στοιχείων της συνεταιριστικής νομοθεσίας σε 33 χώρες.¹² Στη συνέχεια, παρουσιάζουμε έναν προσεγγιστικό δείκτη συνεταιριστικής επίδοσης ή την θέση στην αγορά των συνεταιρισμών σε αυτές τις 33 χώρες. Στη συνέχεια, ερευνούμε αν η προσέγγιση της συνεταιριστικής επίδοσης παρουσιάζει στατιστική συσχέτιση με τους συνολικούς διαθέσιμους δείκτες για το θεσμικό περιβάλλον. Εύλογες εξηγήσεις θα συζητηθούν για την πραγματική (απουσία) σχέσης μεταξύ θεσμικών δεικτών και συνεταιριστικών επιδόσεων. Αυτή η προσέγγιση βασίζεται στην λογική υπόθεση ότι το συνολικό θεσμικό περιβάλλον επηρεάζει επίσης τις επιδόσεις των συνεταιρισμών. Όπως όλες οι άλλες επιχειρήσεις, οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις δεν μπορούν να ιδρυθούν ή να ευδοκιμήσουν σε ένα δυσμενές θεσμικό πλαίσιο.

5.1 Προσεγγιστική αξιολόγηση του θεσμικού περιβάλλοντος

Δεδομένου ότι δεν είναι διαθέσιμη καμιά εκτίμηση των επιπτώσεων του θεσμικού περιβάλλοντος στην πραγματική επίδοση των συνεταιρισμών και λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις από τους εμπειρογνώμονες, αποφασίσαμε να διεξαγάγουμε δική μας έρευνα γραφείου για μια σειρά γενικών συνεταιριστικών παραμέτρων ως πιλοτικό πρόγραμμα. Μια χρήσιμη πηγή ήταν το Διεθνές Εγχειρίδιο Συνεταιριστικής Νομοθεσίας (International Handbook of Co-operative Law) (Cracogna, Fici and Henrÿ, 2013). Αυτό το βιβλίο περιέχει εκτενή περιγραφή της συνεταιριστικής νομοθεσίας σε 33 χώρες σε διαφορετικές ηπείρους (βλέπε υποσημείωση 12).

“ερευνούμε αν η προσέγγιση της συνεταιριστικής επίδοσης παρουσιάζει στατιστική συσχέτιση με τους συνολικούς διαθέσιμους δείκτες για το θεσμικό περιβάλλον”

¹⁰ Ο Groeneveld (2015) παρουσιάζει μια λεπτομερή επισκόπηση της ιστορίας, θέσης στην αγορά, και ευκαιριών των χρηματοοικονομικών συνεταιρισμών σε όλο τον κόσμο.

¹¹ Στην πραγματικότητα, οι γεωργικοί συνεταιρισμοί μπορούν να υποδιαιρεθούν περαιτέρω σε προμηθευτικούς συνεταιρισμούς, συνεταιρισμούς μάρκετινγκ, συνεταιρισμούς διαπραγμάτευσης, και συνεταιρισμούς υπηρεσιών (Carr et al., 2008).

¹² Το Εγχειρίδιο Συνεταιριστικής Νομοθεσίας (Cracogna, Fici and Henrÿ, 2013) περιέχει μια περιγραφή της συνεταιριστικής νομοθεσίας σε 33 χώρες. Οι χώρες είναι Αργεντινή, Αυστρία, Αυστραλία, Βέλγιο, Βραζιλία, Καναδάς, Χιλή, Κίνα, Κολομβία, Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ουγγαρία, Ινδία, Ιρλανδία, Ιταλία, Ιαπωνία, Κορέα (Δημοκρατία της), Μεξικό, Ολλανδία, Νορβηγία, Περου, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρωσική Ομοσπονδία, Νότια Αφρική, Ισπανία, Σουηδία, Τουρκία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ηνωμένες Πολιτείες και Ουρουγουάη.

Έχουμε εξονυχιστικά εξετάσει όλα τα κεφάλαια της εθνικής συνεταιριστικής νομοθεσίας, με επίκεντρο τέσσερις ειδικές συνεταιριστικές πλευρές (βλέπε παραρτήματα I-IV):

- a. Ιδιότητα του μέλους
- b. Φορολογική μεταχείριση
- c. Συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών
- d. Πτυχές της διακυβέρνησης

Έχουμε προσπαθήσει να συμπυκνώσουμε τα κύρια χαρακτηριστικά αυτών των τεσσάρων πλευρών για κάθε χώρα σε ένα κελί πίνακα. Αν και αυτή η άσκηση ήταν σίγουρα χρήσιμη και ενδιαφέρουσα, εμείς αμέσως συνειδητοποιήσαμε ότι αυτή η προσέγγιση δεν θα απέδιδε ούτε τον ελάχιστο κοινό τόπο, εκτός από τις αναρίθμητες διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των χωρών. Μόνο ένα παράδειγμα: ο ελάχιστος αριθμός μελών που απαιτείται για την ίδρυση ενός συνεταιρισμού, κυμαίνεται μεταξύ 2 και 50 για τις 33 εξεταζόμενες χώρες. Άραγε, από μόνο του αυτό το χαρακτηριστικό εμποδίζει ή διεγείρει τη συνεταιριστική ανάπτυξη; Η μόνη σωστή, αλλά ίσως μη-ικανοποιητική απάντηση θα ήταν ότι αυτό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από όλα τα άλλα στοιχεία του ευνοϊκού περιβάλλοντος. Αυτή η απάντηση ισχύει για σχεδόν κάθε συνεταιριστικό στοιχείο στα Παραρτήματα. Ο αναγνώστης μπορεί να παρατηρήσει πολλές άλλες διαφορές μεταξύ χωρών και στοιχείων: η συνεταιριστική νομοθεσία διαφέρει από πολλές απόψεις. Όχι μόνο το ιστορικό πλαίσιο ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό, αλλά οι νόμοι είναι γραμμένοι με ευρύ ή στενό πνεύμα, με ανεκτικό ή περιοριστικό τρόπο, μέσω συνταγών ή μέσω αρχών που πρέπει να εφαρμόζονται με διακριτική ευχέρεια.»,

Έχουμε προσπαθήσει να συμπυκνώσουμε τα κύρια χαρακτηριστικά αυτών των τεσσάρων πλευρών για κάθε χώρα σε ένα κελί πίνακα. Αν και αυτή η άσκηση ήταν σίγουρα χρήσιμη και ενδιαφέρουσα, εμείς αμέσως συνειδητοποιήσαμε ότι αυτή η προσέγγιση δεν θα απέδιδε ούτε τον ελάχιστο κοινό τόπο, εκτός από τις αναρίθμητες διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των χωρών. Μόνο ένα παράδειγμα: ο ελάχιστος αριθμός μελών που απαιτείται για την ίδρυση ενός συνεταιρισμού, κυμαίνεται μεταξύ 2 και 50 για τις 33 εξεταζόμενες χώρες. Άραγε, από μόνο του αυτό το χαρακτηριστικό εμποδίζει ή διεγείρει τη συνεταιριστική ανάπτυξη; Η μόνη σωστή, αλλά ίσως μη-ικανοποιητική απάντηση θα ήταν ότι αυτό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από όλα τα άλλα στοιχεία του ευνοϊκού περιβάλλοντος. Αυτή η απάντηση ισχύει για σχεδόν κάθε συνεταιριστικό στοιχείο στα Παραρτήματα. Ο αναγνώστης μπορεί να παρατηρήσει πολλές άλλες διαφορές μεταξύ χωρών και στοιχείων: η συνεταιριστική νομοθεσία διαφέρει από πολλές απόψεις. Όχι μόνο το ιστορικό πλαίσιο ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό, αλλά οι νόμοι είναι γραμμένοι με ευρύ ή στενό πνεύμα, με ανεκτικό ή περιοριστικό τρόπο, μέσω συνταγών ή μέσω αρχών που πρέπει να εφαρμόζονται με διακριτική ευχέρεια. Για παράδειγμα, Ολλανδοί εμπειρογνώμονες δηλώνουν ότι η συνεταιριστική νομοθεσία στην Ολλανδία είναι πολύ ευέλικτη, έτσι ώστε οι συνεταιρισμοί μπορούν να προσαρμοστούν. Ισπανοί και Ιταλοί εμπειρογνώμονες ισχυρίζονται ότι το αντίθετο ισχύει για τις χώρες τους. Η Γαλλία φαίνεται να έχει ένα νόμο για τους συνεταιρισμούς που είναι μεταξύ αυτών των δύο άκρων: ούτε πολύ ευέλικτος, αλλά αλλάζει αρκετά συχνά τα τελευταία 20 χρόνια για να προσαρμόζεται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της συνεταιριστικής κίνησης.

Αυτά τα παραδείγματα δείχνουν ότι η περίληψή μας στα Παραρτήματα απέχει πολύ από το να είναι πλήρης. Κάθε κελί στους πίνακες απαιτεί πράγματι μια εκτενή υποσημείωση, για να δοθούν με λεπτομέρεια οι εξαιρέσεις ή/και διορθώσεις στη γενική εικόνα. Τα ποιοτικά ευρήματα είναι δύσκολο να εκτιμηθούν και να προσφέρουν δυνατότητες για διακριτικές συγκρίσεις ή ταξινομήσεις. Ως εκ τούτου, δεν προσπαθήσαμε να δώσουμε σε κάθε χώρα για κάθε διάσταση μια βαθμολογία. Η «μετάφραση» των περιγραφών σε αριθμητική βαθμολογία για να εκτιμηθεί κατά πόσον ένα μεμονωμένο στοιχείο της συνεταιριστικής νομοθεσίας είναι ωφέλιμο, ουδέτερο, ή επιζήμιο για το ευνοϊκό περιβάλλον των συνεταιρισμών δεν έχει νόημα.

Η βαθμολόγηση θα ήταν ένα πολύ υποκειμενικό θέμα. Ακόμα πιο προβληματικό θα ήταν το γεγονός ότι αυτή η άσκηση σίγουρα δεν θα ανταποκρινόταν στην πραγματικότητα. Έχουμε διαβάσει πολλά όμορφα λόγια στο χαρτί, αλλά αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα κάτι σχετικά με τις επιπτώσεις στην πραγματικότητα. Ένας άλλος λόγος είναι ότι η έννοια της «συνεταιριστικής νομοθεσίας» στο Εγχειρίδιο για την Συνεταιριστική Νομοθεσία περιορίζεται απλώς στα οργανωτικά στοιχεία (και στα φορολογικά). Θα πρέπει όμως να εξετάζονται και όλα τα άλλα στοιχεία του νομικού πλαισίου των χωρών. Παρ' όλα αυτά, η ανάλυσή μας προσφέρει μια καλή αφετηρία για συζητήσεις μεταξύ της Συμμαχίας, εθνικού επιπέδου συνεταιριστικών οργανώσεων, ομοσπονδιών, και φορέων χάραξης πολιτικής και ρυθμίσεων στις αντίστοιχες χώρες.

Οι προηγούμενες παρατηρήσεις αφορούν το χάσμα μεταξύ της αξιολόγησης βάσει του νόμου και της κατάστασης που επικρατεί στην πραγματικότητα. Αυτό που φαίνεται σωστό και καλό στα χαρτιά μπορεί να μην είναι αυτό που συμβαίνει στην πράξη και το αντίστροφο. Θα μπορούσε επίσης να υποστηριχθεί ότι η ύπαρξη συνεταιριστικής νομοθεσίας και ρυθμίσεων δεν αποτελεί εγγύηση για την προώθηση της δημιουργίας ή/και της ανάπτυξης των συνεταιρισμών (και η απουσία της δεν εμποδίζει αυτόματα την εμφάνιση και την περαιτέρω ανάπτυξη των συνεταιρισμών). Πολλά παραδείγματα έρχονται στο νου, που υποστηρίζουν τη δήλωση αυτή. Ο Van Dijk (2009) υποστηρίζει ότι στη Νότια Αφρική, θεσπίστηκαν δύο νόμοι για χρηματοπιστωτικούς συνεταιρισμούς με διεθνή υποστήριξη, αλλά εξακολουθεί να μην υπάρχει συνεταιριστική τράπεζα. Ούτε ένας χρηματοπιστωτικός συνεταιρισμός που ιδρύθηκε με ουσιαστική πολιτική, οικονομική και τεχνική υποστήριξη, δεν ήταν σε θέση να εξελιχθεί σε ένα βιώσιμο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Προφανώς, ένας ή περισσότεροι - άγνωστοι - παράγοντες τους εμπόδισαν να είναι επιτυχημένοι και βιώσιμοι. Ένα αντίθετο παράδειγμα είναι η Δανία, η οποία έχει μια πολύ μεγάλη συνεταιριστική ιστορία. Οι γεωργικοί συνεταιρισμοί της Δανίας έχουν ένα υψηλό μερίδιο αγοράς της τάξης του 65 τοις εκατό, αλλά η Δανία δεν έχει συνεταιριστικό νόμο (Pygkønen et al., 2012). Το τρίτο παράδειγμα είναι η Κίνα. Η κινεζική συνεταιριστική νομοθεσία φαίνεται πολύ φιλική για τους σχεδόν 1 εκατομμύριο γεωργικούς συνεταιρισμούς της χώρας για τους οποίους η χώρα υπερηφανεύεται. Ωστόσο, ο Xiaoshan (2013) προειδοποιεί ότι τα δεδομένα που σχετίζονται με την ανάπτυξη των εξειδικευμένων αγροτικών συνεταιρισμών στην Κίνα θα πρέπει να αναλυθούν και να κριθούν ρεαλιστικά, δεδομένου ότι είναι σημαντικό να μην υπερεκτιμούν την πραγματική κινητήρια δύναμη, που οι συνεταιρισμοί παρέχουν στους γεωργούς. Εμπειρογνώμονες των οποίων ζητήθηκε η γνώμη, δήλωσαν ότι μόνο 40-50 τοις εκατό αυτών των συνεταιρισμών είναι πραγματικά ενεργοί, ως επιχειρήσεις. Σε ορισμένες επαρχίες, η απόδοση των τοπικών δημοσίων υπαλλήλων αξιολογείται με βάση τον αριθμό των νεοσύστατου γεωργικών συνεταιρισμών στην περιφέρειά τους. Επιπλέον, τα δημοκρατικά δικαιώματα των μελών είναι γενικά μάλλον περιορισμένα και γίνεται διάκριση μεταξύ του «πυρήνα» και των «κοινών» μελών.

“ Αυτό που φαίνεται σωστό και καλό στα χαρτιά μπορεί να μην είναι αυτό που συμβαίνει στην πράξη και το αντίστροφο ”

Η Ισπανία επίσης αξίζει να αναφερθεί. Έχουμε παρατηρήσει ότι κάθε περιοχή στην Ισπανία έχει τη δική της συνεταιριστική νομοθεσία και οι συνεταιρισμοί δεν επιτρέπεται να λειτουργούν σε γειτονικές περιοχές.

5.2 Παγκόσμια βάση δεδομένων για τους συνεταιρισμούς

5.2.1 Παγκόσμια Απογραφή για Συνεταιρισμούς

Για την παρούσα προπαρασκευαστική μελέτη, έχουμε πραγματοποιήσει εκτεταμένη έρευνα γραφείου για να βρεθούν ήδη υπάρχοντα, άμεσα διαθέσιμα δεδομένα. Αποφύγαμε να συνθέσουμε νέες βάσεις δεδομένων. Από αυτή την άποψη, έχουμε εντοπίσει την Παγκόσμια Απογραφή για Συνεταιρισμών (Global Census on Co-operatives UNDESA, 2014), ως την πιο ολοκληρωμένη βάση δεδομένων για τους συνεταιρισμούς σήμερα. Η Απογραφή έχει συλλέξει δεδομένα που διατίθενται σε εθνικές στατιστικές υπηρεσίες, εμπορικά επιμελητήρια, υπουργεία και τις υπηρεσίες, υπηρεσίες των Ηνωμένων Εθνών, παγκόσμιες ερευνητικές στατιστικές βάσεις δεδομένων, κ.λπ. Αυτή η βάση δεδομένων είναι μια καταμέτρηση όσο το δυνατόν περισσότερων συνεταιρισμών, σε όσο το δυνατόν περισσότερες χώρες, ανεξάρτητα από τον τομέα ή τη συμμετοχή τους σε περιφερειακή / παγκόσμια ένωση. Η Απογραφή καλύπτει 145 χώρες με 2,6 εκατ. συνεταιρισμούς. Η συλλογή των δεδομένων αντιμετώπισε μεγάλες ποιοτικές διαφορές στις εθνικές πηγές πληροφοριών σχετικά με τους συνεταιρισμούς.

Παρά τις προσπάθειες να συγκεντρωθούν συγκρίσιμα δεδομένα ικανοποιητικής ποιότητας, αυτή η βάση δεδομένων έχει μερικές μεθοδολογικές αδυναμίες, π.χ.:

- Μια γρήγορη εξέταση δείχνει ότι η βάση δεδομένων δεν είναι εξαντλητική, λόγω της έλλειψης δημόσια διαθέσιμων δεδομένων.
- Δεν ήταν δυνατό να ελεγχθεί εάν όλοι οι περιλαμβανόμενοι συνεταιρισμοί σχηματίζονται εθελοντικά από τα μέλη.
- Η βάση δεδομένων περιλαμβάνει επίσης οικονομικά αδρανείς συνεταιρισμούς.
- Ορισμένες εκτιμήσεις μεγεθών βασίζονται σε στοιχεία από υπουργεία ή/και εθνικές ενώσεις συνεταιρισμών
- Είναι πιθανό να υπάρχει κάποιος βαθμός διπλής καταμέτρησης σε διάφορους τομείς.
- Στοιχεία σχετικά με τα ετήσια ακαθάριστα έσοδα είναι ελλιπή.
- Η Απογραφή φαίνεται να αναμιγνύει μέλη και πελάτες σε ορισμένες περιπτώσεις.
- Δεν περιλήφθηκαν τα μέλη των αλληλασφαλιστικών ταμείων.
- Τα ταμεία αλληλασφάλισης δεν περιλαμβάνονται για όλες τις χώρες (λόγω των διαφορών των εθνικών ορισμών).¹³
- Η Απογραφή δεν περιλαμβάνει τα μέλη-εργαζόμενους, που σε πολλές χώρες κατατάσσονται στους αυτοαπασχολούμενους και δεν περιλαμβάνει τα μέλη-παραγωγούς στους παραγωγικούς συνεταιρισμούς.

¹³ Δεν επιθυμούμε να εμπλακούμε στη συζήτηση σχετικά με το αν τα ταμεία αλληλασφάλισης πρέπει να θεωρούνται ως συνεταιρισμοί ή όχι (Atherton et al., 2012).

Αναγνωρίζοντας αυτές τις αδυναμίες, αυτή η απογραφή μεγάλης κλίμακας συνιστά την πιο πλήρη βάση δεδομένων για τους συνεταιρισμούς μέχρι στιγμής. Εκτιμά ότι πάνω από 1 δισεκατομμύριο άνθρωποι είναι μέλη και πελάτες των συνεταιρισμών. Πρόσθετοι υπολογισμοί υποδηλώνουν ότι το ένα έκτο του παγκόσμιου πληθυσμού είναι μέλη ή πελάτες ενός συνεταιρισμού. Η Απογραφή υπολογίζει ότι όλοι οι συνεταιρισμοί στον κόσμο παράγουν τουλάχιστον 3 τρισεκατομμύρια US \$ σε ετήσια έσοδα κατά τη διάρκεια του πιο πρόσφατου έτους για το οποίο υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία. Πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή είναι μια άκρως συντηρητική εκτίμηση λόγω της απουσίας των στοιχείων εσόδων για πολλούς συνεταιρισμούς.

“ πάνω από 1 δισεκατομμύριο άνθρωποι είναι μέλη και πελάτες των συνεταιρισμών.”

Τα δεδομένα που συλλέγονται σχετικά με τον αριθμό και την ποικιλία των συνεταιρισμών δεν είναι πολύ κατατοπιστικά καθαυτά. Αυτό που έχει σημασία είναι η σχετική θέση των συνεταιρισμών στην οικονομία / χώρα. Για να αξιολογηθεί ο αντίκτυπος και το μέγεθος του συνεταιριστικού τομέα σε επιμέρους χώρες, τρεις σημαντικές σχέσεις μπορούν να προκύψουν από την Απογραφή. Πρώτον, υπολογίζεται ο αριθμός των μελών όλων των περιλαμβανόμενων συνεταιρισμών σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό. Η αναλογία αυτή μπορεί να ερμηνευθεί ως ένας πολύ προσεγγιστικός δείκτης της αντιληπτής προστιθέμενης αξίας των συνεταιρισμών για τα μέλη (ή ως γενική δημοφιλία των συνεταιρισμών). Στην πραγματικότητα είναι μια προσέγγιση για την εθνική ένταση συμμετοχής των μελών. Η δεύτερη σχέση είναι η συνεταιριστική απασχόληση διαιρούμενη με τον συνολικό πληθυσμό. Η τρίτη σχέση δηλώνει τα ετήσια ακαθάριστα έσοδα όλων των συνεταιρισμών σε μια χώρα σε σχέση με το ΑΕΠ της χώρας. Αυτό μπορεί να ερμηνευθεί ως μια χονδροειδής προσέγγιση για τη συνολική οικονομική επίδοση - ή γενικά το μερίδιο αγοράς - των συνεταιρισμών σε μια χώρα.

Στην εμπειρική μας ανάλυση, θα χρησιμοποιήσουμε τον Δείκτη Συνεταιριστικής Οικονομίας (εφεξής CEI) ως κατά προσέγγιση εκτίμηση για τη συνολική συνεταιριστική επίδοση και ανάπτυξη κατά χώρα.¹⁴ Ο δείκτης βασίζεται σε ένα σταθμισμένο μέσο όρο των τριών σχέσεων που αναφέρθηκαν από την απογραφή. Εμείς συνειδητοποιούμε ότι η προσέγγιση αυτή δεν ανταποκρίνεται σε πολλές άλλες πτυχές της συνολικής συνεταιριστικής επίδοσης (βλέπε Σχήμα 1). Η επιλογή μας στηρίζεται, ωστόσο, στα επιχειρήματα που προέβησαν οι Soboh et al. (2009) και ακολουθούν την προσέγγιση των Brussels et al. (2014). Ένας λόγος για τον οποίο αποφεύγουμε να προσπαθούμε να μετρήσουμε τις επιδόσεις των συνεταιρισμών σε πολλούς στόχους είναι ότι αυτή η προσέγγιση μπορεί να αναπτυχθεί μόνο όταν αναλύεται ένας συγκεκριμένος συνεταιρισμός.

“ θα χρησιμοποιήσουμε τον Δείκτη Συνεταιριστικής Οικονομίας ως κατά προσέγγιση εκτίμηση για τη συνολική συνεταιριστική επίδοση και ανάπτυξη κατά χώρα.”

¹⁴ Οι Gijssels et al. (2012a) έχουν καταστήσει λειτουργικό το ζήτημα της συνεταιριστικής επίδοσης, ως την τάση συνεργασίας, μετρούμενη σε σχέση με την ένταση συμμετοχής του αριθμού των μελών των γεωργικών συνεταιρισμών και των οργανώσεων παραγωγών.

Ωστόσο, αυτή η μεθοδολογική εξέταση αναπτύσσει ένα πλαίσιο το οποίο πρέπει να εφαρμόζεται σε πολλούς συνεταιρισμούς σε διάφορους τομείς και χώρες ταυτόχρονα. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι η πολλαπλή αντικειμενική προσέγγιση είναι προβληματική από την άποψη της μέτρησης της επίδοσης σε μικρο-επίπεδο. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο αυτή η έκθεση λαμβάνει υπόψη μόνο μία διάσταση για τη συνεταιριστική επίδοση.

Αν και ο CEI αντικατοπτρίζει την τρέχουσα κατάσταση, πρέπει κανείς να συνειδητοποιήσει ότι είναι το αποτέλεσμα πολλών εξελίξεων και θεσμών από το πρόσφατο ή μακρινό παρελθόν. Ωστόσο, το ίδιο ισχύει και για τις περισσότερες διαστάσεις του τρέχοντος ευνοϊκού περιβάλλοντος για τους συνεταιρισμούς. Αυτές σχηματίζονται επίσης επί μακρό χρονικό διάστημα. Ένα άλλο κοινό χαρακτηριστικό είναι ότι ο CEI και οι παράγοντες του ευνοϊκού περιβάλλοντος τείνουν να αλλάζουν πολύ αργά με την πάροδο του χρόνου.

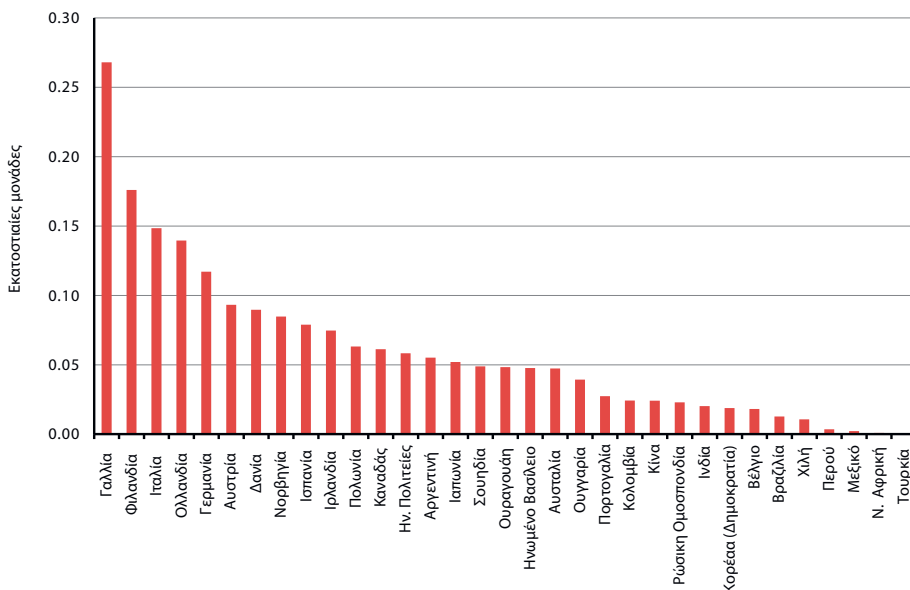
Το Διάγραμμα 2 εμφανίζει τον CEI για 33 χώρες σε διαφορετικές ηπείρους. Η Γαλλία ξεχωρίζει σαφώς με αριθμητική τιμή περίπου 0,3, ακολουθούμενη σε απόσταση από Φινλανδία, την Ιταλία και την Ολλανδία. Στο δείγμα μας, η Νότιος Αφρική και η Τουρκία έχουν το χαμηλότερο CEI (0,001). Το Διάγραμμα δείχνει επίσης ότι οι Ευρωπαϊκές χώρες κυριαρχούν στην πρώτη δεκάδα των πιο συνεταιριστικά αναπτυγμένων οικονομιών του δείγματος. Αυτό αντικατοπτρίζει σε μεγάλο βαθμό το γεγονός ότι η Ευρώπη υπήρξε η γενέτειρα των σύγχρονων συνεταιρισμών. Ωστόσο, θα ήταν λάθος να συμπεράνουμε, ότι η σημασία των συνεταιρισμών σε χώρες με χαμηλό CEI είναι πολύ περιορισμένη. Πολλοί μικροί συνεταιρισμοί θα μπορούσαν να είναι πολύ πιο σημαντικοί από ό,τι ένα χαμηλό CEI φαίνεται να υποδεικνύει, επειδή θα μπορούσαν στην πραγματικότητα να φτάσουν μερικούς από τους φτωχότερους και πιο απομονωμένους ανθρώπους σε διάφορες χώρες και να έχουν σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις για τα μέλη τους. Αυτό ισχύει σε κάθε περίπτωση για τις πιστωτικές ενώσεις στη Λατινική Αμερική.¹⁵ Ένα χαμηλό CEI δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει χώρος ούτε για συνεταιρισμούς. Αντίθετα, ένας χαμηλός CEI μπορούσε να σηματοδοτήσει ένα μεγάλο δυναμικό για τους συνεταιρισμούς, ή ισοδύναμα, μεγάλες ανεκπλήρωτες ανάγκες στην κοινωνία. Συνεπώς, απαιτείται περαιτέρω έρευνα για να αποκαλυφθούν οι λόγοι για ένα χαμηλό CEI σε συγκεκριμένες χώρες. Ας υποθέσουμε ότι η κυβέρνηση δεν υποστηρίζει πραγματικά τον συνεταιριστικό τομέα στη χώρα X με χαμηλό CEI. Μπορεί να αναμένεται ότι δεν υπάρχει ισχυρό λόμπι υπέρ των συνεταιρισμών στη χώρα X. Ή, η πίεση στην κυβέρνηση για τον σχεδιασμό αποτελεσματικών μέτρων πολιτικής υπέρ των συνεταιρισμών θα είναι επίσης περιορισμένη. Για να βγούμε από αυτόν τον φαύλο κύκλο, απαιτείται ανοιχτός διάλογος και πολιτική βούληση να δημιουργηθεί νομικός χώρος για τους συνεταιρισμούς.

“Ένας χαμηλός CEI μπορούσε να σηματοδοτήσει ένα μεγάλο δυναμικό για τους συνεταιρισμούς, ή ισοδύναμα, μεγάλες ανεκπλήρωτες ανάγκες στην κοινωνία”

¹⁵ Οι πιστωτικές ενώσεις στη Λατινική Αμερική τείνουν, για παράδειγμα, να είναι μικρότερες και, ακόμη περισσότερο, προσανατολισμένες σε τοπικό επίπεδο σε σχέση με τη Βόρεια Αμερική. Επίσης, δίδουν μεγαλύτερη έμφαση στην κοινωνική αποστολή τους και έχουν σημαντικό ρόλο στην επέκταση της διαθέσιμης πρόσβασης σε πληθυσμούς που προηγουμένως δεν είχαν τραπεζική εξυπηρέτηση ή ήταν περιορισμένη η εξυπηρέτησή τους (Oliver Wyman, 2014).

Αλλιώς, αυτό το πρόβλημα της κότας και του αυγού δεν πρόκειται ποτέ να λυθεί και θα μπορούσαν ορισμένες ομάδες του πληθυσμού να εμποδιστούν να βρουν μια πιθανή λύση για τα κοινωνικά ή οικονομικά τους προβλήματα.

Διάγραμμα 2 Δείκτης Συνεταιριστικής Οικονομίας για 33 χώρες

Πηγή: UNDESA (2014)

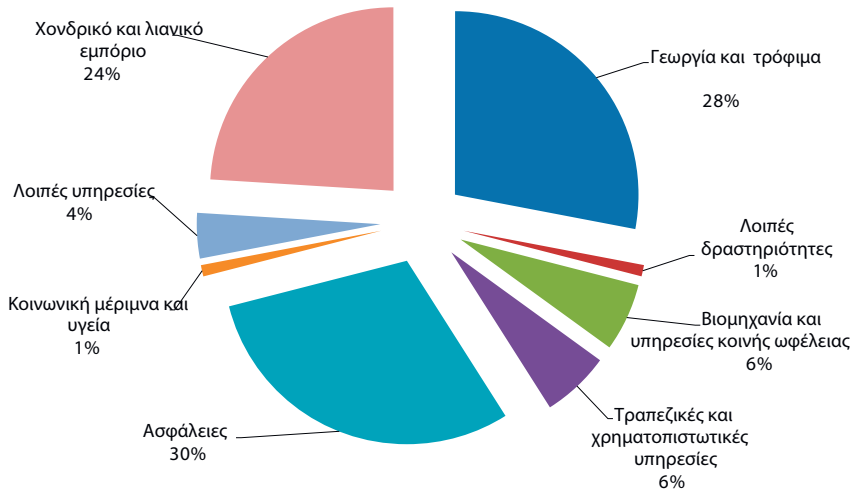
5.2.2 Παγκόσμιος Συνεταιριστικός Παρατηρητής

Μια άλλη παγκόσμια πηγή δεδομένων για τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις είναι ο Παγκόσμιος Συνεταιριστικός Παρατηρητής (WCM, 2015), ο οποίος περιέχει τα δεδομένα 1.658 συνεταιριστικών επιχειρήσεων σε 76 χώρες με κύκλο εργασιών άνω των 100 εκατομμυρίων US \$ από διάφορες πηγές.¹⁶ Ο WCM είναι μια πρωτοβουλία της Συμμαχίας με την επιστημονική υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Έρευνας για τις Συνεταιριστικές και τις Κοινωνικές επιχειρήσεις (Euricse). Σε σύγκριση με την Απογραφή, την ποιότητα και την συγκρισιμότητα των δεδομένων, ο WCM είναι καλύτερος, αλλά καλύπτει κυρίως μεγάλους συνεταιρισμούς και οι ταξινομήσεις που παρουσιάζονται είναι μόνο οικονομικής φύσεως. Ως εκ τούτου, ο WCM είναι λιγότερο κατάλληλος για τους σκοπούς μας. Τα αλληλασφαλιστικά ταμεία είναι μακράν η μεγαλύτερη κατηγορία στο WCM (30 τοις εκατό), ακολουθούμενη από μεγάλους συνεταιρισμούς γεωργικούς και τροφίμων και συνεταιρισμούς χονδρικής πώλησης (28 και 24 τοις εκατό, αντίστοιχα).

¹⁶ Το μέγεθος προσεγγίζεται από τον κύκλο εργασιών, ο οποίος ορίζεται ως το εισόδημα που δημιουργείται από τις επιχειρηματικές δραστηριότητες που διεξάγονται από μια συνεταιριστική επιχείρηση. Για τα αλληλασφαλιστικά ταμεία και τις συνεταιριστικές ασφαλιστικές οργανώσεις, ο κύκλος εργασιών εκφράζεται από το εισόδημα των ασφαλιστρών. Για τις συνεταιριστικές τράπεζες, ο κύκλος εργασιών προσεγγίζεται από τα καθαρά έσοδα από τόκους, δηλαδή τη διαφορά μεταξύ εσόδων από τόκους και εξόδων από τόκους.

Οι βιομηχανικοί συνεταιρισμοί αντιπροσωπεύουν το 6 τοις εκατό των συνεταιριστικών επιχειρήσεων στο WCM. Η πλήρης κατανομή των μεγάλων συνεταιρισμών στους οικονομικούς τομείς εμφανίζεται στο Διάγραμμα 3.

Διάγραμμα 3. Μεγάλοι συνεταιρισμοί ανά τομέα Δραστηριότητας

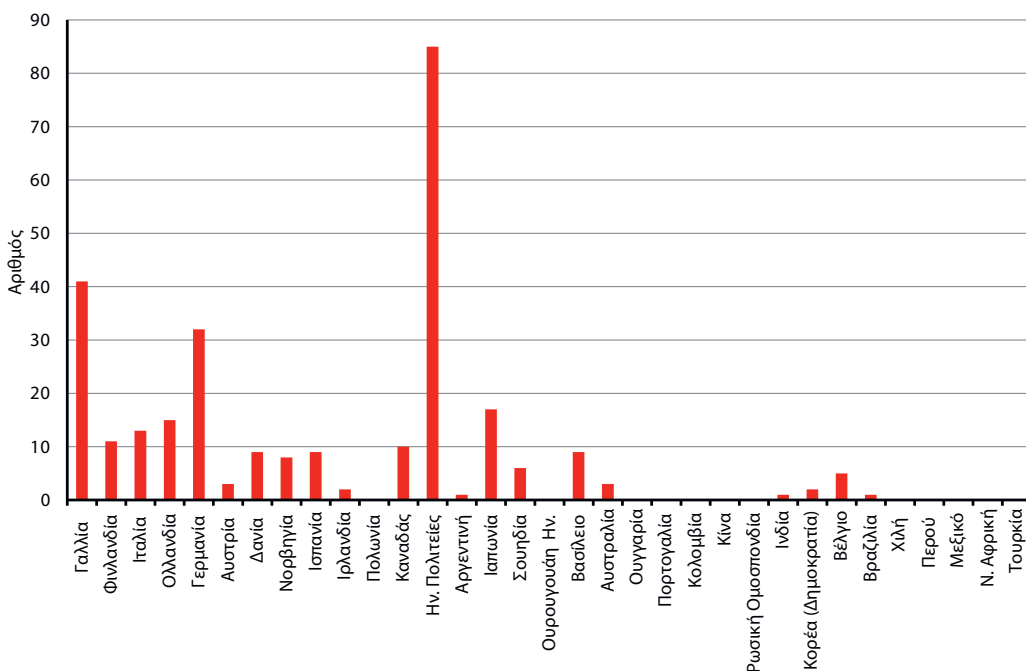

Πηγή: Παγκόσμιος Συνεταιριστικός Παρατηρητής (2015). Τα δεδομένα αφορούν τους συνεταιρισμούς με κύκλο εργασιών άνω των 100 εκατομμυρίων δολαρίων.

Το Διάγραμμα 4 δείχνει τον αριθμό των μεγάλων συνεταιρισμών στις 33 χώρες που εξετάζονται. Μπορεί κανείς να παρατηρήσει μια εξαιρετικά ασύμμετρη κατανομή. Δεν υπάρχουν μεγάλοι συνεταιρισμοί σε πολλές χώρες του δείγματός μας. Αυτό επιβεβαιώνει ότι συγκρίσεις μεταξύ των συνεταιρισμών σε διάφορες χώρες απαιτεί μεγάλη προσοχή. Φυσικά, το μέγεθος των συνεταιρισμών δεν συνιστά από μόνο του πληροφορία σχετικά με την προστιθέμενη αξία ή/και τη σημασία τους για τα μέλη τους, δεδομένου ότι πολλοί από αυτούς εξυπηρετούν επίσης και μη μέλη. Επιπλέον, τα θέματα των μεγάλων συνεταιρισμών προφανώς διαφέρουν από εκείνα των μικρών, των περισσότερο τοπικά προσανατολισμένων συνεταιρισμών. Για παράδειγμα, καθώς οι συνεταιρισμοί μεγαλώνουν, η πιθανότητα να συμμετέχουν πραγματικά ενεργά στη διακυβέρνηση τους είναι περιορισμένη για τα μέλη και η πλειοψηφία των μελών μπορεί να αισθάνονται ότι έχουν αποκλειστεί (Masuda et al., 2015). Αυτό επιβεβαιώνει την προηγούμενη παρατήρησή μας ότι δεν μπορεί κανείς να χρησιμοποιεί το ίδιο μέτρο για κάθε είδους συνεταιρισμό και για κάθε χώρα.

“δεν μπορεί κανείς να χρησιμοποιεί το ίδιο μέτρο για κάθε είδους συνεταιρισμό και για κάθε χώρα”

Διάγραμμα 4. Αριθμός συνεταιρισμών που ανήκουν στους 300 μεγαλύτερους συνεταιρισμούς στον Παγκόσμιο Συνεταιριστικό Παρατηρητή (WCM)

Πηγή: Τα στοιχεία δόθηκαν από το Euricse και αφορούν το 2012. Οι κόκκινες στήλες δείχνουν τον αριθμό των συνεταιριστικών επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών άνω των 100 εκατομμυρίων US \$, που περιλαμβάνονται στη βάση δεδομένων του WCM.

5.3 Παγκόσμιες βάσεις δεδομένων για το θεσμικό περιβάλλον

Έχουμε βρει διάφορες διεθνείς πηγές δεδομένων που περιέχουν πληροφορίες σχετικές με θεσμικό περιβάλλον (π.χ. κανόνες και αξίες) και θεσμικούς παράγοντες που διαμορφώνουν το ευνοϊκό ή δυσμενές περιβάλλον για τους συνεταιρισμούς:

- Πολιτιστικούς Δείκτες Hofstede,
- Επιχειρηματικούς Δείκτες,
- Παγκόσμιους Δείκτες Διακυβέρνησης,
- Δείκτη Αντίληψης της Διαφθοράς,
- Συντελεστή Gini,
- Δείκτη Δημοκρατίας.

Όλες αυτές οι πηγές δεδομένων είναι το αποτέλεσμα σχολαστικών προσπαθειών και ερευνών που διεξήχθησαν από δεκάδες εμπειρογνομόνων σε όλο τον κόσμο. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτές οι βάσεις δεδομένων συμπληρώνουν η μία την άλλη.

Συνολικά συνθέτουν μια πλήρη και αξιόπιστη εικόνα του συνολικού θεσμικού περιβάλλοντος στο οποίο οι συνεταιρισμοί διαφόρων χωρών – οφείλουν να – λειτουργούν. Για παράδειγμα, ο Επιχειρηματικός Δείκτης (Doing Business) της Παγκόσμιας Τράπεζας δεν περιλαμβάνει πτυχές, όπως η ασφάλεια, η μακροοικονομική σταθερότητα και η επικράτηση της δωροδοκίας και της διαφθοράς. Δείκτες για τα στοιχεία αυτά υπάρχουν όμως στις άλλες βάσεις δεδομένων που αναφέρθηκαν ανωτέρω. Ένα πλεονέκτημα αυτών των παγκόσμιων βάσεων δεδομένων είναι ότι είναι άμεσα διαθέσιμες και ενημερώνονται σε τακτικά χρονικά διαστήματα.

Έχουμε χρησιμοποιήσει πολλούς δείκτες για τις 33 υπό εξέταση χώρες από αυτές τις βάσεις δεδομένων. Οι συλλεγμένες δείκτες θα περιγραφούν στις ακόλουθες ενότητες οι οποίες έχουν παρόμοια δομή. Ξεκινούν με μια σύντομη εξήγηση του κάθε δείκτη στο πλαίσιο της υποτιθέμενης σχέσης της με το ευνοϊκό περιβάλλον για τους συνεταιρισμούς. Εάν κριθεί σκόπιμο, παρουσιάζονται τα συνοπτικά στατιστικά στοιχεία. Κάθε ενότητα τονίζει την αναμενόμενη σχέση μεταξύ του δείκτη και της συνεταιριστικής επίδοσης. Προς επιβεβαίωση αν αυτές οι υποτιθέμενες σχέσεις υπάρχουν ή όχι, έχουμε υπολογίσει τους συντελεστές συσχέτισης μεταξύ των δεικτών Συνεταιριστικής Οικονομίας και των δεικτών που συγκεντρώθηκαν για τις χώρες του δείγματος. Ευρήματα της έρευνας αποκαλύπτουν ότι οι αλλαγές σε ορισμένους δείκτες θα ασκήσουν θετική ή αρνητική επίδραση στο ευνοϊκό περιβάλλον για τους συνεταιρισμούς.

“ Ευρήματα της έρευνας αποκαλύπτουν ότι οι αλλαγές σε ορισμένους δείκτες θα ασκήσουν θετική ή αρνητική επίδραση στο ευνοϊκό περιβάλλον για τους συνεταιρισμούς

5.3.1 Δείκτες Hofstede και ο Δείκτης Συνεταιριστικής Οικονομίας

” Οι Hofstede et al. (2010) διακρίνουν έξι εθνικές πολιτισμικές διαστάσεις. Οι δείκτες αυτοί είναι εύκολα διαθέσιμοι από τη διεύθυνση www.geerthofstede.nl.

- 1. Απόσταση Ισχύος:** «ο βαθμός στον οποίο τα λιγότερο ισχυρά μέλη θεσμών και οργανισμών μέσα σε μια χώρα αναμένουν και αποδέχονται ότι η ισχύς κατανέμεται άνισα».
- 2. Αποφυγή Αβεβαιότητας:** «ο βαθμός στον οποίο τα μέλη μιας ομοειδούς πολιτισμικής ομάδας αισθάνονται ότι απειλούνται από αβέβαιες ή άγνωστες καταστάσεις».
- 3. Ατομικότητα** (έναντι του Κολλεκτιβισμού): «Ατομικότητα σημαίνει μια κοινωνία στην οποία οι δεσμοί μεταξύ των ατόμων είναι χαλαροί: ο καθένας αναμένεται να φροντίζει τον εαυτό του / της και μόνο της άμεσης οικογένειάς του. Κολλεκτιβισμός σημαίνει μια κοινωνία στην οποία οι άνθρωποι από τη γέννηση και μετά, ενσωματώνονται σε ισχυρές, συνεκτικές ομάδες, οι οποίες καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής των ανθρώπων συνεχίζουν να τους προστατεύουν με αντάλλαγμα την

αναντίρρητη υπακοή».

4. Αρρενωπότητα (έναντι της θηλυκότητας): «η αρρενωπότητα αναφέρεται σε μια κοινωνία στην οποία οι ρόλοι του κοινωνικού φύλου είναι σαφώς διακριτοί: οι άρρενες θεωρούνται ότι είναι διεκδικητικοί, σκληροί, και επικεντρώνονται στην υλική επιτυχία. Οι γυναίκες θεωρείται ότι είναι πιο μετριοπαθείς, ήπιες, και ασχολούνται με την ποιότητα της ζωής. Η θηλυκότητα αναφέρεται σε μια κοινωνία στην οποία συμπίπτουν οι ρόλοι των κοινωνικών φύλων: Τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες υποτίθεται ότι είναι μετριοπαθείς, ήπιοι, και ασχολούνται με την ποιότητα της ζωής».

5. Μακροχρόνιος Προσανατολισμός (έναντι Βραχυπρόθεσμου Προσανατολισμού): «ο Μακροχρόνιος Προσανατολισμός αναφέρεται στην προώθηση των αρετών προσανατολισμένη προς τις μελλοντικές απολαβές, ιδίως, επιμονή και λιτότητα. Ο αντίθετος πόλος του Βραχυπρόθεσμου Προσανατολισμού, ξεχωρίζει για την προώθηση των αρετών που σχετίζονται με το παρελθόν και το παρόν, κυρίως, σεβασμό στην παράδοση, τη διατήρηση της «εικόνας» και την εκπλήρωση κοινωνικών υποχρεώσεων».

6. Επιείκεια (έναντι Αυστηρότητας): «Η Επιείκεια αναφέρεται σε μια κοινωνία που επιτρέπει σχετικά ελεύθερη ικανοποίηση των βασικών και φυσικών ανθρώπινων τάσεων που σχετίζονται με την απόλαυση της ζωής και τη διασκέδαση. Η Αυστηρότητα αναφέρεται σε μια κοινωνία που καταστέλλει την ικανοποίηση των αναγκών και την ρυθμίζει μέσω αυστηρών κοινωνικών κανόνων».

Ο Πίνακας 1 εξηγεί και συνοψίζει τις αναμενόμενες επιπτώσεις του κάθε δείκτη Hofstede σχετικά με τον CEI σε μια χώρα. Εδώ, απομακρυνόμαστε από άλλους θεσμικούς παράγοντες που επηρεάζουν τις συνεταιριστικές επιδόσεις σε μια χώρα, φυσικά. Με άλλα λόγια, δεν σκιαγραφούμε μια σφαιρική εικόνα, αλλά παρουσιάζουμε μόνο μερικές αναλύσεις.

Πίνακας 1. Δείκτες Hofstede και αναμενόμενη συσχέτιση με τη συνεταιριστική επίδοση

Δείκτης	Αναμενόμενος αντίκτυπος στη συνεταιριστική επίδοση	Αναμενόμενη συσχέτιση
Απόσταση Ισχύος (PDI)	Ένας χαμηλός Δείκτης Απόστασης Ισχύος (PDI – Power Distance Indicator) θα οδηγήσει σε λιγότερο ιεραρχικές οργανώσεις, περισσότερη δημόσια συμμετοχή στην πολιτική, η οργανωτική επίδοση θα είναι υψηλότερη όταν η ηγεσία μετέχει σε μια λογική διαβουλεύσεων με άλλους. Καθώς το κύριο χαρακτηριστικό των συνεταιρισμών είναι η δημοκρατική δομή λήψης αποφάσεων και η πραγματική συμμετοχή των μελών στη λήψη αποφάσεων σχετικά με το ποια πορεία θα ακολουθήσουν, είναι αναμενόμενο ότι σε χώρες με χαμηλό PDI το συνεταιριστικό μοντέλο θα είναι πιο εύκολα προσβάσιμο από ό,τι σε χώρες με υψηλό PDI.	Αρνητική
Αποφυγή Αβεβαιότητας (UAI)	Ο Δείκτης Αποφυγής Αβεβαιότητας (UAI – Uncertainty Avoidance Indicator) αναφέρεται στην πιθανότητα των πολιτών να αυτο-οργανώνονται για το δικό τους συμφέρον ή το συμφέρον της κοινωνίας τους ή στη μεγαλύτερη προθυμία να εμπλακούν σε άγνωστα αντικείμενα (αν ο UAI είναι χαμηλός). Δεδομένου ότι οι συνεταιρισμοί είναι οικονομικές οργανώσεις αυτοβοήθειας, απαιτώντας υψηλή προσωπική ευθύνη και δέσμευση, είναι αναμενόμενο ότι ένας σχετικά μεγάλος συνεταιριστικός τομέας θα υπάρχει σε χώρες με χαμηλό UAI, παρά σε χώρες με υψηλό UAI. Αντιθέτως, μπορεί επίσης να υποστηριχθεί ότι σε χώρες με υψηλό UAI μπορεί να βρεθεί μεγαλύτερη κλίση προς συνεταιρισμούς, αφού οι συνεταιρισμοί σκοπεύουν να μειώσουν τους κινδύνους και παρέχουν στα μέλη μεγαλύτερη ασφάλεια στις πωλήσεις και λιγότερο ευμετάβλητο εισόδημα μέσω των δραστηριοτήτων της αγοράς.	Αρνητική
Ατομικισμός έναντι Κολλεκτιβισμού (IDV)	Χαμηλός δείκτης IDV συνεπάγεται μεγαλύτερη αλληλεγγύη στην ομάδα, ενώ μια υψηλή βαθμολογία συσχετίζεται με πλουραλιστικές κοινωνίες με αποκομμένα μεταξύ τους άτομα. Δεδομένου ότι η εσωτερική αλληλεγγύη της ομάδας αποτελεί προϋπόθεση για τους συνεταιρισμούς, είναι πιθανό ότι ένας χαμηλός IDV είναι θετικός για το μέγεθος του συνεταιριστικού τομέα.	Αρνητική
Αρρενωπότητα έναντι Θηλυκότητας (MAS)	Ένας χαμηλός δείκτης MAS προϋποθέτει ότι η αλληλεγγύη, φροντίδα για την ποιότητα της ζωής και συμμετοχή σε εθελοντικές οργανώσεις μοιράζονται ισομερώς από άνδρες και γυναίκες. Σε μια κοινωνία με υψηλό MAS, αυτά τα στοιχεία τυπικά είναι συνήθως σημαντικοί ρόλοι για τις γυναίκες, ενώ οι άνδρες είναι πιο επικεντρωμένοι στην υλική επιτυχία. Θα μπορούσε κάποιος να υποστηρίξει ότι, εφόσον οι συνεταιρισμοί βασίζονται στην αλληλεγγύη και την εθελοντική συμμετοχή, είναι πιο πιθανό να προσελκύουν περισσότερο (επίμονα) μέλη σε κοινωνίες με χαμηλό MAS. Οι συνεταιρισμοί μπορεί να είναι ιδιαίτερα ελκυστικοί σε κοινωνίες με υψηλό MAS εφ' όσον πραγματοποιούν αδιαμφισβήτητα οφέλη, αλλά σε περιόδους όπου τα συνεταιριστικά οφέλη δεν είναι σαφή, η συμμετοχή μπορεί πιο εύκολα να μειωθεί σε κοινωνίες με υψηλό MAS, από ό,τι σε κοινωνίες με χαμηλό MAS.	Αρνητική
Μακροπρόθεσμος Προσανατολισμός έναντι Βραχυπρόθεσμου Προσανατολισμού (LTO)	Ο προσανατολισμός στις μελλοντικές απολαβές σε κοινωνίες υψηλό LTO μπορεί να προωθήσει το ευνοϊκό περιβάλλον, δεδομένου ότι οι συνεταιρισμοί εγγενώς αγωνίζονται για μελλοντικές ανταμοιβές αντί βραχυπρόθεσμων κερδών. Ωστόσο, μια υψηλή βαθμολογία LTO φαίνεται επίσης να υponοει ότι οι πολίτες είναι λιγότερο πιθανό να κινητοποιηθούν για κοινωνικά ζητήματα και να επενδύσουν σε ακίνητα νωρίτερα από ό,τι σε αμοιβαία κεφάλαια. Αυτό φαίνεται να συσχετίζεται με την συνεταιριστική συμπεριφορά.	Ασαφής
Επιείκεια έναντι Αυστηρότητας (IVR)	Σε χώρες με υψηλό IVR, οι πολίτες φαίνεται να έχουν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση για τις δικές τους ικανότητες, και αντιλαμβάνονται ότι έχουν τον έλεγχο της ζωής τους, και το θεσμικό πλαίσιο της χώρας είναι πιο χαλαρό. Αυτά τα είδη των πολιτών είναι πιο πιθανό να στραφούν στη συνεταιριστική επιχειρηματικότητα ως μια μορφή αυτοβοήθειας, αυτεθύννης, αυτελέγχου. Επιπλέον, μπορεί να αισθάνονται ότι υποστηρίζονται από ένα πιο φιλελεύθερο, λιγότερο αυστηρό και περιοριστικό νομικό πλαίσιο για την αυτο-οργάνωση και την συνεταιριστική επιχειρηματικότητα.	Θετική

Πηγή: Gijssels και Bussels (2012a), επιμέλεια.

Σημείωση: ο τίτλος «Αρνητική» ή «Θετική» στην τρίτη στήλη δηλώνει ότι μια υψηλή (χαμηλή) τιμή της μεταβλητής αναμένεται να είναι αρνητικά (θετικά) συσχετισμένη με τη συνεταιριστική επίδοση. Η συσχέτιση μεταξύ LTO και της συνεταιριστικής επίδοσης μπορεί να αναμένεται να είναι είτε θετική είτε αρνητική, και επομένως είναι χαρακτηρισμένη ως 'Ασαφής'.

Ο Πίνακας 2 παρουσιάζει τα συνοπτικά στατιστικά στοιχεία αυτών των πολιτιστικών δεικτών που μπορεί να κυμαίνονται μεταξύ μηδέν έως 100.¹⁷ Η κατανομή των 32 χωρών ποικίλλει σε όλο αυτό το φάσμα. Υπάρχουν σχετικά μεγάλες διαφορές μεταξύ χωρών στους δείκτες για την Αρρενωπότητα, την Επιείκεια και τον Μακροπρόθεσμο Προσανατολισμό. Η τελευταία στήλη αναφέρει τον συντελεστή συσχέτισης μεταξύ κάθε δείκτη και του Δείκτη Συνεταιριστικής Οικονομίας.

Πίνακας 2 Συνοπτικά στατιστικά στοιχεία των δεικτών Hofstede για 33 χώρες

Δείκτης	Μέσος	Διάμεσος	Μέγιστος	Ελάχιστος	Συσχέτιση με CEI
Απόσταση Ισχύος	52	52	93 (Ρωσική Ομοσπ.)	11 (Αυστρία)	-0.37*
Αποφυγή Αβεβαιότητας	68	76	99 (Πορτογαλία, Ουρουγουάη)	23 (Δανία)	-0.09
Ατομικισμός	56	61	91 (Ηνωμένες Πολιτείες)	13 (Κολομβία)	0.45*
Αρρενωπότητα	51	55	95 (Ιαπωνία)	5 (Σουηδία)	-0.17
Μακροπρόθεσμος προσανατολισμός	46	41	88 (Ιαπωνία)	13 (Κολομβία)	0.22
Επιείκεια	54	57	97 (Μεξικό)	20(Ρωσική Ομοσπ.)	-0.07

Πηγή: Υπολογισμοί TIAS, βασίζονται σε στοιχεία που ελήφθησαν από www.geerthofstede.nl και UNDESA (2014)

Σημείωση: Δείκτες Hofstede δεν υπάρχουν για τη Νότια Κορέα. Η τελευταία στήλη παρουσιάζει τον συντελεστή συσχέτισης μεταξύ του δείκτη Hofstede και του Δείκτη Συνεταιριστικής Οικονομίας (CEI). Ένας αστερίσκος υποδηλώνει σημαντικότητα σε επίπεδο εμπιστοσύνης πέντε τοις εκατό

Μια σημαντική αρνητική συσχέτιση βρέθηκε μεταξύ PDI και CEI στο δείγμα μας των χωρών. Σε χώρες με χαμηλό PDI, υπάρχει μεγαλύτερος συνεταιριστικός τομέας. Αν οι κοινωνίες αποδέχονται την ανισότητα και την εξουσία στα χέρια μόνο λίγων ανθρώπων, προφανώς ούτε πραγματικά κίνητρα έχουν ούτε δείχνουν πρωτοβουλία να συνεργαστούν εθελοντικά. Η κατεύθυνση της αιτιότητας θα μπορούσε επίσης να τρέξει αντίστροφα. Εάν οι άνθρωποι είναι σε θέση να αναλάβουν περισσότερες πρωτοβουλίες για εθελοντική συνεργασία και ίδρυση συνεταιρισμών, αυτό θα μπορούσε να ανατρέψει την ισορροπία της ανισότητας της ισχύος και να την καταστήσουν πιο ισότιμη. Παραδόξως, τα δεδομένα δείχνουν μια ισχυρή θετική συσχέτιση μεταξύ IDV και CEI. Το υψηλό επίπεδο της ατομικότητας σχετίζεται με

“ Αν οι κοινωνίες αποδέχονται την ανισότητα και την εξουσία στα χέρια μόνο λίγων ανθρώπων, προφανώς ούτε πραγματικά κίνητρα έχουν ούτε δείχνουν πρωτοβουλία να συνεργαστούν εθελοντικά ”

¹⁷ Οι βαθμολογίες των χωρών σε όλες τις παραμέτρους είναι σχετικές - οι κοινωνίες συγκρίνονται με όλες τις άλλες κοινωνίες, και το νόημά τους πηγάζει από τη σύγκριση με άλλες κοινωνίες.

μεγάλο συνεταιριστικό τομέα. Αυτό φαίνεται αντίθετο με τη διαίσθηση, αλλά θα μπορούσε να είναι ότι οι άνθρωποι στις κοινωνίες που χαρακτηρίζονται από ατομικισμό γνωρίζουν ότι μπορούν να επιτύχουν μόνο περισσότερη ευημερία ή ποιότητα ζωής μεμονωμένα, εάν συνεργαστούν με ομοϊδέατες τους, ανθρώπους με παρόμοιες ανάγκες. Οι δείκτες UAI, ΜΑΣ, LTO και IVR ωστόσο, δεν συσχετίζονται με τον δείκτη Συνεταιριστικής Οικονομίας (CEI). Για να ελεγχθεί η αξιοπιστία αυτών των υπολογισμών, έχουμε εκτιμήσει συσχετίσεις χωρίς «ακραίες» παρατηρήσεις για όλες τις μεταβλητές, αλλά αυτό δεν άλλαξε τη συνολική εικόνα.

5.3.2 Δείκτης Επιχειρηματικής Δράσης και Δείκτης Συνεταιριστικής Οικονομίας

Σύμφωνα με αυτόν το δείκτη της Παγκόσμιας Τράπεζας (2014), οι οικονομίες ταξινομούνται ανάλογα με την ευχέρεια επιχειρηματικής δραστηριότητας. Μια υψηλή τιμή σημαίνει ότι το κανονιστικό περιβάλλον είναι πιο ευνοϊκό για το στήσιμο και τη λειτουργία μιας τοπικής επιχείρησης. Οι δείκτες βρίσκονται στην περιοχή από 0 έως 100, όπου το 0 αντιπροσωπεύει τη χειρότερη επίδοση. Οι δείκτες υπολογίζονται για πολλές διαστάσεις, δηλαδή την αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας, την έναρξη μιας επιχείρησης, την επιβολή εφαρμογής των συμβάσεων, την πληρωμή φόρων, την λήψη πίστωσης, κλπ. Η Παγκόσμια Τράπεζα υπολογίζει επίσης ένα γενικό δείκτη επιχειρηματικής δραστηριότητας, με βάση τον σταθμισμένο μέσο όρο όλων των επιμέρους δεικτών. Υποτίθεται ότι ένας χαμηλός συνολικός δείκτης επιχειρηματικότητας θα περιορίζει τους συνεταιρισμούς, ενώ ένας υψηλός δείκτης θα ενθαρρύνει τη συνεταιριστική δραστηριότητα.

Υπάρχει σημαντική θετική σχέση μεταξύ του Γενικού Δείκτη Επιχειρηματικής Δραστηριότητας (GDBI) και CEI (0,30), πράγμα που σημαίνει ότι ένα καλύτερο γενικό επιχειρηματικό περιβάλλον πηγαίνει παράλληλα με την καλύτερη συνεταιριστική επίδοση. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, οι συσχετίσεις είναι ακατάλληλες να διακρίνουμε την κατεύθυνση της αιτιότητας μεταξύ δύο μεταβλητών. Ωστόσο, είναι αρκετά λογικό να υποθέσουμε ότι οι συνεταιρισμοί επηρεάζονται από όλα τα είδη των εξωτερικών παραγόντων, ενώ η παρουσία των συνεταιρισμών έχει, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, επιπτώσεις στο γενικό εξωτερικό περιβάλλον, δηλαδή οι συνεταιρισμοί θα έχουν μια λεγόμενη αξία παρουσίας. Όσον αφορά την τελευταία κατεύθυνση της αιτιότητας, αισθανόμαστε άνετα να υποθέσουμε ότι ένας συνεταιριστικός τομέας που υπερβαίνει μια κρίσιμη μάζα θα μπορούσε να έχει έναν θετικό αντίκτυπο στο γενικό περιβάλλον για την επιχειρηματική δραστηριότητα, καθώς η διαφοροποίηση των παραγόντων της οικονομίας μπορεί να οδηγήσουν σε ισχυρότερες και υγιέστερες συνθήκες της αγοράς.

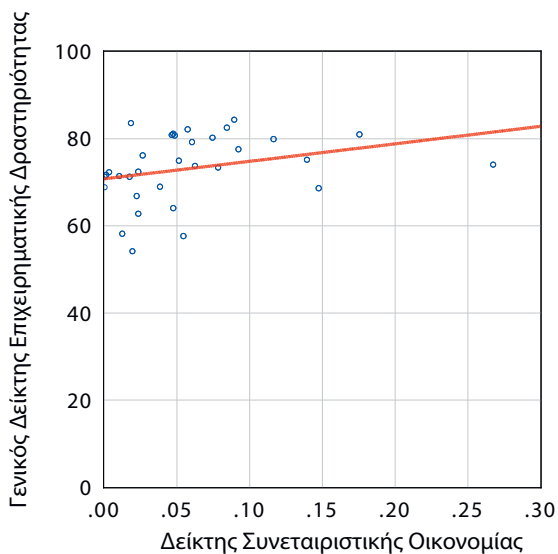
Αυτή η προσδοκία είναι ορατή στο Διάγραμμα 5. Αυτό επιβεβαιώνει απλώς τη σημασία ενός καλού νομικού περιβάλλοντος και της αποτελεσματικότητας για την ευδοκίμηση των συνεταιρισμών. Έχουμε ελέγξει την σταθερότητα αυτού του αποτελέσματος με την αφαίρεση των ακραίων χωρών από το δείγμα μας, δηλαδή της Ινδίας (GDBI: 54), της Δανίας (GDBI: 84), της Γαλλίας (CEI:

“ ένα καλύτερο γενικό επιχειρηματικό περιβάλλον πηγαίνει παράλληλα με την καλύτερη συνεταιριστική επίδοση”

0,268), της Τουρκίας και της Νότιας Αφρικής (CEI: 0,001). Σε αυτή την περίπτωση, ο συντελεστής συσχέτισης και η σημασία του δεν άλλαξαν.

Υπολογίζοντας τη συσχέτιση μεταξύ των επιμέρους δεικτών επιχειρηματικής δραστηριότητας και CEI, βρήκαμε ότι ειδικά το «διακρατικό εμπόριο», η «επίλυση αφερεγγυότητας» και η «επιβολή εφαρμογής συμβάσεων» έχουν υψηλή συσχέτιση με τις συνεταιριστικές επιδόσεις. Η ισχυρή συσχέτιση μεταξύ «διακρατικού εμπορίου» και CEI υπαινίσσεται τη σημασία του ανεμπόδιστου εμπορίου για τους μεγαλύτερους εξαγωγικούς παραγωγικούς συνεταιρισμούς (στο γεωργικό τομέα), οι οποίοι είναι ιδιαίτερα παρόντες στις Δυτικές οικονομίες στο δείγμα μας, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 4. Ορισμένοι επιμέρους δείκτες δεν συσχετίζονταν σημαντικά με τον CEI, π.χ. «διαθεσιμότητα ηλεκτρικής ενέργειας». Ωστόσο, παίρνουμε τη θέση ότι είναι η σχέση μεταξύ GDBI και CEI που πραγματικά έχει σημασία.

Διάγραμμα 5 Γενικός Δείκτης Επιχειρηματικής Δραστηριότητας έναντι του Δείκτη Συνεταιριστικής Οικονομίας

Πηγή: Υπολογισμοί TIAS βασιζόμενοι σε στοιχεία από την Παγκόσμια Τράπεζα και UNDESA (2014)

5.3.3 Δείκτες Διακυβέρνησης και Δείκτης Συνεταιριστικής Οικονομίας

Αυτό το έργο της Παγκόσμιας Τράπεζας αναφέρει συνολικούς και επιμέρους δείκτες διακυβέρνησης για 215 οικονομίες ως προς έξι διαστάσεις διακυβέρνησης.¹⁸ Οι έξι δείκτες διακυβέρνησης εξηγούνται εν συντομία στον Πίνακα 3. Οι συγκεντρωτικοί δείκτες συνδυάζουν τις απόψεις ενός μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων, πολιτών, και εμπειρογνομόνων που απάντησαν στην έρευνα σε βιομηχανικές και αναπτυσσόμενες χώρες.

¹⁸ Βλέπε Kaufman et al. (2009) για μια λεπτομερή εξήγηση των δεικτών και της εφαρμοζόμενης μεθοδολογίας

Στην πραγματικότητα, οι δείκτες αυτοί δεν είναι μόνο βαθμολογίες για τις πτυχές της διακυβέρνησης, αλλά επίσης περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με τον εκτιμώμενο βαθμό του κοινωνικού κεφαλαίου σε μια χώρα: γενική εμπιστοσύνη, εμπιστοσύνη στους πολιτικούς και σημαντικούς κοινωνικούς θεσμούς (Chloupekova, Svendsen και Svendsen, 2003).

Πίνακας 3 Δείκτες Διακυβέρνησης και αναμενόμενη συσχέτιση με την συνεταιριστική επίδοση

Δείκτης Διακυβέρνησης	Πιθανή επίδραση στην συνεταιριστική επίδοση	Αναμενόμενη συσχέτιση
Δυνατότητα Γνώμης και Ευθύνη (V & A)	Ο δείκτης V & A συλλαμβάνει αντιλήψεις για το βαθμό στον οποίο οι πολίτες μιας χώρας είναι σε θέση να συμμετάσχουν στην επιλογή της κυβέρνησής τους, καθώς και την ελευθερία της έκφρασης, την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, καθώς και σε ελεύθερα μέσα ενημέρωσης. Η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι είναι μία από τις προϋποθέσεις για τους συνεταιρισμούς, έτσι, μια θετική σχέση αναμένεται.	Θετική
Πολιτική σταθερότητα και απουσία Βίας / Τρομοκρατίας (PSAVT)	Ο δείκτης PSAVT εκφράζει αντιλήψεις σχετικά με την πιθανότητα πολιτικής αστάθειας ή/και πολιτικά υποκινούμενης βίας, συμπεριλαμβανομένης της τρομοκρατίας. Για κάθε τύπο επιχείρησης, είναι σημαντικό να έχουμε μια υψηλή τιμή για τον εν λόγω δείκτη.	Θετική
Αποτελεσματικότητα της Κυβέρνησης (GE)	Ο δείκτης GE συλλαμβάνει αντιλήψεις για την ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών, την ποιότητα της δημόσιας διοίκησης και το βαθμό ανεξαρτησίας της από πολιτικές πιέσεις, την ποιότητα της χάραξης και της εφαρμογής πολιτικής, καθώς και η αξιοπιστία της δέσμευσης της κυβέρνησης για αυτές τις πολιτικές. Οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να είναι σε θέση να λειτουργούν ανεξάρτητα από κυβερνητικές παρεμβάσεις.	Θετική
Ρυθμιστική Ποιότητα (RQ)	Ο δείκτης RQ συλλαμβάνει αντιλήψεις για την ικανότητα της κυβέρνησης να διατυπώνει και να εφαρμόζει ορθή πολιτική και κανόνες που επιτρέπουν και προωθούν την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα. Εάν αυτή η πτυχή επικρατεί, οι συνεταιρισμοί θα διευκολύνονται.	Θετική
Κράτος Δικαίου (RoL)	Ο δείκτης RoL συλλαμβάνει αντιλήψεις για το βαθμό στον οποίο οι φορείς έχουν εμπιστοσύνη και τηρούν τους κανόνες της κοινωνίας, και ιδίως η ποιότητα εκτέλεσης των συμβάσεων, τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, την αστυνομία και τα δικαστήρια, καθώς και την πιθανότητα της εγκληματικότητας και της βίας. Οι συνεταιρισμοί πρέπει να είναι σίγουροι ότι οι συμβάσεις μεταξύ των μελών και με τρίτους είναι εκτελεστές. Διαφορετικά, θα είναι εξαιρετικά δύσκολο να ασκούν συνεταιριστική επιχείρηση.	Θετική
Έλεγχος Διαφθοράς (CoC)	Ο δείκτης CoC συλλαμβάνει αντιλήψεις για το βαθμό στον οποίο ασκείται η δημόσια εξουσία για ιδιωτικό όφελος, συμπεριλαμβανομένων τόσο των ασημαντών όσο και των μεγάλων μορφών διαφθοράς, καθώς και «κατάληψη» του κράτους από ελίτ και ιδιωτικά συμφέροντα. Μεγάλης κλίμακας διαφθορά θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα και θα εμποδίζει την ίδρυση και τη λειτουργία συνεταιρισμών.	Θετική

Πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα και ανάλυση από τον συγγραφέα

Όπως συζητήθηκε νωρίτερα, η εσωτερική διακυβέρνηση ενός συνεταιρισμού μπορεί να λειτουργήσει σωστά μόνο - και σύμφωνα με τις Συνεταιριστικές Αρχές - εάν η δομή εξωτερικής διακυβέρνησης στη χώρα είναι κατάλληλου επιπέδου. Ως εκ τούτου, υποτίθεται ότι οι χώρες με υψηλό βαθμό δεικτών διακυβέρνησης αποτελούν ένα καλύτερο θεσμικό κλίμα για τους συνεταιρισμούς να ευημερούν από χώρες με χαμηλότερους δείκτες διακυβέρνησης και αντίστροφα. Θεωρητικά, μια θετική συσχέτιση μπορεί να αναμένεται μεταξύ του κάθε

εθνικού δείκτη διακυβέρνησης και του CEI. Ο Πίνακας 4 καταγράφει συνοπτικά στατιστικά στοιχεία των δεικτών διακυβέρνησης και την συσχέτιση τους με τον CEI.

Πίνακας 4 Περίληψη στατιστικών μεγεθών των Δεικτών Διακυβέρνησης για 33 χώρες

Δείκτης	Μέσος	Διάμεσος	Μέγιστος	Ελάχιστος	Συσχέτιση με CEI
Δυνατότητα γνώμης & Ευθύνη	0.84	1.01	1.76 (Νορβηγία)	-1.58 (Κίνα)	0.47*
Πολιτική Σταθερότητα κ.λπ.	0.37	0.61	1.36 (Φινλανδία)	-1.27 (Κολομβία)	0.48*
Αποτελεσματικότητα της Κυβέρνησης	0.98	1.23	2.17 (Φινλανδία)	-0.36 (Ρωσική Ομοσπ.)	0.48*
Ρυθμιστική Ποιότητα	0.94	1.05	1.89 (Σουηδία)	-0.99 (Αργεντινή)	0.41*
Κράτος Δικαίου	0.86	1.03	1.97 (Νορβηγία)	-0.78 (Ρωσική Ομοσπ.)	0.48*
Έλεγχος Διαφθοράς	0.89	1.28	2.41 (Δανία)	-0.99 (Ρωσική Ομοσπ.)	0.45*

Πηγή: Οι υπολογισμοί TIAS βασίζονται σε δεδομένα που προέρχονται από την Παγκόσμια Τράπεζα και την UNDESA (2014)..

Οι δείκτες της Παγκόσμιας Τράπεζας κυμαίνονται μεταξύ -2,5 και +2,5. Σημείωση: Η τελευταία στήλη παρουσιάζει τον συντελεστή συσχέτισης μεταξύ του δείκτη Διακυβέρνησης και του δείκτη Συνεταιριστικής Οικονομίας (CEI). Ένας αστερίσκος υποδηλώνει σημαντικότητα σε πέντε τοις εκατό επίπεδο εμπιστοσύνης.

Για κάθε δείκτη διακυβέρνησης, διαπιστώθηκε μια ιδιαίτερα σημαντική συσχέτιση με το CEI (που κυμαίνονταν μεταξύ 0,41 - 0,48). Στατιστικά, οι δείκτες διακυβέρνησης είναι σημαντικά θετικά συσχετισμένοι μεταξύ τους και αν κάποιος Δείκτης συσχετίζεται σημαντικά με τον CEI, πιθανώς είναι όλοι. Άλλος τρόπος να τεθεί αυτό είναι ότι οι επιμέρους χώρες γενικά παρουσιάζουν υψηλά ή χαμηλά μεγέθη σε όλους τους επιμέρους δείκτες. Αυτό αποδεικνύεται από την υψηλή κατάταξη των χωρών της Βόρειας Ευρώπης σε όλες τις διαστάσεις της διακυβέρνησης και την πολύ χαμηλή κατάταξη της Ρωσικής Ομοσπονδίας στους τρεις από τους έξι δείκτες. Άλλη εξήγηση για την ισχυρή συσχέτιση μεταξύ Δεικτών Διακυβέρνησης και CEI μπορούν να βρεθούν στη βιβλιογραφία σχετικά με το κοινωνικό κεφάλαιο. Αυτή η βιβλιογραφία καταδεικνύει ότι η εμπιστοσύνη, η οποία είναι εμμέσως ενσωματωμένη σε αυτούς τους δείκτες διακυβέρνησης, είναι τόσο προϋπόθεση όσο και συνέπεια της συνεργασίας και της συμμετοχής σε δίκτυα. Τα εμπειρικά ευρήματα μας υποστηρίζουν αυτή τη θεωρητική υπόθεση.

“ Για κάθε δείκτη διακυβέρνησης, διαπιστώθηκε μια ιδιαίτερα σημαντική συσχέτιση με το CEI ”

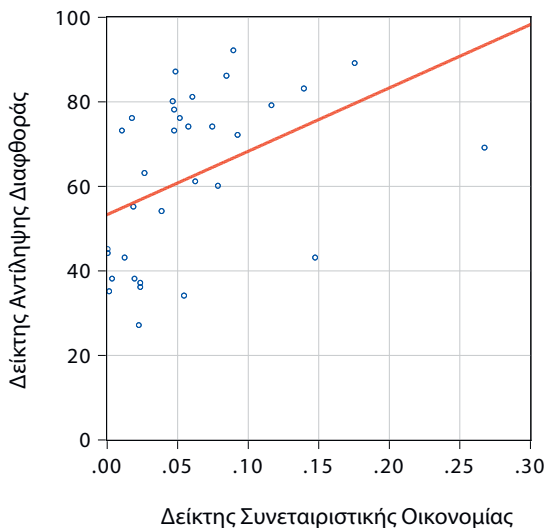
5.3.4 Δείκτης Διαφθοράς και Δείκτης Συνεταιριστικής Οικονομίας

Ο Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς (CPI) της Διεθνούς Διαφάνειας (2014), κατατάσσει τις χώρες και τις περιοχές με βάση το πόσο διεφθαρμένος θεωρείται ότι είναι ο δημόσιος τομέας τους. Η βαθμολογία μιας χώρας ή περιοχής δείχνει το αντιληπτό επίπεδο της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα με κλίμακα από το 0 (άκρως διεφθαρμένος) έως 100 (εντελώς αδιάφθορος). Η κατάταξη μιας χώρας ή περιοχής δείχνει τη θέση της σε σχέση προς τις άλλες χώρες και περιοχές στο δείκτη. Εκ των προτέρων, αναμένεται ότι είναι δύσκολο να διεξαχθεί οποιοδήποτε είδος επιχείρησης σε μια άκρως διεφθαρμένη χώρα. Η Διεθνής Διαφάνεια παρατηρεί ότι η τιμή αυτού του δείκτη είναι αρκετά σταθερή με την πάροδο του χρόνου. Ένα υψηλό επίπεδο διαφθοράς είναι συνήθως δύσκολο να εξαλειφθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα.

“ Ένα υψηλό επίπεδο διαφθοράς προφανώς αποθαρρύνει τους ανθρώπους να εργάζονται μαζί σε συνεταιρισμούς και το αντίστροφο ”

Η συσχέτιση μεταξύ του CPI και του μεγέθους του συνεταιριστικού τομέα είναι ορατό στο Διάγραμμα 6. Τυπικές δοκιμές επιβεβαιώνουν ότι υπάρχει σημαντική θετική σχέση (0,44) μεταξύ των δύο δεικτών. Ένα υψηλό επίπεδο διαφθοράς (χαμηλή τιμή του δείκτη διαφθοράς) προφανώς αποθαρρύνει τους ανθρώπους να εργάζονται μαζί σε συνεταιρισμούς και το αντίστροφο. Υψηλή συνεταιριστική επίδοση μπορεί να συμβάλει στη μείωση των επιπέδων διαφθοράς σε μια χώρα με την πάροδο του χρόνου. Για να ελεγχθεί εάν το αποτέλεσμα αυτό κυριαρχείται από ακραίες παρατηρήσεις για τον CEI και τον CPI, έχουμε υπολογίσει εκ νέου τη συσχέτιση χωρίς τη Γαλλία (CEI: 0,268), τη Νότια Αφρική και την Τουρκία (CEI: 0,001), τη Δανία (CPI: 92) και τη Ρωσική Ομοσπονδία (CPI: 27). Αυτό οδήγησε σε μια κάπως υψηλότερη συνολική συσχέτιση (0,47).

Διάγραμμα 6 Δείκτης Αντίληψης Διαφθοράς έναντι Δείκτη Συνεταιριστικής Οικονομίας

Πηγή: Υπολογισμοί TIAS βασίζομενοι σε στοιχεία από τη Διεθνή Διαφάνεια (2014) και UNDESA (2014).

5.3.5 Συντελεστής Gini και Δείκτης Συνεταιριστικής Οικονομίας

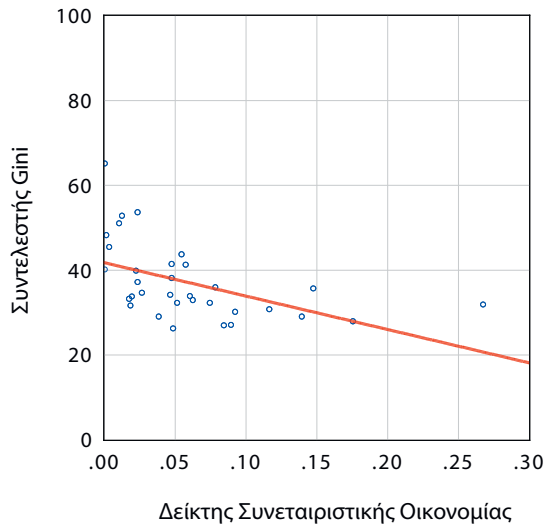
Ο Συντελεστής Gini μετρά την ανισότητα μεταξύ των τιμών μιας κατανομής συχνοτήτων (για παράδειγμα, τα επίπεδα του εισοδήματος). Ένας Συντελεστής Gini 0 αντιπροσωπεύει τέλεια ισότητα, δηλαδή ο καθένας έχει το ίδιο εισόδημα. Ένας Συντελεστής Gini 100 σημαίνει τέλεια ανισότητα, δηλαδή μόνο ένα άτομο κερδίζει όλο το εισόδημα, και όλοι οι άλλοι δεν κερδίζουν τίποτα.

Μια σημαντική συσχέτιση (-0,50) ανακαλύφθηκε, δηλαδή μια πιο ισότιμη εθνική κατανομή του εισοδήματος συνδέεται με ένα μεγάλο συνεταιριστικό τομέα σε μια χώρα. Αυτό φαίνεται να είναι ένα εύλογο αποτέλεσμα. Οι άνθρωποι που κερδίζουν ένα μεγάλο μέρος του εθνικού εισοδήματος δεν είναι κατά πάσα πιθανότητα πολύ πρόθυμοι να δημιουργήσουν ή να συμμετάσχουν σε έναν συνεταιρισμό, όπου θα μοιράζονται την οικονομική δύναμη. Σε περίπτωση που η επίδοση του συνεταιρισμού είναι ισχυρή, «κατάληψη» του οικονομικού πλούτου είναι λιγότερο πιθανή. Αυτή η πλευρά πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση των πιθανοτήτων επιτυχίας των συνεταιρισμών στις διάφορες χώρες. Η εισοδηματική (αν)ισότητα είναι επίσης ένας επίμονος παράγοντας. Αν παραλείψουμε τις ακραίες τιμές, δηλαδή τη Γαλλία (CEI: 0,268) και τη Νότια Αφρική (CEI: 0,001 και Συντελεστή Gini: 65), η συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών γίνεται κάπως εντονότερη (-0,56) και ακόμη πιο σημαντική. Όσον αφορά το ζήτημα της αιτιότητας, νομίζουμε ότι η εισοδηματική ανισότητα (ο

« μια πιο ισότιμη εθνική κατανομή του εισοδήματος συνδέεται με ένα μεγάλο συνεταιριστικό τομέα σε μια χώρα »

συντελεστής Gini) και ο CEI είναι πιθανό να επηρεάζουν ο ένας τον άλλον. Μια καλύτερη τιμή για τον συντελεστή Gini μπορεί να δώσει μια θετική ώθηση στην συνεταιριστική οικονομία σε μια χώρα. Ομοίως, μια υγιής και επεκτεινόμενη συνεταιριστική οικονομία μπορεί τελικά να αυξήσει την τιμή του Συντελεστή Gini - ή να μειώσει την εισοδηματική ανισότητα σε εθνικό επίπεδο.

Διάγραμμα 7 Συντελεστής Gini έναντι Δείκτη Συνεταιριστικής Οικονομίας

Πηγή: Υπολογισμοί TIAS . Οι συντελεστές Gini συλλέχθηκαν για τις επιμέρους χώρες από διάφορες ιστοσελίδες, μεταξύ των οποίων και η Παγκόσμια Τράπεζα. Έχουμε χρησιμοποιήσει τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα δεδομένα. Για ορισμένες χώρες, ο συντελεστής Gini αντικατοπτρίζει την κατάσταση το 2005. Ο Δείκτης Συνεταιριστικής Οικονομίας είναι από την UNDESA (2014).

5.3.6 Ο Δείκτης Δημοκρατίας και ο Δείκτης Συνεταιριστικής Οικονομίας

Οι γνήσιες συνεταιριστικές επιχειρήσεις αποτελούν την οικονομική δημοκρατία στην πράξη και βασίζονται σε επιχειρηματικές και οικονομικές αρχές (Nadeau, 2012). Η δημοκρατία είναι επίσης μια από τις αξίες στις οποίες στηρίζονται οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις, όπως δηλώνεται από τις Συνεταιριστικές Αρχές. Ως εκ τούτου, είναι ενδιαφέρον να διερευνηθεί κατά πόσο υπάρχει μια σχέση μεταξύ της συνολικής κατάστασης της δημοκρατίας και της συνεταιριστικής επίδοσης σε επιμέρους χώρες. Αυτή η σύνδεση μπορεί να διερευνηθεί με τη χρήση του Ολικού Δείκτη Δημοκρατίας (ODI) από την Economist Intelligence Unit - EIU (2015). Η έκθεση αυτή παρέχει μια συνοπτική εικόνα της κατάστασης της δημοκρατίας σε όλο τον κόσμο για πολλά ανεξάρτητα κράτη στο τέλος του 2014. Ο ODI βασίζεται σε πέντε κατηγορίες: εκλογική διαδικασία και πλουραλισμός, πολιτικές ελευθερίες, λειτουργία της κυβέρνησης, πολιτική συμμετοχή, και πολιτική κουλτούρα.

“ Η δημοκρατία είναι μια από τις αξίες στις οποίες στηρίζονται οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις

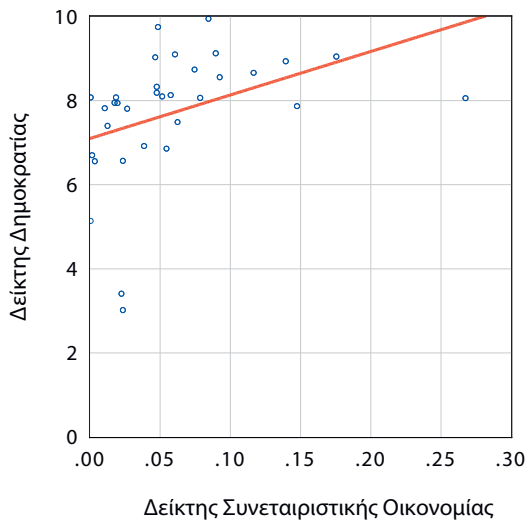
Ο ODI κυμαίνεται μεταξύ 0 (απόλυτα αυταρχικό καθεστώς) και 10 (τέλεια δημοκρατία). Η EIU (2015) σημειώνει ότι η σύνθεση των ομάδων χωρών δεν έχει αλλάξει πολύ τα τελευταία χρόνια.

A priori, περιμένουμε να βρούμε μια θετική συσχέτιση μεταξύ ODI και CEI. Όσο πιο δημοκρατική είναι η χώρα, τόσο πιο θετικό θα είναι το κλίμα για τους συνεταιρισμούς και το αντίστροφο. Η πείρα διδάσκει ότι η συνεταιριστική επιτυχία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον Δημοκρατικό Έλεγχο από τα Μέλη (δηλαδή ισχύει η Συνεταιριστική Αρχή # 2). Η υπόθεση αυτή είναι σύμφωνη με την έκθεση που αναφέρθηκε προηγουμένως της USAID (2006). Το έγγραφο αυτό επεσήμανε ότι τα αυταρχικά καθεστώτα είναι γενικά περισσότερο διατεθειμένα να παρεμβαίνουν στην καθημερινή λειτουργία και στη διακυβέρνηση των συνεταιρισμών. Η ιστορία έχει δείξει ότι η επιρροή και ο έλεγχος που έχουν πολιτικά κίνητρα αφήνει γενικά ένα αρνητικό σημάδι στη συνολική επίδοση και βιωσιμότητα όλων των συνεταιρισμών (Groeneveld, 2012).

Η εκτίμησή μας επιβεβαιώνεται από τα στοιχεία (Διάγραμμα 8). Ο ODI και ο CEI παρουσιάζουν έντονα θετική συσχέτιση (0,40). Ένα υψηλό επίπεδο δημοκρατίας συνδέεται με μια μεγαλύτερη συνεταιριστική οικονομία και το αντίστροφο. Όπως όλες οι προηγούμενες συσχετίσεις, το αποτέλεσμα αυτό δεν αποδεικνύει σχέση αιτίου-αιτιατού. Παρ' όλα αυτά, αυτή η ισχυρή συσχέτιση είναι μια ένδειξη ότι η άγρια κυβερνητική παρέμβαση στις κοινωνίες ασκεί πίεση στις συνεταιριστικές επιδόσεις. Αυτή η παρατήρηση συνεπάγεται ότι οι αλλαγές στον ODI σημαίνουν βελτίωση ή χειροτέρευση σε ένα από τα στοιχεία που διαμορφώνουν το συνολικό ευνοϊκό περιβάλλον για τους συνεταιρισμούς. Αφαίρεση των ακραίων τιμών από το δείγμα των χωρών μας, δηλαδή τη Γαλλία (CEI: 0,268), την Τουρκία και τη Νότια Αφρική (CEI: 0,001), τη Νορβηγία (ODI: 9,93), την Κίνα (ODI: 3,0) και την Ρωσική Ομοσπονδία (ODI: 3,4), οδήγησε σε σημαντικά υψηλότερη συσχέτιση (0,53).

“ η άγρια κυβερνητική παρέμβαση στις κοινωνίες ασκεί πίεση στις συνεταιριστικές επιδόσεις ”

Διάγραμμα 8 Ολικός Δείκτης Δημοκρατίας έναντι Δείκτη Συνεταιριστικής Οικονομίας

Πηγή: Υπολογισμοί TIAS βασισμένοι σε δεδομένα από EIU (2015) και UNDESA (2014).

6. Τελικές παρατηρήσεις

Σε αυτή τη μελέτη, επιδιώξαμε να σχεδιάσουμε ένα λειτουργικό μεθοδολογικό θεμέλιο για την τακτική Έκθεση Επιχειρηματικής Δράσης των Συνεταιρισμών (DCB Reports) από τη Συμμαχία. Παράλληλα, έχουμε διατυπώσει συγκεκριμένες ιδέες για τη δομή και το ποιοτικό και εμπειρικό περιεχόμενο αυτών των εκθέσεων. Κατά τη διαδικασία εκπόνησης, αρχίσαμε να οραματιζόμαστε ότι οι Εκθέσεις DCB θα έπρεπε να βασίζονται στην ιδανική περίπτωση σε τέσσερα δομικά στοιχεία, όπως εμφανίζονται στο Διάγραμμα 3. Πράγματι, η Συμμαχία έχει εκφράσει τη φιλοδοξία της να χρησιμοποιήσει τις Εκθέσεις DCB κυρίως για την παρακολούθηση της εξέλιξης των συνεταιριστικών επιχειρήσεων και την αξιολόγηση της κοινωνιακής και οικονομικής σημασίας τους σε τακτική βάση. Η σκοπιμότητα αυτού του στόχου εξαρτάται κυρίως από τη διαθεσιμότητα αντικειμενικών και αξιόπιστων δεδομένων και πληροφοριών σχετικά με τους συνεταιρισμούς όλου του κόσμου. Δεδομένου του μεγάλου αριθμού των συνεταιρισμών στον τομέα των τροφίμων και της γεωργίας, όπως παρουσιάζεται από το Παγκόσμιο Συνεταιριστικό Παρατηρητήριο (2015) και UNDESA (2014), η εταιρική σχέση μεταξύ της Συμμαχίας και του FAO και η σχετικά εύκολη πρόσβαση σε δεδομένα από τον FAO και την Παγκόσμια Τράπεζα, προτείνουμε να επικεντρωθεί το ενδιαφέρον στη βελτίωση και επέκταση της βάσης δεδομένων που σχετίζονται με τον τομέα τροφίμων και γεωργίας κατά τα επόμενα βήματα της Έκθεσης DCB ως σημείο εκκίνησης.

“ οι Εκθέσεις DCB θα έπρεπε να βασίζονται στην ιδανική περίπτωση σε τέσσερα δομικά στοιχεία ”

Διάγραμμα 3 Τυποποιημένα Δομικά Στοιχεία των Εκθέσεων DCB.

Πηγή: TIAS

Η αναγνωριστική έρευνά μας για 33 χώρες σε όλο τον κόσμο δείχνει ότι η ακρίβεια της αξιολόγησης των δεδομένων σχετικά με τους συνεταιρισμούς θα ενισχυθεί σε μεγάλο βαθμό, αν ερμηνεύονται παράλληλα με δείκτες για το ευνοϊκό περιβάλλον που προέρχονται από υφιστάμενες παγκόσμιες πηγές, όπως συζητείται στο Κεφάλαιο 5. Αναφερόμαστε σε ένα πολύτιμο εύρημα ότι η συνεταιριστική ζωντάνια είναι σημαντικά συσχετιζόμενη με διάφορες

“We advocate to set up a micro database with key legal features,”

πτυχές του κατάλληλου περιβάλλοντος. Μπορεί να υποθεθεί με ασφάλεια ότι υπάρχει μια σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ της συνεταιριστικής επίδοσης από τη μία πλευρά και «θεσμών» και ολόκληρου του θεσμικού περιβάλλοντος από την άλλη. Η υγεία και το μέγεθος του συνεταιριστικού τομέα σίγουρα διαμορφώνονται σε μεγάλο βαθμό από το ευνοϊκό περιβάλλον. Την ίδια στιγμή, η παρουσία ενός ακμάζοντος τομέα των συνεταιριστικών (με μια κρίσιμη μάζα) θα έχει αναπόφευκτα αντίκτυπο σε πολλές διαστάσεις του ευνοϊκού περιβάλλοντος.

“input from co-operative practitioners would be highly useful and valuable for future DCB Reports,”

Υποστηρίζουμε, επίσης, τη δημιουργία μιας μικρο-βάσης δεδομένων με τα βασικά νομικά στοιχεία. Διάδοση των νομικών πτυχών θα μπορούσε να ενισχύσει το ενδιαφέρον για το συνεταιριστικό μοντέλο και να βοηθήσει την ταυτοποίηση πιθανών ρωγμών ή εμποδίων στα εθνικά νομικά πλαίσια που σχετίζονται με συνεταιριστικές επιχειρήσεις. Επιπλέον, έχουμε την εντύπωση ότι η δημιουργία ενός σύνθετου δικτύου ικανών και ανεξάρτητων εθνικών εμπειρογνομόνων θα προωθούσε την παγκόσμια συνεταιριστική κίνηση. Τέλος, πιστεύουμε ότι η συμβολή των συνεταιριστικών επαγγελματιών θα ήταν εξαιρετικά χρήσιμη και πολύτιμη για τις μελλοντικές Εκθέσεις DCB. Πράγματι, αυτοί είναι φυσικά αντιμέτωποι με ενθαρρυντικά ή αποθαρρυντικά στοιχεία του θεσμικού περιβάλλοντος για τους συνεταιρισμούς στις αντίστοιχες χώρες τους κάθε μέρα.

Βιβλιογραφία

- Atherton, J., J. Birchall, E. Mayo, and G. Simon (2012), 'Practical tools for defining co-operative and mutual enterprise', *Think Piece 7*, Co-operatives UK.
- Bijman, J., C. Iliopoulos, K.J. Poppe, C. Gijssels, K. Hagendorn, M. Hanisch, G.W.J. Hendrikse, R. Köhl, P. Ollila, P. Pyykkönen, and G. van der Sangen (2012), *Support for Farmers' Co-operatives: Final Report*, this study was commissioned and financed by the European Commission.
- Birchall, J. (2013), *Resilience in a downturn: The power of financial co-operatives*, International Labour Office, International Labour Organisation, Geneva.
- Bollen, K., and R. Lennox (1991), 'Conventional Wisdom on Measurement: A Structural Equation Perspective', *Psychological Bulletin*, 110 (2), pp. 305–14.
- Brusselaers, J., B. Doorneweert, and K.J. Poppe (2012), 'Support for Farmers' Co-operatives: EU synthesis and comparative analysis report; Policy Measures', Wageningen UR.
- Brusselaers, J., K.J. Poppe, and T.G. Azcarate (2014), 'Do policy measures impact the position and performance of farmers' co-operatives in the EU?', *Annals of Public and Cooperative Economics*, Vol. 85, No. 4, pp. 531-553.
- Carr, A., A. Kariyawasam, and M. Casile (2008), 'A Study of the Organizational Characteristics of Successful Co-operatives', *Organization Development Journal*, Vol. 26, Issue 1, pp. 79-87.
- Chloupkova, J., G.L.H. Svendsen, and G.T. Svendsen (2003), 'Building and destroying social capital: the case of co-operative movements in Denmark and Poland', *Agricultural and Human Values*, Vol. 20, pp. 241-252.
- Council Regulation (EC), No. 1435/2003 of July 2003 on the Statute for a European Co-operative Society (SCE), OJ L 207/1 of 18 August 2003.
- Cracogna, D. (2002), *Legal, Judicial and Administrative Provisions for Successful Cooperative Development*, paper for the Expert Group Meeting on "Supportive Environment for Cooperatives: A Stakeholder Dialogue on Definitions, Prerequisites and Process of Creation", 15-17 May 2002, Ulaanbaatar, Mongolia.
- Cracogna, D., A. Fici, and H. Henrÿ (2013), *International Handbook of Co-operative Law*, Springer, June 2013.
- Coleman, J.S. (1988). 'Social capital in the creation of human capital', *American Journal of Sociology*, Vol. 94, pp. 95-120.
- Diamantopoulos, A., and H.M. Winkhofer (2001), 'Index Construction with Formative Indicators: An Alternative to Scale Development', *Journal of Marketing Research*, Vol. 38, pp. 269-277.
- Defourny, J., and P. Develtere (2009), 'The social economy: the worldwide making of a third sector', in 'The Worldwide making of the social economy: Innovations and changes' edited by J. Defourny, P. Develtere, B. Fonteneau and M. Nyssens, pp. 15-40, Leuven, ACCO.

- Dijk, P. van (2009), 'Co-operatives, Legislation and Public Policy: Political, strategic and technical pre-conditions for Effectively Regulating Financial Services Co-operatives', *working paper*.
- Dunn, J. R. (1988), 'Basic cooperative principles and their relationship to selected practices', *Journal of Agricultural Cooperation*, 3, 83–93.
- EIU (Economist Intelligence Unit, 2014), *Global Microscope 2014: The enabling environment for financial inclusion*. Sponsored by MIF/IDB, CAF, ACCION and Citi. EIU, New York, NY.
- EIU (Economist Intelligence Unit, 2015), *Democracy Index 2014: Democracy and its discontents*, a report from The Economist Intelligence Unit.
- Euricse, Co-operatives Europe and Ekai (2010), *Study on the Implementation of the Regulation 1435/2003 on the Statute for European Co-operative Society*.
- Franken, J.R.V., and M.L. Cook (2015), 'Informing Measurement of Co-operative Performance', *Working Paper*, University of Missouri, 125 Mumford Hall, Columbia, USA.
- Gijssels, C., and M. Bussels (2012a), 'Support for Farmers' Co-operatives: EU synthesis and comparative analysis report: Social and Historical Aspects', Wageningen UR.
- Gijssels, C., and M. Bussels (2012b), 'Support for Farmers' Cooperatives; Country Report: Belgium', Wageningen UR.
- Groeneveld, J.M. (2012), *Cooperatives and Rural Financial Development: Great Opportunities and Surmountable Difficulties*, Rabobank publication, Utrecht.
- Groeneveld, J.M. (2015), 'Member-Based Enterprises: The Spotlight on Financial Services Co-operatives', Inaugural publication, TIAS School for Business and Society, Tilburg University, 13 February 2015.
- Hofstede, G. (1991), *Cultures and organizations: software of the mind*, London, McGraw-Hill.
- Hofstede, G. (2001), *Culture's consequences: comparing values, behaviors, institutions, and organizations across nations*, London, Sage Publications.
- Hofstede, G., G.J. Hofstede, and M. Minkov (2010), *Cultures and organizations: software of the mind* (3rd edition), New York, McGraw-Hill, USA.
- Hoyt, A. (1989), 'Cooperatives in other countries', in D.W. Cobia (Ed), *Cooperatives in Agriculture*, pp. 81–94, Prentice Hall.
- ICA (2014), *Survey on Co-operative Capital*, report written by A.M. Andrews of the Filene Research Institute for the International Co-operative Alliance, Madison, US.
- Iliopoulos, C. (2012), 'Support for Farmers' Co-operatives; Country Report Greece', Wageningen UR.
- Iliopoulos, C., M.L. Cook, G.W.J. Hendrikse, A. Chymis (2012), 'Support for Farmers' Co-operatives: Experiences of non-EU OECD Countries', Wageningen UR.
- Kappes, A. (2015), 'Raiffeisen- Development and promotion of co-operative structures worldwide: The necessity of international cooperation on a co-operative basis', International Raiffeisen Union, Germany, IRU Courier, No. 1, 2015, pp. 5-27.

- Kaufmann, D., A. Kraay, and M. Mastruzzi (2009), 'Governance Matters VII: Aggregate and Individual Governance Indicators 1996-2008', *Policy Research Working Paper No. 4978*, The World Bank Development Research Group and Macroeconomics and Growth Team.
- Kurimoto, A. (2013), 'Chapter 23: Japan', in *International Handbook of Co-operative Law* edited by Cracogna, D., A. Fici, and H. Henry, pp. 503-523, Springer, June 2013.
- Lissowska, M. (2012), '*The deficit of co-operative attitudes and trust in post-transition economies*', paper presented at the 16th Annual Conference of the International Society for New Institutional Economics, June 14-16, 2012 (downloaded from <http://papers.isnie.org/paper/626.html>).
- Masuda, Y., T. Senda, and K. Nishii (2015), 'Creating Competitive Advantage in Agricultural Co-operatives through Improving Governance Systems and Enhancing Member and Community Engagement', *Working Paper*, forthcoming in an ICA publication on Governance.
- Münkner, H.-H. (2002), *The Supportive Environment for Cooperatives in the Context of the Current Political, Economic, Social, Demographic and Ecological Environment*, paper for the Expert Group Meeting on "Supportive Environment for Cooperatives: A Stakeholder Dialogue on Definitions, Prerequisites and Process of Creation", 15-17 May 2002, Ulaanbaatar, Mongolia.
- Oliver Wyman (2014), *Organizing for Effectiveness and Growth in Co-operative Financial Services: A focus on the Americas*, Financial Services, Report prepared for the International Summit on Co-operatives in Québec, Canada.
- Nadeau, E.G. (2012), *The Co-operative Solution: How the United States can tame recessions, reduce inequality, and protect the environment*, Madison, USA.
- Pyykkönen, P., S. Bäckman and H. Kauriinoja (2012), '*Support for Farmers' Co-operatives: Country Report Denmark*', Wageningen UR.
- Raiffeisen, F.W. (1866), *Die Darlehnskassen-vereine als Mittel zur Abhilfe der Not der ländlichen Bevölkerung, sowie auch der städtischen Handwerker und Arbeiter: praktische Anleitung zur Bildung solcher Vereine, gestützt auf sechszehnjährige Erfahrung als Gründer derselben*, Neuwied.
- Ren, D., and P. Yuan (2013), 'Chapter 14: China', in *International Handbook of Co-operative Law* edited by Cracogna, D., A. Fici, and H. Henry, pp. 339-353, Springer, June 2013.
- Sangen, G. van der (2012), '*Support for Farmers' Co-operatives: EU Synthesis and comparative analysis report: Legal Aspects*', Wageningen UR.
- Sangen, G. van der, (2015), 'How to Regulate Co-operatives in the EU? A Theory of Path Dependency', *Working Paper*, forthcoming.
- Soboh, A.M.R., Oude Lansink A.O., Giesen G., and G. van Dijk (2009), 'Performance measurement of the agricultural marketing cooperatives: the gap between theory and practice', *Review of Agricultural Economics*, 31, no 3, p. 446-469.

- Spear, R., Westall, A. Burnage, A. (2012), '*Support for Farmers' Cooperatives; Country Report: The United Kingdom*', Wageningen UR.
- Transparency International (2014), *Corruption Perceptions Index 2014*, Berlin, Germany.
- UNDESA (2014), *Measuring the Size and Scope of the Co-operative Economy: Results of the 2014 Global Census on Co-operatives*, report for the United Nation's Secretariat Department of Economic and Social Affairs, Division for Social Policy and Development.
- USAID (United States Agency for International Development, 2006), *Enabling Co-operative Development: Principles for Legal Reform*, Washington DC.
- Williamson, O.E. (2000), 'The New Institutional Economics: Taking Stock, Looking Ahead', *Journal of Economic Literature*, Vol.38, No. 3, pp. 595-613.
- World Bank (2014), *Doing Business 2015: Going Beyond Efficiency*, Comparing Business Regulations for domestic firms in 189 Economies, International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank.
- World Co-operative Monitor (2015), *Exploring the Co-operative Economy: Report 2015*, ICA and Euricse.
- Xiaoshan, Z. (2013), 'Challenges facing the development of Farmers' Specialized Cooperatives in China', in *Cooperative Growth for the 21st Century*, B. Roelants (Ed.), a report commissioned by the ICA to CICOPA , pp. 19-22.

Παράρτημα Ι Επιλεγμένα χαρακτηριστικά των μελών

Χώρα	Περιγραφική ανάλυση Χωρών
Αργεντινή	Καμία διαφοροποίηση μεταξύ φυσικών και νομικών προσώπων. Δεν υπάρχουν τέλη εγγραφής. Επιστροφή κεφαλαίου μερίδων αποχωρούντων μελών ίσο με 5% του κεφαλαίου ετησίως (αποφυγή μείωσης του μετοχικού κεφαλαίου). Κράτος / κυβερνήσεις μπορούν να είναι μέλη. Ένα μέλος, μία ψήφος..
Αυστραλία	Ιδιότητα του ενεργού μέλους: Διαγραφή ανενεργών (πάνω από 3 χρόνια) μελών. Πρόστιμο 2.000 \$ για αποτυχία διαγραφής ανενεργών μελών. Ένα μέλος, μία ψήφος. Υποχρέωση αγοράς ορισμένου ποσού αγαθών και υπηρεσιών από τον συνεταιρισμό εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος. Ελάχιστος αριθμός 5 ενεργά μέλη-χρήστες.
Αυστρία	Ελάχιστος αριθμός μελών (2). Προϋποθέσεις εγγραφής μελών. Αίτηση με ελάχιστες απαιτήσεις. Η συμμετοχή είναι μια διμερής δικαιοπραξία. Δικαίωμα εγγραφής. Μέλη επενδυτές επιτρέπονται.
Βέλγιο	Προϋποθέσεις για την εγγραφή μέλους δεν προβλέπονται από το νόμο, αλλά προσδιορίζονται από το καταστατικό. Η εγγραφή μέλους ενεργοποιείται με την αγορά μερίδων. Το μέλος μπορεί να αποχωρήσει από τον συνεταιρισμό μόνο κατά τους πρώτους έξι μήνες του οικονομικού έτους, προκειμένου να αποφευχθεί η βεβιασμένη έξοδος. Οι μερίδες του μέλους που αποχωρεί μεταβιβάζονται σε άλλα μέλη ή σε τρίτους. Δεν υπάρχει τέλος εγγραφής. Δεν επιτρέπονται μεροληψίες ή διακρίσεις. Το διοικητικό συμβούλιο μπορεί να περιορίσει την εισδοχή νέων μελών.
Βραζιλία	Είσοδος ελεύθερη, αλλά τεχνικά εμπόδια (έλλειψη δυνατοτήτων για τη δημιουργία αμοιβαίων σχέσεων). Ελάχιστος αριθμός μελών μεταβλητός.
Γαλλία	Διαφορετικότητα και την διαγραφή μέλους. Εγγραφή μελών μέσω απόκτησης μερίδων. Μέλη επενδυτές (όχι συνεργάτες). Μερίδες με ιδιόμορφο πλεονεκτήματα ή όχι (δύο είδη μερίδων: στη μία στα μέλη καταβάλλονται τόκοι πριν από οποιονδήποτε άλλο μέτοχο, αλλά δεν έχουν δικαίωμα ψήφου).

Γερμανία	Δεν υπάρχουν διακρίσεις όσον αφορά την εγγραφή. Από 7 ως 3 ιδρυτικά μέλη. Υποστηρίζοντα μέλη (επιλέξιμα ως μέλη γραφείου). Αδρανή μέλη (δεν χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες). Μέλη επενδυτές (δεν μπορούν να έχουν την πλειοψηφία έναντι των μελών χρηστών. Διάφοροι τρόποι για την απόκτηση της ιδιότητας (ιδρυτικά μέλη, κατόπιν αίτησης, από κληρονομία). Προειδοποίηση αποχώρησης μελών τρεις μήνες ωριότερα.
Δανία	Θεμελιώδες δικαίωμα η ένταξη μελών, όταν είναι μεγάλης οικονομικής σημασίας για τους υποψηφίους. Συμβατική ελευθερία για τη συναλλαγή. Μέλη επενδυτές χωρίς ιδιαίτερη νομική υπόσταση. Παρεμπόδιση μιας επιχείρησης που μεγιστοποιεί το κέρδος από το να γίνει συνεταιρισμός. Δεν υπάρχει προσωπική ευθύνη για συνεταιριστικά χρέη σε όλες τις σκανδιναβικές χώρες. Συμβατική ελευθερία. Το παραιτούμενο μέλος έχει δικαίωμα στη μερίδα του κεφαλαίου που κατέθεσε.
Ηνωμένες Πολιτείες	Μέλη συνεταιρισμών με ευθύνη απέναντι στους συνεταιρισμούς. Μία ψήφο το καθένα μέλος, ή αριθμό ψήφων ανάλογα με τον όγκο των συναλλαγών με τον συνεταιρισμό. Οι ζημίες και τα κέρδη κατανέμονται στα μέλη τα οποία αξιολογούν την επίδοση.
Ηνωμένο Βασίλειο	Όχι ελάχιστη ηλικία. Τουλάχιστον 3 μέλη. Άλλοι κανόνες που καθορίζονται από το καταχωρημένο καταστατικό. Μέλη επενδυτές μη χρήστες (περιορισμένα δικαιώματα ψήφου).
Ιαπωνία	Τουλάχιστον 15 ιδρυτικά μέλη. Τα μέλη μπορούν να έχουν αρκετές μερίδες, αλλά δικαίωμα μόνο μίας ψήφου. Χαρακτηριστικά για την ένταξη ποικίλλουν ανάλογα με τον τύπο των συνεταιρισμών. Τακτικά μέλη και συνδεδεμένα μέλη (χωρίς δικαίωμα ψήφου και αξιώσεις πλεονάσματος). Ειδικοί κανόνες για τα πρωτοβάθμιους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς (τουλάχιστον 300 μέλη). Μόνο μέλη χρήστες).
Ινδία	Οι συνεταιρισμοί μεταξύ πολλών περιφερειών απαιτούν τουλάχιστον 50 μέλη από κάθε επαρχία. Μέγιστο 4 μήνες για να ληφθεί απόφαση εισδοχής. Κριτήρια εξαίρεσης από την επιβράβευση ενεργών μελών. Ένα μέλος, μία ψήφος, ανεξαρτήτως του εισφερόμενου κεφαλαίου.
Ιρλανδία	Ελάχιστος αριθμός μελών (7). Ηλικιακός περιορισμός. Όροι εισδοχής και αποχώρησης καθορίζονται από το καταστατικό. Καταβολή τόκου για τις μερίδες που κάθε μέλος μπορεί να κατέχει.

Ισπανία	Μόνο φυσικά πρόσωπα μπορούν να είναι μέλη. Τουλάχιστον 3 μέλη για την ίδρυση συνεταιρισμού. Προϋποθέσεις για να γίνουν μέλη. Διαγραφή με οικονομικές συνέπειες. Συνεταίροι, εργαζόμενοι και μέλη επενδυτές. Εκτενή δικαιώματα στην πληροφόρηση από τα μέλη. Αδικοιολόγητη αποχώρηση με οικονομικές συνέπειες.
Καναδάς	Αποχώρηση μέλους συνεπάγεται εξαργύρωση των χρημάτων που ανήκουν στο μέλος μέσα σε ένα χρόνο. Το καταστατικό του συνεταιρισμού διέπει την εγγραφή. Η συμμετοχή μπορεί να τερματιστεί αν το μέλος αδυνατεί να συναλλάσσεται με τον συνεταιρισμό για περίοδο δύο ετών. Τα μέλη έχουν το αποκλειστικό δικαίωμα του εκλέγειν και να επηρεάζουν τη λήψη αποφάσεων. Επενδυτικές μερίδες (μία ψήφος ανά μερίδα για την εκλογή των μελών του Δ.Σ.). Δύο διαφορετικές δικαιοδοσίες: CCA (Canada Co-operatives Act - Νόμος περί Συνεταιρισμών), και QCA - (Québec's Co-operatives Act - Συνεταιριστικός Νόμος Κεμπέκ).
Κίνα	80% των μελών θα πρέπει να είναι οι αγρότες. Ελάχιστος αριθμός 20 μέλη: ένα μόνο νομικό πρόσωπο μπορεί να γίνει μέλος.
Κολομβία	Μεταβλητός ελάχιστος αριθμός μελών. Κερδοσκοπικοί φορείς, δεν μπορεί να γίνουν μέλη, εκτός αν υπάρχουν ειδικές προϋποθέσεις.
Κορέα (Δημοκρατία της)	Αρχή της «ανοικτής πόρτας» (δεν υπάρχουν περιορισμοί). Αριθμός ιδρυτικών μελών ποικίλλει ανάλογα με τον τύπο των συνεταιρισμών. Τα «μέλη επενδυτές» (επενδύουν μόνο χρήματα και εισπράττουν απόδοση. Δεν μετέχουν σε επιχειρηματικές δραστηριότητες). Υποχρεώσεις μελών.
Μεξικό	Μόνο φυσικά πρόσωπα μέλη. Όχι μέλη επενδυτές. Υποχρεώσεις μελών και τα κριτήρια διαγραφής.
Νορβηγία	Θεμελιώδες δικαίωμα των μελών να συνεταιρίζονται. Υποχρέωση των μελών να συναλλάσσονται με τον συνεταιρισμό. Τα μέλη μπορούν να παραιτηθούν ανά πάσα στιγμή.
Νότια Αφρική	Μόνο "φυσικά πρόσωπα" γίνονται δεκτά (όχι νομικά πρόσωπα). Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των μελών καθορίζεται από τα καταστατικά. Συνδεδεμένα μέλη (υποστήριξη των συνεταιρισμών χωρίς να είναι μέλη). Μεταβίβαση της ιδιότητας του μέλους.

Ολλανδία	Δεν υπάρχουν χαρακτηριστικά αποδεκτών μελών. Τουλάχιστον 2 μέλη. Δεν υπάρχουν υποχρεώσεις συναλλαγής. Τα δικαιώματα ψήφου των μελών επενδυτών / μη-χρηστών περιορίζονται στο ήμισυ του συνόλου των δικαιωμάτων ψήφου.
Ουγγαρία	Ένα μέλος, μία ψήφος. Κατανομή των οικονομικών οφελών. Δεν μπορούν να αποδέχονται μέλη επενδυτές όλοι οι τύποι συνεταιρισμών. Συγκεκριμένα δικαιώματα και υποχρεώσεις για τα μέλη επενδυτές.
Ουρουγουάη	Νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου μπορεί να γίνουν αποδεκτά ως μέλη (έως το 20% του συνεταιριστικού κεφαλαίου). Περίπλοκο νομικό θέμα η παραίτηση μέλους.
Περου	Ελάχιστος αριθμός μελών 11. Εθνικές ομοσπονδίες (με 20% των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών του ίδιου τύπου). Οι εργαζόμενοι ενός συνεταιρισμού εργαζομένων δεν επιτρέπεται να είναι μέλη καταναλωτικού συνεταιρισμού (για την αποφυγή σύγκρουσης συμφερόντων). Η ευθύνη των μελών εξαρτάται από το ύψος των εισφορών.
Πολωνία	Ο ελάχιστος αριθμός μελών ποικίλλει ανάλογα με τον τύπο των συνεταιρισμών. Η απόφαση εγγραφής λαμβάνεται εντός ενός μηνός. Μέλη μπορούν να γίνουν φυσικά και νομικά πρόσωπα. 50% των μελών θα πρέπει να είναι άνεργοι ή ανάπηροι που χρειάζονται κοινωνική βοήθεια. Μέλη επενδυτές δεν γίνονται δεκτά. Κάθε είδους διακρίσεις μελών είναι αντισυνταγματικές.
Πορτογαλία	Ο αριθμός μελών είναι μεταβλητός και απεριόριστος (όχι λιγότερα από 5). Μέλη επενδυτές δεν γίνονται δεκτά.
Ρωσική Ομοσπονδία	Ελάχιστος αριθμός 5 μέλη. Ελάχιστη ηλικία 16. Αλλοδαποί επιτρέπονται. Μέχρι το 25% των μελών επιτρέπεται να μην εργάζονται στον συνεταιρισμό. Ελεύθερη αποχώρηση. Όλα τα μέλη πρέπει να καταβάλλουν εισφορά (μετρητά ή σε είδος).
Σουηδία	Θεμελιώδες δικαίωμα των μελών. Υποχρέωση των μελών να συναλλάσσονται με τον συνεταιρισμό. Ειδική ρύθμιση σχετικά με επενδυτές και για το κεφάλαιο των μελών. Καμία προσωπική ευθύνη για χρέη των συνεταιρισμών (σε όλες οι σκανδιναβικές χώρες).
Τουρκία	Ελάχιστος αριθμός μελών 7. φυσικά και νομικά πρόσωπα επιτρέπονται. Για να γίνει κάποιος μέλος πρέπει να είναι σε θέση να επωφεληθεί από τις υπηρεσίες του συνεταιρισμού. Ελεύθερη αποχώρηση, αλλά όταν η αποχώρηση θέτει σε κίνδυνο την ύπαρξη του συνεταιρισμού πρέπει να καταβληθεί δίκαιη αποζημίωση. Διαγραφή μελών.

Φινλανδία	Δυνατότητα ύπαρξης μονομελών συνεταιρισμών. Ελάχιστη περίοδος συμμετοχής (3 έτη). Μεταβιβάσιμες μερίδες. Μητρώο μελών ελεύθερα προσβάσιμο να το συμβουλευεται κάθε νόμιμα ενδιαφερόμενο πρόσωπο. Μπορεί κάποιος να κατέχει μερίδες χωρίς να είναι μέλος.
Χιλή	Δύο ελάχιστες προϋποθέσεις για την ένταξη: Δυνατότητα να χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες, προθυμία να αποδέχεται τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες. Ο συνεταιρισμός μπορεί να αναστέλλει προσωρινά την εισδοχή νέων μελών όταν οι πόροι του δεν επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες τους. Απαιτούνται 30 ημέρες για να απαντήσει σε αίτημα της παραίτησης. Προβλέπεται τέλος ένταξης. Φυσικά ή νομικά πρόσωπα είναι δεκτά.

Πηγή: Cracogna, D., Fici, A., Henry, H., (Eds.), International Handbook of Co-operative Law - Springer-Verlag Berlin Heidelberg 2013 (Διεθνές Εγχειρίδιο Συνεταιριστικής Νομοθεσίας)

Παράρτημα II Φορολογική μεταχείριση σε 33 χώρες

Χώρα	Περιγραφική ανάλυση Χωρών
Αργεντινή	Υπάρχουν εθνικοί και επαρχιακοί φόροι. Όσον αφορά τον φόρο εισοδήματος, οι συνεταιρισμοί εξαιρούνται επειδή διανέμουν το πλεόνασμα τους μεταξύ των μελών. Ταμείο Προώθησης Συνεταιριστικής Εκπαίδευσης: οι συνεταιρισμοί πρέπει να πληρώνουν 2% επί της διαφοράς μεταξύ ορισμένων στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού. Η συνεισφορά αυτή κατανέμεται μεταξύ του Κράτους και της τοπικής αυτοδιοίκησης, και προορίζεται για την υποστήριξη δράσεων υπέρ των συνεταιρισμών. Σε ορισμένες επαρχίες, οι συνεταιρισμοί εξαιρούνται από ορισμένους φόρους.
Αυστραλία	Τελικά, η κύρια διαφορά στη φορολογική μεταχείριση των συνεταιρισμών και των παραδοσιακών μορφών συνεργασίας είναι η απαλλαγή από τη φορολογία των επιστρεφόμενων πλεονασμάτων. Εκτός από την κατάσταση των επιστρεφόμενων, οι συνεταιρισμοί έχουν επίσης κάποια προνομιακή μεταχείριση με τον φορολογικό νόμο ΙΤΑ (Income Tax Assessment) από την άποψη των εκπτώσεων σχετικά με τον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό. Το Τμήμα 120 του ΙΤΑ επιτρέπει στους συνεταιρισμούς να αφαιρούν τους τόκους των δανείων για κεφαλαιουχικό εξοπλισμό.
Αυστρία	Δεν υπάρχει ειδική φορολογική μεταχείριση των συνεταιρισμών. Ένα ειδικό φορολογικό πρόβλημα για τους συνεταιρισμούς στην Αυστρία είναι το γεγονός ότι είναι αδύνατο για έναν συνεταιρισμό να αναγνωρίζεται ως μη κερδοσκοπικός, κατά την έννοια του Αυστριακού Ομοσπονδιακού Φορολογικού Κώδικα, ενώ οι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης, καθώς και οι καταχωρημένες ενώσεις προσώπων μπορούν να αναγνωρίζονται ως «μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα» και, κατά συνέπεια, να απαλλάσσονται από την καταβολή εταιρικού φόρου.
Βέλγιο	Διαπιστευμένες εταιρείες λαμβάνουν ορισμένα ειδικά πλεονεκτήματα, ανάλογα με τη φορολογική και κοινωνική νομοθεσία.
Βραζιλία	Δυσαρμονίες μεταξύ συντάγματος και πραγματικότητας (φορολογικές πρακτικές). Υπάρχουν ομοσπονδιακοί φόροι στους οποίους οι συνεταιρισμοί υπάγονται εξαιτίας παρανόησης της φύσης τους.
Γαλλία	Όταν οι συνεταιρισμοί χαρακτηρίζονται ως εταιρείες, ανάλογη είναι και η φορολογία τους. Οι περισσότεροι συνεταιρισμοί απαλλάσσονται πλήρως ή εν μέρει, από το δημοτικό φόρο επιχειρήσεων.

Γερμανία	Οι Γερμανικοί συνεταιρισμοί φορολογούνται όπως και κάθε άλλη επιχείρηση, με μία εξαίρεση: Το πλεόνασμα που κατανέμεται μεταξύ των μελών του, στο τέλος του οικονομικού έτους αναγνωρίζεται ως εξαιρούμενη από τη φορολογία λειτουργική δαπάνη της συνεταιριστικής επιχείρησης.
Δανία	Σύμφωνα με το δανικό και το σουηδικό δίκαιο, οι συνεταιρισμοί αποτελούν χωριστές φορολογικές οντότητες, οι οποίες γενικά φορολογούνται με τους ίδιους κανόνες με τις εταιρείες. Οι συνεταιρισμοί οι οποίοι διαθέτουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, υπάγονται σε ειδικό συνεταιριστικό φορολογικό καθεστώς που σε ορισμένα σημεία είναι πιο ευνοϊκό από ό,τι οι γενικοί κανόνες φορολογίας των εταιρειών. Η Δανική νομοθεσία ισχύει μόνο για τους ειδικούς συνεταιρισμούς που έχουν τουλάχιστον δέκα μέλη, και όπου οι συναλλαγές με μη-μέλη δεν υπερβαίνουν το 25% και τα κέρδη διανέμονται σύμφωνα με τις συναλλαγές μεταξύ των μελών και του συνεταιρισμού. Έτσι, οι φορολογικές διατάξεις απαιτούν αυστηρότερη τήρηση των συνεταιριστικών αρχών από ό,τι συμβαίνει υπό συνεταιριστική νομοθεσία.
Ηνωμένες Πολιτείες	Οι επιχειρηματικές οντότητες που λειτουργούν σε συνεταιριστική βάση απολαμβάνουν μια ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση σύμφωνα με τον ομοσπονδιακό Εσωτερικό Κώδικα Εισοδήματος. Απαλλάσσονται οι αγροτικοί συνεταιρισμοί (που απολαμβάνουν περισσότερα φορολογικά οφέλη) έναντι μη απαλλασσόμενων συνεταιρισμών.
Ηνωμένο Βασίλειο	Το φορολογικό σύστημα του Ηνωμένου Βασιλείου αναγνωρίζει την ιδιαίτερη φύση των συνεταιρισμών με δύο τρόπους. Ο ένας εστιάζεται στη νομική δομή της νομοθεσίας για τους συνεταιρισμούς βιομηχανίας και πρόνοιας. Ο δεύτερος σχετίζεται με την πραγματικότητα της πλήρους αμοιβαίας συναλλαγής μεταξύ των μελών, ανεξάρτητα από την ακριβή νομική δομή που χρησιμοποιούν.
Ιαπωνία	Νόμος για την εταιρική φορολογία: η διαφορά σε ποσοστά μεταξύ συμβατικών εταιρειών και συνεταιρισμών είναι 6,5% λιγότερο.
Ινδία	Διάφοροι τύποι απαλλαγών και μειώσεων στη διάθεση των συνεταιρισμών. Οι διατάξεις αυτές έχουν πρόθεση προώθησης συνεταιρισμών στην Ινδία. Δεν υπάρχει φόρος περιουσίας για συνεταιρισμούς. Παρ' όλα αυτά, υπάρχει άσκηση πίεσης από τους άλλους τύπους των επιχειρήσεων για την ίση μεταχείριση και τον τερματισμό της ειδικής μεταχείρισης των συνεταιρισμών.

Ιρλανδία	Δεν υπάρχει πλέον ειδική φορολογική μεταχείριση των συνεταιρισμών στην Ιρλανδία. Οι πιστωτικές ενώσεις απαλλάσσονται από τον ΦΠΑ (φόρος επί της κατανάλωσης ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών), λόγω του μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα τους (ο οποίος θεωρείται ότι είναι δημοσίου συμφέροντος).
Ισπανία	Οι Συνεταιρισμοί υπόκεινται σε ειδική φορολογική μεταχείριση. Προστατευόμενοι και Ειδικά Προστατευόμενοι Συνεταιρισμοί (τα μέλη έχουν μικρή οικονομική ισχύ και είναι πιο κοντά στην αμοιβαία αρχή: συνεταιρισμοί εργαζομένων, αγροτικοί συνεταιρισμοί, κοινοτικοί συνεταιρισμοί εκμετάλλευσης της γης των και συνεταιρισμοί καταναλωτών και χρηστών).
Ιταλία	Οι κατά κύριο λόγο αμοιβαίοι συνεταιρισμοί (PMC) και άλλοι συνεταιρισμοί (OC) είναι μια διάκριση που χρησιμεύει για να διαφοροποιήσει τη φορολογική μεταχείριση των συνεταιρισμών. Φορολογικά υποστηρικτικά μέτρα, ισχύουν μόνο για κατά κύριο λόγο αμοιβαίους συνεταιρισμούς. Αυτό δικαιολογείται από το ότι είναι (τουλάχιστον) κατά κύριο λόγο αμοιβαίου χαρακτήρα, υποκείμενοι στον περιορισμό μερικής μη διανομής κερδών και συνεπώς πλησιέστερα προς το συνταγματικό μοντέλο συνεργασίας. Αρκετά φορολογικά μέτρα τα οποία εφαρμόζονται μόνο σε συγκεκριμένους τύπους συνεταιρισμών / πολύ διαφοροποιημένα φορολογικά καθεστώτα.
Καναδάς	Ίδια φορολογική νομοθεσία για συνεταιρισμούς και ιδιωτικές επιχειρήσεις. Κερδοσκοπικοί έναντι μη-κερδοσκοπικών συνεταιρισμών (ανάλογα με τη σχέση που υπάρχει μεταξύ συνεταιρισμών και των μελών τους). Μη κερδοσκοπικοί αν τα μέλη έχουν δικαίωμα στο πλεόνασμα και ο συνεταιρισμός δεν έχει.
Κίνα	Οι εξειδικευμένοι Γεωργικοί Συνεταιρισμοί (FSC) δικαιούνται φορολογικές ελαφρύνσεις. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν αρκετές προκλήσεις (για άλλους) να τύχουν φορολογικών ελαφρύνσεων, εν απουσία αυστηρής επιτήρησης, γεγονός που έχει σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στην υγιή ανάπτυξη των FSC.
Κολομβία	Οι συνεταιρισμοί έχουν οφέλη όσον αφορά το εισόδημα και συμπληρωματικούς φόρους (εθνικού επιπέδου), καθώς και σχετικά με τη βιομηχανία και το εμπόριο (οι οποίοι ανήκουν στην τοπική αυτοδιοίκηση).
Κορέα. (Δημοκρατία της)	Δεν υπάρχουν πληροφορίες.

Μεξικό	Αν και ο Γενικός Νόμος για τους Συνεταιρισμούς (LGSC) ορίζει ότι όλες οι πράξεις σε σχέση με τη συγκρότηση και την εγγραφή των συνεταιρισμών εξαιρούνται από φόρους και φορολογικές υποχρεώσεις ομοσπονδιακού χαρακτήρα, πρέπει όμως, ανάλογα με τον τύπο των συνεταιρισμών, να πληρώνουν τους διαφορετικούς φόρους.
Νορβηγία	Τα τελευταία χρόνια, τα φορολογικά πλεονεκτήματα που είχαν χορηγηθεί σε συνεταιρισμούς έχουν μειωθεί. Ο βασικός κανόνας είναι ότι ένας συνεταιρισμός φορολογείται με τον ίδιο τρόπο όπως και άλλες επιχειρήσεις και υπόκειται στον κανονικό συντελεστή εταιρικού φόρου 28% των καθαρών κερδών. Οι επιστροφές στα μέλη του συνεταιρισμού δεν θα υπόκεινται σε φορολογία εισοδήματος, εκτός εάν το μέλος ενεργούσε υπό την ιδιότητά του ως φορολογητέα επιχείρηση.
Νότια Αφρική	Οι συνεταιρισμοί, από την άποψη του νόμου, υποχρεούνται να διαθέτουν το 5% των τυχόν πλεονασμάτων σε ένα αδιανέμητο αποθεματικό ταμείο. Η φορολογική έκπτωση των δαπανών αυτών είναι ακόμη αβέβαιη. Καθοδηγητική αρχή: κάθε κέρδος από επιχείρηση μέλος φορολογείται μόνο στο βαθμό που διατηρείται εντός της οντότητας, μετά την δήλωση των μόνους. Τέτοια υπολειπόμενα κέρδη, μαζί με τα κέρδη από άλλες πηγές, υπόκεινται στον ίδιο φορολογικό συντελεστή, που ισχύει για άλλες επιχειρήσεις, κυρίως εταιρείες.
Ολλανδία	Οι Ολλανδικοί Συνεταιρισμοί αντιμετωπίζονται ως ιδιωτικές ανώνυμες εταιρίες περιορισμένης ευθύνης. Οι συνεταιρισμοί μπορούν να διανέμουν κέρδη στους επενδυτές χωρίς να πληρώνουν κανένα φόρο επί των μερισμάτων. Αυτό το παρεχόμενο φορολογικό περιθώριο ήταν ο λόγος για την πρόσφατη αύξηση της ίδρυσης μητρικών και θυγατρικών συνεταιρισμών, αξιοσημείωτων σε ιδιωτικά επενδυτικά χρηματοοικονομικά κεφάλαια.
Ουγγαρία	Φόρος επί των συνεταιρισμών και επί των μελών τους (διπλή φορολογία). Για ορισμένες συνεταιριστικές μορφές (π.χ., γεωργικοί συνεταιρισμοί, σχολικοί συνεταιρισμοί και κοινωνικοί συνεταιρισμοί, ισχύουν ειδικοί φορολογικοί νόμοι).
Ουρουγουάη	Οι συνεταιρισμοί στην Ουρουγουάη δεν απολαμβάνουν ένα ομοιόμορφο φορολογικό καθεστώς δομημένο αυστηρά με βάση τις ιδιαιτερότητές τους. Αντίθετα, μια σειρά νόμων διέπει τη συνεταιριστική φορολογία, κάθε ένας από αυτούς τους νόμους ρυθμίζει ένα διαφορετικό ζήτημα της φορολογίας, και κυρίως παρέχει εξαιρέσεις από το γενικό φορολογικό καθεστώς.

Περού	Πέραν των ειδικών φορολογικών κανόνων, οι συνεταιρισμοί υπόκεινται σε διάφορους φόρους που αποτελούν μέρος του «Εθνικού Φορολογικού Συστήματος», (ειδικού φόρου κατανάλωσης, φόρου των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, εταιρικών εισφορών, δασμών, φόρου ακίνητης περιουσίας, φόρου μεταβίβασης ακινήτων, φόρου στόλου οχημάτων).
Πολωνία	Οι συνεταιρισμοί δεν υπόκεινται σε καμία ειδική ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση, και σύμφωνα με τις απόψεις πολλών συνεταιριστικών ακτιβιστών, οι συνεταιρισμοί υπόκεινται σε δυσμενή μεταχείριση που απορρέει από τη «διπλή φορολογία». Αυτό δεν ενισχύει τη συσσώρευση κεφαλαίου στους συνεταιρισμούς ούτε ενθαρρύνει τους ανθρώπους να ενταχθούν σε συνεταιρισμούς.
Πορτογαλία	Όχι μόνο έχουν αφαιρεθεί κάποια οφέλη που απολάμβαναν στο παρελθόν οι συνεταιρισμοί, οι δημοσιονομικές ιδιαιτερότητές τους έχουν μειωθεί σε ένα και μόνο άρθρο, το οποίο απλώς απαριθμεί μια σειρά από εξαιρέσεις. Πρόκειται σαφώς για ένα τεράστιο βήμα προς τα πίσω, μια συμβολική παλινδρόμηση, η οποία έχει, ωστόσο, σημαντικές αρνητικές επιδράσεις. Παρ' όλα αυτά, ένα από τα οφέλη των συνεταιρισμών είναι η απαλλαγή από τον εταιρικό φόρο για ορισμένους τύπους των συνεταιρισμών και την απαλλαγή από το φόρο μεταβιβάσεως ακινήτων.
Ρωσική Ομοσπονδία	Μόνο οι γεωργικοί συνεταιρισμοί απολαμβάνουν μια προνομιακή φορολογική μεταχείριση.
Σουηδία	Σύμφωνα με το δανικό και το σουηδικό δίκαιο, οι συνεταιρισμοί αποτελούν χωριστές φορολογικές οντότητες, οι οποίες γενικά φορολογούνται με τους ίδιους κανόνες με τις εταιρείες. Οι συνεταιρισμοί που πληρούν συγκεκριμένες απαιτήσεις, ωστόσο, υπόκεινται σε ειδικό συνεταιριστικό φορολογικό καθεστώς που σε ορισμένα σημεία είναι ευνοϊκότερο από τους γενικούς κανόνες της φορολογίας των επιχειρήσεων. Σύμφωνα με τη σουηδική νομοθεσία, αυτές οι ειδικές φορολογικές ρυθμίσεις ισχύουν μόνο για οικονομικές ενώσεις που εφαρμόζουν τις αρχές της ανοιχτής πόρτας και των ίσων δικαιωμάτων ψήφου.

Τουρκία	Ο συνεταιριστικός νόμος παρέχει ορισμένα φορολογικά κίνητρα για συνεταιρισμούς, ενώσεις συνεταιρισμών, κεντρικές ενώσεις συνεταιρισμών, και την Εθνική Ένωση Τουρκικών Συνεταιρισμών, σύμφωνα με τη συνταγματική διάταξη που απαιτεί ενθάρρυνση και υποστήριξη για τη συνεταιριστική κίνηση. Εάν οι συνεταιρισμοί, οι ενώσεις συνεταιρισμών και οι κεντρικές ενώσεις των συνεταιρισμών δεν εντάσσονται στις ανώτερες οργανώσεις, δεν μπορούν να επωφεληθούν από τις εξαιρέσεις που αναφέρονται ανωτέρω. Αυτό μπορεί να ερμηνευτεί ως κίνητρο για την ενθάρρυνση των συνεταιρισμών να ενώνονται κάτω από την ομπρέλα μιας ανώτερης οργάνωσης. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια αυτά τα φορολογικά κίνητρα που παρέχονται από την συνεταιριστική νομοθεσία έχουν αφαιρεθεί.
Φινλανδία	Ο εταιρικός φόρος εισοδήματος, κατ' αρχήν επιβάλλεται σε συνεταιριστικά έσοδα με τον ίδιο τρόπο, όπως στο εισόδημα των εταιρειών. Οι συνεταιρισμοί ταξινομούνται ως κοινωνίες, και η δημιουργία "κέρδους" από τις συναλλαγές με τα μέλη δεν υπολογίζεται με διαφορετικό τρόπο από εκείνο για τις συναλλαγές με μη μέλη και το οποίο κρατείται να ανήκει στον συνεταιρισμό.
Χιλή	Οι συνεταιρισμοί υπόκεινται σε ένα πιο ευνοϊκό φορολογικό σύστημα. Αυτή η μεταχείριση είναι ενσωματωμένη σε πολλά φορολογικά πλεονεκτήματα και άλλα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με την καταβολή φόρων.

Πηγή: Cracogna, D., Fici, A., Henrÿ, H., (Eds.), International Handbook of Co-operative Law - Springer-Verlag Berlin Heidelberg 2013 (Διεθνές Εγχειρίδιο Συνεταιριστικής Νομοθεσίας)

Παράρτημα ΙΙΙ Διάφορα θέματα σύγχρονης διακυβέρνησης

Χώρα	Περιγραφική ανάλυση Χωρών
Αργεντινή	<p>Η οργανωτική δομή των συνεταιρισμών περιλαμβάνει τρία όργανα, καθένα των οποίων πληροί ένα συγκεκριμένο καθήκον: (1) η γενική συνέλευση ή συνέλευση (asamblea), η οποία είναι η όργανο διακυβέρνησης (2) το Διοικητικό Συμβούλιο (Consejo de Administración), υπεύθυνο για τη διαχείριση του συνεταιρισμού και (3) η εποπτική αρχή (síndicos), υπεύθυνη της διαχείρισης του συνεταιρισμού σύμφωνα με το νόμο και με το καταστατικό. Όλα τα όργανα αποτελούνται αποκλειστικά από μέλη του συνεταιρισμού. Το «ένα μέλος, μία ψήφος» είναι υποχρεωτικός κανόνας σε όλες τις περιπτώσεις. Όλοι οι συνεταιρισμοί οφείλουν να έχουν έναν μόνιμο εξωτερικό ελεγκτή από τη στιγμή της σύστασής τους, μέχρι την εκκαθάρισή τους. Ο έλεγχος πρέπει να διενεργείται από δημόσιο ορκωτό λογιστή ή να παρέχεται από μια ομοσπονδία ή εξειδικευμένο ίδρυμα.</p>
Αυστραλία	<p>Οι Αυστραλιανοί συνεταιρισμοί έχουν επικυρώσει τη γενική αρχή "ένα μέλος - μία ψήφος" αντί για μία ψήφο για κάθε μετοχή που εκδίδεται από έναν συνεταιρισμό, η οποία είναι περισσότερο σύμφωνη με τις αρχές των μετόχων στην παραδοσιακή εταιρική μορφή. Το Έταιρικό Διακυβερνητικό Συμβούλιο του Χρηματιστηρίου της Αυστραλίας κυκλοφόρησε μια σειρά από κατευθυντήριες γραμμές και αρχές που αφορούν την Καλή Εταιρική Διακυβέρνηση και Συστάσεις Ορθών πρακτικών. Η διαφάνεια των συναλλαγών προωθείται επίσης από την απαίτηση να συγκαλούν τουλάχιστον μία γενική συνέλευση ετησίως. Κατά τη συνέλευση αυτή, τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου πρέπει να είναι διαθέσιμα για ερωτήσεις από τα μέλη της, καθώς και να παρουσιάσουν μια σειρά οικονομικών εκθέσεων και ελέγχων που αφορούν τον συνεταιρισμό και τις δραστηριότητές του.</p>
Αυστρία	<p>Δεδομένου ότι ο συνεταιρισμός αποτελεί μια χωριστή νομική προσωπικότητα, θα πρέπει να διαθέτει δικά του όργανα για νόμιμες συναλλαγές. Υποχρεωτικά όργανα είναι η γενική συνέλευση και η διαχειριστική επιτροπή. Επιπλέον, ένα εποπτικό συμβούλιο θα πρέπει να εκλεγεί, αν ο συνεταιρισμός έχει τουλάχιστον 40 εργαζόμενους. Αυτή η δομή διακυβέρνησης αντιστοιχεί στο λεγόμενο δυαδικό σύστημα.</p>

<p>Βέλγιο</p>	<p>Σε αντίθεση με άλλα εταιρικά μοντέλα, ο συνεταιρισμός χαρακτηρίζεται κυρίως από μια μεγάλη θεσμική ελευθερία να οργανώνει το διοικητικό συμβούλιο. Εάν δεν ορίζεται στο καταστατικό, ένα διοικητικό συμβούλιο δεν είναι καν υποχρεωτικό και ένα απλό μέλος, που δεν χρειάζεται να είναι μέλος του συνεταιρισμού μπορεί να ρυθμίζει τις υποθέσεις της οργάνωσης. Οι περισσότεροι συνεταιρισμοί, ωστόσο, προβλέπουν διοικητικό συμβούλιο στο καταστατικό τους, δίπλα στη γενική συνέλευση. Ηλεκτρονική ψηφοφορία είναι δυνατή. Το εργαλείο ηλεκτρονικής ψηφοφορίας έχει καταστήσει δυνατό για τον συνεταιίρο, ανεξάρτητα από τη σύμφωνα με τους περιορισμούς που προβλέπονται από το νόμο, να μπορεί, άμεσα, ταυτόχρονα και χωρίς διακοπή για να λάβει επίσημη γνώση των συζητήσεων κατά τη διάρκεια της συνέλευσης και να ασκήσει τα δικαιώματα ψήφου του σε σχέση με όλα τα σημεία για τα οποία η συνέλευση πρέπει να λάβει απόφαση.</p>
<p>Βραζιλία</p>	<p>Ο αριθμός των μερίδων που κατέχεται από κάθε μέλος δεν μπορεί να ληφθεί ως βάση για την αναλογικότητα των ψήφων, ούτε ακόμη σε δευτεροβάθμιους συνεταιρισμούς. Όταν ο αριθμός των μελών σε πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς υπερβαίνει τις 3000, η γενική συνέλευση μπορεί να αποφασίσει να εκπροσωπούνται στις γενικές συνελεύσεις από αντιπροσώπους που εκλέγονται από τα μέλη που απολαμβάνουν πλήρως τα κοινωνικά τους δικαιώματα, αλλά δεν κατέχουν αιρετά αξιώματα στον συνεταιρισμό. Το καταστατικό πρέπει να προσδιορίσει τον αριθμό των συνέδρων, το χρόνο και τη μορφή της εκλογής τους από τις ομάδες των μελών, και την περίοδο της αντιπροσώπευσης.</p>
<p>Γαλλία</p>	<p>Εταιρικός τύπος: ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου. Ιδιωτική εταιρεία, η οποία διοικείται από ένα ή περισσότερα μέλη διοικητικού συμβουλίου. Οι δημόσιες εταιρείες έχουν μια πιο σύνθετη δομή. Δημοκρατική αρχή: ένα άτομο, μία ψήφος. Η χρήση του πλεονάσματος: πληρωμή στους κατόχους μερίδων. Δυνατή η επιστροφή στα συναλλασσόμενα μέλη. Υποχρέωση καθιέρωσης αποθεματικών.</p>

Γερμανία	Αποκλίσεις από την αυστηρή εφαρμογή της δημοκρατικής αρχής «ένα μέλος-μία ψήφος». Ωστόσο, η σταθμισμένη πολλαπλή ψήφος περιορίζεται σε ένα μέγιστο των τριών ψήφους ανά μέλος. Σε αντίθεση με τις εταιρείες, ο έλεγχος από συνεταιριστικές ελεγκτικές ομοσπονδίες περιλαμβάνει την αξιολόγηση της απόδοσης των διοικητικών συμβουλίων με αναφορά στην εκπλήρωση του στόχου τους προώθησης των μελών (συνδυασμός ελέγχου επίδοσης με συμβουλές). Ενισχυμένη από τις προσπάθειες της ΕΕ για εναρμόνιση των διατάξεων των εθνικών εμπορικών κωδίκων, υπάρχει μια τάση για την προσέγγιση των συνεταιριστικών ελέγχων με τους εταιρικούς ελέγχους.
Δανία	Οι νόμοι της Δανίας επιτρέπουν στους συνεταιρισμούς να αποκλίνουν από την αρχή ένα μέλος μία ψήφος. Ο νόμος της Δανίας απαιτεί απλή πλειοψηφία για όλες τις αποφάσεις της γενικής συνέλευσης, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά από το καταστατικό. Για τους συνεταιρισμούς της Δανίας οι απαιτήσεις να έχουν χρηματοπιστωτικούς λογαριασμούς και ελεγκτές εξαρτάται από τον ισολογισμό ή το ύψος των πωλήσεων εάν υπερβαίνουν ορισμένο όριο ή αν η επιχείρηση απασχολεί τουλάχιστον 10 εργαζόμενους.
Ηνωμένες Πολιτείες	Ισχύει ο κανόνας «ένα μέλος, μία ψήφος» ή ψηφοφορία επί τη βάση του ποσού των συναλλαγών που πραγματοποιούνται με τον συνεταιρισμό (δικαίωμα ψήφου ανάλογο με τη στήριξη). Εκτός από την θεμελιωδώς διαφορετική αρχή του δημοκρατικού ελέγχου των συνεταιρισμών, η καθημερινή διακυβέρνηση ενός συνεταιρισμού είναι παρόμοια με εκείνη μιας εταιρείας. Μια σημαντική διαφορά μεταξύ των μηχανισμών διακυβέρνησης των συνεταιρισμών και των επιχειρήσεων ιδιοκτησίας επενδυτών είναι ότι οι συνεταιρισμοί ελέγχεται πολύ πιο στενά από τα μέλη-ιδιοκτήτες τους από ό,τι είναι οι οντότητες ιδιοκτησίας επενδυτών.
Ηνωμένο Βασίλειο	Για να αποφασισθεί αν ένας συνεταιρισμός είναι και παραμένει συνεταιρισμός, η FCA (Αρχή Χρηματοοικονομικής Συμπεριφοράς) θα εξετάσει κατά πόσον το σύστημα διακυβέρνησής της πληροί τις απαιτήσεις του δημοκρατικού ελέγχου από τα μέλη, που μερικές φορές αναφέρεται ως «ένα μέλος, μία ψήφος». Η ευελιξία του συστήματος του Ηνωμένου Βασιλείου επιτρέπει τη χρήση ενός ευρέος φάσματος ρυθμίσεων διακυβέρνησης σύμφωνα με τις ανάγκες του συνεταιρισμού. Οι κανόνες του συνεταιρισμού μπορεί, κατά το κοινό δίκαιο, να προβλέπουν οι συναντήσεις να λαμβάνουν χώρα μέσω ηλεκτρονικής επικοινωνίας.

Ιαπωνία	Το σύστημα διακυβέρνησης της Ιαπωνίας αποτελείται από τη γενική συνέλευση, το διοικητικό συμβούλιο και τους ελεγκτές. Γενική συνέλευση είναι το ανώτατο όργανο λήψης αποφάσεων, στο οποίο τα μέλη έχουν ίσα δικαιώματα ψήφου («ένα μέλος, μία ψήφος»). Ένας συνεταιρισμός πρέπει να έχει τουλάχιστον πέντε μέλη διοικητικού συμβουλίου και δύο ελεγκτές. Δικαιώματα των μελών της μειοψηφίας, προβλέπεται σε ορισμένες περιπτώσεις.
Ινδία	Η ινδική συνεταιριστική κίνηση υιοθετεί μια τριμερή δομή στη συνεταιριστική διαχείριση. Η γενική συνέλευση είναι η ανώτατη αρχή του συνεταιρισμού. Η γενική συνέλευση εκλέγει το διοικητικό συμβούλιο και αυτό διορίζει τον γενικό διευθυντή. Το διοικητικό συμβούλιο του κάθε δια-περιφερειακού συνεταιρισμού, εντός περιόδου που μπορεί να ορίζεται στο καταστατικό, και το αργότερο έξι μήνες μετά το κλείσιμο του αντίστοιχου έτους, συγκαλεί την ετήσια γενική συνέλευση.
Ιρλανδία	Κανόνες των συνεταιρισμών: τρόπος διεξαγωγής συνελεύσεων. Κλιμάκωση και το δικαίωμα της ψήφου. Τρόπος ορισμού, τροποποίησης και ανάκλησης κανόνων. Τρόπος διορισμού και ανάκλησης της διαχειριστικής επιτροπής.
Ισπανία	Όλοι οι συνεταιρισμοί υπόκεινται στις ίδιες υποχρεώσεις λογιστικού ελέγχου όπως οι εταιρείες. Κατ' αρχήν, κάθε μέλος έχει μία ψήφο, αν και η νομοθεσία επιτρέπει πολλές εξαιρέσεις. Κανένα μέλος δεν μπορεί να διαθέτει περισσότερες από το ένα τρίτο του συνόλου των ψήφων ενός συνεταιρισμού. Ορισμένοι νόμοι εξακολουθούν να απαιτούν ένα εποπτικό όργανο «εσωτερικών ελεγκτών» ή ένα «συμβούλιο επιτήρησης».
Ιταλία	Κάθε μέλος του συνεταιρισμού έχει μια ψήφο, ανεξάρτητα από την αξία της μερίδας ή του αριθμού των μερίδων που κατέχει. Τα συνεταιριστικά καταστατικά μπορούν, σε ορισμένες περιπτώσεις και εντός ορισμένων ορίων, να αποκλίνουν από τον κανόνα αυτό. Με τις διατάξεις αυτές η ιταλική συνεταιριστική νομοθεσία στοχεύει στην παροχή στους συνεταιρισμούς κατάλληλων μέσων για την αντιμετώπιση ενδεχόμενης ετερογένειας των μελών. Ο ισχύων κανονισμός επιτρέπει στα συνεταιριστικά καταστατικά να επιλέξουν μεταξύ τριών διαφορετικών συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου. Τρία διαφορετικά συστήματα διακυβέρνησης.

Καναδάς	Το πρόγραμμα διακυβέρνησης ενός Καναδικού συνεταιρισμού στηρίζεται στην εφαρμογή του Καταστατικού του. Το καταστατικό αποτελεί τους εσωτερικούς κανόνες προς τους οποίους ένας συνεταιρισμός πρέπει να συμμορφώνεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων του. Η ευρεία ευχέρεια που παρέχεται στα μέλη του συνεταιρισμού στην κατάρτιση του καταστατικού, αντανακλά τον εκ των κάτω δημοκρατικό έλεγχο που είναι στο επίκεντρο της συνεταιριστικής διακυβέρνησης.
Κίνα	Στο σημερινό στάδιο, των εξειδικευμένων αγροτικών συνεταιρισμών της Κίνας (FSCs), οι γεωργοί εντάσσονται στους συνεταιρισμούς ως φυσικά πρόσωπα, έτσι τα δημοκρατικά τους δικαιώματα και τα οικονομικά τους συμφέροντα στον συνεταιρισμό περιορίζονται πάντοτε από μη-γεωργούς μέλη, που διαθέτουν ισχυρότερη οικονομική δύναμη. Είναι σημαντικό, συνεπώς, η νομοθεσία να δώσει προτεραιότητα στους μεμονωμένους γεωργούς, ώστε η θέση των γεωργών μελών στον συνεταιρισμό να παραμείνει επικρατούσα. Για το σκοπό αυτό, η νομοθεσία ορίζει μια σειρά από μέτρα νομικής προστασίας των δημοκρατικών και οικονομικών δικαιωμάτων στον FSC. Περισσότεροι από τα δύο τρίτα του συνολικού αριθμού των μελών θα πρέπει να μετέχουν στη γενική συνέλευση και εκλογές και αποφάσεις θα διεξάγονται και θα εγκρίνονται από το 50% και πλέον του συνόλου των ψήφων στη γενική συνέλευση, ενώ τροποποιήσεις του καταστατικού ή συγχώνευση, διάσπαση και διάλυση θα πρέπει να εγκρίνονται από τα δύο τρίτα των ψήφων ή ανώτερο ποσοστό εάν ορίζεται διαφορετικά από το καταστατικό.
Κολομβία	Τα διοικητικά όργανα που κάθε συνεταιρισμός θα έχει είναι η γενική συνέλευση (asamblea general), το διοικητικό συμβούλιο (consejo de administración), και ο manager (gerente) και επιπλέον ένα όργανο ή επιτροπή υπεύθυνη για τη συνεταιριστική εκπαίδευση. Το διοικητικό συμβούλιο είναι το μόνιμο διοικητικό όργανο του συνεταιρισμού.

<p>Κορέα (Δημοκρατία της)</p>	<p>Οι συνεταιρισμοί της Νότιας Κορέας έχουν υιοθετήσει το δυαδικό σύστημα, όπως κάνουν τα περισσότερα νομικά πρόσωπα. Το δυαδικό σύστημά τους περιλαμβάνει τη γενική συνέλευση και το διοικητικό συμβούλιο. Βάσει του συστήματος αυτού, απαιτούνται ανεξάρτητοι ελεγκτές για λογαριασμό των μελών. Ένας συνεταιρισμός μπορεί να έχει γενική συνέλευση αντιπροσώπων ως υποκατάστατο για τη γενική συνέλευση, εάν ο αριθμός των μελών των συνεταιρισμών υπερβαίνει το 200. Ένας συνεταιρισμός πρέπει να έχει τουλάχιστον τρία μέλη διοικητικού συμβουλίου συμπεριλαμβανομένου ενός προέδρου και ενός ή περισσοτέρων ελεγκτών ως τα στελέχη της. Ένα μέλος του διοικητικού συμβουλίου δεν μπορεί συγχρόνως να εργάζεται για τον συνεταιρισμό ως υπάλληλός του και ο πρόεδρος του συνεταιρισμού δεν πρέπει να κατέχει ταυτόχρονα το αξίωμα του προέδρου άλλου συνεταιρισμού. Ένας συνεταιρισμός θα έχει έναν ή περισσότερους ελεγκτές για την αξιολόγηση της τρέχουσας κατάστασης της επιχείρησης και των λογιστικών βιβλίων και εγγράφων, καθώς και να αναφέρει τα αποτελέσματα στη γενική συνέλευση.</p>
<p>Μεξικό</p>	<p>Η δομή διακυβέρνησης αποτελείται από τη γενική συνέλευση, το διοικητικό συμβούλιο, το εποπτικό συμβούλιο, την επιτροπή συνεταιριστικής εκπαίδευσης, και άλλες επιτροπές, όπως καθορίζεται από τη γενική συνέλευση. Η γενική συνέλευση είναι η ανώτατη αρχή των συνεταιρισμών και περιλαμβάνει όλα τα μέλη. Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου εκλέγονται από τη γενική συνέλευση και μπορεί να παραμείνουν μέχρι μια πενταετία, εάν το αποφασίσει η συνέλευση. Το εποπτικό συμβούλιο είναι το όργανο που είναι επιφορτισμένο με την εποπτεία όλων των συνεταιριστικών δραστηριοτήτων, και έχει το δικαίωμα της αρνησικυρίας.</p>
<p>Νορβηγία</p>	<p>Ένα μέλος, μία ψήφος (σε αντίθεση με τη Σουηδία και τη Δανία). Οι αποφάσεις της γενικής συνέλευσης μπορεί να λαμβάνονται με απλή πλειοψηφία, εκτός εάν άλλως απαιτείται από το καταστατικό ή από νομικές διατάξεις. Η συμμετοχή των εργαζομένων υπήρξε ένα σημαντικό μέρος της νορβηγικής εταιρικής νομοθεσίας.</p>
<p>Νότια Αφρική</p>	<p>Το ανώτατο όργανο λήψεως αποφάσεων είναι η γενική συνέλευση των μελών. Μόνο μέλη μπορούν να ορίζονται ως μέλη του διοικητικού συμβουλίου του συνεταιρισμού.</p>

<p>Ολλανδία</p>	<p>Ο κανονισμός σχετικά με την εσωτερική δομή διακυβέρνησης των συνεταιρισμών της Ολλανδίας είναι πολύ ευέλικτος και περιέχει μόνο δύο καταστατικά όργανα που δημιουργούνται από το καταστατικό του συνεταιρισμού: τη γενική συνέλευση και το διευθυντικό όργανο (το συμβούλιο). Ωστόσο, οι μεγάλοι συνεταιρισμοί πρέπει να περιλαμβάνουν στο καταστατικό τους, ένα υποχρεωτικό εποπτικό όργανο με ειδικές εξουσίες, ιδίως με εξουσία βέτο στις αποφάσεις του συμβουλίου ή σχετικά με σημαντικές συναλλαγές και την υποχρέωση να υπογράφει τους ετήσιους τελικούς λογαριασμούς. Παρά το γεγονός ότι όλα τα μέλη δικαιούνται να ψηφίσουν με βάση το "ένας άνθρωπος, μία ψήφος" από προεπιλογή, το καταστατικό μπορεί να επιτρέπει διαφοροποίηση των δικαιωμάτων ψήφου, π.χ. να σχετίζονται με την αξία ή τον αριθμό των οικονομικών συναλλαγών κάθε μέλους με τον συνεταιρισμό σε ένα ορισμένο χρονικό διάστημα. Το καταστατικό μπορεί να εισαγάγει το δικαίωμα ψήφου για μη-μέλη.</p>
<p>Ουγγαρία</p>	<p>Το κύριο όργανο διακυβέρνησης είναι η γενική συνέλευση, η οποία πρέπει να συγκαλείται όταν κρίνεται αναγκαίο, ή τουλάχιστον μια φορά το χρόνο (τακτική γενική συνέλευση). Κάθε μέλος που δεν κατέβαλε την εισφορά που προβλέπεται στο καταστατικό δεν μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα ψήφου. Το διοικητικό όργανο εκτελεί τη λειτουργική δραστηριότητα του συνεταιρισμού. Το εποπτικό όργανο έχει το καθήκον να εποπτεύει την επίδοση του συνεταιρισμού.</p>
<p>Ουρουγουάη</p>	<p>Στην αρχή κάθε περιόδου της θητείας τους, τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου πρέπει να υποβάλλουν μια δήλωση για το αν ασκούν «οποιαδήποτε προσωπική ή επαγγελματική δραστηριότητα, η οποία μπορεί να ανταγωνίζεται τις δραστηριότητες του συνεταιρισμού». Είναι σαφής η πρόταση να αποφευχθεί οποιαδήποτε πιθανή σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των μελών του διοικητικού συμβουλίου και των συνεταιρισμών και για την προώθηση της διαφάνειας στη διαχείριση των συνεταιριστικών υποθέσεων.</p>
<p>Περού</p>	<p>Πέντε βασικά όργανα: γενική συνέλευση, διοικητικό συμβούλιο, εποπτικό συμβούλιο («έλεγχος της νομιμότητας»), η εκλογική επιτροπή (μόνιμο όργανο που είναι αρμόδιο να διεξάγει όλες τις εκλογικές διαδικασίες) και επιτροπή εκπαίδευσης (εκτελεστική της Αρχής της «συνεταιριστικής εκπαίδευσης», με τη διάδοση των πλέον κατάλληλων πληροφοριών μεταξύ των μελών και την κατάρτισή τους να λαμβάνουν αποφάσεις για την επίτευξη συνεταιριστικής αποτελεσματικότητας).</p>
<p>Πολωνία</p>	<p>Αρχή «ένα μέλος, μία ψήφος». Το σύστημα διακυβέρνησης των πολωνικών συνεταιρισμών βασίζεται σε μια δομή δύο επιπέδων: 1) γενική συνέλευση, 2) εποπτικό συμβούλιο.</p>

Πορτογαλία	Οι συνεταιρισμοί γενικά διαρθρώνεται γύρω από μια γενική συνέλευση (Γ.Σ.), ένα διοικητικό συμβούλιο (Δ.Σ.) και ένα εποπτικό συμβούλιο (Ε.Σ.). Τα μέλη των οργάνων διακυβέρνησης του συνεταιρισμού εκλέγονται για χρονική περίοδο τεσσάρων ετών, αν και το καταστατικό μπορεί να ορίσει ένα μικρότερο χρονικό διάστημα και να περιορίσει τον αριθμό των διαδοχικών θητειών. Από την άποψη των ασυμβίβαστων, κανένα μέλος δεν μπορεί να ανήκει στο διοικητικό συμβούλιο και σε άλλο όργανο ταυτόχρονα, και στους συνεταιρισμούς με περισσότερα από 20 μέλη, αυτή η ασυμβατότητα επεκτείνεται και σε συζύγους και συντρόφους. Υπάρχουν διαφορετικοί κανόνες διακυβέρνησης για τους συνεταιρισμούς με περισσότερα ή λιγότερα από 20 μέλη.
Ρώσικη Ομοσπονδία	Το ανώτατο διοικητικό όργανο του συνεταιρισμού είναι η γενική συνέλευση των τα μελών της. Τα εκτελεστικά όργανα του συνεταιρισμού περιλαμβάνουν το διοικητικό συμβούλιο και (ή) τον πρόεδρο του συνεταιρισμού. Μόνο τα μέλη του συνεταιρισμού μπορούν να ενεργούν ως μέλη του εποπτικού συμβουλίου και του διοικητικού συμβουλίου, είτε ως πρόεδρος του συνεταιρισμού. Ένας συνεταιρισμός που έχει περισσότερα από 50 μέλη μπορεί να επιλέξει ένα εποπτικό συμβούλιο. Το εποπτικό συμβούλιο έχει την ευθύνη για τον έλεγχο των δραστηριοτήτων των εκτελεστικών οργάνων του συνεταιρισμού και να λύνει άλλα ζητήματα αναφορικά με το καταστατικό του συνεταιρισμού, που έχουν ανατεθεί στο εποπτικό συμβούλιο. Επίσης, το εποπτικό συμβούλιο του συνεταιρισμού περιλαμβάνει μόνο μέλη του συνεταιρισμού. Τα μέλη της επιτροπής ελέγχου (ή ελεγκτές) του συνεταιρισμού δεν μπορούν να είναι μέλη του εποπτικού συμβουλίου ή/και εκτελεστικών οργάνων του συνεταιρισμού.
Σουηδία	Η γενική συνέλευση είναι το ανώτατο όργανο του συνεταιρισμού. Οι συνεταιρισμοί επιτρέπεται να αποκλίνουν από την αρχή του ένα μέλος, μία ψήφος. Η γενική συνέλευση πρέπει να εκλέξει έναν ελεγκτή.
Τουρκία	Η γενική συνέλευση είναι το συνεταιριστικό όργανο με τη μεγαλύτερη εξουσία και αντιπροσωπεύει το σύνολο της κοινότητας των μελών. Στη Γ.Σ. κάθε μέλος έχει μία ψήφο. Όσον αφορά αποφάσεις για την αύξηση της προσωπικής ευθύνης των μελών ή την επιβολή πρόσθετων υποχρεώσεων του μέλους, η συγκατάθεση των τριών τετάρτων των μελών είναι απαραίτητη. Το δεύτερο σημαντικό όργανο που είναι αρμόδιο για τη διαχείριση των συνεταιριστικών δραστηριοτήτων είναι το διοικητικό συμβούλιο. Είναι το εκτελεστικό όργανο του συνεταιρισμού, που διαχειρίζεται τις δραστηριότητες του συνεταιρισμού, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου και του εσωτερικού κανονισμού, καθώς και αντιπροσωπεύει τον συνεταιρισμό.

Φινλανδία	Το καταστατικό μπορεί να επιτρέπει περισσότερες από μία ψήφους κατά μέλος αλλά οι ψήφοι ενός μέλους δεν μπορεί να είναι περισσότερες από το 10πλάσιο των ψήφων άλλου μέλους με εξαίρεση τις περιπτώσεις που το καταστατικό προβλέπει ότι η πλειονότητα των μελών πρέπει να είναι συνεταιρισμοί ή άλλα νομικά πρόσωπα. Τα χαρακτηριστικά ποικίλλουν ανάλογα με τα καταστατικά.
Χιλή	Τα ακόλουθα όργανα ρυθμίζουν τη διαχείριση, τη διοίκηση, τη λειτουργία και την εποπτεία των συνεταιρισμών: (α) η γενική συνέλευση, (β) το διοικητικό συμβούλιο, (γ) ο διαχειριστής και (δ) το εποπτικό συμβούλιο (μέχρι 5 μέλη, οριζόμενα από το διοικητικό συμβούλιο).

Πηγή: Cracogna, D., Fici, A., Henrÿ, H., (Eds.), International Handbook of Co-operative Law - Springer-Verlag Berlin Heidelberg 2013 (Διεθνές Εγχειρίδιο Συνεταιριστικής Νομοθεσίας)

Παράρτημα IV Συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών

Χώρα	Περιγραφική ανάλυση Χωρών
Αργεντινή	Μακρά παράδοση, επειδή η πρώτη ομοσπονδία ιδρύθηκε το 1922. Η συγχώνευση είναι μια μορφή ολοκλήρωσης που μπορεί να αναπτυχθεί μέσα από 1) την απορρόφηση 2) τη διαδικασία συγχώνευσης. «Συνομοσπονδίες» των γεωργικών και μη γεωργικών ομοσπονδιών, αντίστοιχα.
Αυστραλία	Συνταγματικός περιορισμός το να είναι σε θέση να λειτουργούν σε εθνικό επίπεδο. Περιορισμοί σχετικά με τη δυνατότητα των ξένων συνεταιρισμών να προσεγγίζουν τα μέλη άλλων συνεταιρισμών διανομής με την πρόθεση να προσφέρουν μερίδες ή να αντλήσουν κεφάλαιο: οι απαιτήσεις αυτές έχουν σχεδιαστεί ως εγγύηση κατά της αμφισβήτησης της συμμετοχής σε παρόμοιους συνεταιρισμούς που λειτουργούν σε διαφορετικές χώρες. Η χρησιμοποίηση αυτών των διακρατικών διατάξεων συχνά ευνοεί μεγαλύτερους συνεταιρισμούς σε βάρος μικρότερων που δεν έχουν τους πόρους ή τη δυνατότητα να κάνουν το ίδιο είδος διεύθυνσης σε διαφορετικές χώρες.
Αυστρία	Ο νόμος δεν περιέχει σχεδόν καθόλου διατάξεις που ασχολούνται με τα θέματα αυτά και, ως εκ τούτου, δεν ευνοεί τη συνεργασία με έναν συγκεκριμένο τρόπο.
Βέλγιο	Η συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών δεν αναφέρεται ρητά στο βελγικό δίκαιο.
Βραζιλία	Η συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών λαμβάνει, στη Βραζιλία, πολλές μορφές. Ο λόγος για τη συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών έγκειται στο γεγονός ότι υπάρχουν περισσότερα κυβερνητικά προγράμματα που ενθαρρύνουν αυτό το είδος της εταιρικής δομής, καθιστώντας ευκολότερη την πρόσβαση στη διεθνή αγορά σε σύγκριση με απλή πρωτοβάθμια δομή των συνεταιρισμών.
Γαλλία	Ένας αριθμός συνεταιρισμών μπορούν να δημιουργήσουν έναν νέο συνεταιρισμό (κατά τον νόμο): δημοκρατική αρχή: η δύναμη σε αριθμό ψήφων είναι ανάλογη με τον αριθμό των συνεταιριστών. Η διασυνεταιριστική συνεργασία ενθαρρύνεται μέσω της χρηματοδότησης: το όριο των μελών επενδυτών είναι λιγότερο αυστηρό: 49% αντί του 33%. Οι πιο πολλές επιχειρήσεις στην κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία δεν είναι συνεταιρισμοί, αλλά ενώσεις (περίπου τρία τέταρτα). Οι πιο ισχυροί συνεταιρισμοί δημιουργούν καπιταλιστικές θυγατρικές
Γερμανία	Δεν υπάρχουν σχόλια.

Δανία	Δεν υπάρχουν σχόλια
Ηνωμένες Πολιτείες	Η συνεργασία διαμορφώνεται ως απάντηση στις ανάγκες της επιχείρησης και όχι με θεσμικές απαιτήσεις.
Ηνωμένο Βασίλειο	Οι συνδρομές στην οργάνωση «Συνεταιρισμοί του Ηνωμένου Βασιλείου» (Cooperatives UK) και πληρωμές σε κεφάλαια για την εκπαίδευση, εκπίπτουν από το εισόδημα: ενθάρρυνση των συνεταιρισμών να συνεργαστούν με άλλους συνεταιρισμούς και για να τηρηθεί η συνεταιριστική αρχή της προώθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης μεταξύ των μελών τους.
Ιαπωνία	Δύο είδη ομοσπονδιακών οργάνων των γεωργικών συνεταιρισμών: συνεταιριστική ομοσπονδία, και κεντρική ένωση. JCCU (Συνεταιριστική Ένωση Ιαπώνων καταναλωτών). Εθνική Συνεταιριστική Ένωση Καταναλωτών (NCCU).
Ινδία	Μια πολυ-συνεταιριστική κοινωνία πιστώνει 1% στο ταμείο συνεταιριστικής εκπαίδευσης που διατηρείται από την Εθνική Συνεταιριστική Ένωση της Ινδίας. Η Εθνική Συνεταιριστική Ένωση της Ινδίας χρησιμοποιεί τα χρήματα για τους σκοπούς της οργάνωσης και την προώθηση των συνεταιρισμών, την εκπαίδευση και την κατάρτιση στους εμπλεκόμενους φορείς και την εκπροσώπηση της ινδικής συνεταιριστικής κίνησης.
Ιρλανδία	Συνεταιρισμός που αποτελείται από δύο ή περισσότερους καταχωρημένους συνεταιρισμούς.
Ισπανία	Δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι στο ισπανικό σύνταγμα. Εξουσίες που αποδίδονται σε αυτές τις οργανώσεις από το νόμο.
Ιταλία	Νομική έννοια της «κοινοπραξίας συνεταιρισμών» (ελάχιστος αριθμός τριών μελών και ελάχιστο κεφάλαιο 516eur., «Συνεταιριστική κοινή ομάδα» (πιο ευέλικτη μορφή οικονομικής συνεργασίας), «Ομοσπονδίες των συνεταιρισμών»: πολιτική διασύνδεση των συνεταιρισμών: 1) οι συνεταιρισμοί είναι υποχρεωμένοι να διαθέτουν το 3% των συνολικών ετήσιων κερδών για την συνεταιριστική κίνηση, 2) σε περίπτωση διάλυσης, το υπόλοιπο του ενεργητικού χρησιμοποιείται για τα αμοιβαία κεφάλαια, 3) ομοσπονδίες συνεταιρισμών για τον έλεγχο των μελών τους, ενώ ο έλεγχος ασκείται από το κράτος σε συνεταιρισμούς που δεν συνδέονται με καμία συνεταιριστική ομοσπονδία (κίνητρα για τους συνεταιρισμούς να συνασπισθούν).

Καναδάς	Συνεταιριστική βάση για λειτουργία: εκπαίδευσης του κοινού σχετικά με τη συνεταιριστική επιχείρηση και για το πλεόνασμα που θα διατίθεται προς διάδοση της συνεταιριστικής επιχείρησης, Καναδική Συνεταιριστική Ένωση και CCCM (Conseil canadien de la coopération et de la mutualité). Το σύστημα του Κεμπέκ για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των συνεταιρισμών είναι πραγματικά υποδειγματικό
Κίνα	Λόγω νομικών περιορισμών, οι συνεταιρισμοί αντιμετωπίζουν εμπόδια εγγραφής στις περισσότερες περιοχές της υπαίθρου της Κίνας. Η συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών βασίζεται σε μια συμβατική σχέση. Κοινωνικές οργανώσεις: χαλαρή σύνδεση με συνεταιρισμούς.
Κολομβία	Εντός των 32 τμημάτων στα οποία διαιρείται η χώρα, υπάρχουν 17 με περιφερειακές ενώσεις συνεταιρισμών. Οι ενώσεις αυτές με τη σειρά τους ενώνονται στη Συνομοσπονδία Συνεταιρισμών της Κολομβίας (CONFECOOP). Το ποσοστό των συνεταιρισμών που οργανώνονται στο πλαίσιο των περιφερειών είναι συνεχώς χαμηλό. Η οικονομική ολοκλήρωση είναι επίσης αδύναμη.
Κορέα (Δημοκρατία της)	Η συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών ενθαρρύνεται από τους νόμους της Νότιας Κορέας. Όταν απαιτείται η επίτευξη συνεργασίας μεταξύ των συνεταιρισμών, ένας συνεταιρισμός, μια ομοσπονδία συνεταιρισμών, ένας κοινωνικός συνεταιρισμός ή μια ομοσπονδία των κοινωνικών συνεταιρισμών μπορούν να οργανώσουν και να λειτουργούν ένα συμβούλιο με άλλους συνεταιρισμούς ή ομοσπονδίες που συνιστώνται βάσει άλλων νόμων.
Μεξικό	Γενικός Νόμος για τους Συνεταιρισμούς (LGSC). Βασικές λειτουργίες των συνεργαζόμενων οργανισμών: παραγωγή αγαθών ή/και υπηρεσιών, συντονισμός και προστασία των συμφερόντων των μελών, λειτουργίες μεσολαβητών ή διαιτητών σε συγκρούσεις μεταξύ μελών, προώθηση και εκτέλεση οικονομικών και κοινωνικών σχεδίων, υποστήριξη και διεξαγωγή μαθημάτων συνεταιριστικής εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα και προώθηση τη αλληλεγγύης μεταξύ των μελών. Περισσότερο από το 50% των μεξικανικών συνεταιρισμών δεν είναι ολοκληρωμένοι, γεγονός που καθιστά εμφανή την εξάντληση ή ανεπάρκεια του τρέχοντος συστήματος ένταξης και εκπροσώπησης συμφερόντων.
Νορβηγία	Ο συνεταιριστικός νόμος της Νορβηγίας επιχειρεί να διευκολύνει τη συνεργασία και την ομοσπονδιακή διασύνδεση των συνεταιρισμών.
Νότια Αφρική	Δεν περιλαμβάνονται σχετικές πληροφορίες.

Ολλανδία	Δεν υπάρχουν νομικές εντολές για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των συνεταιρισμών. Το Εθνικό Συνεταιριστικό Συμβούλιο (NCR) λειτουργεί ως κέντρο εμπειρογνωμοσύνης και αντιπροσωπεύει την συνεταιριστική κοινωνία έναντι του κοινού γενικά και των φορέων χάραξης πολιτικής.
Ουγγαρία	Αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των συνεταιρισμών: περιγραφή του πεδίου εφαρμογής των δραστηριοτήτων.
Ουρουγουάη	Δεν υπάρχει υποχρέωση για τους συνεταιρισμούς να σχηματίζουν ή να συμμετέχουν σε ομοσπονδίες. Οι ομοσπονδίες με ρόλο υπεράσπισης, τεχνικής βοήθειας, άλλες μορφές υποστήριξης, κίνητρο για ένταξη σε ομοσπονδίες μέσω ενός συστήματος έκπτωσης των εισφορών. Νομικά εργαλεία για διασυνεταιριστική συνεργασία.
Περου	Οργανισμοί συνεταιριστικής ολοκλήρωσης αναγνωρισμένοι από το νόμο είναι: συνεταιριστικά κεντρικά γραφεία, εθνικές ομοσπονδίες των συνεταιρισμών, και η εθνική συνομοσπονδία των συνεταιρισμών του Περού. Οι δραστηριότητες που διεξάγονται από τα συνεταιριστικά κεντρικά γραφεία, μεταξύ άλλων, είναι η προμήθεια μηχανημάτων, εξοπλισμού, εργαλείων, δομικών υλικών, και άλλων αγαθών, η αγορά ή/ και μεταποίηση ιδιαίτερα των προϊόντων των οργανώσεων, ο δανεισμός ή/και χορήγηση δανείων, η σύσταση εγγυήσεων και η διεξαγωγή άλλων πιστωτικών ή χρηματοδοτικών λειτουργιών, και η παροχή συμβουλών..
Πολωνία	Δεν καταχωρήθηκαν στοιχεία.
Πορτογαλία	Το σύνολο του συνεταιριστικού τομέα οργανώνεται μέσω συνεταιριστικών δομών. Ομοσπονδίες και συνομοσπονδίες, εκπρόσωποι του συνεταιριστικού τομέα: εκείνοι που αποδεικνύουν ότι περιλαμβάνουν τουλάχιστον το πενήντα τοις εκατό των ομοσπονδιών, σίγουρα εγγεγραμμένων στον κλάδο ή κλάδους που αντιστοιχούν στα αντικείμενα της συνομοσπονδίας θεωρούνται εκπρόσωποι του συνεταιριστικού τομέα.
Ρωσική Ομοσπονδία	Δεν υπάρχει κεφάλαιο ή αναφορές στη συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών.
Σουηδία	Δεν υπάρχουν σχόλια.

<p>Τουρκία</p>	<p>Επτά ή περισσότεροι συνεταιρισμοί σε ένα πεδίο δραστηριότητας που είναι είτε το ίδιο είτε παρόμοιο, μπορούν να συνεργάζονται, σύμφωνα με τις προδιαγραφές των κανόνων τους. Τέτοιες ενώσεις παίρνουν τη νομική μορφή του συνεταιρισμού. Πιστεύεται γενικά ότι η ενοποίηση ή διασύνδεση μεταξύ όλων των ειδών των οργανώσεων, συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών, αυξάνει τη δύναμη των μελών, προσπαθεί να επιτύχει ορισμένους οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους.</p>
<p>Φινλανδία</p>	<p>Δεν υπάρχουν άρθρα σχετικά με τη συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών.</p>
<p>Χιλή</p>	<p>Συνεταιριστικό Επιχειρηματικό Βήμα (Foro Empresarial Cooperativo), το οποίο συνδέει τους κορυφαίους δέκα συνεταιρισμούς στη χώρα. Αυτοί αντιπροσωπεύουν περίπου 600.000 μέλη, παρέχουν περισσότερο από 1,13% του ΑΕΠ και το ενεργητικό τους ανέρχεται σε 2.900 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, εκτός από τη δημιουργία ενός εργατικού δυναμικού των περίπου 5.000 εργαζομένων.</p>

Πηγή: Cracogna, D., Fici, A., Henrÿ, H., (Eds.), International Handbook of Co-operative Law - Springer-Verlag Berlin Heidelberg 2013 (Διεθνές Εγχειρίδιο Συνεταιριστικής Νομοθεσίας).

Με την υποστήριξη του

Food and Agriculture
Organization of the
United Nations

Περιπέτειες και κατάρρευση των ελληνικών αγροτικών συνεταιρισμών¹

Κ. Α. Παπαγεωργίου²

“Ολβιος όστις ιστορίας έσχε μάθησιν”
Ευριπίδης

“Ποτέ κανείς δεν διδάχθηκε (και δεν πρόκειται να διδαχθεί) οτιδήποτε από την ιστορία”³
Hegel

Όταν εξετάζουμε την εξέλιξη του συνεταιριστικού φαινομένου οφείλουμε να εξετάζουμε τις αιτίες που βρίσκονται πίσω από τα γεγονότα. Το περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσονται οι συνεταιριστικές δραστηριότητες έχει συχνά αποφασιστική σημασία για την αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων τους. Επίσης, η εσωτερική συνοχή και η ανταπόκριση των μελών μπορούν να προωθήσουν ή να βλάψουν τους στόχους. Δεν πρέπει να λησμονείται ότι οι συνεταιρισμοί δεν είναι οι μόνοι παράγοντες στη σημερινή οικονομία. Δρουν σε ανταγωνισμό με τις συμβατικές επιχειρήσεις και έχουν σχέσεις με κυβερνήσεις που μπορεί να υπόκεινται σε επηρεασμούς από πιέσεις ανταγωνιστών των συνεταιρισμών.

Η ελληνική συνεταιριστική κίνηση, κατά τη διάρκεια της ύπαρξής της με τη σημερινή μορφή έχει γνωρίσει την ακμή και την ύφεση σε μια διαδοχή που καθορίζεται είτε από εξωτερικές δυνάμεις ή από έλλειψη εσωτερικής συνοχής ή ανταπόκρισης των μελών. Θεσμικές αιτίες, όπως επιβολή ακατάλληλης νομοθεσίας, σε ορισμένες περιπτώσεις έπαιξαν επίσης αποφασιστικό ρόλο.

Μετά την ψήφιση του πρώτου νόμου για τους συνεταιρισμούς το 1915, η ίδρυση αγροτικών συνεταιρισμών υπήρξε εντυπωσιακά γρήγορη. Τα επιτεύγματα των πρώτων αγροτικών και αστικών συνεταιρισμών και οι προσπάθειες των ηγετικών προσωπικοτήτων που κήρυσσαν το συνεργατισμό (π.χ. Ιασεμίδη, Χασιώτη, Γρηγοριάδη, Μιχόπουλου), οδήγησαν στην ίδρυση πλέον των 5000 αγροτικών συνεταιρισμών⁴ κατά την πρώτη δεκαετία εφαρμογής του νόμου. Οι περισσότεροι από τους συνεταιρισμούς αυτούς ήταν πιστωτικοί συνεταιρισμοί. Μεταξύ των αιτίων που ερμηνεύουν την ίδρυση πιστωτικών συνεταιρισμών ήταν η τοκογλυφία.

Ένα παράδειγμα των συνθηκών που επικρατούσαν το 1928, λίγο πριν από την ίδρυση της ΑΤΕ, αναφέρεται από τον Δ.Ν. Αφεντάκη⁵:

1 Η εργασία αυτή αποτελεί διευρυμένη και επικαιροποιημένη μορφή της εργασίας με τίτλο «Usage and mis-usage of cooperatives: The example of Greece, που παρουσιάστηκε στο Συνέδριο με τίτλο «Agricultural Co-operatives in South and Central Europe 19th – 20th Century – A comparative Approach, που διοργάνωσε το Κέντρο Έρευνας Σύγχρονης Ελληνικής Ιστορίας της Ακαδημίας Αθηνών στις 10 και 11 Ιουνίου 2010 και δημοσιεύθηκε το 2013 στον τόμο των εισηγήσεων στο Συνέδριο, με επιμέλεια Helen Gardikas – Katsiadakis – Katherine Bregianni και Εισαγωγή Katherine Bregianni.

2 Ομότιμος Καθηγητής Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Η παρούσα εργασία έχει αντλήσει πολλές πληροφορίες από την πλούσια πηγή των 5 τόμων του Α.Ν. Κλήμη, *Οι Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα*.

3 Χέγκελ, *Ο Λόγος στην ιστορία: Εισαγωγή στη φιλοσοφία της ιστορίας* μετάφραση – Προλεγόμενα – Ερμηνευτικά σχόλια Π. Θανασάς, εκδ. Ματαίχμιο, 2005.

4 Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος 1930-1939, *Το έργο μιας δεκαετίας*, Αθήνα 1940, σ.155.

5 Αφεντάκης, Δ.Ν., *Η αγροτική πίστις εν Τουρκία, Βουλγαρία, Γιουγκοσλαβία και Ελλάδα*, εκδ. Άλφα Ι.Μ.

“Ένας χωρικός του συνοικισμού Σπη είχε δανεισθή από παντοπώλην 2.000 δρχ. το Πάσχα με την υποχρέωσιν να δώση 1.000 οκ. καλαμπόκι κατά την συγκομιδήν. Ένεκα ανεπαρκούς συγκομιδής προσεκόμισεν εις τον παντοπώλην μόνον 300 οκ. Και αρχίζει ο τοκογλυφικός υπολογισμός του παντοπώλου: “Μου ώφειλεις 1.000 οκ. καλαμπόκι. Προς 4 δρχ. που θα το πωλούσα, κάνουν 4.000 δρχ. Μου έφερες 300 οκ. προς 2 δρχ. την οκάν, που είναι η συμφωνία μας να το παίρνω, κάνουν 600 δρχ. Άρα μου οφείλεις ακόμη 3.400 δρχ. ήτοι 1.700 οκ. Καλαμπόκι”.

Σε αυτή την πραγματική περίπτωση ο ίδιος υπολογισμός συνεχίστηκε για μερικά χρόνια και ο φτωχός αγρότης έφθασε να οφείλει περισσότερες από 10.000 δρχ. σε αυτόν τον σύγχρονο Σάυλοκ⁶. Συμβιβασμός επιτεύχθηκε μόνο μέσω της μεσολάβησης του Υπουργείου Γεωργίας και της Εθνικής Τράπεζας, η οποία προσφέρθηκε να αναλάβει την εξόφληση.

Παραδείγματα όπως αυτό υπήρξαν πολλά όχι μόνο πριν αλλά ακόμη πιο συχνά κατά την εφαρμογή της Αγροτικής Μεταρρύθμισης (1923-1932), διότι υπήρχε επείγουσα ανάγκη για κεφάλαιο από τους μόλις εγκατασταθέντες ανεξάρτητους παραγωγούς. Αυτή την περίοδο και κάτω από αυτές τις συνθήκες πολλαπλασιάστηκαν οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί.

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί αντιμετώπισαν πολυάριθμες περιπτώσεις ακμής και ύφεσης κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Κάποιες από αυτές δεν πρέπει να απουσιάσουν από την παρούσα περιήγηση.

Τα πρώτα εμπόδια στην ανάπτυξη των αγροτικών συνεταιρισμών

Το 1924, ο Σωκράτης Ιασεμίδης, μια αξιοθαύμαστη παρουσία προώθησης των συνεταιρισμών από τις θέσεις του στο Υπουργείο Γεωργίας και του Καθηγητή στην Ανωτάτη Γεωπονική Σχολή, έδινε τη μάχη, στο πλευρό του Αλεξάνδρου Παπαναστασίου, για την ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας, με αποκοπή της αγροτικής πίστης από την Εθνική Τράπεζα, η οποία χρηματοδοτούσε το γεωργικό τομέα βάσει συμφωνίας με το Κράτος. Η άποψή του, παρόμοια με του Σ. Χασιώτη, ο οποίος από το 1916 είχε προετοιμάσει σχέδιο νόμου για την ίδρυση αγροτικής τράπεζας, ήταν ότι κύρια όργανα αυτής της τράπεζας θα έπρεπε να είναι οι Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών. Η αντίρρηση της Εθνικής Τράπεζας ήταν ότι δεν ήταν η καλύτερη στιγμή, διότι σε τοπικό επίπεδο οι οργανωτικές δομές των συνεταιρισμών ήταν πολύ αδύναμες. Κατά τον Ιασεμίδα όμως, *“όσο περισσότερο αναβάλλουμε τόσο περισσότερο θα αναμένουμε, επειδή απομακρυνόμαστε από την ορθή οργάνωση της αγροτικής πίστης, από την αντίληψη δηλαδή της αλληλέγγυας ευθύνης και τη συνεταιριστική συνείδηση”*⁷.

Πόσο προφητικά ήταν αυτά τα λόγια φαίνεται από το γεγονός ότι δεν υπήρξε, επί δεκαετίες, ουσιαστική συμμετοχή των συνεταιρισμών στην αγροτική πίστη. Η Τράπεζα ίδρυσε ένα πυκνό δίκτυο υποκαταστημάτων με κόστος πολύ υψηλότερο από ότι αν χρησιμοποιούσε τις Ενώσεις αγροτικών συνεταιρισμών ως πρακτορεία⁸. Και όταν άρχισε, οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί που χρησιμοποιήθηκαν είχαν πολύ περιορισμένο ρόλο. Ενθυμούμαι ότι στα τέλη της δεκαετίας του 1970, ο τότε Διοικητής της Αγροτικής Τράπεζας, απαντώντας σε αίτημα διεύρυνσης του ρόλου των Ενώσεων Γεωργικών

Σκατζίκη, σελ.126, χχ. [1948;].

6 Σάυλοκ ήταν το όνομα του δανειστή στο δράμα του Σαίξπηρ “Ο έμπορος της Βενετίας”

7 Κλήμης, Α.Ν., *Οι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα*, τ. 2, σ.597.

8 Τσουδερός Ι.Ε., *Οι γεωργικοί συνεταιρισμοί εν τω πλαισίω της ελληνικής κοινωνικής διάρθρωσης*, Αθήναι, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1960, σ.143.

Συνεταιρισμών στην αγροτική πίστη, ανέφερε ότι “οι συνεταιρισμοί είναι ανώριμοι για τέτοιο ρόλο”.

Αν θέλουμε να είμαστε δίκαιοι προς όλες τις πλευρές, πρέπει να πούμε ότι οι συνθήκες στη χώρα δεν ήταν ώριμες από μια άλλη οπτική γωνία – και ακόμη μέχρι προσφάτως δεν ήταν ευνοϊκές – για τέτοια συνέργεια: ο λόγος ήταν ότι οι κυβερνήσεις συνήθιζαν να παρεμβαίνουν τόσο στην κρατική Αγροτική Τράπεζα όσο και στους αγροτικούς συνεταιρισμούς⁹.

Η αντίρρηση της Εθνικής Τράπεζας αναφορικά με την ίδρυση χωριστής Αγροτικής Τράπεζας εκφράστηκε και με έναν άλλον τρόπο: Ασκώντας πίεση σε συνεταιρισμούς και αγρότες, εκατοντάδες τηλεγραφημάτων στάλθηκαν στη Βουλή, σε υπουργούς, σε πολιτικά κόμματα και σε εφημερίδες, που υποστήριζαν τις θέσεις της Εθνικής Τράπεζας εναντίον της ίδρυσης χωριστής τράπεζας και εναντίον της χρησιμοποίησης των Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών ως των περιφερειακών οργάνων της. Όπως επισημαίνει ο Κλήμης¹⁰, ένας πίνακας των αποστολέων των τηλεγραφημάτων θα ήταν μια “μαύρη βίβλος” για οργανώσεις και “συνεταιριστές” που υπογράφουν και για τα επιχειρήματα που προβάλλουν. Ακόμη και ο ο Υπουργός Γεωργίας της Κυβέρνησης Βενιζέλου πήρε θέση εναντίον της ίδρυσης χωριστής αγροτικής τράπεζας και εναντίον της χρησιμοποίησης των Ενώσεων ως περιφερειακών οργάνων.

Η ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος το 1929, αποτέλεσε νίκη του Αλ. Παπαναστασίου και της κυβέρνησης Βενιζέλου που ήταν στην εξουσία όταν ψηφίστηκε ο νόμος. Αυτό αποτέλεσε το δεύτερο συνεταιριστικό επίτευγμα με πρώτο την ψήφιση του νόμου του 1915 για τους συνεταιρισμούς.

Ο νόμος για την ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος¹¹ όρισε ως έναν από τους σκοπούς της Τράπεζας την τόνωση του συνεργατικού πνεύματος των αγροτικών μαζών και την εποπτεία και τον έλεγχο των Γεωργικών Συνεταιρισμών παντός βαθμού και πάσης φύσεως¹².

Παρά τις αρχικές δυσκολίες και την έλλειψη κατάρτισης των αγροτών στη διοίκηση συνεταιρισμών, η επίπτωση του συνεταιριστικού τρόπου δράσης ενόχλησε σοβαρά τον προϋπάρχοντα μηχανισμό εξυπηρέτησης των αγροτών. Η αύξηση της συνεταιριστικής δραστηριότητας σήμαινε συρρίκνωση των δικών του εργασιών.

Με την περίπτωση αυτή συγκρίνει κανείς ένα σχόλιο του Μαρξ που αναφέρεται σε μελέτη του Spectator του 1866, που αναφερόταν στον πρότυπο συνεταιρισμό της Ροτσντέιλ. Ο Μαρξ αναφέρει¹³ ειρωνικά για τη μελέτη αυτή:

“Η μελέτη αυτή διαπιστώνει ότι η κύρια αδυναμία των πειραμάτων συνεργασίας της Ροτσντέιλ είναι η ακόλουθη: Έδειξε ότι οι ενώσεις των εργατών μπορούσαν να διαχειρίζονται καταστήματα, μύλους και σχεδόν κάθε είδους δραστηριότητα με επιτυχία και αμέσως βελτίωναν τις συνθήκες ζωής των ανθρώπων. Αλλά δεν άφηναν μια διακριτή θέση για αφεντικά. Τρομερό!”

Στην Ελλάδα, η αντίδραση εκείνων που ενοχλήθηκαν από την αύξηση των

9 Π. Σπαθής, *Αγροτική πίστη και συνεταιρισμοί*, Αθήνα, ΙΣΕΜ, 1995, σ.17.

10 Α.Ν. Κλήμης, *Οι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα*, τ. 2, σ.772.

11 Νόμος 4332/1929 «Περί κυρώσεως της μεταξύ Ελληνικού Δημοσίου και Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος συμβάσεως περί συστάσεων και λειτουργίας Αγροτικής Τραπέζης» (ΦΕΚ 283/1929).

12 ΑΤΕ, *Το έργον μιας δεκαετίας 1930-1939*, Αθήνα 1940, σ.11.

13 Karl Marx, *Capital, A critique of political economy*, intr. by Ernest Mandel, transl. by Ben Fowkes, London, Penguin Books, 1976, vol. 1, p. 449.

δραστηριοτήτων των συνεταιρισμών¹⁴ ήρθε μέσω της πίεσης που άσκησαν στην κυβέρνηση να περιορίσει την ελευθερία επιχειρηματικής δράσης των συνεταιρισμών. Ένα σχέδιο νόμου¹⁵ που παρουσιάστηκε στη Βουλή το 1931 για τροποποίηση του νόμου 602/1915, αποτέλεσε έκπληξη ακόμη και για τους υποστηρικτές του Βενιζέλου¹⁶. Οι βασικές του διατάξεις ήταν οι ακόλουθες:

1. Η προμήθεια γεωργικών εφοδίων και ειδών οικιακής χρήσης μπορεί να ενεργείται μόνο βάσει παραγγελιών των μελών στις οποίες ορίζονται και οι ποσότητες που παραγγέλλονται.
2. Τα μέλη οφείλουν να δεσμεύονται για παραμονή στον συνεταιρισμό επί 20 χρόνια. Αντιθέτως, η συμμετοχή πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών σε Ενώσεις μπορούν να τερματίζονται ύστερα από ένα έτος.
3. Τα διευθυντικά στελέχη των συνεταιρισμών οφείλουν να διαθέτουν συγκεκριμένα προσόντα που καθορίζονται από το νόμο.
4. Ο Επόπτης, ενεργώντας ως Επίτροπος του Κράτους θα συμμετέχει σε όλες τις συνεδριάσεις του διοικητικού συμβουλίου και στις γενικές συνελεύσεις. Έχει το δικαίωμα να εκφράζει τη γνώμη του για τα συζητούμενα θέματα αλλά δεν διαθέτει δικαίωμα ψήφου.

Αυτοί και άλλοι σημαντικοί περιορισμοί ψηφίστηκαν (και έγιναν νόμος 5289/1931) παρά το γεγονός ότι επικρίθηκαν εντόνως από επιφανείς πολιτικούς και καθηγητές πανεπιστημίου. Οι διατάξεις αυτές χαρακτηρίστηκαν ως “αληθής νομοθετική λαίλαψ” από τον Π. Χασαπόπουλο¹⁷, τον ειδικό στη συνεταιριστική νομοθεσία και θεωρήθηκαν ως δώρο για την αποζημίωση των εμπόρων και των μεταπρατών, οι οποίοι ζημιώνονταν από τις δραστηριότητες των συνεταιρισμών.

Η προπαγάνδα εναντίον των αγροτικών συνεταιρισμών κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου (1931) είχε και άλλες επιπτώσεις. Ο Μητροπολίτης Σερρών και ο Γενικός Διοικητής Θράκης επιτέθηκαν δημόσια εναντίον των συνεταιρισμών ως “*οργάνων οικονομικής και πολιτικής εκμετάλλευσης των αγροτών, που κατευθύνονται από δημαγωγούς και τυχολιώτες ή δόλιους διαχειριστές της συνεταιριστικής περιουσίας*”¹⁸

Υπενθυμίζεται ότι όλες αυτές οι επιθέσεις εναντίον των συνεταιρισμών γίνονταν σε μια περίοδο κρίσης (το μεγάλο Κραχ), όταν η ανάγκη των χαμηλοεισοδηματιών να δώσουν αξία στο χαμηλό εισόδημά τους τους οδηγούσε στην ανακάλυψη της σημασίας και της χρησιμότητας των συνεταιρισμών.

Από την κρίση στον Πόλεμο

Η πολιτική αστάθεια του 1935, έφερε πάλι στην επιφάνεια την ενόχληση των εμπορικών κύκλων. Αυτή τη φορά, μια ομάδα βουλευτών ζήτησε τη διάλυση όλων των αγροτικών συνεταιρισμών, τους οποίους χαρακτήριζαν ως ομάδες που επιδίωκαν την οικονομική και πολιτική εκμετάλλευση των αγροτών. Η Κυβέρνηση απέρριψε την πρόταση των βουλευτών αλλά παρενέβη στους αγροτικούς συνεταιρισμούς με την κατάργηση των αιρετών

14 Τ. Χασαπόπουλος, “Η νομοθεσία περί συνεταιρισμών”, *Ο Συνεταιριστής*, έτος ΙΑ, τχ. 1, Ιαν. 1935, σ. 34.

15 Αποτελέσει στη συνέχεια τον νόμο 5289/1931 «Περί τροποποίησης και συμπληρώσεως του ν. 602 'περί συνεταιρισμών'» (ΦΕΚ 322/1931).

16 Α.Ν. Κλήμης,, *Οι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα*, τ. 2, Αθήνα 1988, σ.913.

17 Π. Χασαπόπουλος, «Η νομοθεσία περί συνεταιρισμών», στο *Ο Συνεταιριστής 30 χρόνια 1925-1955*, αρ. 104-106, 1955, σ.131.

18 Α.Ν. Κλήμης, *Οι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα*, τ. 2, Αθήνα 1988, σ.930-931.

διοικήσεων ορισμένων από αυτούς, με απόλυση αριθμού υπαλλήλων με την κατηγορία ότι εμπλέκονται στην πολιτική και με την ανάκληση εκλεγμένων αντιπροσώπων των συνεταιρισμών στη διοίκηση της Αγροτικής Τράπεζας και σε άλλους φορείς. Για τέτοιες παρεμβάσεις, ο Καθηγητής Α. Σίδερης έγραψε: “Παρ’ ημίν δυστυχώς ο κυριότερος εχθρός είναι το Κράτος, αρνητικώς και θετικώς”¹⁹.

Το δικτατορικό καθεστώς του 1936 είχε διαφορετική γνώμη για τον ρόλο των αγροτικών συνεταιρισμών. Σε συνδυασμό με την Αγροτική Τράπεζα και υπό την καθοδήγησή της, οι συνεταιρισμοί εκαλούντο να εφαρμόσουν ένα εθνικό σχέδιο που ετοιμαζόταν από την Κυβέρνηση. Στην κορυφή της συνεταιριστικής πυραμίδας, το καθεστώς τοποθέτησε το Ανώτατο Συνεταιριστικό Συμβούλιο, η πλειονότητα των μελών του οποίου οριζόταν από το καθεστώς.

Σε μια προσπάθεια να δειλάσει τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και το προσωπικό τους, το καθεστώς εισήγαγε ευνοϊκή νομοθεσία για το προσωπικό. Έτσι, με τον νόμο 1154/1938:

- Όλο το υπαλληλικό προσωπικό των γεωργικών συνεταιρισμών μονιμοποιήθηκε.
- Ιδρύθηκε Ταμείο Συντάξεως του προσωπικού των γεωργικών συνεταιρισμών.
- Ιδρύθηκε νέα Γεωργική Συνεταιριστική Σχολή, η οποία άρχισε να λειτουργεί το 1939.
- Προβλέφθηκαν πόροι για την Εθνική Συνομοσπονδία Συνεταιρισμών Ελλάδος²⁰.

Εν ολίγοις, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί μετατράπηκαν σε ημι-κρατικούς φορείς αρμόδιους να εφαρμόζουν το κυβερνητικό πρόγραμμα. Ακόμη και Υπουργείο Συνεταιρισμών ιδρύθηκε το 1939. Στη θέση του Υφυπουργού τοποθετήθηκε το ίδιο πρόσωπο που προηγουμένως ήταν και Διοικητής της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος και Πρόεδρος του Ανωτάτου Συνεταιριστικού Συμβουλίου.

Περίοδος 1940-1980

Περί το τέλος της δεκαετίας του 1930, βασικά εξαγωγίμα γεωργικά προϊόντα ήταν ο καπνός, η Κορινθιακή σταφίδα και η σουλτανίνα, ενώ το σημαντικότερο προϊόν για την εσωτερική αγορά ήταν τα δημητριακά. Για την Κορινθιακή σταφίδα είχε ιδρυθεί από το 1925 ένα είδος Συμβουλίου Εμπορίας και για τη σουλτανίνα ιδρύθηκε ένας συνεταιριστικός φορέας το 1946. Όταν έγινε σχεδόν σίγουρο ότι η Ελλάδα δεν θα απέφυγε την είσοδό της στον πόλεμο, ιδρύθηκε η ΚΥΔΕΠ, ως κρατικός οργανισμός για τα εγχώρια προϊόντα και ιδιαίτερα για τα δημητριακά. Αυτός ο οργανισμός μετατράπηκε σε συνεταιριστική οργάνωση το 1945 και από τότε έπαιξε έναν σημαντικό ρόλο.

Όταν η Ελλάδα εισήλθε στον πόλεμο το 1940, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί αποφάσισαν να δωρίσουν όλη τη διαθέσιμη περιουσία τους σε αποθεματικά για την υπόθεση του πολέμου, μια χειρονομία χαρακτηριστική για αυτές τις κοινωνικο-οικονομικές επιχειρήσεις.

Κατά την περίοδο της Γερμανικής κατοχής, πολλοί αγροτικοί συνεταιρισμοί καταπολέμησαν τους μηχανισμούς μαύρης αγοράς του εμπορίου και συνεργάστηκαν με καταναλωτικούς συνεταιρισμούς για τη διατροφή του πληθυσμού σε δύσκολες περιόδους,

19 Α.Σίδερης, «Μετά είκοσιν έτη πείρας και δέκα ετών αγώνας», *Ο Συνεταιριστής*, έτος ΙΑ', τχ. 1, 1935, σ.14.

20 Κ.Λ. Παπαγεωργίου, *Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία – Θεωρία και Πρακτική*, Γ' έκδοση, Αθήνα 2015, εκδ. Σταμούλης, σ.176.

καθόσον ο στρατός κατοχής προχωρούσε σε κατάσχεση βασικών γεωργικών προϊόντων για τις ανάγκες του. Κατά τον Μάρκ Μαζάουερ, “Ένα μόλις μήνα μετά τη γερμανική εισβολή στην Ελλάδα τον Απρίλιο του 1941, οι εκεί παρατηρητές προέβλεπαν λιμό. Είχαν δίκιο: περίπου 100.000 Έλληνες πρέπει να πέθαναν από την πείνα τον πρώτο εκείνο χειμώνα”.²¹

Στην αγωνία τους να διευρύνουν τον ρόλο των αγροτικών συνεταιρισμών σε εκείνους τους δύσκολους καιρούς, υπήρχαν φωνές να καταστεί υποχρεωτική η συμμετοχή σε συνεταιρισμούς αλλά δεν έγιναν αποδεκτές από τον αρμόδιο Υπουργό.

Σε λίγο χρόνο μετά το τέλος του πολέμου, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί πραγματοποίησαν ελεύθερες εκλογές και μια νέα εποχή άρχισε. Το ξεκίνημα έγινε με κεντρικό πρόσωπο τον Αλέξανδρο Μπαλατζή και με μια ομάδα αφοσιωμένων και έντιμων συνεταιριστικών ηγετών. Δύο χαρακτηριστικά διακρίνονται κατά την περίοδο αυτή. Το πρώτο είναι η εφαρμογή ενός σχεδίου για τη δημιουργία ενός συνεταιριστικού δικτύου για την προμήθεια γεωργικών εφοδίων, τη διαχείριση νωπών και επεξεργασμένων γεωργικών προϊόντων και για την προσφορά υπηρεσιών. Θα επανέλθουμε σχετικά με αυτό το δίκτυο. Το δεύτερο χαρακτηριστικό ήταν η τάση χρησιμοποίησης της νομικής μορφής της ανώνυμης εταιρείας από τους συνεταιρισμούς κατά την ίδρυση εθνικού επιπέδου οργανώσεων. Οι λόγοι που οδήγησαν σε αυτή τη στροφή ήταν κυρίως η ευελιξία στη λήψη αποφάσεων και η σταθερότητα της νομοθεσίας των ανωνύμων εταιρειών σε αντιδιαστολή προς τις συχνές μεταβολές της συνεταιριστικής νομοθεσίας αλλά και οι ποικίλες μορφές παρεμβάσεων. Επίσης, η μορφή της ανώνυμης εταιρείας περιορίζει τις ζημιές σε περίπτωση επιχειρηματικής αποτυχίας, μέχρι του ύψους του μετοχικού κεφαλαίου. Ακόμη αυτή η νομική μορφή επέτρεπε την ίδρυση κοινών επιχειρήσεων με την Αγροτική Τράπεζα. Την πλειοψηφία των μετοχών στις συνεταιριστικές εταιρείες κατείχαν οι συνεταιριστικοί φορείς.

Το λειτουργικό δίκτυο που είχε σχεδιαστεί από τη συνεταιριστική κίνηση κατά τη μεταπολεμική περίοδο πέρασε μια περίοδο στασιμότητας κατά τη δικτατορική περίοδο 1967-1974 και μέχρι το 1981 είχε αποκτήσει τις ακόλουθες μεγάλες συνεταιριστικές επιχειρήσεις:

Πίνακας 1.

Επωνυμία	Δραστηριότητα	Νομική μορφή	Έτος ίδρυσης
Γεωργικά Εφόδια			
ΣΠΕ- Συνεταιριστική Προμηθευτική Ένωση	Μηχανήματα κλπ. εφόδια	Α.Ε.*	1949
ΣΠΕΚΑ- Συνεταιριστική Τεχνική και Εμπορική Εταιρεία	Μηχανήματα	Α.Ε.	1957
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ	Βελτιωμένες φυλές ζώων	Κ.Ε.**	1962
ΕΛΒΙΖ – Ελληνική Βιομηχανία Ζωοτροφών	Συμπυκνωμένες Ζωοτροφές	Α.Ε.	1963
ΚΥΔΕΠ – Κοινοπραξία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών Διαχείρισης Εγχώριων Προϊόντων	Κτηνοτροφικά δημητριακά	Κ.***	1978
ΣΥΝΕΛ – Συνεταιριστική Εταιρεία Λιπασμάτων	Λιπάσματα	Α.Ε.	1981

21 Mark Mazower, *Σκοτεινή Ηπειρος – Ο Ευρωπαϊκός εικοστός αιώνας*, μτφ. Κ. Κουρεμένος, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 2001, σ.156.

Διαχείριση αγροτικών προϊόντων			
ΚΥΔΕΠ – Κοινοπραξία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών Διαχείρισης Εγχώριων Προϊόντων	Δημητριακά, βαμβάκι, σπόροι	Κ	1940
ΚΣΟΣ – Κοινοπραξία Συνεταιριστικών Οργανώσεων Σουλτανίνας	Σταφίδα Σουλτανίνα	Κ.	1940
ΣΕΚΕ – Συνεταιριστική Ένωση Καπνοπαραγωγών Ελλάδος	Καπνός σε φύλλα	Α.Ε.	1947
ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ	Ελαιόλαδο και ελιές	Κ.Ε.	1949
ΚΕΟΣΟΕ – Κεντρική Ένωση Οινοποιητικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων Ελλάδος	Οίνος	Κ.Ε.	1949
ΣΥΚΙΚΗ	Σύκα	Κ.Ε.	1953
ΔΩΔΩΝΗ	Γάλα και προϊόντα γάλακτος	Α.Ε.	1963
ΣΚΟΠ – Συνεταιριστική Κοινοπραξία Οπωροκηπευτικών Προϊόντων	Οπωροκηπευτικά	Κ	1963
ΣΕΚΟΒΕ – Συνεταιριστική Εταιρεία Κονσερβών Β. Ελλάδος	Επεξεργασία οπωροκηπευτικών	Α.Ε.	1969
ΣΕΒΑΘ – Συνεταιριστική Εταιρεία Βιομηχανικής Ανάπτυξης Θράκης	Επεξεργασία οπωροκηπευτικών	Α.Ε.	1978
ΣΕΚΑΠ – Συνεταιριστική Εταιρεία Καπνού (Σιγαρετοβιομηχανία)	Τσιγάρα	Α.Ε.	1975
Υπηρεσίες			
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	Κατάρτιση στελεχών	Υπηρεσία της ΠΑΣΕΓΕΣ	
ΑΣΕ – Αγροτικές Συνεταιριστικές Εκδόσεις	Εκτυπώσεις, εκδόσεις	Α.Ε.	1958
ΕΛΣΥ ΔΙΑΝΟΜΕΣ – Εταιρεία Διανομών	Διανομές	Α.Ε.	1977
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ	Ασφάλειες	Α.Ε.	1978
ΣΥΝΕΔΙΜ – Συνεταιριστική Εταιρεία Διεθνών Μεταφορών	Διεθνείς μεταφορές	Α.Ε.	1980

ΣΥΝΕΔΙΑ – Συνεταιριστική Εταιρεία Διαφημίσεων και Δημοσίων Σχέσεων	Διαφημίσεις, δημόσιες σχέσεις	Α.Ε.	1981
--	----------------------------------	------	------

* Ανώνυμη Εταιρεία

** Κεντρική Ένωση

*** Κοινοπραξία συνεταιρισμών

Εκτός αυτών, υπήρχε ένας αριθμός γαλακτοβιομηχανιών και άλλων επιχειρήσεων συνιδιοκτησίας με την ΑΤΕ. Το σχέδιο είχε περιλάβει και τη ΝΕΣΤΟΣ Α.Ε. για αγροχημικά και τη ΔΗΜΗΤΡΑ Α.Ε. για προϊόντα επεξεργασίας δημητριακών. Η χρηματοδότησή τους δεν είχε εγκριθεί.

Η συνεταιριστική εταιρεία εξαγωγής καπνών ΣΕΚΕ εξελίχθηκε σε ένα εξαιρετο παράδειγμα οικονομικών επιτευγμάτων και κοινωνικής ευαισθησίας. Είναι η πρώτη επιχείρηση που άρχισε συναλλαγές με χώρες του 'Ανατολικού Μπλόκ' στις αρχές της δεκαετίας του 1950 για εξαγωγή καπνών και εισαγωγή γεωργικών μηχανημάτων με το σύστημα κλήρινγκ.²² Επίσης εφάρμοσε ένα πρόγραμμα υποτροφιών για πανεπιστημιακές σπουδές απευθυνόμενο σε φοιτητές πτωχών οικογενειών καπνοκαλλιεργητών.²³ Περισσότεροι από 300 φοιτητές έκαναν επιστημονική καριέρα χάρη στις υποτροφίες αυτές.

Μεταξύ των πρωτοβουλιών αυτής της περιόδου ήταν η ίδρυση της Συνεταιριστικής Σχολής στη Θεσσαλονίκη για την εκπαίδευση προσωπικού και μελών καθώς και η προώθηση των σχολικών συνεταιρισμών. Οι συνεταιρισμοί των μαθητών δημοτικών σχολείων είχαν παρουσιάσει μερικά εντυπωσιακά επιτεύγματα από το 1925²⁴. Από το 1954, με την ενθάρρυνση του Υπουργείου Γεωργίας και τη χορήγηση βραβείων από την ΑΤΕ, από το 1977, στα πιο επιτυχημένα παραδείγματα, 500-800 σχολικοί συνεταιρισμοί πρόσφεραν πρακτικές εμπειρίες συνεργασίας σε μαθητές δημοτικών σχολείων²⁵. Όταν το Υπουργείο έστρεψε το ενδιαφέρον του στις “μαθητικές κοινότητες” ως τρόπο συλλογικής ενέργειας των μαθητών, οι σχολικοί συνεταιρισμοί έπαυσαν να αποτελούν κέντρο ενδιαφέροντος. Έτσι, τα μηνύματα της συνεργασίας, της αλληλεγγύης της ενότητας και της αμοιβαιότητας έγιναν δευτερεύουσας σημασίας.

Η οικονομική ενδυνάμωση των αγροτικών συνεταιρισμών κατά την περίοδο μεταξύ 1950 και 1967 συνοδεύτηκε από την αύξηση της εκτίμησής τους εκ μέρους των κυβερνήσεων, οι οποίες επιδίωκαν να διατηρούν καλές σχέσεις μαζί τους. Το καλό κλίμα μεταξύ των διαδοχικών κυβερνήσεων και των συνεταιρισμών ισχυροποιούσε μεν την εικόνα των συνεταιρισμών αλλά και προκαλούσε διαμαρτυρίες από εμπόρους και μεταποιητές γεωργικών προϊόντων.

Η δικτατορία της περιόδου 1967-1974 δεν είχε δισταγμούς αναφορικά με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς. Σε λίγο χρόνο από την εδραίωσή της κήρυξε λήξασα τη θητεία των διοικητικών συμβουλίων των αγροτικών συνεταιρισμών όλων των επιπέδων και νομικών μορφών²⁶. Επίσης διέταξε την απόλυση όλων των γενικών διευθυντών, διευθυντών

22 Β. Γιαντζής, «40 χρόνια προσφοράς της Συνεταιριστικής Ένωσης Καπνοπαραγωγών Ελλάδος», στο \$0 χρόνια ΣΕΚΕ και Αλέξανδρος Μπαλτατζής, ΣΕΚΕ 1989, σ.29.

23 Β. Γιαντζής, *ΣΕΚΕ και καπνός – Χρονικόν Συνεταιριστικής δημιουργίας*, Αθήνα 1973, σελ.329.

24 Βλ. Κ. Α. Παπαγεωργίου, *Αγροτικοί Συνεταιρισμοί*, Αθήνα, Ίδρυμα Ευγενίδου, 1985, σ.207. Α.Ν. Κλήμης, *Οι Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα*, τ. 3, σ.1227. Α. Ν. Κλήμης, *Κείμενα 1934-1994 για τους Σχολικούς Συνεταιρισμούς*, Αθήνα, 1994. Φ. Τζωρτζάκη, *Σχολικοί Συνεταιρισμοί*, ΠΑΣΕΓΕΣ, Αθήνα 1978.

25 ΑΤΕ, «Εκθέσεις Πεπραγμένων της Διεύθυνσης Συνεταιρισμών από 1976 ως 1986». Από το 1987 ως το 1991 δεν υπάρχουν σχετικές αναφορές στις Εκθέσεις.

26 Α.Ν. 31/1967 (ΦΕΚ 97 Α' /14.6.1967)

και νομικών συμβούλων των συνεταιρισμών. Στη θέση τους το καθεστώς τοποθέτησε πρόσωπα εμπιστοσύνης του καθεστώτος. Παρόμοια μέτρα δεν ελήφθησαν για τις άλλες κατηγορίες συνεταιρισμών ή για τις συμβατικές επιχειρήσεις. Ήταν προφανές ότι αυτό που επιθυμούσε το δικτατορικό καθεστώς ήταν να έχει υπό τον έλεγχό του τον αγροτικό πληθυσμό.

Το δικτατορικό καθεστώς ετοίμασε νόμο για τους γεωργικούς συνεταιρισμούς²⁷ με διατάξεις για αναγκαστική συγχώνευση πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων αγροτικών συνεταιρισμών, ώστε να υπάρχει μόνο ένας πρωτοβάθμιος συνεταιρισμός σε κάθε Δήμο ή Κοινότητα και μια Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών σε κάθε νομό. Η πτώση του καθεστώτος δεν επέτρεψε την εφαρμογή του νόμου.

Ελεύθερες εκλογές διεξήχθησαν από τους αγροτικούς συνεταιρισμούς σε λίγο χρόνο μετά την πτώση της δικτατορίας.

Οι πρόσφατες τρεις δεκαετίες (1981-2010)

Κυρίαρχο θέμα μετά την πτώση της δικτατορίας ήταν η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα. Το θέμα αυτό αποδείχθηκε διχαστικό, διότι η τότε κυβέρνηση υποστήριζε την ένταξη ενώ η αξιωματική αντιπολίτευση ήταν εναντίον αυτής. Ακούγεται ως περίεργο αλλά αυτό το θέμα επέπρωτο να επηρεάσει το μέλλον των αγροτικών συνεταιρισμών. Το Διοικητικό Συμβούλιο της Συνομοσπονδίας των Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ) τήρησε φιλο-Ευρωπαϊκή θέση και κατά τα έτη 1978 και 1979 διοργάνωσε σεμινάρια ενημέρωσης των μελών των συνεταιρισμών σε θέματα Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Αυτό ερμηνεύθηκε ως φιλοκυβερνητική θέση από την τότε αξιωματική αντιπολίτευση, η οποία έθεσε ως στόχο της την απομάκρυνση αυτού του Δ.Σ.

Η ευκαιρία δόθηκε όταν η αξιωματική αντιπολίτευση κέρδισε τις εκλογές του 1981. Ενωρίς το 1982 ψήφισε νόμο²⁸ με τον οποίο κήρυξε λήξασα τη θητεία των διοικητικών συμβουλίων όλων των επιπέδων αγροτικών συνεταιρισμών και όρισε νέες εκλογές σε συγκεκριμένο χρόνο. Ο ίδιος νόμος άλλαξε το εκλογικό σύστημα των αγροτικών συνεταιρισμών. Με το νέο σύστημα δεν θα υπήρχε ενιαίος κατάλογος υποψηφίων αλλά οι υποψήφιοι θα εμφανίζονταν σε συνδυασμούς, δηλ. σε χωριστά παραταξιακά ψηφοδέλτια. Ασφαλώς ήταν προφανές ότι αυτοί οι συνδυασμοί θα σχηματίζονταν σύμφωνα με τις διασυνδέσεις με πολιτικά κόμματα και αποδείχθηκε ότι αυτό έγινε. Επιπλέον, τα πολιτικά κόμματα ανοιχτά δήλωναν ποιοι ήταν οι δικοί τους υποψήφιοι. Όταν μιλούσαν για τις εκλογές των συνεταιρισμών, τα πολιτικά κόμματα αναφέρονταν στη “μάχη των συνεταιρισμών”. Στην ουσία, οι συνεταιρισμοί “μεταμορφώθηκαν από οικονομικές οργανώσεις σε εκλογικούς μηχανισμούς”²⁹. Τα αποτελέσματα των εκλογών στους συνεταιρισμούς παρουσιάζονταν ως ποσοστά κατά πολιτικό κόμμα. Το πολιτικό κόμμα που ήταν στην εξουσία “κέρδισε” τις εκλογές στους συνεταιρισμούς αλλά η εσωτερική ενότητα των συνεταιρισμών, η μέγιστη αξία τους, είχε χαθεί.

Έχοντας κερδίσει τις εκλογές, ο τότε Υπουργός Γεωργίας άρχισε τη διαδικασία εφαρμογής μιας από τις πιο σημαντικές προεκλογικές δεσμεύσεις. Επρόκειτο για τη μετατροπή της Αγροτικής Τράπεζας σε συνεταιριστική τράπεζα. Για τον σκοπό αυτόν το

27 Ν.Δ. 227/1973 (ΦΕΚ 281 Α' /5.10.1973)

28 Νόμος 1257/1982 (ΦΕΚ 67 Α' /10.6.1982)

29 Γ. Θ. Μαυρογορδάτος, *Μεταξύ Πιτυοκάμπη και Προκρούστη – Οι επαγγελματικές οργανώσεις στη σημερινή Ελλάδα*, Αθήνα, Οδυσσέας, 1988, σ.66.

1983 δημοσιοποίησε ένα προσχέδιο νόμου³⁰ προτείνοντας ένα μικτό κρατικο-συνεταιριστικό σχήμα με μειοψηφικό εταίρο τις Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών. Η πρόταση φάνηκε να έχει τη συμφωνία των συνεταιρισμών αλλά σύντομα το σχέδιο αποσύρθηκε για ... λεπτομερέστερη επεξεργασία. Όμως δεν εμφανίστηκε πάλι.

Το θέμα μετατροπής της Τράπεζας τέθηκε στον Πρωθυπουργό από τον Πρόεδρο της ΠΑΣΕΓΕΣ Ηλία Σεϊτανίδη το 1989 στο Κιλελέρ. Όπως γράφει ο Σεϊτανίδης: “(Ο Πρωθυπουργός) μου υποσχέθηκε ότι θα ικανοποιήσει το αίτημά μας για μετατροπή της ΑΤΕ σε Συνεταιριστική Τράπεζα. Η υπόσχεση δεν υλοποιήθηκε”³¹.

Υποσχέσεις μετατροπής της ΑΤΕ σε κρατικο-συνεταιριστική ή σε συνεταιριστική τράπεζα δόθηκαν και από τα δύο κόμματα που εναλλάσσονταν στην κυβέρνηση. Καμιά από τις δύο μετατροπές δεν έγινε.

Αφότου η συνεταιριστική κίνηση απέκτησε ισχυρούς δεσμούς με την Κυβέρνηση, τέθηκαν σε εφαρμογή τα κυβερνητικά σχέδια να καταστούν οι συνεταιρισμοί όργανα για τον σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας³², μέσω πληθώρας δανείων από την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, ακόμη και πολύ υπεράνω του επιπέδου φερεγγυότητας, με ενθάρρυνση της παρέμβασης στην αγορά, με καταβολή ικανοποιητικών τιμών στους παραγωγούς για τα προϊόντα τους, ανεξάρτητα από τις τιμές που διαμορφώνει η αγορά, απόκτηση υπερβολικού προσωπικού, νέες επενδύσεις αμφισβητούμενης βιωσιμότητας, κλπ. Βάση του νέου συστήματος θα ήταν ο “αγροτο-βιομηχανικός συνεταιρισμός”,³³ ένας συνεταιρισμός που θα περιλάμβανε, στην πιο ολοκληρωμένη μορφή, όλα τα επίπεδα δραστηριοτήτων (κοινή παραγωγή, μεταποίηση και εμπορία των γεωργικών προϊόντων).

Η νομοθεσία που θεσπίστηκε το 1985³⁴ εισήγαγε μια σειρά αλλαγών, μεταξύ των οποίων η υποχρεωτική συγχώνευση των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών του ιδίου Δήμου ή της ίδιας Κοινότητας και των δευτεροβάθμιων συνεταιρισμών του ιδίου νομού, ώστε να υπάρχει ένας πρωτοβάθμιος συνεταιρισμός σε κάθε Δήμο ή Κοινότητα και μια Ένωση συνεταιρισμών σε κάθε νομό. Επίσης, τα μέλη ήταν υποχρεωμένα από τον νόμο να παραδίδουν τα προϊόντα τους στον συνεταιρισμό για μεταποίηση και εμπορία. Καμιά από τις εντολές αυτές δεν εφαρμόστηκε είτε λόγω ευρείας αντίθεσης είτε λόγω αδυναμίας εφαρμογής.

Ο κυβερνητικός εναγκαλισμός των αγροτικών συνεταιρισμών προκάλεσε κλίμα ευφορίας στους νέους ηγέτες των συνεταιρισμών, οι οποίοι όμως, στις περισσότερες περιπτώσεις ήταν άπειροι αν και επιδείκνυαν υπερβολική αυτοπεποίθηση και ενθουσιασμό. Τα χαρακτηριστικά αυτά αποδείχθηκαν ανεπαρκή για τη διαχείριση συνεταιρισμών που είχαν εξάρτηση από δανεισμό. Περί το 1989, η Αγροτική Τράπεζα δεν μπορούσε πλέον να αντέξει το βάρος των καθυστερούμενων δανείων και κινδύνευε να κλονιστεί η ίδια.

Σε κατάσταση κρίσης, αποφασίστηκε τότε η αναδιάρθρωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, χρεώνοντας στην κυβέρνηση τα δάνεια που προέρχονταν από εντολές της κυβέρνησης. Τα υπόλοιπα επιβάρυναν τις ίδιες τις συνεταιριστικές οργανώσεις,

30 ΠΑΣΕΓΕΣ, «Προσχέδιο Νόμου για Μετατροπή της ΑΤΕ», Αθήνα, 1983.

31 Η. Σεϊτανίδης, “*Εκ Βαθέων- Το οδοιπορικό ενός σκαπανέα της υπαίθρου*”, Αθήνα 2003, σ.107

32 Στην Εισηγητική Έκθεση του Σχεδίου Νόμου “Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις” (που έγινε νόμος 1541/1985) στη σ.4, σημείο 10, αναφέρεται: “Ο συνεταιρισμός, όπως διαμορφώνεται από το σχέδιο νόμου θα συντείνει στην επίτευξη αυτών των στόχων και έτσι στο σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας”.

33 Απ. Χρόνης, «Αγροτοβιομηχανικός Συνεταιρισμός, Εισήγηση για το σεμινάριο Εκπαιδευτικών Ιουνίου 1985». Αθήνα, 1985.

34 Νόμος 1541/1985 (ΦΕΚ 68 Α’/18.4.1985)

ως προερχόμενα από κακοδιοίκηση ή επιχειρηματικές αποτυχίες³⁵. Για το τελευταίο τμήμα, η Αγροτική Τράπεζα ζήτησε την προετοιμασία μελετών βιωσιμότητας από τους οφειλέτες της. Πρέπει να λεχθεί εδώ ότι η Αγροτική Τράπεζα επιβάρυνε τα δάνεια με τα υψηλότερα επιτόκια υπερημερίας και εφάρμοξε ανατοκισμό ανά τρίμηνο³⁶.

Χαρακτηριστικό της μεταχείρισης των συνεταιρισμών εκ μέρους του Κράτους και της κρατικής ΑΤΕ είναι ότι όταν το 1989 διαχωρίστηκαν τα χρέη των συνεταιρισμών σε εκείνα που ήταν αποτέλεσμα κρατικών εντολών παρέμβασης στην αγορά και εκείνων που οφείλονταν στους ίδιους τους συνεταιρισμούς, οι συνεταιρισμοί κλήθηκαν να πληρώσουν όχι μόνο τα χρέη δικής τους υπαιτιότητας αλλά και τους τόκους των δανείων κρατικής υπαιτιότητας. Οι τόκοι εκείνοι ήταν συχνά μεγαλύτεροι από το δάνειο καθαυτό, λόγω των υψηλών επιτοκίων και των τόκων υπερημερίας που χρέωνε η ΑΤΕ.

Χρειάστηκαν μερικά χρόνια για να αντιμετωπιστούν τα ζητήματα που ανέκυψαν. Στο μεταξύ, πολλές συνεταιριστικές οργανώσεις διέκοψαν παραγωγικές διαδικασίες λόγω έλλειψης χρηματοδότησης, αγορές χάθηκαν, πάγια περιουσιακά στοιχεία πουλήθηκαν για να πληρωθούν μισθοί και ημερομίσθια του προσωπικού και ένας αριθμός μεγάλων συνεταιριστικών επιχειρήσεων οδηγήθηκαν σε εκκαθάριση. Οι επιπτώσεις αυτής της αναστάτωσης μπορεί να εκτιμηθεί με αναφορά σε μερικούς αριθμούς: 92% του συνόλου των λιπασμάτων (περίπου 2 εκατ. τόνοι)³⁷, 33% του μαλακού σιταριού της χώρας, 58% του σκληρού σιταριού, 64% του αραβοσίτου και 32% της κριθής³⁸ (δηλ. 50% της παραγωγής δημητριακών της χώρας), που προηγουμένως διαχειριζόνταν οι συνεταιρισμοί, προσφέρθηκαν ως δώρο στους ιδιώτες εμπόρους. Αυτό είναι το αποτέλεσμα μόνο της ΣΥΝΕΛ και της ΚΥΔΕΠ, οι οποίες οδηγήθηκαν σε εκκαθάριση.

Για τη δικαστική απόφαση που διέταξε τη διάλυση της ΚΥΔΕΠ, ο αείμνηστος Γιώργος Δασκάλου ρωτούσε:

*“Ποίαν βαρύτητα στην έκδοση της δικαστικής αποφάσεως άσκησε το γεγονός ότι το 99,87% των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της ΚΥΔΕΠ ωφείλοντο σε ένα και μοναδικόν πιστωτήν, ο οποίος ήταν επί δεκαετίες επόπτης και ελεγκτής της, τα δε δανειακά κεφάλαια εχορηγούντο με βάση αναλυτικότερες και βαρύτερες συμβάσεις από άποψη όρων παρακολουθήσεως και εγγυήσεων.”*³⁹. Προφανώς το ερώτημα ήταν ρητορικό. Καθόλου δεν ελήφθη υπόψη η συνυπευθυνότητα της ΑΤΕ.

Το 1996, σε μια ομάδα ειδικών με επικεφαλής τον καθηγητή Ι. Σπράο, ανατέθηκε από την Κυβέρνηση η εξέταση της κατάστασης της οικονομίας και η πρόταση λύσεων.

35 Βλ. «Νομοθετική ρύθμιση για υπερχρεωμένες συνεταιριστικές οργανώσεις Ν. 2237/1994 (ΦΕΚ 149 Α'/15.9.1994)», Συνεταιριστική Πορεία, τχ. 36, Οκτ.-Δεκ. 1994, σ.247. Κ. Χρήστου, «Ρύθμιση οφειλών συνεταιριστικών οργανώσεων – ο ρόλος της Πολιτείας, των συνεταιριστικών οργανώσεων και της ΑΤΕ», Συνεταιριστική Πορεία, τχ. 40, Οκτ.-Δεκ. 1995, σ.247. Πολλαπλό νομοθέτημα με ρυθμίσεις θεμάτων των συνεταιρισμών – Ν. 2538/1997 (ΦΕΚ 242, Α'/1.12.1997), Συνεταιριστική Πορεία, τχ. 49, Ιαν.-Μαρ. 1998, σ.37. Φ. Παναγιωτόπουλος Φ., «Το πρόβλημα των χρεών και η κρίση στις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις», Συνεταιριστική Πορεία, τ. 52, Οκτ.-Δεκ. 1998, σ.193.

36 Γ. Καφετζάκης, στο “Εκδήλωση παρουσίασης του βιβλίου του Γ. Χρ. Δασκάλου 'Από τη διαρκή ανάπτυξη στη χρεοκοπία της ΚΥΔΕΠ και στην κάμψη της ελληνικής γεωργίας', Συνεταιριστικοί Προβληματισμοί 2004-2005, Αθήνα, Σταμούλης, 2006, σ.267.

37 ΑΤΕ, «Το αγροτικό Συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα, - Κίνηση και δραστηριότητες κατά το έτος 1988». Διεύθυνση Συνεταιρισμών, 1989, σ.32.

38 Γ. Χρ. Δασκάλου, «Αστικοί και Γεωργικοί Συνεταιρισμοί», Αθήνα, Σύγχρονη Εκδοτική, 1992, σ.491.

39 Γ.Χ. Δασκάλου, *Από την διαρκή ανάπτυξη στην χρεοκοπία της ΚΥΔΕΠ και στην κάμψη της ελληνικής γεωργίας*, Αθήνα, Σύγχρονη Εκδοτική, 2003, σ.10.

Στην έκθεσή της για τη γεωργία⁴⁰, η επιτροπή τόνισε ότι “γεωργική ανάπτυξη χωρίς συνεταιρισμούς δεν θα ήταν μόνον ευρωπαϊκή πρωτοτυπία αλλά και εγχείρημα ανέφικτο” (σελ. ix). Για τα προβλήματα των συνεταιρισμών, η επιτροπή τόνισε τα ακόλουθα:

- “ - *Μακροχρόνια παράδοση κρατικών και κομματικών παρεμβάσεων*
- *Ενασχόληση – υπέρ το δέον – των ηγετικών / αιρετών στελεχών με πολιτικές συνδικαλιστικές δραστηριότητες, αλλά και υπέρ το δέον ανάμειξη σε καθημερινά διαχειριστικά ζητήματα*
- *Γενική παρανόηση του κοινωνικού ρόλου των συνεταιρισμών. Αντί για συλλογικό επιχειρηματικό όργανο της κοινωνικής οικονομίας, εκλαμβάνονται από πολλούς σαν δίκτυο εξυπηρέτησης του κράτους των παροχών ή κατ' άλλους σαν όργανο συνδικαλιστικό διεκδικητικό”* (σελ. 38).

Το μέγεθος της παρανόησης του κοινωνικού ρόλου των συνεταιρισμών μπορεί ξεκάθαρα να φανεί από τη δήλωση ενός Γενικού Διευθυντή συνεταιριστικής εταιρείας (ΣΠΕ)⁴¹, ο οποίος δικαιολογώντας τις ζημιές κατά τον ετήσιο απολογισμό, ανέφερε: “*Η κοινωνική και ιδιαίτερα η συνεταιριστική αποστολή των συνεταιριστικών Α.Ε. διαπιστώνεται περισσότερο από το καθημερινό έργο που επιτελούν και τη ζημιόγona – σε γνώση τους – προσφορά που κάνουν πολλές φορές προς τους αγρότες*”. Με άλλα λόγια, όσο μεγαλύτερη είναι η ζημιά τόσο μεγαλύτερη είναι η κοινωνική προσφορά!

Βέβαια, η συνεταιριστική εταιρεία την οποία διεύθυνε χρεοκόπησε σε ένα ή δύο χρόνια, χάρις στη μεγάλη κοινωνική και συνεταιριστική της προσφορά!

Η σημερινή εικόνα του δικτύου που παρουσιάστηκε στον Πίνακα 1 εμφανίζεται στον Πίνακα 2. Οι περισσότερες από τις πιο σημαντικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις έχουν διαλυθεί.

Πίνακας 2:

Επωνυμία	Δραστηριότητα	Κατάσταση το 2015
Γεωργικά Εφόδια		
ΣΠΕ	Μηχανήματα κλπ.	Διαλύθηκαν
ΣΠΕΚΑ	Μηχανήματα	
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ	Βελτιωμένες φυλές ζώων	
ΕΛΒΙΖ	Συμπυκνωμένες Ζωοτροφές	Πλειοψηφία ΑΤΕ - εκποιήθηκε ⁴²
ΚΥΔΕΠ	Κτηνοτροφικά δημητριακά	Διαλύθηκαν
ΣΥΝΕΛ	Λιπάσματα	
Διαχείριση αγροτικών προϊόντων		
ΚΥΔΕΠ	Δημητριακά, βαμβάκι, σπόροι	Διαλύθηκε
ΚΣΟΣ	Σταφίδα Σουλτανίνα	Περιορισμένη δραστηριότητα
ΣΕΚΕ	Καπνός σε φύλλα	
ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ	Ελαιόλαδο και ελιές	

40 Ι. Σπράος, *Ανταγωνιστική γεωργία και αγροτική ανάπτυξη – καίρια διαρθρωτικά προβλήματα και αντιμετώπισή τους*, Αθήνα, 1997.

41 Κ. Σαχανίδης, *Συνεταιριστικές Εταιρίες*, Αθήνα 1985, σ. 24.

42 Το έτος 2012 εξαγοράστηκε από τον όμιλο εταιρειών ΕΥΡΩΦΑΡΜ

ΚΕΟΣΟΕ	Οίνος	
ΣΥΚΙΚΗ	Σύκα	Λειτουργεί
ΔΩΔΩΝΗ	Γάλα και προϊόντα γάλακτος	Πλειοψηφία ΑΤΕ - εκποιήθηκε ⁴³
ΣΚΟΠ	Οπωροκηπευτικά	Διαλύθηκαν
ΣΕΚΟΒΕ	Επεξεργασία οπωροκηπευτικών	
ΣΕΒΑΘ	Επεξεργασία οπωροκηπευτικών	
ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ	Επεξεργασία οπωροκηπευτικών	Συρρίκνωση
ΣΕΚΑΠ	Τσιγάρα	Πλειοψηφία ΑΤΕ - εκποιήθηκε ⁴⁴
Υπηρεσίες		
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	Κατάρτιση στελεχών	Υπηρεσία της ΠΑΣΕΓΕΣ - καταργήθηκε ⁴⁵
ΑΣΕ	Εκτυπώσεις, εκδόσεις	Διαλύθηκαν
ΕΛΣΥ	Διανομές	
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ Ασφαλιστική	Ασφάλειες	Λειτουργεί
ΣΥΝΕΔΙΜ	Διεθνείς μεταφορές	Διαλύθηκε
ΣΥΝΕΔΙΑ	Διαφημίσεις, δημόσιες σχέσεις	Πλειοψηφία ΑΤΕ εκποιήθηκε ⁴⁶

Η ζημιά που προκλήθηκε στους αγροτικούς συνεταιρισμούς από τον εναγκαλισμό των συνεταιρισμών από την Κυβέρνηση είναι προφανής. Οι συμβατικές ιδιωτικές επιχειρήσεις διαμαρτύρονταν για την ιδιαίτερα “ευνοϊκή” μεταχείριση των αγροτικών συνεταιρισμών, αλλά, τελικά, οι επιχειρήσεις αυτές επωφελήθηκαν και αναπτύχθηκαν από την πτώση και εκκαθάριση των αγροτικών συνεταιρισμών. Στην περίπτωση της ΚΥΔΕΠ, από το υλικό που έχει συγκεντρωθεί, συνάγεται το συμπέρασμα ότι για τη διάλυσή της υπήρξε και σαφής κυβερνητική βούληση.⁴⁷

Είναι σημαντικό να αναφερθεί επίσης ότι ειδικά για την ΚΥΔΕΠ, την μεγαλύτερη συνεταιριστική επιχείρηση που διαχειριζόταν δημητριακά, βαμβάκι, κτηνοτροφικά δημητριακά και σπόρους, η πτωτική πορεία και τελικά η διάλυση προκλήθηκε επίσης από τη συμπεριφορά της Διοίκησης και του προσωπικού.

Η πιο χαρακτηριστική εικόνα της παρέμβασης των πολιτικών κομμάτων στις υποθέσεις των αγροτικών συνεταιρισμών παρουσιάζεται από τον Ηλία Σεϊτανίδη, Πρόεδρο της ΠΑΣΕΓΕΣ κατά την περίοδο 1987-1990, στο βιβλίο του “Εκ Βαθέων”⁴⁸. Γράφει:

43 Το έτος 2012 η πλειοψηφία των μετοχών (67,77%) πέρασε στην STRATEGIC INITIATIVES FOODS, UK, LLP, (συνεργάτης της SIMOS Foods).

44 Το έτος 2013, ποσοστό 50,36% του μετοχικού κεφαλαίου της ΣΕΚΑΠ μεταβιβάστηκε στην Donskoy Tabac, ενδιαφερόντων Ιβάν Σαββίδη.

45 Οι εγκαταστάσεις της Σχολής, μετά τη διακοπή λειτουργίας της, έχουν ενοικιασθεί στο Διεθνές Πανεπιστήμιο.

46 Το 2008 μετετράπη σε «Αγροτική Διαφημιστική Α.Ε.». Το 2010 οι μετοχές της ανήκαν κατά 65,04% στην ΑΤΕΒank και το υπόλοιπο σε συνεταιριστικές οργανώσεις ελεγχόμενες από την ΑΤΕ. Εξαγοράστηκε από την ΑΤΕ Ασφαλιστική και το 2016 η Αγροτική Ασφαλιστική εξαγοράστηκε από τον γερμανικό όμιλο Ergo, θυγατρική εταιρεία της Munich Re.

47 Βλ. Κ. Παπαγεωργίου και Ο. Κλήμη-Καμινάρη, Οι Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα, τόμος 8, Εκδόσεις Αμφιλύκη, 2014.

48 Η.Κ. Σεϊτανίδης, “Εκ Βαθέων” - Το οδοιπορικό ενός σκαπανέα της υπαίθρου, Αθήνα 2003.

“Για την ιστορία πρέπει να αναφέρω ότι το κοινό προεδρείο της ΚΥΔΕΠ (παράταξη ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ) είχε χωρίσει τη διαχείριση των προϊόντων και ό,τι αφορούσε τα δημητριακά και τους σπόρους τα διαχειρίζετο η παράταξη του ΠΑΣΟΚ και τη διαχείριση του βαμβακιού την είχε η παράταξη του ΚΚΕ”. (σελ. 96).

Στο πραγματικά εξομολογητικό αυτό βιβλίο γράφει επίσης:

“Ήταν περίοδος κατά την οποία ο κομματισμός καθόριζε τον τρόπο λειτουργίας μας, και ενώ γνωρίζαμε ότι αυτό ήταν αντίθετο με τη συνεταιριστική μας συνείδηση και με το πάγιο αίτημά μας για ένα ανεξάρτητο, ακηδεμόνευτο και αυτοδύναμο οικονομικά συνεταιριστικό κίνημα, δεν αντιδρούσαμε στις κομματικές σκοπιμότητες και παρεμβάσεις” (σελ. 88).

Προκαλείται κανείς να συγκρίνει αυτά τα ειλικρινή λόγια με την υποκριτική δήλωση κατά την ίδια περίοδο (τέλη του 1986) του τότε Υφυπουργού Γεωργίας Δ. Πιτσιώρη, ο οποίος, μιλώντας στη γενική συνέλευση της ΚΥΔΕΠ, είπε:

“Η όλη εμφάνιση της γενικής συνέλευσης της ΚΥΔΕΠ δείχνει την κατάκτηση της ΚΥΔΕΠ, που από τα χρόνια της μιζέριας, από τα χρόνια που αποτελούσε παρακλάδι της εκάστοτε κυβέρνησης, μεταβλήθηκε σήμερα σε μια αυτοδύναμη, γιγαντωμένη και με στόχους κορυφαία συνεταιριστική οργάνωση”⁴⁹.

Όσον αφορά στο προσωπικό, όταν είχε προταθεί να μειωθεί το πλεονάζον προσωπικό, για να ορθοποδήσει οικονομικά η οργάνωση, η συνδικαλιστική οργάνωση του προσωπικού προχώρησε σε επίσχεση εργασίας μεγάλης διάρκειας, με αποτέλεσμα περισσότερες ζημίες στην οργάνωση. Ίσως είναι εύλογο να υποτεθεί ότι οι ηγέτες του προσωπικού γνώριζαν κάτι περισσότερο, καθόσον το προσωπικό της ΚΥΔΕΠ, που θα παρέμενε άνεργο μετά τη διάλυσή της, μεταφέρθηκε στο δημόσιο.

Η μεγαλύτερη ζημιά των αγροτικών συνεταιρισμών αναφέρεται στην εικόνα που σχημάτισε το ευρύ κοινό για τους συνεταιρισμούς αυτούς. Για τον μέσο πολίτη οι συνεταιρισμοί είναι συνώνυμοι της επιχειρηματικής αποτυχίας, με επιχειρήσεις εξαρτώμενες από την κυβέρνηση και που επιβιώνουν με επιδοτήσεις. Αυτά κάτι θυμίζουν από το παρελθόν. Ως αποτέλεσμα, συχνά ο τύπος δημοσιεύει συστάσεις προς τους αγρότες να απομακρυνθούν από τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και να οργανωθούν σε ανώνυμες εταιρείες. Ακόμη και ο νόμος τροποποιήθηκε το 2011, ώστε να μην επιτρέπεται η δημιουργία Ενώσεων και εθνικού επιπέδου συνεταιριστικών οργανώσεων. Ο νόμος 4015/2011⁵⁰ επιβάλλει να υπάρχουν μόνο ανώνυμες εταιρείες στη θέση των δευτεροβάθμιων και τριτοβάθμιων συνεταιριστικών οργανώσεων και τη λογική αυτή ακολούθησε και ο νόμος 4384/2016⁵¹ για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς.

Κατά τη διάρκεια της περιόδου αυξημένης εξάρτησης των συνεταιρισμών από κυβερνητικές οδηγίες, η νομοθεσία χρησιμοποιήθηκε, όταν χρειάστηκε, για τη διασφάλιση της διασύνδεσης με πολιτικό κόμμα. Το ενδιαφέρον των πολιτικών κομμάτων για τα εκλογικά αποτελέσματα των συνεταιρισμών παρέμεινε πάντοτε κυρίαρχο. Έτσι, όταν ένας νέος νόμος για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς ψηφίστηκε το 1993⁵², με τον οποίο εισήχθη το εκλογικό σύστημα του ενιαίου ψηφοδελτίου, όταν έγινε εναλλαγή πολιτικών κομμάτων στην εξουσία αυτή επέφερε και την επιστροφή στο σύστημα των συνδυασμών⁵³. Στις εκλογές του 1994, οι συνδυασμοί αυτοί ήταν και πάλι συνδεδεμένοι με πολιτικά κόμματα.

49 Γ.Χ. Δασκάλου, *Από την διαρκή ανάπτυξη στην χρεωκοπία της ΚΥΔΕΠ και στην κάμψη της ελληνικής γεωργίας*, Αθήνα, Σύγχρονη Εκδοτική, 2003, σ.90.

50 Νόμος Σκανδαλίδη

51 Νόμος Αποστόλου

52 Νόμος 2169/1993 (ΦΕΚ 149 Α’/10.9.1993).

53 Νόμος 2181/1994 (ΦΕΚ 10 Α’/8.2.1994)

Μπορεί να συναγάγει κανείς ότι τα ενδιαφέροντα των πολιτικών κομμάτων θεωρούνταν πιο σημαντικά ακόμη και όταν η οικονομική κατάρρευση των αγροτικών συνεταιρισμών επερχόταν ταχύτατα.

Μερικές ακόμη χαρακτηριστικές τροποποιήσεις που εισήγαγε ο νόμος του 1994 ήταν:

- Η υποχρέωση να χορηγείται έγκριση από την ΠΑΣΕΓΕΣ για την ίδρυση δεύτερου πρωτοβάθμιου συνεταιρισμού σε έναν δήμο ή κοινότητα ή δεύτερης Ένωσης σε έναν νομό.
- Ο διπλασιασμός του ποσού που χορηγείται στα όργανα εκπροσώπησης των συνεταιρισμών και των επαγγελματικών οργανώσεων των αγροτών εκ μέρους του οργανισμού Ελληνικές Γεωργικές Ασφαλίσεις (ΕΛΓΑ).

Η συνολική επίπτωση της πολιτικής που ακολουθήθηκε κατά τα περασμένα 30 χρόνια μπορεί επίσης να φανεί από την εξέλιξη του αριθμού των απασχολουμένων. Το 1980, όταν σχεδόν όλες οι εθνικού επιπέδου συνεταιριστικές επιχειρήσεις ήταν σε λειτουργία, ο αριθμός των απασχολουμένων ήταν 6.776 άτομα⁵⁴. Το 1989, με την “ενθάρρυνση” των συνεταιρισμών, ο αριθμός ήταν σχεδόν διπλάσιος (12.734)⁵⁵. Αυτή ήταν η περίοδος που η ΑΤΕ αδυνατούσε να συνεχίσει τη χρηματοδότηση των αγροτικών συνεταιρισμών. Το έτος 2010, ο αριθμός των εργαζομένων είχε περιοριστεί στους 2.500⁵⁶ ενώ το 2015 εκτιμάται ότι ενδέχεται να είναι στο μισό αυτού του αριθμού. Εν μέσω αυτής της δραματικής κυριολεκτικά εξέλιξης, εξελίσσεται και μια έντονα διχαστική διαμάχη μεταξύ των εκπροσώπων των συνεταιρισμών για μια κορυφαία οργάνωση εκπροσώπησης που θα λάβει τη θέση της ΠΑΣΕΓΕΣ. Σε αυτούς και στον αρμόδιο Υπουργό, ο οποίος «κλησμόνησε» να περιλάβει στο νόμο 4384/2016 άρθρο για την ύπαρξη μιας κορυφαίας οργάνωσης εκπροσώπησης, αφιερώνεται η 6^η Συνεταιριστική Αρχή:

«Οι Συνεταιρισμοί εξυπηρετούν με τη μέγιστη αποτελεσματικότητα τα μέλη τους και ισχυροποιούν τη συνεταιριστική κίνηση, όταν συνεργάζονται μεταξύ τους δια μέσου οργανώσεων τοπικού, εθνικού, περιφερειακού και διεθνούς επιπέδου»

Σταγονίδια αισιοδοξίας

Η παρουσίαση αυτή ας τελειώσει με προσπάθεια να απαντηθούν δύο ερωτήματα. Το πρώτο ερώτημα είναι: Πόσο χρήσιμη είναι η αναδίφηση των εμπειριών του παρελθόντος;

Ο Hegel έγραψε: “Αυτό που διδάσκουν η εμπειρία και η ιστορία είναι ότι λαοί και κυβερνήσεις ουδέποτε έμαθαν κάτι από την ιστορία, ουδέποτε έπραξαν σύμφωνα με διδαχές που θα μπορούσαν να έχουν εξαχθεί από αυτήν”⁵⁷.

Ασφαλώς, οι συνθήκες ποτέ δεν είναι ακριβώς ίδιες σε διάφορες χρονικές περιόδους και δεν είναι δυνατό να μηδενιστεί η χρησιμότητα γνώσης των γεγονότων του παρελθόντος

54 Κ. Α. Παπαγεωργίου, «Η πορεία των συνεταιρισμών στην Ελλάδα», *Συνεταιριστική Πορεία*, τ.3, 1986, σ.147

55 ΑΤΕ, «Το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα – Κίνηση και δραστηριότητες κατά το έτος 1991», σ.21.

56 Α. Καραγκιοζόπουλος, «Ανασυγκρότηση – Εξυγίανση Αγροτικού Συνεταιριστικού Κινήματος», Εισήγηση στη συνδιάσκεψη της Λάρισας με θέμα “Αγροτικά”, Λάρισα 10.4.2010, σ.1.

57 Χέγκελ (Georg Wilhelm Friedrich Hegel), *Ο λόγος στην Ιστορία – Εισαγωγή στη φιλοσοφία της ιστορίας.*, μτφ. – προλεγόμενα – ερμηνευτικά σχόλια Π. Θανασάς, Αθήνα, Μεταίχμιο, 2005, σ.111.

μαζί με τα αίτια που τα προκάλεσαν και τα αποτελέσματα που προέκυψαν.

Το δεύτερο ερώτημα αναφορικά με τους ελληνικούς αγροτικούς συνεταιρισμούς είναι: Μπορούμε ακόμη να διατηρούμε κάποια αισιοδοξία;

Είναι ενθαρρυντικό ότι ο νόμος για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς του έτους 2000 (Ν. 2810/2000) είχε γίνει αποδεκτός στην πράξη από τα πολιτικά κόμματα που αναδείχθηκαν στην κυβέρνηση από τότε μέχρι το έτος 2011 και ότι κάποιες ομάδες νέων και μορφωμένων παραγωγών είχαν εκτιμήσει τις διατάξεις του.

Ας θυμηθούμε επίσης τον ιστορικό του συνεταιρισμού της Rochdale, ο οποίος μας λέγει: *“Το 1844 ο συνεταιρισμός δεν ήταν άγνωστος. Ήταν κάτι χειρότερο. Όπως συμβαίνει μερικές φορές στα δικαστήρια, σαν τον κρατούμενο στο εδώλιο 'κάπου τον είχαν δει και παλιότερα'. Ο συνεργατισμός είχε περιπέσει και παλαιότερα σε παραπτώματα. Είχε δοκιμαστεί και καταδικαστεί πολλές φορές”*⁵⁸.

Όμως, ο συνεργατισμός αναπτύχθηκε και έγινε παγκόσμιο φαινόμενο. Άρα μπορούμε να ελπίζουμε ότι το μέλλον θα είναι καλύτερο.

Σύμφωνα με τον Ν. Κολύμβα:

*“Το μέλλον θα συνεπιφέρει μια αυξανόμενη συμμετοχή του συνεταιρισμού στη λύση των οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων της εποχής μας, γιατί η διεθνής εμπειρία απέδειξε πως πρόκειται για θεσμό που εγκλιματίστηκε παντού, τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες και σημειώνει στην πράξη χειροπιαστές επιτυχίες στον τομέα της παραγωγής, της κατανάλωσης, της κυκλοφορίας των αγαθών και της πίστης”*⁵⁹. Η άποψη αυτή επιβεβαιώνεται στα συνολικά μεγέθη της παγκόσμιας συνεταιριστικής κίνησης⁶⁰. Δυστυχώς, εξαιρείται η Ελλάδα. Προφανώς δεν είναι στραβός ο γιαλός. Μήπως – ρητορικό είναι το ερώτημα – στραβά αρμενίζουμε;

Σε κάθε περίπτωση, ας έχουμε υπόψη και τα λόγια του Χρίστου Μαλεβίτση, ο οποίος έγραψε ότι:

*“η αναβολή της απελπισίας ονομάζεται ελπίδα”*⁶¹.

58 G.J. Holyoake, *The history of the Rochdale pioneers*, tenth edition, revised and enlarged, London, Swan Sonnenschein & Co, 1893, p. 77 και Κ.Λ. Παπαγεωργίου, *Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία – Θεωρία και Πρακτική*, Αθήνα, Σταμούλης, 2007, Β' έκδοση, σ.417.

59 Κολύμβα, Ν., «Ο συνεταιριστικός θεσμός και ο ρόλος του στον κοινωνικό μετασχηματισμό», στο *Συνεταιριστικά. Ελληνικά και Διεθνή*, ΑΣΕ,1987, σ.175.

60 Βλ. “Αύξηση του κύκλου εργασιών των συνεταιρισμών”, *Κοινωνική Οικονομία*, (ηλεκτρονικό περιοδικό), τ.11, Ιαν.-Μαρ. 2017

61 Μαλεβίτσης, Χρ., « Η κρημνώδης στιγμή», *Ευθύνη*, τχ. 377, Μάιος 2003, σ.223.

Ο συνεργατισμός αποτελεί άυλη πολιτιστική κληρονομιά – Παγκόσμια αναγνώριση από την UNESCO

Ύστερα από αίτηση των γερμανικών οργανώσεων ανάδειξης του έργου των Hermann-Schulze-Delitzsch και Friedrich-Wilhelm Raiffeisen, η οποία υποβλήθηκε στη Διακυβερνητική Επιτροπή Διαφύλαξης της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO, **ο συνεργατισμός έχει περιληφθεί στον κατάλογο των στοιχείων που συνιστούν την Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά της ανθρωπότητας**. Η Διακυβερνητική Επιτροπή της UNESCO επίσημα αναγνωρίζει ότι οι συνεταιρισμοί έχουν αποδειχθεί επιτυχημένοι σε ένα ευρύ φάσμα αντικειμένων από τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης, τη βοήθεια προς τους ηλικιωμένους, την αστική αναβάθμιση, μέχρι τα προγράμματα ανανεώσιμης ενέργειας.

Στην αίτηση υποστηρίχθηκε ότι η καταχώρηση της ιδέας του συνεργατισμού θα δείξει μια νέα πτυχή της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Όπως αναφέρεται στην αίτηση *"[Ο συνεργατισμός] μπορεί να εκδηλωθεί σε μια μορφή κοινωνικής αυτο-οργάνωσης που συμβάλλει στη διαμόρφωση της ζωής σε όλα τα είδη των ομάδων, κοινοτήτων και ακόμη και ολόκληρων κοινωνιών". "Εγγράφοντας τον συνεργατισμό θα καταδειχθεί σαφώς το κοινό περιουσιακό στοιχείο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς να έχει βάση την κοινότητα."*

Η καταχώρηση πιθανώς θα φέρει σε νέο κοινό την ιδέα της διαφύλαξης της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, προσθέτει η αίτηση.

"Θα δείξει επίσης τον συχνά διασυνοριακό χαρακτήρα της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως η συνεταιριστική πρακτική και οι αξίες της, όπως η αλληλεγγύη, η εντιμότητα η υπευθυνότητα, η εμπιστοσύνη και η αξιοπιστία, που είναι κοινά στοιχεία στα μέλη σε όλο τον κόσμο."

"Οι συνεταιρισμοί είναι διαδεδομένοι σε όλο τον κόσμο, οπότε με την καταχώρηση θα ισχυροποιηθεί η συνεταιριστική ιδέα και πρακτική σε παγκόσμια κλίμακα."

"Οι συνεταιρισμοί εξελίχθηκαν από μια δυναμική ανταλλαγή μεταρρυθμιστών στην Ευρώπη του 19ου αιώνα. Δεδομένου ότι η ιδέα έχει επίσης τις ρίζες της στη Μεγάλη Βρετανία, τη Γαλλία και κάποιες σλαβικές χώρες, και έχει εξαπλωθεί σε πολλές άλλες χώρες από τότε, η καταχώρηση θα μπορούσε να ενισχύσει περαιτέρω τη συνεργασία με αυτές και μεταξύ τους."

Από την εκτενή εισήγηση που υποβλήθηκε στη Διακυβερνητική Επιτροπή της UNESCO επιλέγονται και αναφέρονται στη συνέχεια ορισμένα στοιχεία γνωριμίας με τη συνεταιριστική κίνηση της Γερμανίας:

Οι συνεταιρισμοί είναι διαδεδομένοι στη Γερμανία. Υπάρχουν περίπου 5.800 συνεταιρισμοί. Σχεδόν κάθε γεωργός είναι μέλος ενός ή περισσότερων συνεταιρισμών, καθώς και περίπου το 90% του συνόλου των αρτοποιών και των κρεοπωλών, και περίπου το 75% όλων των λιανοπωλητών, πάνω από το 65% του συνόλου των αυτοαπασχολούμενων φοροτεχνικών και περίπου το 60% όλων των τεχνιτών. Συνολικά, πάνω από 20 εκατομμύρια άνθρωποι - το ένα τέταρτο του συνόλου των γερμανών πολιτών - είναι μέλη των συνεταιρισμών. Κάθε μέλος είναι ένας συν-ιδιοκτήτης και συν-αποφασίζει για την ανάπτυξη του συνεταιρισμού. Συμμετέχουν στην περιφερειακή δημιουργία πλούτου, και συμβάλλουν στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Περίπου 863.000 εργαζόμενοι των συνεταιρισμών συμβάλουν στη διεκπεραίωση των εργασιών. Οι συνεταιριστικές τράπεζες παρέχουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες σε περισσότερους από 30 εκατομμύρια πελάτες στη Γερμανία. Οι οικοδομικοί συνεταιρισμοί προσφέρουν σε περίπου 3,2 εκατομμύρια μέλη μια καλή, ασφαλή και κοινωνικά αποδεκτή κατοικία.

Το 2006, η γερμανική Ομοσπονδιακή Βουλή ψήφισε το νόμο για την εισαγωγή του Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού και για την τροποποίηση της Συνεταιριστικής Νομοθεσίας. Οι συνεταιρισμοί έχουν πλέον τη δυνατότητα να αφοσιωθούν σε κοινωνικούς ή πολιτιστικούς σκοπούς. Η γερμανική κυβέρνηση υποστηρίζει τις δραστηριότητες της συνεταιριστικής κίνησης τόσο οικονομικά όσο και ιδεολογικά: Το πρώην Ομοσπονδιακό Υπουργείο Συγκοινωνιών, Δημοσίων Έργων και Αστικής Ανάπτυξης που επιχορήγησε πολλά καινοτόμα προγράμματα στέγασης σε εθνικό επίπεδο, μέσω του «Προγράμματος για την Πειραματική Στέγαση και την Αστική Κατασκευή" (ExWoSt) . Ένα παράδειγμα είναι η κατασκευή μιας κοινωνικής-ολοκληρωμένης οικιστικής μονάδας για τις γυναίκες από την «FrauenWohnen eG». Το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Δικαιοσύνης και Προστασίας των Καταναλωτών υποστηρίζει φιλικά προς τους συνεταιρισμούς λογιστικά πρότυπα και την προσανατολισμένη στο μέλλον προσαρμογή του νόμου για τους συνεταιρισμούς. Το Υπουργείο Οικονομικών προσφέρει βοήθεια στην ίδρυση συνεταιρισμών. Το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομικών συμβουλεύει τους συνεταιρισμούς σε φορολογικά θέματα. Το Υπουργείο Γεωργίας είναι ένας σημαντικός εταίρος για προγράμματα αναπτυξιακής συνεργασίας. Η οικοδόμηση βιώσιμων οικονομικών δομών υποστηρίζεται σε περίπου 30

αναπτυσσόμενες χώρες από τη γερμανική συνεταιριστική κίνηση σε συνεργασία με το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης και τη Γερμανική Εταιρεία για τη Διεθνή Συνεργασία (GIZ).

Η ίδρυση σχολικών συνεταιρισμών θα συνεχίσει να προωθείται ενεργά.

Ένας αριθμός ινστιτούτων ενταγμένων σε γερμανικά πανεπιστήμια διενεργούν έρευνες για το συνεταιριστικό σύστημα από κοινωνιολογική, οικονομική ή νομική άποψη.

Εκπρόσωποι πολλών ομάδων εντός της γερμανικής κοινωνίας των πολιτών και πολιτικοί από όλα τα πολιτικά κόμματα που εκπροσωπούνται στο Γερμανικό Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο υποστηρίζουν τους συνεταιρισμούς.

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ: Η ΔΥΝΑΜΗ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΒΙΩΣΙΜΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

11-13 Οκτωβρίου 2016 – Κεμπέκ Καναδά

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών ανακήρυξε το 2012 «Διεθνές Έτος των Συνεταιρισμών» και κάλεσε τον κόσμο να ρίξει μια φρέσκη ματιά στους συνεταιρισμούς και στα ταμεία αλληλασφάλισης. Την ίδια χρονιά, η πόλη Κεμπέκ του Καναδά, φιλοξένησε την πρώτη Διεθνή Διάσκεψη Κορυφής των Συνεταιρισμών. Μεταξύ της τελικής δήλωσης της άνευ προηγουμένου συνάντησης και της εφαρμογής του Σχεδίου Συνεταιριστικής Δεκαετίας της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας, επιβεβαιώθηκε η παγκόσμια σημασία της συνεταιριστικής κίνησης και της κίνησης των αλληλασφαλιστικών ταμείων.

Κατά τη δεύτερη Διεθνή Διάσκεψη Κορυφής των Συνεταιρισμών το 2014, η κίνηση των συνεταιρισμών και των αλληλασφαλιστικών ταμείων έθεσε για τον εαυτό της ως στόχο να αποδεικνύουν την ικανότητα των συνεταιρισμών να καινοτομούν και να προσαρμόζονται. Οι συμμετέχοντες στη σύνοδο συμφώνησαν στον στόχο της δημιουργίας περισσότερων συνεταιρισμών και την ενίσχυση των ήδη υπαρχόντων. Ο στόχος ήταν να ενθαρρυνθούν οι συνεταιρισμοί να συνεργαστούν για να εξασφαλίσουν την ασφάλεια των τροφίμων, να συνεχίσουν τον ρόλο τους ως δημιουργών πλούτου και απασχόλησης, να εντείνουν τις δράσεις τους για την προώθηση της πρόσβασης σε υγειονομική περίθαλψη και σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες για όλους τους ανθρώπους, και να συνεχίσουν να στηρίζουν την αειφόρο ανάπτυξη.

Το 2016, οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις συγκεντρώθηκαν και πάλι στην πόλη του Κεμπέκ, αυτή τη φορά για να επικεντρωθούν στην ικανότητα των συνεταιρισμών να δραστηριοποιούνται για κοινωνικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά ζητήματα. Σε απάντηση προς τους Στόχους του ΟΗΕ για Βιώσιμη Ανάπτυξη (SDGs), οι συνεταιρισμοί και τα ταμεία αλληλασφάλισης αναγνωρίζουν ότι μπορούν να επηρεάσουν τα πράγματα από την άποψη της δυνατότητάς τους να εισαγάγουν στρατηγικές βιώσιμης ανάπτυξης και να συμβάλουν στην επίλυση μεγάλων παγκόσμιων ζητημάτων.

ΔΗΛΩΣΗ

Σύμφωνα με τον Στόχο 17 της Ατζέντας του ΟΗΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, ο οποίος ενθαρρύνει αποτελεσματικές συνεργασίες μεταξύ των κυβερνήσεων, του ιδιωτικού τομέα και της κοινωνίας των πολιτών για να εξασφαλιστεί επιτυχής βιώσιμη ανάπτυξη, οι συνεταιρισμοί αναγνωρίζουν επίσης το καθήκον τους να συμβάλλουν στην αναζήτηση λύσεων.

Οι συνεταιρισμοί έχουν επίσης πλήρη επίγνωση του ζωτικού ρόλου των νέων ανθρώπων και των γυναικών στην επίτευξη των SDGs, καθώς και τις προκλήσεις που θα πρέπει να ξεπεραστούν πριν μπορέσουν να είναι πραγματικά πλήρεις εταίροι σε όλο τον κόσμο. Οι συνεταιρισμοί έχουν δεσμευτεί να δοθεί προτεραιότητα στη συμμετοχή των νέων και των γυναικών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, παρέχοντάς τους έτσι τη δυνατότητα να γίνουν παράγοντες αλλαγής.

Με περισσότερα από 2,5 εκατομμύρια επιχειρήσεις και 1,5 δισεκατομμύριο μέλη, **οι συνεταιρισμοί αντιπροσωπεύουν πάνω από 250 εκατομμύρια θέσεις** εργασίας και διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο ως δημιουργοί ποιοτικής απασχόλησης.

Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις ήταν οι πρώτοι οργανωμένοι σε παγκόσμιο επίπεδο όμιλοι επιχειρήσεων που υποστήριζαν τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Με τον τρόπο αυτό, επιβεβαίωσαν ότι η μοναδική φύση του επιχειρηματικού μοντέλου και οι συνεταιριστικές αξίες τους, τούς δίνουν τη δυνατότητα να μετατρέψουν τις δεσμεύσεις των Ηνωμένων Εθνών για την αειφόρο ανάπτυξη σε πραγματική δράση προς όφελος όλων των ανθρώπων.

Το συνεταιριστικό επιχειρηματικό μοντέλο είναι πιο επίκαιρο από ποτέ. Ικανοποιεί τις νέες προσδοκίες των σημερινών καταναλωτών, οι οποίοι απαιτούν από τις επιχειρήσεις να είναι περισσότερο κοινωνικά και οικονομικά υπεύθυνες και να στηρίζουν τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η Σύνοδος Κορυφής υποστηρίζει τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις, με την αύξηση της ευαισθητοποίησης, την οικοδόμηση συμμαχιών, την παροχή στους διαχειριστές των πρακτικών εργαλείων, την ανάπτυξη νέων αγορών και την προώθηση της μεγέθυνσης και της ανάπτυξης του συνεταιριστικού μοντέλου σε έναν όλο και πιο ανταγωνιστικό και συνεχώς μεταβαλλόμενο οικονομικό και χρηματοπιστωτικό κόσμο.

Η συνεταιριστική κίνηση είναι πεπεισμένη ότι το επιχειρηματικό της μοντέλο μπορεί να βοηθήσει στην επίτευξη των SDGs, που είναι ο λόγος για τον οποίο έθεσε για τον εαυτό της μετρήσιμους στόχους για την προώθηση της ανάπτυξης του μοντέλου και τη βελτίωση της φήμης των επιχειρήσεών της. Μέχρι το 2030, η συνεταιριστική κίνηση ελπίζει να περιλαμβάνει:

- 2 δισ. μέλη, και
- 4 εκατ. επιχειρήσεις.

Οι συνεταιρισμοί που συμμετείχαν στη Διάσκεψη Κορυφής του 2016 γνωρίζουν το τεράστιο μέγεθος του έργου που βρίσκεται μπροστά τους, αλλά είναι αποφασισμένοι να παίξουν ένα κεντρικό ρόλο στην επίτευξη των SDGs. Έχουν προσδιορίσει πέντε τομείς όπου η δύναμή τους για δράση μπορεί να τεθεί σε καλή χρήση.

Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη ότι επισιτιστική ασφάλεια σημαίνει πρόσβαση σε υγιεινή, θρεπτική και επαρκή τροφή για όλους, ώστε να μπορούν να είναι ενεργοί και υγιείς

Εκτιμώντας ότι, παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί τις τελευταίες δύο δεκαετίες στις αναπτυσσόμενες περιφέρειες, το γεγονός ότι υπάρχουν 795 εκατομμύρια υποσιτιζόμενων ανθρώπων σε όλο τον κόσμο είναι μια πηγή σοβαρού προβληματισμού,

Δεδομένου ότι μέχρι τα μέσα αυτού του αιώνα, ο παγκόσμιος πληθυσμός θα φθάσει τα 9 δισεκατομμύρια ανθρώπους, και προκειμένου να διατραφούν όλοι, η γεωργική παραγωγή θα πρέπει να αυξηθεί κατά 60%,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι υπάρχουν μια σειρά από φαινόμενα, συμπεριλαμβανομένων της αστικοποίησης, της κλιματικής αλλαγής, των ενόπλων συγκρούσεων, της κερδοσκοπίας και των φυσικών καταστροφών, που απειλούν να θέσουν σε κίνδυνο την ασφάλεια των τροφίμων, την εξάλειψη της πείνας και τη μείωση της φτώχειας, και

Εκτιμώντας ότι οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν άμεσα στον Στόχο 2 (Εξάλειψη της πείνας), και στον Στόχο 1 (Εξάλειψη της φτώχειας) και στον Στόχο 3 (Καλή υγεία) της Ατζέντας 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη,

Τώρα, ως εκ τούτου, οι συνεταιρισμοί αναλαμβάνουν να υποστηρίξουν την παγκόσμια επισιτιστική ασφάλεια με:

- το να καταστούν ένα απαραίτητο εργαλείο για την οργάνωση και την εμπορία της γεωργικής παραγωγής και την παροχή φωνής στους παραγωγούς γεωργικών προϊόντων, έτσι ώστε οι κυβερνήσεις να μπορούν να υιοθετούν και να εφαρμόζουν αποτελεσματικές πολιτικές,
- το να προσφέρουν στους παραγωγούς και στους εργαζόμενους έναν τρόπο να αυξήσουν τη διαπραγματευτική τους δύναμη μέσω της συλλογικής εκπροσώπησης και των οικονομιών κλίμακας, συμβάλλοντας στην άμβλυση των επιπτώσεων της επισιτιστικής ανασφάλειας για τους νέους και τους αυτόχθονες πληθυσμούς, ιδιαίτερα στο αυξανόμενο κόστος των βασικών τροφίμων, στις καταστροφές των εσοδών και στην απώλεια των τροφίμων,

- τη βελτίωση της παραγωγικότητας και της βιωσιμότητας των οικογενειακών και μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της βελτίωσης της πρόσβασης στις αγορές, την ενέργεια, τις υπηρεσίες, την πληροφόρηση, τη γνώση και τις τεχνολογίες,
- τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε γεωργικές εκτάσεις και νερό και την υποβοήθηση διατήρησης της τοπικής ιδιοκτησίας,
- την υποστήριξη της επόμενης γενιάς των παραγωγών γεωργικών προϊόντων, και συγκεκριμένα με την παροχή βοήθειας και την παροχή κινήτρων στους νέους, τις γυναίκες και τους αυτόχθονες πληθυσμούς σε θέματα γεωργικής παραγωγής, διευκολύνοντας την πρόσβαση στην κατάρτιση, την πληροφόρηση και την τεχνολογία, και
- την προστασία και την προώθηση των παραδοσιακών γεωργικών πρακτικών που θα συμβάλουν στην αυτάρκεια των απομονωμένων κοινοτήτων.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΡΕΠΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑ

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η εισοδηματική ανισότητα συνεχίζει να επιδεινώνεται, ακόμη και στις προηγμένες οικονομίες, και ότι περισσότεροι από 200 εκατομμύρια άνθρωποι είναι άνεργοι σε όλο τον κόσμο το 2016 και ότι ο αριθμός αυτός αναμένεται να αυξηθεί κατά τα επόμενα χρόνια,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι νέοι, ιδίως οι νέες γυναίκες, υπερεκπροσωπούνται μεταξύ των ανέργων, και κοντά στο 30% των νέων δεν έχουν δουλειά, πηγαίνουν στο σχολείο ή αποκτούν κατάρτιση,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η ασταθής απασχόληση βρίσκεται σε άνοδο στις αναδυόμενες χώρες, τις αναπτυσσόμενες χώρες και τις ανεπτυγμένες χώρες, καθώς και ο αριθμός των εργαζομένων σε ασταθή απασχόληση ανέρχεται σήμερα σε 1,44 δισεκατομμύρια,

Εκτιμώντας ότι οι ηλικιωμένοι αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 20% του συνολικού πληθυσμού στον ανεπτυγμένο κόσμο και εκατοντάδες χιλιάδες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν το κλείσιμο κάθε χρόνο εξαιτίας συνταξιοδότησης των ιδιοκτητών, οι οποίοι δεν είναι σε θέση να βρουν τους κατάλληλους διαδόχους,

Εκτιμώντας ότι οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν σύντομες περιόδους οικονομικής δυσπραγίας συχνά κλείνουν, ακόμα και όταν θα μπορούσαν να συνεχίσουν να λειτουργούν με τη μεταφορά της ιδιοκτησίας στους εργαζομένους τους με τη μορφή του συνεταιρισμού,

Εκτιμώντας ότι οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν άμεσα στην προώθηση της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς εκβιομηχάνισης, στην προώθηση της καινοτομίας τόσο στις αστικές όσο και στις αγροτικές περιοχές, συμβάλλουν στην οικονομική κυριαρχία τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, και αποτρέπουν τη μετεγκατάσταση και τη μετανάστευση επιχειρήσεων,

Εκτιμώντας ότι οι συνεταιρισμοί έχουν δείξει ότι είναι καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, την απασχόληση και την αξιοπρεπή εργασία, ιδιαίτερα σε περιοχές όπου αποτελούν ένα μεγάλο μέρος της οικονομίας, και

Εκτιμώντας ότι οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν άμεσα στον Στόχο 8 (Καλές θέσεις εργασίας και οικονομική ανάπτυξη), στον Στόχο 4 (Ποιοτική εκπαίδευση), στον Στόχο 5 (Ισότητα των φύλων), και στον Στόχο 10 (Μείωση ανισοτήτων) της Ατζέντας 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη,

Τώρα, συνεπώς, οι συνεταιρισμοί αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συμβάλουν στη βελτίωση της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης και της κατάστασης της αξιοπρεπούς εργασίας, με:

- διευκόλυνση της επιβίωσης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων με την προώθηση εξαγωγών από τους εργαζόμενους και προώθηση του συνεταιριστικού μοντέλου ως μέσου για την εξασφάλιση διαδοχής στις επιχειρήσεις,
- ενθάρρυνση της συλλογικής επιχειρηματικότητας, ιδιαίτερα της ενεργού συμμετοχής των γυναικών, των νέων και των αυτόχθονων πληθυσμών σε συνεταιριστικές νεοσύστατες επιχειρήσεις,
- χειραφέτηση των γυναικών μέσω της ένταξης τους στον τομέα της διαχείρισης και της διακυβέρνησης, με αποτέλεσμα την εξάλειψη της βίας και των διακρίσεων σε βάρος τους,
- διευκόλυνση της δημιουργίας και της ανάπτυξης των συνεταιριστικών επιχειρήσεων ως δημιουργών ποιοτικών θέσεων εργασίας και συλλογικού πλούτου σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο,
- προώθηση και προσφορά απασχόλησης και αξιοπρεπούς εργασίας (δημιουργία θέσεων εργασίας, εργασιακά δικαιώματα, κοινωνική προστασία, κοινωνικός διάλογος), σύμφωνα με τα πρότυπα της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, μεταξύ των οποίων την Σύσταση (No 193) του 2002 για την Προώθηση των Συνεταιρισμών,
- προώθηση της ένταξης του συνεταιριστικού και του αμοιβαίου επιχειρηματικού μοντέλου στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων, ιδίως μεταξύ των νέων,

- δημιουργία δυνατότητας στους πλέον μειονεκτικούς πληθυσμούς να αποκτήσουν πρόσβαση σε αξιοπρεπή εργασία, ώστε να είναι σε θέση να συσσωρεύουν περιουσιακά στοιχεία, να αναδιανέμουν τον πλούτο και να επηρεάζουν τη λήψη αποφάσεων για θέματα οικονομικής μεγέθυνσης και ανάπτυξης,
- υποστήριξη της μετάβασης από την άτυπη στην επίσημη οικονομία και απασχόληση μέσω του συνεταιριστικού μοντέλου,
- ανάπτυξη πρωτοβουλιών που βοηθούν συνεταιριστικές επιχειρήσεις να αναπτυχθούν και να ευημερήσουν, από το στάδιο της εκκίνησης μέσω των σταδίων ενοποίησης και ανάπτυξης,
- ενθάρρυνση των συνεταιρισμών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της βιομηχανίας και των υπηρεσιών να σχηματίσουν ενώσεις,
- προώθηση της αμοιβαιοποίησης της καινοτομίας μεταξύ των συνεταιρισμών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της βιομηχανίας και των υπηρεσιών.
- διασύνδεση σε παγκόσμιο, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, προκειμένου να μετατραπεί η σημερινή οικονομική διάρθρωση της βιομηχανίας και των υπηρεσιών σε μια πιο δίκαιη και πιο διανεμητική, και
- καταπολέμηση των ανισοτήτων, ιδίως μέσω της συνεταιριστικής αρχής της εθελοντικής και ελεύθερης συμμετοχής, καθώς και της αρχής της οικονομικής συμμετοχής, εξασφαλίζοντας μια δίκαιη αναδιανομή του πλεονάσματος μεταξύ των μελών και επανεπένδυση για την επίτευξη της αποστολής του συνεταιρισμού.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η υγεία είναι ένα από τα θεμελιώδη δικαιώματα κάθε ανθρώπινου όντος,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι 400 εκατομμύρια άνθρωποι δεν έχουν πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες υγείας, και 6% των κατοίκων των χωρών με χαμηλά ή μεσαία εισοδήματα ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας λόγω του κόστους της υγειονομικής περίθαλψης,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η βελτίωση της υγείας και της ευημερίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις προσπάθειες εφαρμογής της καθολικής κάλυψης της υγειονομικής περίθαλψης, που πολλές χώρες εξακολουθούν να μην έχουν,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι ακόμη και στις ανεπτυγμένες χώρες δεν έχουν όλοι πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη, πρωτοβάθμια περίθαλψη και κοινωνικές υπηρεσίες για

διάφορους λόγους, όπως η ακανόνιστη γεωγραφική κατανομή των ιατρών, των κέντρων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών, σε βάρος των απομακρυσμένων περιοχών και των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι σε πολλές χώρες η αύξηση του πληθυσμού, η γήρανση του πληθυσμού και η εξάπλωση των χρόνιων παθήσεων συμβάλλουν στην αύξηση τόσο της ζήτησης όσο και του κόστους και της περιπλοκότητας της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι αξίες της αμοιβαιότητας και η κοινωνική φύση των συνεταιρισμών μπορούν να συμβάλουν στην άμβλυνση του κερδοσκοπικού κινδύνου στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, ο οποίος είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος σε τέτοιους κινδύνους,

Εκτιμώντας ότι οι συνεταιρισμοί και τα ταμεία αλληλασφάλισης προσφέρουν πρακτικές και πρωτότυπες λύσεις για το χειρισμό πολλών από τις προκλήσεις που σχετίζονται με τη βελτίωση της πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και τις κοινωνικές υπηρεσίες, και

Εκτιμώντας ότι οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν άμεσα στην επίτευξη του Στόχου 3 (Καλή υγεία), καθώς και του Στόχου 1 (Εξάλειψη φτώχειας) και του Στόχου 10 (Περιορισμό ανισοτήτων) της Ατζέντας 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη,

Τώρα, ως εκ τούτου, οι συνεταιρισμοί αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συμβάλουν στη βελτίωση της πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και τις κοινωνικές υπηρεσίες, με:

- προστασία των ανθρώπων από τους οικονομικούς κινδύνους που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη και τις κοινωνικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένου του κόστους των φαρμάκων, μέσω της ανάπτυξης λύσεων αλληλασφάλειας για την κάλυψη της υγειονομικής περίθαλψης,
- βελτίωση της γεωγραφικής κατανομής των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης, πρωτοβάθμιας περίθαλψης και κοινωνικών υπηρεσιών προς όφελος των απομακρυσμένων περιοχών και των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών,
- εγκατάσταση ενός πλήρους φάσματος υγειονομικής περίθαλψης, πρωτοβάθμιας περίθαλψης και κοινωνικών υπηρεσιών, που θα είναι διαθέσιμο στους ευάλωτους και περιθωριοποιημένους πληθυσμούς, συμπεριλαμβανομένων των αυτόχθονων λαών,
- παροχή δυνατότητας στις κοινότητες να αναλαμβάνουν την κυριότητα των υπηρεσιών πρόληψης, υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικών υπηρεσιών που αυτές χρειάζονται και να αναπτύσσουν μια ολοκληρωμένη προσωπο-κεντρική προσέγγιση, μέσω κοινωνικών συνεταιρισμών
- και συνεταιρισμών πολλαπλών ενδιαφερόμενων μερών που να περιλαμβάνουν τόσο τους παρόχους υγειονομικής περίθαλψης όσο και τους χρήστες,

- ανάπτυξη υπηρεσιών πρωτοβάθμιας φροντίδας μέσω διεπιστημονικών δικτύων με παρόχους υγειονομικής περίθαλψης οι οποίοι προσφέρουν ολοκληρωμένες υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης εκτός νοσοκομείων,
- βοήθεια στους ηλικιωμένους και στα άτομα που αντιμετωπίζουν απώλεια της αυτονομίας τους να παραμείνουν στο σπίτι και να λαμβάνουν υγειονομική περίθαλψη το σπίτι, και
- συνεργασία με τις κυβερνήσεις και υποστήριξη των μη κυβερνητικών εταίρων για τη βελτίωση της υγειονομικής περίθαλψης για γυναίκες και κορίτσια, που συχνά στερούνται την πιο βασική φροντίδα και διατρέχουν το μεγαλύτερο κίνδυνο.

ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ

Λαμβάνοντας υπόψη ότι πάνω από 2 δισεκατομμύρια ενήλικες δεν έχουν πρόσβαση σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η οικονομική ένταξη και η εκπαίδευση αποτελούν βασικούς παράγοντες για την καταπολέμηση της φτώχειας,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι πάνω από 50 χώρες και η Παγκόσμια Τράπεζα έχουν θέσει στόχους για την επέκταση της χρηματοπιστωτικής ένταξης,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι χρηματοπιστωτικοί συνεταιρισμοί είναι οι οδηγοί της οικονομικής ένταξης και σε ορισμένες χώρες είναι σε θέση να φθάσουν πολλούς περισσότερους ανθρώπους από ό,τι άλλα είδη χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι χρηματοπιστωτικοί συνεταιρισμοί έχουν μια ισχυρή παρουσία στις αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές, οι οποίες μόλις και μετά βίας εξυπηρετούνται, αν όχι καθόλου, από άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η πρόσβαση σε προϊόντα αποταμίευσης συμβάλλει θετικά στην αυτονομία των γυναικών, των νέων και των αυτόχθονων λαών, όπως και στις παραγωγικές επενδύσεις, την κατανάλωση, και την αύξηση της παραγωγικότητας και του εισοδήματος,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η πρόσβαση σε τρεχούμενο λογαριασμό μπορεί να λειτουργήσει ως εφαλτήριο για να βοηθήσει τους ανθρώπους να αναλάβουν την ευθύνη της δικής τους ανάπτυξης,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η αμοιβαία μικροασφάλιση αναγνωρίζεται ως ένας αποδοτικός και αποτελεσματικός μηχανισμός περιορισμού του κινδύνου που ανακουφίζει τη φτώχεια, παρέχει χειραφέτηση των δύο φύλων και βοηθά τις αγροτικές κοινότητες και πρέπει να προωθηθεί, να ενθαρρυνθεί και να επιτραπεί να υπάρξει, και

Εκτιμώντας ότι οι συνεταιρισμοί μπορούν να προσφέρουν αποτελεσματικές λύσεις στις προκλήσεις της φτώχειας και της οικονομικής ένταξης και άμεσα να βοηθήσει στην επίτευξη του Στόχου 1 (Εξάλειψη της φτώχειας), του Στόχου 2 (Εξάλειψη της πείνας), του Στόχου 4 (Ποιοτική εκπαίδευση), του Στόχου 8 (Καλές θέσεις εργασίας και οικονομική ανάπτυξη) και του Στόχου 10 (Περιορισμός ανισοτήτων) της Ατζέντας του 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Τώρα, ως εκ τούτου, οι συνεταιρισμοί αναλαμβάνουν να βοηθήσουν στη βελτίωση της πρόσβασης στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και στην προώθηση της χρηματοοικονομικής ένταξης, με:

- την ενίσχυση των χρηματοπιστωτικών συνεταιρισμών ώστε να μπορούν να προσφέρουν αξιόπιστες και προσιτές χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες,
- τη χρησιμοποίηση της τεχνολογίας για να προσφέρουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες σε γεωγραφικά απομακρυσμένες και σε αποκλεισμένους οικονομικά ή κοινωνικά πληθυσμούς, συμπεριλαμβανομένων των αυτόχthonων λαών,
- την παροχή χρηματοδοτικών μέσων για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων της βιομηχανίας και των υπηρεσιών,
- τη διαφοροποίηση πολιτισμικά αποδεκτών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και μηχανισμών για να ανταποκριθούν στις ανάγκες των τοπικών κοινοτήτων,
- την προώθηση της οικονομικής χειραφέτησης μέσω μικρών δανείων σε άτομα με χαμηλό εισόδημα και σε κοινότητες,
- την παροχή πρόσβασης σε αμοιβαία μικροασφάλιση για φτωχές κοινότητες,
- την προώθηση της αποταμίευσης και της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης σε άτομα και κοινότητες,
- την παροχή δυνατότητας σε άτομα με χαμηλό εισόδημα και στις οικογένειές τους για να βελτιώσουν την οικονομική τους ασφάλεια,
- την υποστήριξη αποτελεσματικής και αποδοτικής δικτύωσης μεταξύ των χρηματοπιστωτικών συνεταιρισμών και την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας μεταξύ των εθνικών ενώσεων,

- την υποστήριξη θέσπισης της κατάλληλης νομοθεσίας και εποπτείας για τη διασφάλιση της σταθερότητας των χρηματοπιστωτικών συνεταιρισμών και την ένταξή τους στα επίσημα χρηματοπιστωτικά συστήματα των χωρών τους, και
- την παροχή δυνατότητας στις γυναίκες, στη νεολαία και στους αυτόχθονες λαούς να έχουν πρόσβαση σε ευκαιρίες, στην τεχνολογία και στην εκπαίδευση, προκειμένου να βελτιωθεί η πολιτική, κοινωνική, δημοκρατική και οικονομική επιρροή τους.

ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η κλιματική αλλαγή είναι ένας από τους τρεις μεγαλύτερους παγκόσμιους κινδύνους για το μέλλον των κοινωνιών και των βιολογικών συστημάτων του πλανήτη, σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι έχει αποδειχθεί επιστημονικά ότι η ατμόσφαιρα του πλανήτη θερμαίνεται λόγω των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που παράγονται από την ανθρώπινη δραστηριότητα, η οποία έχει οδηγήσει σε αύξηση του αριθμού των φυσικών καταστροφών, απειλώντας έτσι, μεταξύ άλλων, την παραγωγή τροφίμων,

Εκτιμώντας ότι οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου πρέπει επειγόντως και σημαντικά να μειωθούν, προκειμένου να περιοριστεί η υπερθέρμανση του πλανήτη,

Εκτιμώντας ότι θα απαιτηθεί τεράστια προσπάθεια για να επιτευχθεί ο στόχος που ορίζεται στη Συμφωνία του Παρισιού, κατά τη διαπραγμάτευση στο COP21¹ και εγκρίθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2015, να διατηρηθεί μια αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας πολύ κάτω από τους 2 βαθμούς Κελσίου πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα, και να γίνουν προσπάθειες να περιορισθεί η αύξηση αυτή ακόμη περισσότερο στους 1,5 βαθμούς Κελσίου, και

Εκτιμώντας ότι οι συνεταιρισμοί είναι σε θέση να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση πολλών προκλήσεων που σχετίζονται με το στόχο 13 (Δράση για το κλίμα), καθώς και με τον Στόχο 6 (Καθαρό νερό και αποχέτευση), τον Στόχο 7 (Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας), τον Στόχο 11 (Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες) και τον Στόχο 12 (Υπεύθυνη κατανάλωση) της Ατζέντας 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη,

Τώρα, ως εκ τούτου, οι συνεταιρισμοί αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συμβάλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη και να δράσουν προκειμένου να περιοριστεί η υπερθέρμανση του πλανήτη με:

¹ **COP 21**: Το COP αναφέρεται στο **C**Onference of the **P**arties, δηλαδή τις χώρες που υπέγραψαν το 1992 τη Συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή. Το 21 αναφέρεται στη 21^η Σύνοδο στο Παρίσι.

- ενημέρωση του κοινού και των επιχειρήσεων για τις επιπτώσεις των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου στο κλίμα και προώθηση μιας ισχυρότερης πολιτιστικής αίσθησης της βιώσιμης ανάπτυξης,
- προώθηση των συνεταιρισμών στην παραγωγή και διανομή ενέργειας, ιδίως στο πεδίο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, και συμβολή στην εκτέλεση και τη χρηματοδότηση πράσινων έργων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας,
- υποστήριξη της ανάπτυξης και της εφαρμογής μέτρων ενεργειακής απόδοσης,
- προστασία των πληθυσμών έναντι του κινδύνου φυσικών καταστροφών που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή,
- προώθηση και παροχή μηχανισμών προστασίας του αμοιβαίου κινδύνου και λύσεων σε κοινότητες που επηρεάζονται από αυξημένες φυσικές καταστροφές, ως αποτέλεσμα της κλιματικής αλλαγής,
- διατήρηση των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας, και συγκεκριμένα με την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης των δασών, έξυπνης γεωργίας, και έξυπνης διαχείρισης υδάτινων πόρων,
- υποστήριξη της διαχείρισης υδάτων και αποχέτευσης από συνεταιρισμούς των πολιτών,
- προώθηση της ισότητας των φύλων και της αυτονομίας των γυναικών στο μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και τις στρατηγικές για την επίτευξη δίκαιης και ολικής βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς οι γυναίκες θα πρέπει να ακούγονται σε κάθε επίπεδο λήψης αποφάσεων, από την οικογενειακή ζωή μέχρι την πολιτική,
- υποστήριξη των νέων και των αυτόχθονων πληθυσμών, έτσι ώστε να μπορούν να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στο περιβάλλον και στην εξεύρεση καινοτόμων λύσεων για την κλιματική αλλαγή,
- επένδυση στην ενεργειακή αποτελεσματικότητα, καθώς είναι ένας από τους βασικούς πυλώνες για το μέλλον του κόσμου, που θα εξαρτάται ολοένα και περισσότερο από το πετρέλαιο,
- καταπολέμηση της υποβάθμισης του περιβάλλοντος και των επικίνδυνων εξορυκτικών πρακτικών,
- επιδίωξη τοπικής, αρμονικής και αειφόρου ανάπτυξης των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών θεμάτων και

- προώθηση του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζουν ήδη οι συνεταιρισμοί σε πολλές χώρες στον τομέα της ανακύκλωσης και διαχείρισης των αποβλήτων, ως μέρος της νέας αστικής πράσινης πολιτικής.

Η ΔΥΝΑΜΗ ΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Η δύναμη δράσης που έχουν οι συνεταιρισμοί είναι εκτεταμένη και εκτείνεται στο μεγαλύτερο μέρος των παγκόσμιων προκλήσεων που επιδιώκουν τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Η παγκόσμια συνεταιριστική κίνηση υπόσχεται τη δέσμευσή της να συμβάλει στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs), προκειμένου να κάνει μια αισθητή και μετρήσιμη συμβολή στην αναζήτηση λύσεων σε όλο τον κόσμο.

Σε ένα πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από μια τεράστια αύξηση της ανισότητας, της ανεργίας, της ανασφάλειας και των συγκρούσεων, με πρωτοφανή επίπεδα διασυνδέσεων και αλληλεξαρτήσεων που δεν είχαν υπάρξει ποτέ στην ιστορία της ανθρωπότητας, και με αυξανόμενο ενδιαφέρον των πολιτών στη συνεργατική και κυκλική οικονομία, το συνεταιριστικό μοντέλο είναι τώρα, περισσότερο από ποτέ, η απάντηση που χρειάζεται ο κόσμος για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει και να επωφεληθεί από τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται. Με τη δέσμευση για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης με έναν μετρήσιμο τρόπο και με την υιοθέτηση των στόχων της ανάπτυξης για το 2030, η παγκόσμια συνεταιριστική κίνηση προωθεί την εμπειρία της συλλογικότητας και τη δύναμή της να ενεργεί.

Η διεθνής συνεταιριστική ανάπτυξη και η διασυνεταιριστική συνεργασία αντιπροσωπεύουν την συλλογική μας δέσμευση για τον σχηματισμό μιας παγκόσμιας εταιρικής σχέσης για την αειφόρο ανάπτυξη. Αλλά θα απαιτήσει τη συνεργασία όλων των ενδιαφερομένων, από τον ιδιωτικό τομέα μέχρι όλα τα επίπεδα της κυβέρνησης, καθώς και την υποστήριξη όλων των γενεών.

Για να φανεί η πρώτη μας συλλογική δράση, υποβάλλουμε προς τον ΟΗΕ τα 403 έργα που έχουν ήδη ξεκινήσει και τις 345 προτάσεις έργων που προέκυψαν από τις ομάδες εργασίας που λειτούργησαν κατά τη διάρκεια της Διεθνούς Συνόδου Κορυφής των Συνεταιρισμών το 2016. Σκοπός είναι να προετοιμαστεί ένας κατάλογος των συγκεκριμένων έργων, να καταγραφεί ό,τι έχει ήδη γίνει σε σχέση με τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης, να εμπνεύσει άλλους συνεταιρισμούς και αλληλασφαλιστικά ταμεία να δημιουργήσουν παρόμοια έργα, και να αναπτυχθούν εργαλεία για να εξασφαλιστεί ότι τα αποτελέσματα γίνονται γνωστά.

Όσο για τις προτάσεις έργων, πρόθεσή μας είναι να δημιουργηθεί μια τράπεζα των έργων που να μπορεί να καθοδηγηθεί με την υποστήριξη διεθνών οργανισμών, όπως ο ΟΗΕ και η Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία.

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥΣ ΣΤΟΥΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ

ΑΠΕΥΘΕΙΑΣ ΔΙΑΘΕΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

του Χρίστου Θ. Καμενίδη¹

1. Εισαγωγή

"Αγροτική Αγορά" ή "Αγορά Αγροτών" ή "Αγορά Παραγωγών" (Farmers' Markets) είναι η Αγορά εκείνη στην οποία συμμετέχουν αποκλειστικά παραγωγοί, οι οποίοι διαθέτουν τα αγροτικά προϊόντα τους απευθείας στους καταναλωτές.

Η «Απευθείας Διάθεση των Αγροτικών Προϊόντων από τους Παραγωγούς στους Καταναλωτές», που πραγματοποιείται στην Αγροτική Αγορά, είναι ένα καινοτόμο σύστημα της Εμπορίας (Μάρκετινγκ) Αγροτικών Προϊόντων, διότι οι παραγωγοί δεν ακολουθούν τους συνηθισμένους δρόμους προώθησης των προϊόντων τους στην αγορά, αλλά τα διαθέτουν απευθείας στους καταναλωτές, χωρίς την μεσολάβηση κανενός απολύτως φορέα εμπορίας (μεσάζοντα). Είναι η πιο προχωρημένη μορφή «Συντομευμένου Αγροτικού Μάρκετινγκ» ή "Βραχείας Αλυσίδας Διάθεσης Αγροτικών Προϊόντων". Επίσης, είναι η πιο αποτελεσματική μορφή «Κοινωνικού Μάρκετινγκ Αγροτικών Προϊόντων».

Η Αγροτική Αγορά είναι μια οργανωμένη αγορά, που λειτουργεί σε ορισμένο τόπο και χρόνο και βάσει συγκεκριμένων κανόνων διακίνησης και υγιεινής τροφίμων.

Τα **αγροτικά προϊόντα** που διατίθενται στις Αγροτικές Αγορές είναι πάντοτε διατροφικά προϊόντα, φυτικά ή ζωϊκά, νωπά ή μεταποιημένα. Κάποιες φορές γίνεται και διάθεση ανθοκομικών φυτών. Τα μεταποιημένα προϊόντα είναι συνήθως προϊόντα οικοτεχνίας (π.χ. μαρμελάδες), όταν πρόκειται για μεμονωμένους αγρότες ή προϊόντα βιομηχανικής επεξεργασίας όταν πρόκειται για συλλογικούς φορείς αγροτών, όπως π.χ. οι οργανώσεις παραγωγών και οι αγροτικοί συνεταιρισμοί.

Οι **παραγωγοί** είναι τόσο φυσικά πρόσωπα (γεωργοί, κτηνοτρόφοι κ.ά.) όσο και νομικά πρόσωπα (αγροτικοί συνεταιρισμοί κλπ.).

2. Ο σκοπός της Αγροτικής Αγοράς

¹ Ομ. Καθηγήτης Γεωπονίας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης σε γνωστικά αντικείμενα Μάρκετινγκ Αγροτικών Προϊόντων και Συνεταιρισμών

Ο κύριος σκοπός της Αγροτικής Αγοράς είναι: (1) να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή μείωση του κόστους εμπορίας των αγροτικών προϊόντων και (2) να καρπωθούν την εξοικονόμηση αυτήν που θα προκύψει ταυτόχρονα και οι παραγωγοί και οι καταναλωτές. Οι παραγωγοί να διαθέσουν τα προϊόντα τους σε υψηλότερες **γεωργικές τιμές**, από εκείνες στις οποίες τα αγοράζουν οι έμποροι, ώστε να επιτύχουν μεγαλύτερο γεωργικό εισόδημα και οι καταναλωτές να αγοράζουν τα προϊόντα αυτά σε χαμηλότερες **λιανικές τιμές**, από εκείνες στις οποίες τα αγοράζουν στα πολυκαταστήματα ή άλλες λιανεμπορικές επιχειρήσεις, οπότε θα αυξήσουν την αγοραστική δύναμη του εισοδήματός τους, και έτσι με τα ίδια χρήματα θα μπορούν να αγοράσουν μεγαλύτερες ποσότητες προϊόντων και να βελτιώσουν την διατροφή τους.

Αναμφίβολα, ο σκοπός της Αγροτικής Αγοράς είναι διττός. Να ωφελήσει ταυτόχρονα και τον παραγωγό και τον καταναλωτή. Όχι μόνο τον ένα αλλά και τους δύο. Μόνον έτσι θα επιτύχει καλύτερα τους στόχους, δηλ. οι παραγωγοί να διαθέσουν όλη την παραγωγή τους και σε ικανοποιητικές τιμές και οι καταναλωτές να προμηθευτούν ποιοτικότερα και φθηνότερα διατροφικά προϊόντα.

3. Το Κόστος Εμπορίας των Αγροτικών Προϊόντων

Το Κόστος Εμπορίας, γνωστό στην ελληνική ορολογία και ως «**Άνοιγμα Ψαλίδας Τιμών**», αποτελείται από τα εξής δύο βασικά μέρη:

1) **Τα έξοδα των λειτουργιών ή υπηρεσιών εμπορίας**, δηλαδή τα έξοδα που γίνονται για οποιαδήποτε λειτουργία εμπορίας πραγματοποιείται κατά την διακίνηση των αγροτικών προϊόντων από τη στιγμή που παραλαμβάνονται από τα χωράφια των παραγωγών ως την στιγμή που παραδίδονται στα χέρια των καταναλωτών. Τέτοιες λειτουργίες ή υπηρεσίες εμπορίας είναι η μεταφορά, η τυποποίηση, η συσκευασία, η αποθήκευση προϊόντων κ.ά.

2) Το **εμπορικό κέρδος**, δηλαδή τα επιπλέον έσοδα, πέραν του κόστους, που αποκτούν οι διάφοροι φορείς εμπορίας για την πραγματοποίηση οποιασδήποτε λειτουργίας εμπορίας των προϊόντων κατά τη διακίνησή τους από τους παραγωγούς στους καταναλωτές.

Όταν εφαρμόζεται το «Σύστημα της Απευθείας Διάθεσης Αγροτικών Προϊόντων», τότε προφανώς δεν υπάρχουν καθόλου εμπορικά κέρδη, αφού δεν παρεμβάλλεται κανένας μεσάζοντας. Έτσι, μειώνεται πολύ το κόστος εμπορίας τους και προφανώς, κατά το ύψος του εμπορικού κέρδους, το οποίο, ιδανικά, επωφελούνται οι παραγωγοί και οι καταναλωτές. Επιπλέον, κάποιες Λειτουργίες Εμπορίας δεν πραγματοποιούνται καθόλου στην Απευθείας Διάθεση των αγροτικών προϊόντων, όπως π.χ. το χονδρεμπόριο και κάποιες άλλες γίνονται σε περιορισμένη κλίμακα, όπως π.χ. η αποθήκευση. Έτσι, μειώνεται και από αυτήν την πλευρά το κόστος εμπορίας τους. Αυτά τα κέρδη και τα επιπλέον έξοδα που αποφεύγονται, τα καρπώνονται και οι παραγωγοί και οι καταναλωτές, με τη μορφή υψηλότερων γεωργικών τιμών για τους παραγωγούς και χαμηλότερων λιανικών τιμών για τους καταναλωτές. Προφανώς, στην Απευθείας Διάθεση των Αγροτικών Προϊόντων οι γεωργικές τιμές

ταυτίζονται με τις λιανικές τιμές, με την διαφορά ότι στις γεωργικές τιμές τώρα συμπεριλαμβάνονται και τα όποια έξοδα γίνονται για τη διάθεση των προϊόντων, όπως π.χ. για την συσκευασία, την μεταφορά, την αποθήκευσή τους κλπ.

4. Ο Τόπος Διάθεσης των Αγροτικών Προϊόντων

Η Απευθείας Διάθεση των αγροτικών προϊόντων μπορεί να γίνει είτε στον τόπο παραγωγής τους είτε στον τόπο κατανάλωσής τους. Το συνηθέστερο είναι να γίνεται στον τόπο κατανάλωσής τους, γιατί συγκριτικά ένας μεγάλος αριθμός καταναλωτών προμηθεύονται αγροτικά προϊόντα διατροφής από σχετικά μικρότερο αριθμό παραγωγών.

Βέβαια, κάποιες φορές μπορεί να γίνει απευθείας διάθεση των προϊόντων στον τόπο παραγωγής τους, όταν γίνεται εκεί εκδρομή π.χ. τα Σαββατοκύριακα ή τις γιορτές. Σε μια τέτοια περίπτωση προάγεται πολλαπλώς η ανάπτυξη της υπαίθρου.

Συνηθισμένη είναι και η διάθεση αγροτικών προϊόντων στην άκρη δημόσιων δρόμων, που είναι κοντά στα κτήματα των παραγωγών. Είναι το λεγόμενο **Οδικό Μάρκετινγκ** (Road Marketing).

Ο χώρος στα καταναλωτικά κέντρα, όπου πραγματοποιείται η Απευθείας Διάθεση των αγροτικών προϊόντων ονομάστηκε από το ελληνικό Υπουργείο Γεωργίας «**Αγορά Παραγωγών**», διεθνώς "**Farmers Market**". Ο ίδιος την ονόμασα από την πρώτη ημέρα το 2012 «**Αγροτική Αγορά**», για να γίνεται εύκολα αντιδιαστολή της από την Λαϊκή Αγορά στην οποία συμμετέχουν και «επαγγελματίες πωλητές», οι οποίοι δεν είναι παραγωγοί, αλλά γίνεται και διάθεση μη αγροτικών προϊόντων.

Στο Νομό Θεσσαλονίκης και στην πόλη της Θεσσαλονίκης, η πρώτη Αγροτική Αγορά της "Απευθείας Διάθεσης των Αγροτικών Προϊόντων από τους παραγωγούς στους καταναλωτές" λειτούργησε μέσα στο χώρο του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ.), στην ανατολική πτέρυγα της πλατείας του κτιρίου Διοίκησης στις 2-3-2012.

5. Η αφορμή ανάληψης της οργάνωσης και της λειτουργίας της Αγροτικής Αγοράς

Η αφορμή για την ανάληψη της οργάνωσης και της λειτουργίας της Αγροτικής Αγοράς υπήρξε η τυχαία ενημέρωσή μου τα Χριστούγεννα του 2011, ότι στο φημισμένο πατατοχώρι της Άνω Βροντούς Σερρών (υψόμετρο 1.100 μ.), που παράγει την εξαιρετική κιτρινόσαρκα πατάτα (ποικιλίας Agria), για τέσσερις μήνες περίπου (Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 2011) δεν πήγε κανένας έμπορος να αγοράσει πατάτες. Η αιτία ήταν ότι οι πατατέμποροι ήθελαν να τις αγοράσουν με 10-15 λεπτά το χιλιόγραμμο και οι παραγωγοί ζητούσαν 25 λεπτά.

Η πληροφορία αυτή με στενοχώρησε και με προκάλεσε. Ήθελα να κάνω κάτι για να βοηθήσω τους αγρότες μας. Σκέφτηκα να γίνει μια σχεδόν παρόμοια δράση μ' αυτήν που κάναμε στον Καταναλωτικό Συνεταιρισμό "Ο ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ-KONSUM" Θεσσαλονίκης το 1991, όταν ήμουν πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του, δηλαδή οργάνωση απευθείας διάθεσης της πατάτας Άνω Βροντούς Σερρών στους εργαζόμενους μέσα στο ΑΠΘ.

6. Ο Οργανωτής της Αγροτικής Αγοράς του ΑΠΘ

Οργανωτής της Αγροτικής Αγοράς του ΑΠΘ ήταν η **"Εθελοντική Ομάδα της Γεωπονικής Σχολής του ΑΠΘ"**, η οποία συγκροτήθηκε από όλους τους μεταπτυχιακούς φοιτητές του Τομέα Αγροτικής Οικονομίας της Γεωπονικής Σχολής του ΑΠΘ του ακαδημαϊκού έτους 2011-2012, με επικεφαλής τον ομότιμο καθηγητή της Σχολής στο γνωστικό αντικείμενο του Μάρκετινγκ Αγροτικών Προϊόντων και Συνεταιρισμών και συγγραφέα αυτού του άρθρου.

Η **σκέψη** για την ανάληψη μιας δράσης για τη διάθεση της φημισμένης κιτρινόσαρκης πατάτας Άνω Βροντούς Σερρών από τους παραγωγούς απευθείας στους καταναλωτές ήρθε τα Χριστούγεννα του 2011, όταν ενημερώθηκα σχετικά από φίλο γεωπόνο από τις Σέρρες και πρώην συμφοιτητή μου. Η **απόφαση** για την οργάνωση μαζί με τους μεταπτυχιακούς φοιτητές του Τομέα Αγροτικής Οικονομίας της Γεωπονικής Σχολής του ΑΠΘ της απευθείας διάθεσης της πατάτας Άνω Βροντούς Σερρών λήφθηκε προς το τέλος του τρίωρου μεταπτυχιακού μαθήματος "Οικονομική Διάθεση Αγροτικών Προϊόντων", που βροντοφώναζαν ένα παρατεταμένο "ΝΑΙ" στη σχετική ερώτησή μου.

7. Τα Διακινούμενα Αγροτικά Προϊόντα

Την πρώτη εβδομάδα του Μαρτίου 2012 που λειτούργησε η Απευθείας Διάθεση Αγροτικών Προϊόντων μέσα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, γίνονταν διάθεση μόνο πατάτας, γιατί αυτό το προϊόν είχε έντονο πρόβλημα διάθεσης στην Άνω Βροντού Σερρών την περίοδο εκείνη (Σεπτέμβριος 2011-Μάρτιος 2012). Όμως, με την παρότρυνση συναδέλφων μου στο ΑΠΘ, μέσα στον πρώτο μήνα λειτουργίας μας άρχισε η διάθεση και άλλων προϊόντων, όπως π.χ. τα φασόλια, το ρύζι, το μέλι, το ελαιόλαδο, τα φρούτα, τα λαχανικά, κ.ά.

Τα τελευταία τρία χρόνια έχουμε διαθέσει περισσότερα από εκατό (100) αγροτικά προϊόντα, αλλά μόνο διατροφής, όπως π.χ. φρούτα (μήλα, κεράσια, ροδάκινα, αχλάδια, πορτοκάλια, κ.ά.), λαχανικά (τομάτες, αγγουράκια, πιπέρια, μελιτζάνες, κρεμμύδια, λάχανο, μπρόκολο, μαρούλι, κ.ά.) όσπρια (φασόλια, φακές, ρεβίθια), τυρί φέτα, ελαιόλαδο, ελιές και πάστα ελιάς, μέλι, ρύζι, καρύδια, αμύγδαλα, ρόδια και χυμός ροδιού, καρπούζια, πεπόνια, κ.ά. Τα προϊόντα αυτά προέρχονται από τους περισσότερους νομούς της Χώρας μας.

Περιοριστήκαμε στα διατροφικά αγροτικά προϊόντα, κυρίως για να μην είναι πλημμελής η διατροφή των πολιτών, που κατά κανόνα συμβαίνει σε περιόδους μεγάλης οικονομικής κρίσης, όπως αυτήν που βιώνουν όλοι σχεδόν οι Έλληνες για επτά (7) και πλέον χρόνια και έτσι να μην υποστεί βλάβη η υγεία τους.

8. Οι διακινηθείσες ποσότητες αγροτικών προϊόντων

Τις δύο πρώτες εβδομάδες λειτουργίας της Αγροτικής Αγοράς - Απευθείας Διάθεσης Αγροτικών Προϊόντων από τους παραγωγούς στους καταναλωτές, γινόταν διάθεση αποκλειστικά της

πατάτας από την Άνω Βροντού Σερρών, που αντιμετώπιζε μέγα πρόβλημα διάθεσης, και από το Κάτω Νευροκόπι Δράμας, σε καθημερινή βάση και με φορτηγά (νταλίκες) μεταφορικής ικανότητας 25 τόννων.

Την πρώτη εβδομάδα η διάθεση της πατάτας στη Θεσσαλονίκη έγινε μόνο μέσα στο χώρο του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και σε καθημερινή βάση. Οι ποσότητες πατάτας που διατέθηκαν κάθε ημέρα είναι οι εξής, όπως δείχνει ο Πίνακας 1.

Πίνακας 1: Ποσότητες πατάτας που έχουν διατεθεί μέσα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης στην πρώτη εβδομάδα λειτουργίας της Αγροτικής Αγοράς μας

Ημέρες και ημερομηνίες Λειτουργίας της Αγροτικής Αγοράς	Είδος και αριθμός χρησιμοποιηθέντων φορτηγών	Μεταφερθείσες και διατεθείσες ποσότητες σε τόννους
1) Παρασκευή 2/3/2012	1 νταλικά	25
2) Σάββατο 3/3/2012	1 νταλικά	20
3) Δευτέρα 5/3/2012	2 νταλίκες	50
4) Τρίτη 6/3/2012	1 νταλικά	27
5) Τετάρτη 7/3/2012	1 νταλικά	25
6) Πέμπτη 8/3/2012	2 νταλίκες	50
7) Παρασκευή 9/3/2012	2 νταλίκες	50
Σύνολο		247

Την Παρασκευή 9/3/2012 υπήρξε τηλεφώνημα του τότε αρμόδιου Αντιπρύτανη του ΑΠΘ, να μη συνεχιστεί άλλο η διάθεση προϊόντων μέσα στον πανεπιστημιακό χώρο, γιατί δημιουργούνταν μεγάλο κυκλοφοριακό πρόβλημα και υπέδειξε να μεταφερθεί η αγορά είτε στο Αγρόκτημα του Πανεπιστημίου, είτε στην κοινή Πλατεία του Θεάτρου Δάσους και του Ζωολογικού Κήπου Θεσσαλονίκης.

Οι παραγωγοί προτίμησαν την Πλατεία Θεάτρου Δάσους - Ζωολογικού Κήπου, γιατί ήταν πλησιέστερη για τους ίδιους αλλά και για τους πολίτες της Θεσσαλονίκης. Η Αγορά λειτουργούσε και εκεί σε καθημερινή βάση με 1-2 νταλίκες κάθε ημέρα, γιατί έρχονταν πολύς κόσμος, είτε με το αυτοκίνητό τους, είτε με το λεωφορείο της γραμμής.

Ταυτόχρονα, διατέθηκαν πατάτες και σε διάφορους Δήμους της Θεσσαλονίκης, που ανταποκρίνονταν στα αιτήματα ομάδων πολιτών τους και φυσικά σε συνεργασία μαζί τους. Έτσι, το Σάββατο 10/3/2012 διατέθηκαν στον συνοικισμό Νικόπολη του Δήμου Παύλου Μελά τα φορτία από 3 νταλίκες των 25 τόνων, δηλαδή συνολικά 75 τόνοι. Την Κυριακή 11/3/2012 διατέθηκαν στα Βασιλικά 25 τόνοι πατάτας. Τη Δευτέρα 12/3/2012 διατέθηκαν στο Δήμο Καλαμαριάς 50 τόνοι πατάτας με δύο νταλίκες των 25 τόνων η κάθε μία.

Αισθάνομαι και εκτιμώ ότι αυτή η εκπληκτική και συγκινητική κινητοποίηση των πολιτών της Θεσσαλονίκης ήταν ένα ξέσπασμα συμπαράστασης τους προς τους αγρότες, οι οποίοι είναι μόνιμα και μεγάλα θύματα των μεσαζόντων. Νοιώθω ότι έβλεπαν στους αγρότες αυτούς τους ίδιους τους εαυτούς τους, όπως και εγώ ο ίδιος, διότι οι πιο πολλοί από εμάς είμαστε παιδιά αγροτών που συμμετείχαμε σε όλες τις αγροτικές εργασίες πριν μετακινηθούμε μόνιμα στις πόλεις λόγω εργασίας. Γνωρίζω προσωπικά πολλές τέτοιες συγκινητικές περιπτώσεις, οι οποίες ενδυνάμωσαν ακόμη πιο πολύ τη θέλησή μου να συνεχίσω αυτήν τη δύσκολη πορεία, που ψυχικά αξίζει πολύ.

9. Οι τιμές διάθεσης των αγροτικών προϊόντων

Οι τιμές στις οποίες διέθεταν οι παραγωγοί τα προϊόντα τους απευθείας στους καταναλωτές το πρώτο έτος (2012) λειτουργίας της Αγροτικής Αγοράς μας φαίνονται στον Πίνακα 2 και παρουσιάστηκαν στο 13ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αγροτικής Οικονομίας της ΕΤΑΓΡΟ.

Όπως δείχνει ο Πίνακας 2 υπήρχε πολύ μεγάλη διαφορά στις γεωργικές τιμές των προϊόντων στις Αγροτικές Αγορές και στις λιανικές τιμές των ίδιων προϊόντων στα πολυκαταστήματα. Μάλιστα όταν άρχισαν τον Μάρτιο μήνα να διαθέτουν την πατάτα οι παραγωγοί στη Θεσσαλονίκη με 25 λεπτά το χιλιόγραμμο, τότε η λιανική τιμή της στα πολυκαταστήματα ήταν 75 λεπτά το χιλιόγραμμο. Η διαφορά αυτή σιγά-σιγά μικραίνει, σε μια προσπάθεια των λιανοπωλητών να μη χάσουν μεγάλη πελατεία.

Πίνακας 2. Τιμές πώλησης αγροτικών προϊόντων σε Αγορές Παραγωγών και σε Super Markets Θεσσαλονίκης, Μάρτιος-Αύγουστος 2012

α/α	Προϊόντα	Τιμές προϊόντων σε Ευρώ/χλγ. ή λίτρο		Ανοιγμα ψαλίδας τιμών	Λιανικές/τιμές παραγωγού %
		Γεωργικές τιμές (Αγορά παραγωγών)	Λιανικές τιμές (Σουπερμάρκετ)		
1	Τυρί Φέτα (1)	6,50	11,00	4,50	169

2	Ελαιόλαδο (2)	3,10	4,80	1,70	155
3	Ελιές	3,50	7,00	3,50	200
4	Μέλι	6,00	10,00	4,00	167
5	Ρύζι (3)	1,00	2,60	1,60	260
6	Φασόλια (4)	3,50	7,20	3,70	205
7	Πατάτες	0,25	0,75	0,50	300
8	Κρεμμύδια	0,30	0,90	0,60	300
9	Τομάτες	0,60	1,70	1,10	283
10	Κεράσια	2,00	5,50	3,50	275
11	Ροδάκινα	0,70	1,50	0,80	214
12	Καρπούζια	0,25	0,50	0,25	200
13	Πεπόνια	0,30	1,00	0,70	333
14	Πορτοκάλια	0,40	0,90	0,50	225
15	Λεμόνια	0,60	1,50	0,90	250

- 1) Το τυρί φέτα (κλασσικό ή σκέτο κατσικίσιο) μέσα σε άλμη του 1 ή 2 χιλιογράμμων.
- 2) Αναφέρεται σε εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο μέσα σε μεταλλικά δοχεία των 5 λίτρων.
- 3) Αναφέρεται σε ρύζι ποικιλίας «καρολίνα», που διατίθεται χύμα.
- 4) Αφορά την ποικιλία 'γίγαντες'

**Σημείωση: Ο πίνακας αυτός έχει ληφθεί από την εργασία του Καμενίδη Χρ. κ.ά. με τίτλο "Η απευθείας διάθεση των αγροτικών προϊόντων από τους παραγωγούς στους καταναλωτές και η συμβολή του στην ευημερία τους σε περιόδους οικονομικής κρίσης". (ίδε Βιβλιογραφία Νο.5, σελ. 122)*

10. Οι ωφέλειες της Αγροτικής Αγοράς στους παραγωγούς

Οι κυριότερες ωφέλειες που προσφέρουν οι Αγροτικές Αγορές με την απευθείας διάθεση των αγροτικών προϊόντων από τους παραγωγούς στους καταναλωτές, είναι οι εξής:

1. Πετυχαίνουν υψηλότερες τιμές πώλησης των προϊόντων τους, από ό,τι όταν τα πωλούν σε φορείς εμπορίας (χονδρέμπορους, λιανέμπορους, κ.ά.), γιατί επωφελούνται ουσιαστικά **(α) από την πλήρη εξάλειψη του εμπορικού κέρδους**, αφού με το σύστημα αυτό παραμερίζονται παντελώς οι κάθε είδους μεσάζοντες και **(β) από τη μείωση των δαπανών εμπορίας**, αφού κάποιες λειτουργίες εμπορίας, όπως π.χ. το χονδρεμπόριο, δεν πραγματοποιούνται καθόλου στην Απευθείας Διάθεση των προϊόντων και κάποιες άλλες πραγματοποιούνται περιορισμένα, όπως π.χ. η συσκευασία.

2. Πωλούν μεγαλύτερες ποσότητες προϊόντων, αφού η ζήτησή τους είναι μεγαλύτερη, διότι **(α) οι καταναλωτές αγοράζουν τώρα τα προϊόντα από τους παραγωγούς σε πολύ χαμηλότερες τιμές** από εκείνες που επικρατούν σε όλες τις άλλες αγορές (πολυκαταστήματα, μανάβικα, λαϊκές αγορές) και έτσι με τα ίδια διαθέσιμα χρήματα αγοράζουν μεγαλύτερες ποσότητες προϊόντων. **(β) Τα προϊόντα είναι καλύτερης ποιότητας**, γιατί είναι πιο φρέσκα, αφού συγκομίζονται συνήθως το απόγευμα της προηγούμενης ημέρας ή ακόμη και πολύ πρωί της ίδιας ημέρας, όπως π.χ. συμβαίνει στα καρπούζια και ορισμένα φυλλώδη λαχανικά. **(γ) Τα προϊόντα είναι αυθεντικά, ανόθευτα και υγιή**, αφού ο κάθε παραγωγός αγωνιά και αγωνίζεται να διαθέσει τα δικά του προϊόντα και να τα ταυτοποιήσει όσο το δυνατόν πιο ευδιάκριτα και πιο έντονα στους καταναλωτές.

3. Πληρώνονται αμέσως οι παραγωγοί κατά την απευθείας διάθεση των προϊόντων τους στους καταναλωτές, οπότε η τιμή πώλησης είναι «πραγματική τιμή». Αντίθετα, κατά την πώληση των αγροτικών προϊόντων από τους παραγωγούς σε κάθε είδους μεσάζοντα (χονδρέμπορο, λιανέμπορο, κ.ά.) σχεδόν ουδέποτε πληρώνονται αμέσως όλη την αξία των προϊόντων τους. Συνηθέστερα παίρνουν μια μικρή προκαταβολή και όλο το υπόλοιπο ποσόν σε επιταγές, εξοφλητέες συνήθως μετά από 6-8 μήνες. Κατά κανόνα πληρώνονται αργότερα, και κάποιες φορές δεν πληρώνονται καθόλου. Αν τυχόν συμβεί το τελευταίο, τότε το γεωργικό εισόδημά τους όχι μόνο μηδενίζεται αλλά γίνεται και αρνητικό, με την ζημιά να ισούται με το κόστος παραγωγής τους.

Όμως, ακόμη και στην καλύτερη περίπτωση που οι παραγωγοί παίρνουν τα χρήματά τους καθυστερημένα, η αναγραφόμενη τιμή πώλησης των προϊόντων τους είναι προφανώς «πλασματική τιμή», διότι στην πραγματικότητα είναι μικρότερη από την αναγραφόμενη τιμή, αφού από τα συνολικά χρήματα που παίρνουν σε αυτήν την τιμή, πρέπει να αφαιρεθούν οι τόκοι που χάθηκαν για όλη τη χρονική περίοδο που πέρασε από την ημερομηνία διάθεσης των προϊόντων τους έως την ημερομηνία εξόφλησής τους.

4. Αποκτούν άμεση ρευστότητα χρημάτων, αφού πληρώνονται αμέσως με την πώληση των προϊόντων τους απευθείας στους καταναλωτές. Προφανώς, αυτό έχει ευεργετικές επιδράσεις, τόσο στην γεωργική παραγωγή, όσο και στη διαβίωση της γεωργικής οικογένειας.

Πράγματι, με την άμεση πληρωμή των παραγωγών κατά την απευθείας πώληση των προϊόντων τους στους καταναλωτές μπορούν πολύ ενωρίς και πιθανόν φθηνότερα να προμηθευτούν τα απαραίτητα γεωργικά εφόδια (σπόρους, λιπάσματα, κ.ά.). Έτσι, μπορούν να κάνουν την κατάλληλη χρονική στιγμή όλες τις απαραίτητες καλλιεργητικές εργασίες (οργώματα, σβαρνίσματα, σπορά, λίπανση κ.ά.) της επόμενης παραγωγικής περιόδου, οπότε θα επιτύχουν καλύτερες επιδόσεις (αύξηση της παραγωγής και βελτίωση της ποιότητας των παραγομένων αγροτικών προϊόντων).

Επιπλέον, βελτιώνεται το επίπεδο διαβίωσης της γεωργικής οικογένειας, διότι θα μπορούν να προμηθεύονται και να καταναλώνουν όλα τα απαραίτητα τρόφιμα και άλλα αγαθά και υπηρεσίες όποτε τα χρειάζονται, αφού διαθέτουν το απαιτούμενο ρευστό χρήμα.

5. Πωλούν γρηγορότερα τα προϊόντα τους κατά την απευθείας διάθεσή τους στους καταναλωτές, διότι δεν αναμένουν τους εμπόρους πότε θα αποφασίσουν να έρθουν στα χωριά τους και να τους προσφέρουν τις όποιες τιμές για την αγορά των προϊόντων τους. Τώρα οι παραγωγοί, μόλις ωριμάσουν και συγκομίσουν τα προϊόντα τους είτε σταδιακά είτε εφάπαξ, τα πηγαίνουν στις Αγροτικές Αγορές διαφόρων πόλεων της Χώρας και εκεί τα διαθέτουν απευθείας στους καταναλωτές. Είναι πρόδηλο ότι όσο αυξάνεται η ταχύτητα πώλησης ενός αγροτικού προϊόντος τόσο μειώνεται η φύρα (απώλεια βάρους), η ποιοτική αλλοίωση και η φθορά του και συνεπώς τόσο περισσότερο

αυξάνεται το καθαρό πωλούμενο βάρος του και κατ' επέκταση το γεωργικό εισόδημα των παραγωγών.

6. Αυξάνεται το γεωργικό εισόδημα των παραγωγών στην απευθείας διάθεση των προϊόντων τους στους καταναλωτές. Αυτό γίνεται κυρίως διότι αυξάνεται τόσο η ποσότητα όσο και η τιμή πώλησής τους, που το γινόμενο αυτών των δύο προσδιορίζει το ύψος του γεωργικού εισοδήματος. Επιπλέον, αυξάνεται το γεωργικό εισόδημα των παραγωγών επειδή αυξάνεται (α) η πωλούμενη ποσότητα των προϊόντων της και (β) η πραγματική τιμή πώλησής τους.

7. Διαπιστώνουν οι παραγωγοί τις προτιμήσεις των καταναλωτών ταχύτερα και ασφαλέστερα, όσον αφορά τις ποικιλίες και τις ποιότητες των διαφόρων αγροτικών προϊόντων που ζητούν και στη συνέχεια προσπαθούν να προσαρμόσουν ανάλογα την παραγωγή τους.

Εάν η ανταπόκριση των παραγωγών στις προτιμήσεις των καταναλωτών είναι ικανοποιητική, τότε αυξάνεται ακόμη περισσότερο η ποσότητα (ίσως και η τιμή) διάθεσης των προϊόντων τους. Αυτό έχει ως επακόλουθο και την ανάλογη αύξηση του γεωργικού εισοδήματός τους.

11. Οι ωφέλειες της Αγροτικής Αγοράς στους καταναλωτές.

Η ευημερία των καταναλωτών βελτιώνεται ουσιαστικά, όταν προμηθεύονται τα αγροτικά προϊόντα διατροφής τους απευθείας από τους παραγωγούς για τους εξής κυρίως λόγους:

1. Αγοράζουν τα προϊόντα σε χαμηλότερες τιμές (λιανικές τιμές) από ό,τι σε όλες τις άλλες αγορές (πολυκαταστήματα, ειδικευμένα καταστήματα - π.χ. οπωροπωλεία κ.ά.), γιατί πρώτον, *οι γεωργικές τιμές* (οι οποίες είναι ίδιες με τις λιανικές τιμές) *δεν επιβαρύνονται καθόλου με κέρδη μεσαζόντων*, αφού μεταξύ αυτών και των παραγωγών δεν παρεμβάλλεται κανένας απολύτως φορέας εμπορίας. Δεύτερον, *είναι μειωμένα τα έξοδα των λειτουργιών εμπορίας*, διότι κάποιες από αυτές δεν πραγματοποιούνται είτε ολικά, όπως π.χ. το χονδρεμπόριο, είτε μερικά, όπως π.χ. η αποθήκευση. Έτσι, *αυξάνεται το πραγματικό εισόδημα των καταναλωτών, δηλαδή η αγοραστική δύναμη του εισοδήματός τους*, γιατί με τα ίδια χρήματα αγοράζουν τώρα μεγαλύτερες ποσότητες κάθε προϊόντος, αφού τα αγοράζουν σε συγκριτικά χαμηλότερες τιμές.

2. Αγοράζουν μεγαλύτερες ποσότητες προϊόντων, γιατί πρώτον τα αγοράζουν φθηνότερα στην απευθείας διάθεσή τους από τους παραγωγούς από ό,τι όταν τα αγοράζουν από οποιονδήποτε φορέα λιανοπώλησης τροφίμων (σουπερ μάρκετ, μανάβικα, λαϊκές αγορές). Δεύτερον, *προμηθεύονται καλύτερης ποιότητας αγροτικά προϊόντα*, γιατί είναι πιο φρέσκα, αφού συγκομίζονται συνήθως το απόγευμα της προηγούμενης ημέρας, όπως γίνεται στα φυλλώδη λαχανικά, ή πολύ πρωί της ίδιας ημέρας, όπως συνήθως παρατηρείται στη διάθεση των καρπουζιών.

3. Καταναλώνουν ανόθευτα και αυθεντικά ελληνικά αγροτικά προϊόντα, γιατί τα προμηθεύονται απευθείας από τους παραγωγούς, οι οποίοι αναμφισβήτητα διαθέτουν τα δικά τους προϊόντα αγνά και ανόθευτα και ποιοτικά για να ταυτοποιηθούν στους καταναλωτές με τις καλύτερες εντυπώσεις και έτσι να τα ζητούν πάντοτε. Αυτό διαπιστώθηκε έντονα στην πράξη με τις κιτρινόσακρες πατάτες της Άνω Βροντούς Σερρών και του Κάτω Νευροκοπίου Δράμας, με τα μεγαλόκαρπα και τραγανά κεράσια του Ροδοχωρίου Νάουσας και του Αρχάγγελου Πέλλας, με τα καρπούζια του Νέου Αγιονερίου Κιλκίς και του Καστανά Θεσσαλονίκης, το τυρί φέτα της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Γρεβενών και του Αγροτικού Συνεταιρισμού «ΒΟΣΚΟΣ» του Λιβαδίου Ολύμπου, το ελαιόλαδο από το Βανάτο Ζακύνθου, τα πορτοκάλια μέρλιν από τον Αλικιανό Χανίων Κρήτης, το μέλι Αρναίας, κ.ά.

Προφανέστατα, *όταν τα προϊόντα είναι ανόθευτα, τότε η τιμή τους αντανakλά την πραγματική αξία τους*. Αυτό συμβαίνει πάντοτε με τα προϊόντα που διαθέτουν οι ίδιοι οι παραγωγοί απευθείας στους καταναλωτές. Αντίθετα, *όταν τα προϊόντα είναι νοθευμένα, τότε η πραγματική αξία τους είναι πολύ μικρότερη από την τιμή αγοράς τους*. Κατά κανόνα, όταν οι καταναλωτές αγοράζουν νοθευμένα προϊόντα, τότε πάντοτε χάνουν διπλά, τόσο ποιοτικά, όσο και οικονομικά.

Αναμφισβήτητα, *οι Έλληνες παραγωγοί διαθέτουν πάντοτε ελληνικά προϊόντα*, γιατί είναι δικά τους, αφού οι ίδιοι τα παράγουν. Θα ήταν παραφροσύνη και αυτοκτονία των παραγωγών μας να εισάγουν ομοειδή προϊόντα από άλλες χώρες και να τα ελληνοποιούν, παρουσιάζοντάς τα ως δικά τους. Αν τυχόν εμφανιστούν τέτοια παράλογα φαινόμενα, τότε πρέπει να επιβάλλονται πολύ υψηλά πρόστιμα, για να μην επαναλαμβάνονται.

4. Βελτιώνεται η διατροφή των καταναλωτών, γιατί **(α) είναι πληρέστερη ποσοτικά**, αφού αγοράζουν μεγαλύτερες ποσότητες προϊόντων με τα ίδια διαθέσιμα χρήματα, λόγω της χαμηλότερης τιμής αγοράς τους και **(β) είναι καλύτερη ποιοτικά**, αφού τα προϊόντα είναι πιο φρέσκα (συγκομίζονται την προηγούμενη ή την ίδια ημέρα διάθεσής τους) και επιπλέον είναι αγνά και ανόθευτα.

5. Προστατεύεται και προάγεται η υγεία των καταναλωτών, γιατί βελτιώνεται η διατροφή τους, αφού είναι πληρέστερη και ποιοτικότερη στην απευθείας αγορά των προϊόντων από τους ίδιους τους παραγωγούς. Έτσι, μειώνονται οι δαπάνες τους για την προστασία και την βελτίωση της υγείας τους. Κατά κανόνα, όσο πιο φρέσκα είναι τα λαχανικά και τα φρούτα, τόσο υψηλότερη βιολογική αξία έχουν, διότι είναι πλουσιότερα σε βιταμίνες, που είναι πολυτιμότες στην υγεία του ανθρώπου, και οι οποίες με την πάροδο του χρόνου όλο και περισσότερο καταστρέφονται.

6. Διαβιβάζουν ταχύτερα και ασφαλέστερα οι καταναλωτές τις προτιμήσεις τους στους παραγωγούς, αναφορικά με τις ποικιλίες και τις ποιότητες των προϊόντων που ζητούν, αφού η επικοινωνία τους είναι προσωπική και άμεση κατά την αγοραπωλησία των προϊόντων.

12. Οι ωφέλειες της Αγροτικής Αγοράς στο Κράτος

Η Εθνική Οικονομία της Χώρας βελτιώνεται πολύ με την απευθείας διάθεση των αγροτικών προϊόντων από τους παραγωγούς στους καταναλωτές, που πραγματοποιούν οι Αγροτικές Αγορές, για τους εξής κυρίως λόγους:

1. Μειώνονται οι εισαγωγές αγροτικών προϊόντων, γιατί αυξάνεται η ζήτηση και κατανάλωση των ομοειδών ελληνικών αγροτικών προϊόντων, αφού οι καταναλωτές τα αγοράζουν απευθείας από τους παραγωγούς φθηνότερα και σε καλύτερη ποιότητα, Έτσι, μειώνεται η εκροή εθνικού συναλλάγματος και βελτιώνεται το εμπορικό ισοζύγιο της Χώρας μας.

2. Αυξάνεται η απασχόληση στη γεωργία, για να ανταποκριθεί στην αυξημένη εγχώρια παραγωγή των ζητούμενων εγχώριων αγροτικών προϊόντων και να ικανοποιηθεί η αυξημένη ζήτησή τους.

3. Αυξάνεται το γεωργικό και εθνικό εισόδημα της Χώρας, γιατί αυξάνεται η αγροτική παραγωγή όσο και η αξία της αγροτικής παραγωγής, αφού οι γεωργικές τιμές διαμορφώνονται σε συγκριτικά υψηλότερα επίπεδα στην απευθείας διάθεση των αγροτικών προϊόντων από τους παραγωγούς.

4. Προάγεται ο ανταγωνισμός στο λιανεμπόριο τροφίμων, γιατί οι λιανεμπορικές επιχειρήσεις τροφίμων σε μια προσπάθεια να διατηρήσουν την πελατεία τους και να μη χάσουν σε πωλήσεις και κέρδη, προβαίνουν σε: (α) μειώσεις των τιμών πώλησης των προϊόντων, (β) αυξήσεις των ειδών των διατροφικών αγροτικών προϊόντων ελληνικής προέλευσης, μέσα στα καταστήματά τους, βάζοντας μάλιστα μπροστά στα προϊόντα αυτά και χάρτινες μικρές ελληνικές σημαιούλες και (γ) εντατικοποίηση της διαφήμισής τους από το ραδιόφωνο, την τηλεόραση, τις εφημερίδες, τα περιοδικά και ειδικά αυτοτελή ενημερωτικά φυλλάδια.

5. Μειώνεται ο πληθωρισμός ή «δείκτης τιμών καταναλωτή», δηλαδή το γενικό επίπεδο τιμών καταναλωτή ορισμένων βασικών αγαθών και υπηρεσιών, όπως π.χ. είναι τα τρόφιμα, τα ποτά, ο ρουχισμός, το ενοίκιο, η εκπαίδευση, η θέρμανση κ.ά.

Η μείωση του πληθωρισμού, που προκαλείται τουλάχιστον από τη μείωση των τιμών των τροφίμων, λόγω της απευθείας διάθεσής τους από τους παραγωγούς στους καταναλωτές, συμβάλει αναμφίβολα στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών.

6. Προάγεται η οικονομική ανάπτυξη της Χώρας, γιατί προάγεται η αγροτική ανάπτυξη, αφού αυξάνεται τόσο *το γεωργικό εισόδημα*, όσο και *η απασχόληση στη γεωργία*, λόγω της αυξημένης

γεωργικής παραγωγής, που προκλήθηκε από την αυξημένη ζήτηση των εγχώριων αγροτικών προϊόντων.

7. Μειώνονται οι Κρατικές Δαπάνες Κοινωνικής Πρόνοιας, γιατί βελτιώνεται η διατροφή των πολιτών, αφού αγοράζουν φθηνότερα, ποιοτικότερα και περισσότερα αγροτικά προϊόντα απευθείας από τους παραγωγούς. Έτσι, διαφυλάσσεται καλύτερα η υγεία τους, αφού η διατροφή τους είναι πληρέστερη και ποιοτικότερη.

13. Παράπλευρες ωφέλειες

Πέραν των προαναφερθέντων ωφελειών σε κάθε φορέα χωριστά, δημιουργούνται και ορισμένες γενικές και σημαντικές παράπλευρες ωφέλειες, μεταξύ των οποίων οι εξής:

1. Αναπτύσσεται το Κοινωνικό Μάρκετινγκ και υποχωρεί το Κερδοσκοπικό Μάρκετινγκ Αγροτικών Προϊόντων, λόγω της τεράστιας σημασίας του για τη διατροφή και την επιβίωση του ανθρώπου, ιδιαίτερα κατά τις περιόδους μεγάλης οικονομικής κρίσης, όπως αυτήν που βιώνουμε στην Πατρίδα μας, τα τελευταία χρόνια.

2. Προάγεται το Ηθικό Μάρκετινγκ Αγροτικών Προϊόντων που αποσκοπεί στην καταπολέμηση και εξάλειψη των ανέντιμων μεθόδων και τεχνικών (νοθείες, ελλιποβαρείς συσκευασίες κ.ά.), που προκαλούν αλλοίωση της ποιότητας και της ποσότητας των διατιθέμενων προϊόντων και καταλήγουν στη μείωση του πραγματικού εισοδήματος των καταναλωτών και της διατροφικής αξίας των προϊόντων αυτών.

3. Αυξάνεται ο ανταγωνισμός ανάμεσα στις επιχειρήσεις λιανεμπορίου τροφίμων, οπότε μειώνεται το επίπεδο λιανικών τιμών τους και έτσι βελτιώνεται το βιοτικό επίπεδο όλων ανεξαρτήτως των πολιτών.

14. Διαφορές μεταξύ Αγροτικών και Λαϊκών Αγορών

Στον παρακάτω Πίνακα 3 φαίνεται ότι υπάρχουν πολλές και σημαντικές διαφορές μεταξύ των Αγροτικών και των Λαϊκών Αγορών, με ό,τι αυτές συνεπάγονται.

Πίνακας 3. Διαφορές μεταξύ Αγροτικών και Λαϊκών αγορών

Αγροτικές Αγορές	Λαϊκές Αγορές
1. Συμμετέχουν μόνο παραγωγοί	1. Συμμετέχουν και μη παραγωγοί, οι ονομαζόμενοι "επαγγελματίες πωλητές"
2. Διατίθενται μόνο αγροτικά προϊόντα και μάλιστα διατροφής	2. Διατίθενται αγροτικά προϊόντα και πολλά άλλα μη αγροτικά (είδη ρουχισμού, υπόδησης,

	σκεύη κουζίνας κ.ά.)
3. Διατίθενται μόνο ελληνικά αγροτικά προϊόντα	3. . Διατίθενται και εισαγόμενα αγροτικά προϊόντα
4. Οι παραγωγοί διαθέτουν μόνο δικά τους αγροτικά προϊόντα	4. Οι παραγωγοί μπορεί να διαθέτουν και μη δικά τους προϊόντα
5. Οι Αγροτικές Αγορές λειτουργούν μόνο σε περιορισμένες πλατείες κα μέσα σε κτήρια	5. Οι Λαϊκές Αγορές λειτουργούν και επάνω σε δρόμους και έτσι δημιουργούν κυκλοφοριακά προβλήματα
6. Οι παραγωγοί εποχικών και μη διατηρήσιμων αγροτικών προϊόντων έρχονται ως ότου διατεθεί η παραγωγή τους και μετά διακόπτουν	6. Στις Λαϊκές Αγορές οι πωλητές συνεχίζουν να έρχονται όλο το χρόνο, προφανώς διαθέτοντας προϊόντα και άλλων παραγωγών
7. Η απόφαση για συμμετοχή παραγωγών σε Αγροτική Αγορά είναι συντομότερη και αδάπανη	7. Η απόφαση για συμμετοχή νέου παραγωγού σε Λαϊκή Αγορά είναι χρονοβόρα

15. Η Διοίκηση της Αγροτικής Αγοράς

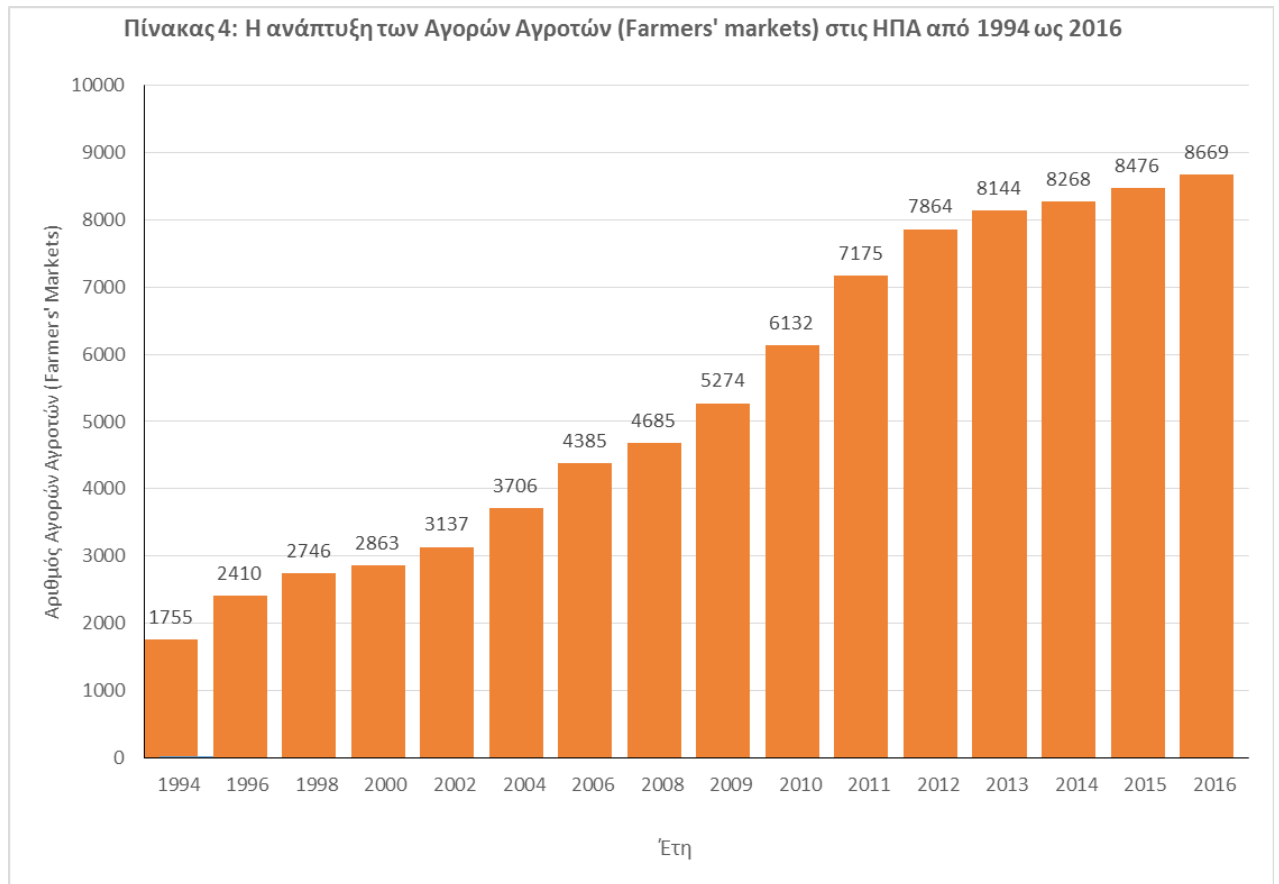
Το όργανο διοίκησης της Αγροτικής Αγοράς, είτε λέγεται Διοικούσα Επιτροπή, είτε (καλύτερα) Διοικητικό Συμβούλιο, πρέπει να συμμετέχουν σ' αυτό και εκπρόσωποι των καταναλωτών, για να εκφράζουν τις απόψεις τους και να συντελούν την λήψη λογικότερων αποφάσεων, όσον αφορά τις τιμές διάθεσης των διαφόρων ειδών και ποιοτήτων των αγροτικών προϊόντων.

Εάν είναι πενταμελές το Δ.Σ ή η Δ.Ε θα πρέπει το ένα μέλος να είναι οπωσδήποτε καταναλωτής από την περιοχή όπου λειτουργεί η Αγροτική Αγορά και ένας να είναι εκπρόσωπος του χώρου λειτουργίας της Αγροτικής Αγοράς (Δήμος, Πανεπιστήμιο, Νοσοκομείο κλπ) για να παρακολουθεί ποιά προϊόντα και σε ποιές ποσότητες διατίθενται και εάν ικανοποιούνται οι ανάγκες των πολιτών του Δημοτικού Διαμερίσματος ή του Εργασιακού Χώρου, όπου λειτουργεί η Αγορά. Προφανώς, ανάλογα θα κάνει και τις παρεμβάσεις του

16. Οι Αγροτικές Αγορές στις ΗΠΑ

Στο προπύργιο του φιλελευθερισμού και στην μητρόπολη του καπιταλισμού, στις ΗΠΑ, οι "Αγροτικές Αγορές" ή "Αγορές παραγωγών" (Farmers' Markets) νομοθετήθηκαν το 1976 με τον νόμο "Public Law 94-463" που είχε τίτλο: "The Farmer-to-Consumer Direct Marketing Act" (Νόμος για την Απευθείας Διάθεση από τον αγρότη στον καταναλωτή). Από τότε αρχίζει η μεγάλη ανάπτυξή τους. Πράγματι, ενώ από την ίδρυσή τους το 1934 ως το 1970, δηλαδή σε 36 χρόνια δημιουργήθηκαν μόνο 340 Farmers' Markets σε όλες τις Πολιτείες των ΗΠΑ, το 1996 έγιναν 2.140,

δηλαδή σε 26 χρόνια ιδρύθηκαν 1800 Farmers' Markets και το 2016 έφθασαν στις 8.669 δηλ. τα τελευταία 20 χρόνια δημιουργήθηκαν 6.529 Farmers' Markets (Πίνακας 4).

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας των ΗΠΑ (USDA), Τμήμα Έρευνας και Ανάπτυξης Τοπικών Τροφίμων

17. Οι πολέμιοι των Αγορών Παραγωγών

Γι' αυτόν τον σημαντικό οικονομικό θεσμό των Αγροτικών Αγορών με τον έντονο κοινωνικό χαρακτήρα του υπάρχουν και πολέμιοι. Ποιοί είναι αυτοί; Ένας και μόνο, οι Λαϊκές Αγορές, αλλά και εδώ μόνο το ένα τμήμα της, η **Ομοσπονδία Συλλόγων Παραγωγών Λαϊκών Αγορών Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας και Θράκης**. Δεν συμμετέχουν στην πολεμική τους σ' αυτά οι «Επαγγελματίες Πωλητές» των Λαϊκών Αγορών. Οι πρώτοι έκαναν πολλές φορές καταγγελίες, εγγράφως ή τηλεφωνικά στην Αστυνομία Θεσσαλονίκης και επέβαλαν την διακοπή λειτουργίας της Αγοράς, προκαλώντας ζημιές, ιδιαίτερα στους παραγωγούς φυλλωδών λαχανικών.

Στις καταγγελίες της η Ομοσπονδία αυτή επικαλείται ότι οι Αγροτικές Αγορές είναι παράνομες, όπως δείχνουν και σε σχετικό βίντεό τους. Και το επικαλείται αυτό μολονότι υπάρχει σχετικός νόμος και μάλιστα ψηφισμένος από τη Βουλή των Ελλήνων.

18. Επίλογος

Εάν υπάρχει μια Χώρα στον κόσμο, που πρέπει οπωσδήποτε να εφαρμοστεί ευρύτατα και εντατικά ο πολύτιμος οικονομικοκοινωνικός θεσμός της "**Αγροτικής Αγοράς**" ή "**Αγοράς Παραγωγών**" είναι η Ελλάδα. Διότι μόνο στην Ελλάδα δεν πληρώνονται αμέσως οι αγρότες κατά την πώληση των προϊόντων τους. Συνήθως παίρνουν επιταγές πληρωτέες μετά 6-8 μήνες αλλά κατά κανόνα πληρώνονται αργότερα. Υπάρχουν και περιπτώσεις που δεν πληρώνονται καθόλου και εκεί είναι η τραγωδία.

Οι αγρότες μας κατάντησαν στην πράξη να είναι τραπεζίτες ή έστω δανειστές των εμπόρων αλλά με μηδενικό ή και με αρνητικό επιτόκιο ακόμη αφού πληρώνονται την αξία των προϊόντων τους πολύ αργότερα με την τιμή που συμφώνησαν κατά την πώληση και την παράδοσή τους.

Γι' αυτό θα πρέπει το ταχύτερο δυνατόν να υπογραφεί η σχετική Κοινή Υπουργική Απόφαση (Κ.Υ.Α.) του άρθρου 46 του νόμου 4384/2016, που άλλωστε είναι τροπολογία του άρθρου 56 του νόμου 4235/2014, ή οποία όμως δεν είχε υπογραφεί από τους εκπροσώπους των συναρμόδιων Υπουργείων. Όσοι αντιμάχονται την ίδρυση και λειτουργία των Αγορών Παραγωγών πρέπει επιτέλους να αγνοηθούν, γιατί βλάπτουν σοβαρά τους αγρότες, τους καταναλωτές, αλλά και το Κράτος

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Hamilton, Neil, "Farmers' Markets Rules, Regulations and Opportunities", The National Agricultural Law Center, USA, June 2002.
2. Jolly, Desmond, editor, "Growing Your Farmers' Market" , The Farmers Market Management Series, Vol. 3, UC Small Farm Center, Davis, California, USA, 2005.
3. Καμενίδης Χρίστος, "Μήλα και Ακτινίδια από τους παραγωγούς κατευθείαν στους καταναλωτές", "Ο ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ", τεύχος 47, έτος 5ο, Δεκέμβριος 1991, σελ. 11
4. Καμενίδης Χρίστος, "ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ", Γ' έκδοση, Εκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2015.
5. Καμενίδης Χρίστος, Αρ. Μπάτζιος, Ελ. Παπαδοπούλου, Ειρ. Καμενίδου, Κ. Πρίπορας, "Η απευθείας διάθεση των αγροτικών προϊόντων από τους παραγωγούς στους καταναλωτές και η συμβολή της στην ευημερία τους σε περιόδους οικονομικής κρίσης", Πρακτικά 13ου Πανελληνίου Συνεδρίου Αγροτικής Οικονομίας της ΕΤΑΓΡΟ, με τίτλο "Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΡΙΣΗ", επιμέλεια έκδοσης Α. Κουτσούρη, Κ. Τσιμπούκα, Μ. Παρταλίδου, Εκδόσεις ΓΡΑΦΗΜΑ, 2016, σελ. 116-129.

6. Καμενίδης Χρίστος, "Οι Αγορές Παραγωγών βελτιώνουν εισοδήματα παραγωγών και αγοραστική δύναμη καταναλωτών, παρακάμπτοντας τους μεσάζοντες", ΓΕΩΡΓΙΑ & ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ, Ιανουάριος 2017, σελ. 28-30.
7. University of Alaska, Center for Economic Development, "FARMERS' MARKET: BEST PRACTICERS GUIDE & TOOL KIT, 2011.

Οικοδόμηση ενός χρηματοπιστωτικού οικοσυστήματος για τις κοινωνικές επιχειρήσεις

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής INT/770
(διερευνητική γνωμοδότηση)

Βρυξέλλες, 16 Σεπτεμβρίου 2015

Εισηγητές: η κ. Ariane Rodert και η κ. Marie Zvolská

Σε επιστολή με ημερομηνία 25 Σεπτεμβρίου 2014, και δυνάμει του άρθρου 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο Nicolas Schmit, Υπουργός Εργασίας, Απασχόλησης και Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, ενεργώντας εξ ονόματος της μελλοντικής λουξεμβουργιανής προεδρίας, ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να συντάξει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα:

*Οικοδόμηση ενός χρηματοπιστωτικού οικοσυστήματος για τις κοινωνικές επιχειρήσεις
(διερευνητική γνωμοδότηση).*

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 8 Σεπτεμβρίου 2015.

Κατά την 510η σύνοδο ολομέλειας, της 16ης και 17ης Σεπτεμβρίου 2015 (συνεδρίαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2015), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 204 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 4 αποχές.

*

* *

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

- 1.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την προτεραιότητα που αποδίδει η λουξεμβουργιανή προεδρία της ΕΕ στην κοινωνική οικονομία και ειδικότερα την έμφαση στη δημιουργία ενός προσαρμοσμένου χρηματοπιστωτικού οικοσυστήματος.

- 1.2 Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αξιοποιήσει την τρέχουσα δυναμική για την υποστήριξη του θεματολογίου της κοινωνικής οικονομίας και για τη διασφάλιση ενός συνεχούς και υποστηρικτικού πλαισίου πολιτικής για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την ανανέωση του θεματολογίου της πρωτοβουλίας για την κοινωνική επιχειρηματικότητα (ΠΚΕ) συμπεριλαμβανομένου του αναγκαίου προσαρμοσμένου χρηματοπιστωτικού οικοσυστήματος.
- 1.3 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι είναι ανάγκη να αντιμετωπιστεί η πρόσβαση στη χρηματοδότηση ως μία συνιστώσα του συνολικού οικοσυστήματος που απαιτείται για τη δημιουργία και ανάπτυξη επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας (ΕΚΟ).
- 1.4 Το ιδανικό χρηματοπιστωτικό οικοσύστημα για τις ΕΚΟ περιλαμβάνει γνωρίσματα όπως η πολυσυμμετοχική προσέγγιση, υβριδικές και «υπομονετικές» κεφαλαιακές λύσεις με συστήματα εγγυήσεων, παρεχόμενες συχνά από οργανισμούς κοινωνικής χρηματοδότησης που προσχωρούν στις αξίες της κοινωνικής οικονομίας.
- 1.5 Η Επιτροπή πρέπει να υποστηρίζει την ανάπτυξη νέων μέσων, να διασφαλίσει ότι οι χρηματοπιστωτικές ρυθμίσεις ευνοούν την ανάπτυξη, να προωθήσει την έρευνα σχετικά με την κοινωνική προστιθέμενη αξία της επένδυσης σε ΕΚΟ και να ζητήσει από τα κράτη μέλη (ΚΜ) αξιολογήσεις από ομοτίμους επί του θέματος.
- 1.6 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το γεγονός ότι η κοινωνική οικονομία αποτελεί επενδυτική προτεραιότητα στο τρέχον Επενδυτικό σχέδιο για την Ευρώπη¹ και καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προβεί σε πλήρη αξιοποίηση της διάταξης αυτής.
- 1.7 Η Επιτροπή πρέπει να εξετάσει εάν/πώς οι επενδύσεις κοινωνικού αντικτύπου μπορούν να αποτελέσουν στοιχείο του χρηματοπιστωτικού οικοσυστήματος για τις ΕΚΟ και αν οι πολιτικές που τις συνοδεύουν ευνοούν πράγματι την ανάπτυξη των ΕΚΟ.
- 1.8 Η ΕΕ πρέπει επίσης να αναγνωρίσει τις ΕΚΟ παρέχοντας έναν συντελεστή υποστήριξης στον κανονισμό ΚΑΑ². Ο τραπεζικός δανεισμός προς την κοινωνική οικονομία θα ωφελείτο σημαντικά από αυτή, χωρίς επιπτώσεις στα δημόσια οικονομικά.
- 1.9 Η χρηματοδοτική ενίσχυση από το επίπεδο της ΕΕ πρέπει να συνοδεύεται από παροχή καθοδήγησης, κατάρτισης και ανάπτυξης ικανοτήτων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή προς τις κυβερνήσεις και τους βασικούς ενδιαφερόμενους.
- 1.10 Τα κράτη μέλη πρέπει να λειτουργήσουν ως συνεπενδυτές για την υποστήριξη της σύστασης ταμείων δεοντολογίας, ταμείων κοινωνικής καινοτομίας και ταμείων κοινωνικών επιχειρηματικών κεφαλαίων και τη διευκόλυνση των συστημάτων δημόσιων εγγυήσεων.

¹ Αιτιολογική σκέψη 17 και άρθρο 9.2.

² http://ec.europa.eu/finance/bank/regcapital/legislation-in-force/index_en.htm.

Επιπροσθέτως, τα κράτη μέλη πρέπει να μελετήσουν την επανεξέταση των δυνατοτήτων έκπτωσης στον φόρο εισοδήματος (για φυσικά πρόσωπα και επιχειρήσεις), καθώς και άλλων φορολογικών κινήτρων τόσο για τους αποταμιευτές όσο και για τους επενδυτές με στόχο την προσέλκυση επενδύσεων σε ΕΚΟ.

- 1.11 Οι ίδιες οι ΕΚΟ πρέπει να αναλάβουν πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη μέσω της αυτοκεφαλαιοποίησης, της συμμετοχικής χρηματοδότησης και της συμμετοχής σε συμπράξεις κοινωνικής χρηματοδότησης, της συγκέντρωσης των ιδίων πόρων τους και της δημιουργίας συμπράξεων.
- 1.12 Ωστόσο, για να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητες των ΕΚΟ, όλα τα κράτη μέλη πρέπει να αναπτύξουν και να υλοποιήσουν εθνικά σχέδια δράσης για την κοινωνική οικονομία που θα βασίζονται σε ευρεία προσέγγιση των φορέων με τη συμμετοχή εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών.

2. Εισαγωγή και ιστορικό

- 2.1 Η ΕΟΚΕ **χαιρετίζει** το γεγονός ότι το Λουξεμβούργο θέτει σε προτεραιότητα την κοινωνική οικονομία στη διάρκεια της προεδρίας του στην ΕΕ, αναγνωρίζοντας τη συμβολή της κοινωνικής οικονομίας στην απασχόληση, την κοινωνική δικαιοσύνη και τη βιώσιμη ανάπτυξη.
- 2.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η λουξεμβουργιανή προεδρία της ΕΕ ζητεί την παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση η οποία επιχειρεί να διερευνήσει την **ιδέα ενός χρηματοπιστωτικού οικοσυστήματος** από τη σκοπιά των κοινωνικών επιχειρήσεων, τα βασικά χαρακτηριστικά και τις αναγκαίες συνθήκες για την πλήρη οικοδόμηση ενός επαρκούς και αποτελεσματικού ευρωπαϊκού πλαισίου για τη χρηματοδότηση και την επένδυση στην κοινωνική οικονομία.
- 2.3 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης ότι η λουξεμβουργιανή προεδρία της ΕΕ υπογραμμίζει το γεγονός ότι η **περιορισμένη πρόσβαση στη χρηματοδότηση** (και ειδικά η πρόσβαση σε προσαρμοσμένη χρηματοδότηση) αποτελεί **φραγμό** στην ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας, σύμφωνα και με προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ³, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την ΠΚΕ⁴ και το έργο του ΟΟΣΑ⁵.
- 2.4 Ένα νέο **κοινωνικό τοπίο** διαμορφώνεται στην Ευρώπη ως αποτέλεσμα της κρίσης και των νέων πολυσύνθετων προκλήσεων που αντιμετωπίζει η κοινωνία μας. Είναι επιτακτική η ανάγκη για κοινωνική καινοτομία με κινητοποίηση όλων των συνιστωσών της κοινωνίας. Η κοινωνική οικονομία είναι ένας ζωτικός τομέας που απασχολεί περισσότερα από 14 εκατομμύρια

³ [EE C 24, 28.1.2012, σ. 1](#), [EE C 229, 31.07.2012, σ. 44](#), [EE C 229, 31.07.2012, σ. 55](#), [EE C 458, 19.12.2014, σ. 14](#).

⁴ [COM\(2011\) 682](#).

⁵ <http://browse.oecdbookshop.org/oecd/pdfs/product/8409011e.pdf>.

ανθρώπους⁶ και διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην παροχή λύσεων, π.χ. με τη δημιουργία απασχόλησης και την κοινωνική ένταξη⁷, συμβάλλοντας σε μια έξυπνη και βιώσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς. Ωστόσο, δεν είναι ακόμη επαρκώς ανεπτυγμένη σε πολλά κράτη μέλη. Για να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητές της πρέπει να αναπτυχθεί ένα ευνοϊκό οικοσύστημα στο οποίο η προσαρμοσμένη χρηματοδότηση θα κατέχει κεντρικό ρόλο.

- 2.5 Στο πλαίσιο της αδιάλειπτης **προσήλωσης της ΕΟΚΕ στο θεματολόγιο της κοινωνικής οικονομίας**, η παρούσα γνωμοδότηση έχει ως στόχο να αναδείξει τις ιδιαίτερες πτυχές των ΕΚΟ, οι οποίες εξ ορισμού χρησιμοποιούν την κερδοφορία ως μέσο για την επίτευξη της πρωταρχικής κοινωνικής αποστολής.
- 2.6 Ως πλαίσιο στην παρούσα γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τον **ορισμό που περιλαμβάνεται στη στρατηγική της Ρώμης**⁸, σύμφωνα με τον οποίο η κοινωνική οικονομία περιγράφεται ως ένα πλήθος οργανωτικών μορφών που αναδύθηκαν από ποικίλα εθνικά και προνοιακά πλαίσια, αλλά έχουν κοινές αξίες, χαρακτηριστικά και στόχους. Ο τομέας των ΕΚΟ παραπέμπει σε μια πληθώρα οργανισμών που βασίζονται στην υπεροχή των ανθρώπων έναντι του κεφαλαίου, και περιλαμβάνει οργανωτικές μορφές όπως οι συνεταιρισμοί, οι αλληλασφαλιστικοί φορείς, τα ιδρύματα και οι ενώσεις, καθώς και πιο πρόσφατες μορφές κοινωνικών επιχειρήσεων. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι ΕΚΟ είναι επιχειρήσεις που ανήκουν στους πολίτες και/ή δημιουργήθηκαν από πολίτες και όχι από το οικονομικό σύστημα.
- 2.7 Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η παρούσα γνωμοδότηση, αν και συναφής προς το θέμα, δεν πραγματεύεται τα επιμέρους στοιχεία των «**επενδύσεων κοινωνικού αντικτύπου**» ούτε τον κανονισμό για τα ευρωπαϊκά ταμεία κοινωνικής επιχειρηματικότητας (**ΕΤΚΕ**), που αποτέλεσαν αντικείμενο προηγούμενων γνωμοδοτήσεων της ΕΟΚΕ⁹.

3. Πρόσβαση στη χρηματοδότηση, μια πρόκληση για την κοινωνική οικονομία

- 3.1 Όπως επισημαίνεται από τον ΟΟΣΑ¹⁰, υπάρχει σήμερα μια **ανακολουθία στο υφιστάμενο χρηματοδοτικό πλαίσιο** το οποίο δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα των ΕΚΟ και στις απαιτήσεις τους, γεγονός που υποδεικνύει την ανάγκη για πολιτισμική προσαρμογή του χρηματοδοτικού και νομοθετικού πλαισίου, καθώς και του πλαισίου πολιτικής για τον σχεδιασμό των κατάλληλων εργαλείων. Για να είναι βιώσιμη η κοινωνική χρηματοδότηση, είναι ζωτικής σημασίας να υιοθετηθεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, διαφορετική από την παραδοσιακή χρηματοδότηση.

6 <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=el&pubId=7523>

7 http://www.oecd.org/cfe/leed/130228_Job%20Creation%20throughout%20the%20Social%20Economy%20and%20Social%20Entrepreneurship_RC_FINALBIS.pdf.

8 http://socialeconomyrome.it/files/Rome%20strategy_EN.pdf.

9 [EE C 458, 19.12.2014, σ. 14.](#)

10 Βλ. υποσημείωση 5.

- 3.2 Ένα βασικό ζήτημα είναι ότι τα **μοντέλα των ΕΚΟ** δεν είναι επαρκώς γνωστά και κατανοητά. Η αδυναμία πλήρους κατανόησης των ιδιαιτεροτήτων σε αυτά τα μοντέλα (όπως η περιορισμένη ή μηδενική διανομή κερδών, η εστίαση στον χρήστη ή στις ανάγκες, η από κοινού λήψη αποφάσεων, η δημοκρατική διακυβέρνηση ή συγκυριότητα) δυσχεραίνει την πρόσβαση των ΕΚΟ στη συμβατικού τύπου χρηματοδότηση και στα μέσα υποστήριξης των ΜΜΕ εν γένει.
- 3.3 Οι ΕΚΟ, περισσότερο από άλλα επιχειρηματικά μοντέλα, καλούνται να αντιμετωπίσουν το γεγονός ότι η **λογική της χρηματοπιστωτικής αγοράς** δεν είναι σχεδιασμένη για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης των ΕΚΟ. Οι χρηματοπιστωτικές αγορές δεν αποτυπώνουν και δεν ανταμείβουν την κοινωνική προστιθέμενη αξία των ΕΚΟ ούτε την αποστολή γενικού συμφέροντος που επιτελούν. Σήμερα, οι ΕΚΟ αποζημιώνονται συχνά μόνο για το κόστος των υπηρεσιών που παρέχουν, όχι όμως και για την κοινωνική αξία που παράγουν. Η απόδοση επένδυσης για τις ΕΚΟ συνεπάγεται πρωτίστως κοινωνικές και περιορισμένες οικονομικές αποδόσεις. Το γεγονός ότι η κοινωνική αποστολή υπερτερεί της μεγιστοποίησης του κέρδους μπορεί να δημιουργεί την εσφαλμένη εντύπωση ότι οι ΕΚΟ είναι υψηλότερου κινδύνου και λιγότερο αξιόπιστες σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις. Οι έρευνες, τα γεγονότα και τα δεδομένα συντείνουν, στην πραγματικότητα, στο αντίθετο¹¹. Οι επενδύσεις σε ΕΚΟ δεν αποτελούν κόστος αλλά επένδυση στο μέλλον, που συνεισφέρει στην αύξηση της απασχόλησης και ενισχύει την ανταγωνιστικότητα και τη μακροπρόθεσμη συνολική οικονομική συμβολή ενός κράτος μέλους.
- 3.4 Υπήρξαν προσπάθειες για την προώθηση μέσων για κοινωνικές επενδύσεις με βάση την αρχιτεκτονική των παραδοσιακών χρηματοπιστωτικών μέσων. Ωστόσο, επειδή η λογική των ιδιωτικών κεφαλαίων πολλές φορές ενέχει πτυχές όπως οι βραχυπρόθεσμες στρατηγικές εξόδου, η απαίτηση για κυριότητα και η λογική της επένδυσης υψηλής απόδοσης, τα εν λόγω **μέσα δεν λειτουργούν αποτελεσματικά για τις ΕΚΟ**, καθώς αυτά τα χαρακτηριστικά έρχονται σε άμεση σύγκρουση με τα επιχειρηματικά μοντέλα και τις δραστηριότητες του τομέα των ΕΚΟ.
- 3.5 Ζητήματα όπως οι δυσκολίες απεμπλοκής (όταν κανείς εργάζεται με ανθρώπους που έχουν ανάγκη) και οι μηδενικές ή περιορισμένες ευκαιρίες στη δευτερογενή αγορά, δημιουργούν πρόσθετες επιπλοκές για τους συμβατικούς επενδυτές. Παρά το γεγονός ότι τα μέσα αυτά είναι δυνατό να αξιοποιηθούν επιτυχώς από ορισμένες επιχειρήσεις (συχνά υπό μορφή επιχειρήσεων μεγιστοποίησης κέρδους με κοινωνική αποστολή), οι ΕΚΟ συνεχίζουν να χρειάζονται **ειδικά προσαρμοσμένα χρηματοπιστωτικά μέσα**.
4. Ένα υποστηρικτικό και βιώσιμο χρηματοπιστωτικό οικοσύστημα
- 4.1 Η παρούσα γνωμοδότηση εστιάζει στα χαρακτηριστικά και στις συνθήκες που απαιτούνται για τη βελτίωση της πρόσβασης των ΕΚΟ στη χρηματοδότηση και δεν συνιστά ολοκληρωμένη επισκόπηση όλου του φάσματος των διαθέσιμων χρηματοδοτικών μέσων. Οι πραγματικές δυνατότητες των ΕΚΟ μπορούν να αξιοποιηθούν μόνον εάν η πρόσβαση στη χρηματοδότηση ενταχθεί σε ένα **προσαρμοσμένο και πλήρως ολοκληρωμένο οικοσύστημα** σε συνδυασμό με

παραμέτρους όπως τα νομοθετικά πλαίσια, η ανάπτυξη επιχειρήσεων και οι διάφορες μορφές υποστήριξης, καταδεικνύοντας ότι οι **κοινωνικές επενδύσεις είναι ταυτόχρονα επενδύσεις χρηματοπιστωτικού και μη χρηματοπιστωτικού χαρακτήρα**. Αν και αναγνωρίζεται ότι η βελτίωση της χρηματοδότησης για τις ΕΚΟ είναι καίριας σημασίας για την ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα, είναι ταυτόχρονα σημαντικό να γίνει η διάκριση ανάμεσα στη χρηματοδότηση των δομών ΕΚΟ και των δραστηριοτήτων ΕΚΟ.

- 4.2 Είναι σημαντικό να χρηματοδοτούνται και οι δύο συνιστώσες, αλλά οι προσεγγίσεις και τα μέσα μπορεί να διαφέρουν. Το βέβαιο είναι ότι η ανάπτυξη κοινωνικής χρηματοδότησης προσαρμοσμένης στις ΕΚΟ πρέπει να εντάσσεται στο πλαίσιο της προώθησης κοινωνικών πρωτοβουλιών και δράσεων και να θεωρείται μέσο για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων του τομέα και όχι αυτοσκοπός.
- 4.3 Πρέπει να εμπεδωθεί ότι οι ΕΚΟ χαρακτηρίζονται συνήθως από **μικτή ροή εσόδων**¹² στην οποία οι πωλήσεις προϊόντων και υπηρεσιών συνδυάζονται συχνά με κρατική χρηματοδότηση. Οι ΕΚΟ συχνά βασίζονται σε μίγμα πηγών χρηματοδότησης, από πόρους για συγκεκριμένο έργο ή πρόγραμμα που βασίζεται σε ένα στόχο πολιτικής μέχρι δημόσιες συμβάσεις ή συγκέντρωση κεφαλαίων για επέκταση ή νέες επενδύσεις.
- 4.4 Σε ορισμένα κράτη μέλη, οι ΕΚΟ στηρίζονται σε **συνεχή δημόσια χρηματοδότηση**, σε στενή συνεργασία με τις δημόσιες αρχές για την υλοποίηση μιας κοινής πολιτικής ή την εκπλήρωση ενός στόχου γενικού συμφέροντος. Επιπλέον, η δημόσια χρηματοδότηση είναι ιδιαίτερα σημαντική στη διαδικασία καινοτομίας (που συνδυάζεται συχνά με προληπτικές δράσεις) και στα πρώτα στάδια ανάπτυξης των ΕΚΟ. Η ΕΟΚΕ τονίζει, συνεπώς, ότι αυτή η μορφή δημόσιας συνεργασίας και χρηματοδοτικής υποστήριξης δεν πρέπει να διακυβεύεται κατά την αναζήτηση εξωτερικών πηγών χρηματοδότησης και ότι αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην υποστήριξη της ανάπτυξης και οικοδόμησης του τομέα της κοινωνικής οικονομίας σε ορισμένα κράτη μέλη.
- 4.5 *Χρήση ποικιλίας χρηματοδοτικών πηγών*
- 4.5.1 Η **δημόσια χρηματοδότηση** παραμένει βασική πηγή χρηματοδότησης σε πολλά κράτη μέλη και για πολλές ΕΚΟ. Η σύνδεση μεταξύ της κοινωνικής αποστολής μιας ΕΚΟ και των δημοσίων στόχων πολιτικής που βασίζεται σε ένα σύστημα κοινών κανόνων και εμπιστοσύνης βρίσκεται στην καρδιά των δημοσίων πρωτοβουλιών χρηματοδότησης. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει τη σύνδεση και τη στήριξή της στη συνέχιση της δέσμης μέτρων της Επιτροπής για τις κοινωνικές επενδύσεις¹³, που αποσκοπεί στην προώθηση της καινοτομίας στην κοινωνική πολιτική με ισχυρό ρόλο για τις ΕΚΟ. Σε πολλά κράτη μέλη, πρωταρχική πηγή εσόδων για τις

¹² Μελέτη χαρτογράφησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=2149>

Σύνοψη πολιτικής του ΟΟΣΑ: http://www.oecd.org/cfe/leed/Social%20entrepreneurship%20policy%20brief%20EN_FINAL.pdf.

¹³ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1044>.

ΕΚΟ είναι οι δημόσιες συμβάσεις. Η παροχή υπηρεσίας γενικού συμφέροντος αποτελεί συχνά βασική δραστηριότητα στο πλαίσιο της εκπλήρωσης της κοινωνικής αποστολής των ΕΚΟ. Αυτή η πρόσδοος συμβάλει σημαντικά στην οικονομική βιωσιμότητα. Όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις, ένα κριτήριο θα πρέπει να είναι ο σεβασμός των κοινωνικών προδιαγραφών και συγκεκριμένα η εφαρμογή των συλλογικών συμβάσεων.

- 4.5.2 Τα μέσα **ιδιωτικής χρηματοδότησης** ποικίλλουν από τα παραδοσιακά μέσα, όπως οι εμπορικές τράπεζες, οι επιχειρηματικοί άγγελοι και τα επιχειρηματικά κεφάλαια, ως τις δωρεές, την επιχειρηματική φιλανθρωπία και τους επενδυτές κοινωνικού χαρακτήρα. Αν και αρκετά από αυτά τα μέσα μπορεί να αρμόζουν στις ΕΚΟ, φαίνεται ότι η κοινωνική χρηματοδότηση από ειδικευμένους κοινωνικούς χρηματοδότες ενδείκνυται περισσότερο.
- 4.5.3 Πρέπει επίσης να δοθεί προσοχή στα **συμφέροντα των ιδιωτών** για επενδύσεις σε πρωτοβουλίες ΕΚΟ ειδικά σε κοινοτικό επίπεδο. Οι πλατφόρμες συμμετοχικής χρηματοδότησης, οι δωρεές και η φιλανθρωπία αποτελούν βασική χρηματοδοτική πηγή για τις ΕΚΟ.
- 4.5.4 Ο ίδιος ο **τομέας της κοινωνικής οικονομίας** παράγει κεφάλαια υπό τη μορφή αδιανέμητων κερδών που συχνά ευνοούνται από το σύστημα φορολογικών ελαφρύνσεων. Η επιλογή της συσσώρευσης κερδών τα οποία δεν διανέμονται στα μέλη (αδιαίρετα αποθεματικά) χρησιμοποιείται από τους συνεταιρισμούς ως το βασικό μέσο χρηματοδότησης της ανάπτυξής τους. Ένα άλλο μέσο είναι η δυνατότητα των μελών των συνεταιρισμών να συμμετέχουν στη χρηματοδότηση του συνεταιρισμού τους μέσα από τη χορήγηση εθελοντικών δανείων (κοινωνικός δανεισμός) τα οποία σε ορισμένα κράτη μέλη διέπονται από ειδική νομοθεσία¹⁴.
- 4.5.5 Οι **εξειδικευμένοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, οι κοινωνικές, οι ηθικές και οι συνεταιριστικές τράπεζες** καθώς και η κοινωνική επιχειρηματική φιλανθρωπία παρέχουν μέσα ειδικά σχεδιασμένα για τις ΕΚΟ. Ενδεικτικά, το ιταλικό ταμείο συνεταιριστικής ανάπτυξης¹⁵ συστήθηκε ειδικά με σκοπό την προώθηση και ανάπτυξη των συνεταιρισμών. Τα κεφάλαια προέρχονται από το ποσοστό του 3% που εισπράττεται από τα ετήσια κέρδη προ φόρων των συνεταιρισμών. Άλλα σχετικά παραδείγματα είναι το αναπτυξιακό ταμείο CoopEst και η κοινοπραξία CGM Finance, εσωτερικά χρηματοπιστωτικά συστήματα μόνο για μέλη τα οποία χορηγούν δάνεια-γέφυρες και υπερβαίνουν τα προβλήματα πρόσβασης στο παραδοσιακό χρηματοπιστωτικό σύστημα μέσω της ικανότητας σύναψης συμβάσεων ενός ομίλου.
- 4.5.6 Η δημιουργία μιας αγοράς ή μιας πλατφόρμας για τα **μέσα** αυτά πρέπει να γίνεται με προσοχή και πρέπει να αξιολογούνται τα κίνητρα για την προσέλκυση κεφαλαίων. Ενώ τα δημόσια κεφάλαια μπορούν να κινητοποιηθούν με μοχλό τις πολιτικές, η προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων μπορεί να επιτευχθεί μέσα από συστήματα φορολογικών κινήτρων, το στοιχείο του διαμοιρασμένου κινδύνου και τη συμμετοχή στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας. Παρά ταύτα, οποιοδήποτε κίνητρο παραχωρείται σε ιδιώτες χρηματοδότες πρέπει να εξισορροπείται από την

14 Βλ., π.χ., τον ιταλικό νόμο αριθ. 127/71.

15 Ιταλικός νόμος αριθ. 59/92.

προσδοκώμενη οικονομική και κοινωνική απόδοση καθώς και από τον τρόπο χρήσης των οικονομικών κερδών. Αυτό θα διασφαλίσει ότι το δημόσιο συμφέρον, το γενικό συμφέρον και η αποτελεσματικότητα ως προς τις δαπάνες (εφόσον είναι δημόσιες) παραμένουν στον πυρήνα της πρωτοβουλίας.

- 4.6 *Θεμελιώδη στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη για τη δημιουργία ενός ευνοϊκού χρηματοπιστωτικού οικοσυστήματος*
- 4.6.1 Η δημιουργία ενός χρηματοπιστωτικού οικοσυστήματος για τις ΕΚΟ στηρίζεται σε μια **πολυσυμμετοχική προσέγγιση** η οποία συνδυάζει πόρους και μέσα. Αυτή η μορφή πολυσυμμετοχικών συστημάτων, ή ένα σύστημα κοινωνικής και αλληλέγγυας χρηματοδότησης, περιλαμβάνει νομισματικούς και μη νομισματικούς πόρους. Βασίζεται στην εμπιστοσύνη και στη χρηματοδοτική στήριξη με συμμετοχή περισσότερων ενδιαφερόμενων (ΕΚΟ, αποταμιευτές, κρατικές πηγές, συνταξιοδοτικά ταμεία και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, κ.λπ.), στην οικοδόμηση σχέσεων (χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση, κοινωνικοποίηση και σχέσεις υποστήριξης) και στους κοινούς σκοπούς και κανόνες. Η επιτυχία αυτής της προσέγγισης είναι αδιαμφισβήτητη, π.χ. στο Κεμπέκ, και θα ήταν σκόπιμο να διερευνηθεί για το ευρωπαϊκό πλαίσιο¹⁶.
- 4.6.2 Είναι πολύ βασικό η οικονομική υποστήριξη να αναπτύσσεται **με βάση τον κύκλο ζωής**. Οι επιχορηγήσεις ή τα χρηματοδοτούμενα πιλοτικά σχέδια συχνά αποτυγχάνουν στη δεύτερη φάση, λόγω έλλειψης των κατάλληλων μέσων που θα ευνοούσαν την ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα των ΕΚΟ. Πρέπει να αναπτυχθούν ειδικά μέσα και υποστηρικτικά πλαίσια πολιτικής για κάθε στάδιο της ανάπτυξης: πριν από την εκκίνηση, εκκίνηση/πιλοτικό στάδιο, εξυγίανση και ανάπτυξη, ικανοποίηση των συγκεκριμένων αναγκών σε κάθε στάδιο.
- 4.6.3 Το παραδοσιακό κεφάλαιο επιχειρηματικού κινδύνου βασίζεται στη γρήγορη απόδοση της επένδυσης η οποία συνήθως συνδυάζεται με επιρροή λόγω κυριότητας. Αυτό είναι ιδιαίτερα δύσκολο να αξιοποιηθεί στην κοινωνική οικονομία και συγκρούεται με τα επιχειρηματικά μοντέλα και τις δραστηριότητες των ΕΚΟ. Κατά συνέπεια, η παροχή **συστημάτων εγγυήσεων και μηχανισμών συνεπένδυσης** για τον επιμερισμό της ευθύνης και των κινδύνων είναι καίριας σημασίας σε αυτό το πλαίσιο. Η αξιοποίηση των ήδη υφιστάμενων ορθών πρακτικών στον τομέα των συστημάτων εγγυήσεων (συχνά από δημόσια κεφάλαια) πρέπει να εξεταστεί κατά την ανάπτυξη συστημάτων άμβλυνσης του αρχικού «κινδύνου» της χρηματοδότησης. Οι χρηματοδότες στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας είναι πολλές φορές οι καταλληλότεροι για την παροχή χρηματοδοτικής και μη χρηματοδοτικής υποστήριξης, όπως είναι τα προγράμματα επενδυτικής ετοιμότητας και η **γενική καθοδήγηση και υποστήριξη για την ανάπτυξη επιχειρήσεων**. Αυτή η μορφή υποστήριξης είναι καίριας σημασίας για τη μείωση του κινδύνου αποτυχίας. Εδώ πρέπει να εξεταστεί τον ενδεχόμενο της γενικής «οικονομικής καθοδήγησης» καθώς και της «οικονομικής εκπαίδευσης».

4.6.4 Ένα κεντρικής σημασίας στοιχείο είναι ότι στον πυρήνα της κοινωνικής χρηματοδότησης βρίσκεται η **μέτρηση του κοινωνικού αντικτύπου**¹⁷ προκειμένου να καταδειχθεί ο κοινωνικός αντίκτυπος που παράγεται ταυτόχρονα με την οικονομική απόδοση. Αυτός είναι και ο μοναδικός τρόπος με τον οποίο αποτυπώνεται η συνολική αξία που παράγει η δραστηριότητα ΕΚΟ και το πλήρες εύρος της απόδοσης της επένδυσης – σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο.

4.7 *Ένα οικοσύστημα βασισμένο σε συνδυασμένα κεφάλαια*

4.7.1 Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στις **υβριδικές μορφές χρηματοδότησης**, οι οποίες θεωρούνται καταλληλότερες για τις επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας αφού συνδυάζουν στοιχεία τα οποία αποτιμούν το κοινό καλό με οικονομικά κίνητρα. Το υβριδικό κεφάλαιο περιλαμβάνει στοιχεία επιχορηγήσεων (δημόσιες επιχορηγήσεις, φιλανθρωπικά κεφάλαια, δωρεές), μετοχικό κεφάλαιο και μέσα διαμοιρασμού του χρέους/κινδύνου. Τα υβριδικά μέσα χρηματοδότησης περιλαμβάνουν ανακτήσιμες επιδοτήσεις, «χαριστικά» δάνεια, μετατρέψιμες επιχορηγήσεις και συμφωνίες κατανομής των εσόδων. Το υβριδικό κεφάλαιο συχνά συνεπάγεται στενή σχέση μεταξύ ιδιωτικού και δημοσίου κεφαλαίου και έναν κοινό στόχο πολιτικής αλλά και ένα είδος συνεξάρτησης που εξισορροπεί τα συμφέροντα των ενδιαφερομένων.

4.7.2 Άλλες χρηματοδοτικές λύσεις, κατάλληλες για τις ΕΚΟ, είναι οι λεγόμενες «**υπομονετικές μορφές κεφαλαίου**». Στη Γαλλία και στο Κεμπέκ¹⁸, λόγω χάρη τα κοινωνικά/αλληλέγγυα κεφάλαια εγγυήσεων και επενδύσεων περιλαμβάνουν κεφάλαια από διάφορες πηγές και ενδιαφερόμενους, π.χ. ιδιώτες, δημόσια ταμεία και συνταξιοδοτικά ταμεία τα οποία προσφέρουν μέσα διαμοιρασμού του χρέους και μετοχικό κεφάλαιο βασισμένα στις αρχές των χαμηλότερων αποδόσεων (έναντι του συνήθους επιχειρηματικού κεφαλαίου) για μεγαλύτερη περίοδο (τουλάχιστον επτά έτη). Το τελευταίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό καθώς μια εν λειτουργία ΕΚΟ βασίζεται συχνά στη συνέχεια της παρεχόμενης υπηρεσίας.

5. **Συστάσεις πολιτικής φύσεως**

5.1 Με δεδομένες τις διαφορές ανά την Ευρώπη και το ευρύ φάσμα αναγκών του τομέα της κοινωνικής οικονομίας, οι ακόλουθες συστάσεις ομαδοποιούνται με βάση τις αρμοδιότητες για τα διάφορα επίπεδα χάραξης πολιτικής

5.2 *Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ*

5.2.1 Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ πρέπει να διαδραματίζουν υποστηρικτικό, καταλυτικό και ευνοϊκό ρόλο, καθώς και ρόλο κινητοποίησης στο χρηματοπιστωτικό οικοσύστημα των ΕΚΟ. Επιπροσθέτως, πρέπει να συνεχίσουν να αποδεικνύουν την προσήλωσή τους στην ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας στην Ευρώπη εξασφαλίζοντας ένα **υποστηρικτικό πλαίσιο πολιτικής**

¹⁷ [EE C 170. 05.06.2014, σ.18.](#)

¹⁸ <http://capfinance.ca>

για την **ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας εν γένει** μέσα από την ανανέωση του θεματολογίου της πρωτοβουλίας για την κοινωνική επιχειρηματικότητα.

- 5.2.2 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει επίσης να διοχετεύσει χρηματοδότηση στις ΕΚΟ μέσω ενδιάμεσων φορέων με στόχο την υποστήριξη της ανάπτυξης, της δοκιμής και της **καινοτόμου προσέγγισης νέων μέσων** προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι **χρηματοπιστωτικές ρυθμίσεις διευκολύνουν** και δεν παρεμποδίζουν αυτή την εξέλιξη.
- 5.2.3 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει επίσης να εξετάσει τη δοκιμή ενός πιο χαλαρού ρυθμιστικού καθεστώτος με στόχο την κινητοποίηση κεφαλαίων στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας.
- 5.2.4 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να εξετάσει με ποιον τρόπο τα **μέσα συμμετοχικής χρηματοδότησης ή συνεργατικής οικονομίας** μπορούν να υποστηρίξουν τις ΕΚΟ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να εξετάσει τη διοργάνωση «έκθεσης» με πρωτοβουλίες συμμετοχικής χρηματοδότησης και συμμετοχικές πρωτοβουλίες που στοχεύουν στις ΕΚΟ. Υπάρχουν παραδείγματα σε επίπεδο κρατών μελών τα οποία θα μπορούσαν δυνητικά να ενταχθούν στην πλατφόρμα κοινωνικής καινοτομίας καθώς και στα προγράμματα του Ορίζοντα 2020.
- 5.2.5 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να προωθήσει την έρευνα για την **κοινωνική προστιθέμενη αξία της επένδυσης σε ΕΚΟ**. Ζητήματα που θα μπορούσαν να διερευνηθούν είναι ο τρόπος δημιουργίας και αποτύπωσης της κοινωνικής και οικονομικής αξίας και η αποτελεσματικότητα των διαφόρων χρηματοπιστωτικών μέσων.
- 5.2.6 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το γεγονός ότι η κοινωνική οικονομία αποτελεί **επενδυτική προτεραιότητα στο τρέχον επενδυτικό σχέδιο για την Ευρώπη** και καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αξιοποιήσει πλήρως αυτή τη διάταξη. Ειδικότερα, θα πρέπει να εξεταστούν οι επενδύσεις υψηλής έντασης κεφαλαίου, όπως στην υγεία και την κοινωνική μέριμνα. Είναι σημαντικό για όλες τις επενδύσεις να συμπεριληφθεί ένα κριτήριο γενικού συμφέροντος στη βαθμολογία και επιλογή των επενδύσεων με στόχο την καλύτερη αποτύπωση της κοινωνικής προστιθέμενης αξίας.
- 5.2.7 Η ένωση κεφαλαιαγορών υπογραμμίζει την ανάπτυξη των περιβαλλοντικών και κοινωνικών επενδύσεων και των επενδύσεων εταιρικής διακυβέρνησης και το γεγονός ότι η κρατική και η ιδιωτική χρηματοδότηση μπορούν να συμβάλουν από κοινού στη βελτίωση του σκέλους της προσφοράς όσον αφορά τις επενδύσεις. Είναι σημαντικό η κανονιστική δράση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να διασφαλίζει τη **σύνδεση ανάμεσα στην προώθηση της ανάπτυξης των ΕΚΟ και στις προτάσεις της ένωσης κεφαλαιαγορών**.
- 5.2.8 Τα ευρωπαϊκά ταμεία επιτελούν ιδιαίτερο ρόλο στη στήριξη των ΕΚΟ. Τα **ΕΔΕΤ** θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως παράγων διευκόλυνσης της δράσης των κρατών μελών, παρέχοντας εγγυήσεις ή χρηματοπιστωτική μόχλευση για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης ταμείων κοινωνικής πρόνοιας ανά την Ευρώπη. **Τα κονδύλια του EaSI και του COSME** θα πρέπει να αξιοποιηθούν

από την Επιτροπή για την τόνωση της επενδυτικής ικανότητας των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών και την επενδυτική ετοιμότητα των ΕΚΟ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να διασφαλίσει μια ισόρροπη συμμετοχή στο πρόγραμμα Ορίζοντας 2020, παρέχοντας στις ΕΚΟ τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε έργα συμβατικού χαρακτήρα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να **παρακολουθεί** στενά και να **υποβάλει εκθέσεις** σχετικά με την απορρόφηση αυτών των κεφαλαίων για τις ΕΚΟ τόσο από πολιτική όσο και από τεχνική άποψη.

- 5.2.9 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η ΕΤΕπ/ΕΤΕ πρέπει να διασφαλίσουν την πρόσβαση των ΕΚΟ σε χρηματοδοτικούς μηχανισμούς σε επίπεδο ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του σχεδίου δράσης για τη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, **ενσωματώνοντας συστηματικά τις ΕΚΟ στην πολιτική για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις** και στις **χρηματοδοτικές διευκολύνσεις και απλοποιώντας τις διαδικασίες**. Είναι βασικό εδώ να αναφέρεται συγκεκριμένα η έκφραση «επιχείρηση κοινωνικής οικονομίας» ώστε να διασφαλίζεται η συμπερίληψη και η καλύτερη ανάδειξη διαφόρων τύπων επιχειρήσεων.
- 5.2.10 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να εξετάσει εάν/πώς οι **επενδύσεις κοινωνικού αντικτύπου** μπορούν να αποτελέσουν στοιχείο του χρηματοπιστωτικού οικοσυστήματος για τις ΕΚΟ και υπό ποιες συνθήκες. Εδώ, η εμπειρία και οι δοκιμές όσον αφορά την επιτάχυνση κοινωνικών επενδύσεων του ΕΤΕ καθώς και η πρόσφατη λειτουργία των συστημάτων εγγυήσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹⁹ θα προσφέρουν ενδιαφέροντα διδάγματα. Εκτός από τις πρόσφατες εκθέσεις του ΟΟΣΑ²⁰ και του EMES²¹ παρέχουν σημαντικά στοιχεία σχετικά με το κατά πόσον τα ομόλογα κοινωνικού αντικτύπου και οι συνοδευτικές πολιτικές υποστηρίζουν πραγματικά την ανάπτυξη των ΕΚΟ.
- 5.2.11 Οι χρηματοπιστωτικοί κανονισμοί «Βασιλεία III» συνιστούν απειλή για το χρηματοπιστωτικό οικοσύστημα για την κοινωνική οικονομία. Είναι ζωτικής σημασίας οι κανονισμοί να διαφυλάσσουν τη «βιοποικιλότητα» του χρηματοπιστωτικού συστήματος, και όχι να εφαρμόζουν αυθαίρετους κανόνες. Ένα συναφές ζήτημα που πρέπει να επιλυθεί είναι η αντιμετώπιση των δανείων προς την κοινωνική οικονομία σύμφωνα με τους κανόνες προληπτικής εποπτείας (Βασιλεία III, ΟΚΑ IV/KKA). Σήμερα, δεν παρέχονται διευκολύνσεις επί του ισολογισμού για τη δανειοδότηση κοινωνικών επιχειρήσεων, παρά το γεγονός ότι θεωρούνται υψηλού κινδύνου, ούτε ενθαρρύνεται η χορήγηση δανείων στον συγκεκριμένο τομέα. Αντίθετα, σύμφωνα με τον **εξισορροπητικό παράγοντα** για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις ο οποίος περιλαμβάνεται στον κανονισμό ΚΚΑ, η ΕΕ έχει αναγνωρίσει κεφαλαιακές διευκολύνσεις για τις τράπεζες που χορηγούν δάνεια σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Η ΕΕ πρέπει επίσης να αναγνωρίσει τις ΕΚΟ παρέχοντας έναν **υποστηρικτικό παράγοντα για την υποστήριξη των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας**, λόγω χάρη με την τροποποίηση του παρόντος άρθρου

19 <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1084>.

20 <http://www.oecd.org/cfe/leed/SIBsExpertSeminar-SummaryReport-FINAL.pdf>.

21 http://Semescconf.exordo.com/files/papers/101/final_draft/Godina-Maier-Barbetta_-_Paradoxes_and_Potentials_of_Social_Impact_Bonds_-_16_06_2015.pdf.

501.1 του κανονισμού ΚΚΑ. Οι τραπεζικές δανειοδοτήσεις στην κοινωνική οικονομία θα ωφελούνταν σημαντικά από αυτό, χωρίς επιπτώσεις στα δημόσια οικονομικά.

5.2.12 Δεδομένου ότι η χρηματοοικονομική καινοτομία για την κοινωνική οικονομία εντοπίζεται κατά κύριο λόγο σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή βρίσκεται στην καταλληλότερη θέση για τη συγκέντρωση καινοτόμων μέσων και λύσεων ως συμβολή στις αποφάσεις πολιτικής. Εν προκειμένω θα ήταν χρήσιμη η **σύνθεση και παρακολούθηση** της ανταλλαγής νέων χρηματοδοτικών πρωτοβουλιών και μέσων στα κράτη μέλη σε ολόκληρη την ΕΕ.

5.2.13 Η χρηματοδοτική ενίσχυση από το επίπεδο της ΕΕ πρέπει να συνοδεύεται από παροχή **καθοδήγησης, κατάρτισης και ανάπτυξης ικανοτήτων** από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τις κυβερνήσεις και τους βασικούς ενδιαφερόμενους. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ ζητεί τη σύνταξη εγχειριδίου με οδηγίες για τον τρόπο οικοδόμησης του χρηματοπιστωτικού οικοσυστήματος και τον τρόπο σχεδιασμού και υλοποίησης χρηματοδοτικών μέσων για την κοινωνική οικονομία. Κατά τον ίδιο τρόπο, πρέπει να υπάρχει ανταλλαγή και περαιτέρω ανάπτυξη των ορθών πρακτικών γενικής καθοδήγησης σε επίπεδο κρατών μελών όπως τα προγράμματα επενδυτικής ετοιμότητας.

5.2.14 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το ενδιαφέρον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη σύσταση **ομάδας εργασίας για την κοινωνική χρηματοδότηση** σε συνεργασία με την ομάδα εμπειρογνομόνων για την κοινωνική επιχειρηματικότητα (GECES) η οποία θα μπορούσε να λειτουργεί ως μία βάση πόρων για την ανάπτυξη πολιτικών και την παρακολούθηση της κατάστασης και της δράσης των κρατών μελών.

5.2.15 Οι **αξιολογήσεις** από ομοτίμους για τη χρηματοδότηση δραστηριοτήτων και δομών ΕΚΟ πρέπει να αντιμετωπίζονται ως οχήματα για την ανταλλαγή μέσων και βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών.

5.2.16 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να αξιολογήσει τα οφέλη και τα προβλήματα των κρατών μελών που παρέχουν **φορολογικά κίνητρα**. Αυτό είναι σημαντικό τόσο για τις ΕΚΟ εν γένει όσο και ως κίνητρο για την προσέλκυση κεφαλαίων από ιδιώτες αποταμιευτές και κοινωνικούς χρηματοδότες. Αυτή η παράμετρος πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα του γεγονότος ότι οι ΕΚΟ βρίσκονται σήμερα σε μειονεκτική θέση όσον αφορά την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (δημόσια ή ιδιωτική) σε σύγκριση με άλλες επιχειρήσεις.

5.3 *Κράτη μέλη, τοπικές και περιφερειακές αρχές*

5.3.1 Τα κράτη μέλη σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην παροχή ευνοϊκών πολιτικών και υποστήριξης για την ανάδυση και την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας. Λίγα είναι τα κράτη μέλη που διαθέτουν επαρκές σύστημα υποστήριξης το οποίο τα υποχρεώνει να **αναπτύξουν και να υλοποιήσουν εθνικά συστήματα υποστήριξης για την**

κοινωνική οικονομία, σύμφωνα με την πρωτοβουλία για την κοινωνική επιχειρηματικότητα. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην προσαρμοσμένη οικονομική υποστήριξη τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό/περιφερειακό επίπεδο. Οι πρωτοβουλίες αυτές θα μπορούσαν ενδεχομένως να παρουσιαστούν στο πλαίσιο της ομάδας εμπειρογνομόνων για την κοινωνική επιχειρηματικότητα (GECES).

- 5.3.2 Τα κράτη μέλη πρέπει να λειτουργήσουν ως **συνεπενδυτές** για την υποστήριξη της σύστασης ταμείων δεοντολογίας, ταμείων κοινωνικής καινοτομίας και ταμείων κοινωνικών επιχειρηματικών κεφαλαίων. Ένα βασικό στοιχείο είναι η πρόβλεψη συστημάτων δημόσιων εγγυήσεων ή, μέσα από τη χάραξη πολιτικής, η κινητοποίηση κεφαλαίων από συνταξιοδοτικά ταμεία, πιστωτικές ενώσεις, κ.λπ.
- 5.3.3 Τα κράτη μέλη πρέπει να αξιολογήσουν τις πιθανότητες εξασφάλισης χρηματοδότησης μέσω **κρατικών ταμείων εγγυήσεων** με στόχο την πρόσβαση της κοινωνικής οικονομίας στη συμβατική χρηματοδότηση.
- 5.3.4 Τα κράτη μέλη μπορούν να μελετήσουν το ενδεχόμενο **κεφαλαιοποίησης των ταμείων κοινωνικών επενδύσεων** επανεξετάζοντας τις δυνατότητες έκπτωσης στον φόρο εισοδήματος (για φυσικά πρόσωπα και επιχειρήσεις), καθώς και άλλων φορολογικών κινήτρων τόσο για τους αποταμιευτές όσο και για τους επενδυτές με στόχο την προσέλκυση επενδύσεων σε ΕΚΟ. Ωστόσο, κίνητρο αυτών των φορολογικών προνομίων πρέπει να είναι η δημιουργία κοινωνικής αξίας από τις ΕΚΟ.
- 5.3.5 Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να αναπτύξουν κατάλληλες ρυθμίσεις κοινωνικής οικονομίας σε σχέση με τις **μικροχρηματοδοτήσεις**, όπως έχει ήδη επισημάνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή²².
- 5.3.6 Οι χρηματοπιστωτικοί μεσολαβητές διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας. Τα κράτη μέλη πρέπει να ενθαρρύνουν την ανάδυση **διαμεσολαβητών** κοινωνικής χρηματοδότησης, είτε πρόκειται για συνεταιριστικές ή δεοντολογικού χαρακτήρα τράπεζες είτε για εμπορικές τράπεζες με εξειδικευμένη θυγατρική για τον τομέα της κοινωνικής οικονομίας, οι οποίες να παρέχουν κεφάλαια και μέσα κοινωνικής χρηματοδότησης διασφαλίζοντας ένα ευνοϊκό κανονιστικό περιβάλλον.
- 5.3.7 Οι **τοπικές και περιφερειακές αρχές** διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην παροχή τοπικών υποδομών και την υλοποίηση των πρωτοβουλιών. Επιπροσθέτως, πρέπει να κληθούν να αναλάβουν πρωτοβουλία για πολυσυμμετοχική συνεργασία με στόχο την τοπική/περιφερειακή ανάπτυξη. Εδώ, είναι καίριας σημασίας η υποστήριξη του ΕΤΠΑ.

5.4 *Άλλοι ενδιαφερόμενοι φορείς*

5.4.1 **Οι ίδιες οι ΕΚΟ πρέπει να αναλάβουν πρωτοβουλίες** για την ανάπτυξη μέσω της αυτοκεφαλαιοποίησης, της συμμετοχικής χρηματοδότησης και της συμμετοχής σε συμπράξεις κοινωνικής χρηματοδότησης, της συγκέντρωσης των ιδίων πόρων τους και της δημιουργίας συμπράξεων.

5.4.2 Είναι επίσης σημαντικό για τις ΕΚΟ να εξετάσουν την ενίσχυση της **συνεργασίας με εξωτερικούς εταίρους**, όπως οι ιδιωτικές εμπορικές τράπεζες και οι διάφοροι διαμεσολαβητές. Αυτό μπορεί να μην ενδείκνυται για όλες τις καταστάσεις αλλά θα μπορούσε να αποδειχθεί καίριο σε ορισμένα στάδια της ανάπτυξης. Πρωταρχικός στόχος πρέπει να είναι η αφύπνιση του ενδιαφέροντος και η ανάπτυξη γνώσης για τις ΕΚΟ στους κόλπους της χρηματοπιστωτικής κοινότητας υπό τις σωστές συνθήκες.

Βρυξέλλες, 16 Σεπτεμβρίου 2015

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής
και Κοινωνικής Επιτροπής

Henri Malosse

Οκτώ άνθρωποι κατέχουν τόσο πλούτο όσο ο μισός πληθυσμός της γης

Ανακοίνωση της OXFAM

Οκτώ δισεκατομμυριούχοι κατέχουν τον ίδιο τον πλούτο με τα 3,6 δισεκατομμύρια άτομα που αποτελούν το φτωχότερο ήμισυ του παγκόσμιου πληθυσμού, αποκαλύπτει έκθεση της Oxfam που δημοσιεύθηκε στις 16 Ιανουαρίου 2017, όταν η παγκόσμια πολιτική και επιχειρηματική ελίτ συγκεντρωνόταν στο Νταβός για την ετήσια συνάντησή τους.

Μια οικονομία για το 99 τοις εκατό δείχνει ότι το χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών είναι πολύ μεγαλύτερο από ό,τι φοβόταν. Νέα και καλύτερα στοιχεία για την κατανομή του παγκόσμιου πλούτου - ιδιαίτερα στην Ινδία και την Κίνα - δείχνουν ότι το φτωχότερο μισό του κόσμου έχει λιγότερο πλούτο από ό,τι εθεωρείτο μέχρι σήμερα. Αν τα στοιχεία αυτά ήταν διαθέσιμα πέρυσι θα είχαν δείξει ότι εννέα δισεκατομμυριούχοι – και όχι 62 που υπολογίζονταν τότε - κατείχαν τον ίδιο πλούτο με το φτωχότερο μισό του πληθυσμού του πλανήτη.

Η έκθεση της Oxfam δείχνει ότι το 2015 το πλουσιότερο ένα τοις εκατό του κόσμου διατήρησε το μερίδιό του στον παγκόσμιο πλούτο και εξακολουθούν να κατέχουν περισσότερο από τον συνολικό πλούτο του άλλου 99 τοις εκατό.. Αυτή η συγκέντρωση του πλούτου στην κορυφή καθυστερεί τον αγώνα για τον τερματισμό της παγκόσμιας φτώχειας.

Η έκθεση περιγράφει πώς η κρίση ανισότητας τροφοδοτείται από εταιρείες των οποίων τα επιχειρηματικά μοντέλα στρέφονται όλο και περισσότερο στην επίτευξη ολοένα υψηλότερων αποδόσεων σε πλούσιους ιδιοκτήτες και ανώτερα στελέχη. Οι εταιρείες δομημένες έτσι ώστε να φοροδιαφεύγουν, να μειώνουν τις αμοιβές των εργαζομένων και να συμπιέζουν τα εισοδήματα των παραγωγών, αντί να συμβάλλουν δίκαια σε μια οικονομία που ωφελεί όλους. Το κεντρικό θέμα του φετινού Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ είναι ευαίσθητη και υπεύθυνη ηγεσία.

Η Oxfam κάνει έκκληση για μια ριζική αλλαγή στον τρόπο που διαχειριζόμαστε τις οικονομίες μας, έτσι ώστε να λειτουργούν για όλους, όχι μόνο για λίγους προνομιούχους. Η έκθεση δημοσιεύεται εν μέσω αυξανόμενων ανησυχιών σχετικά με την οικονομική κατάσταση, με τον επικεφαλής οικονομολόγο της Τράπεζας της Αγγλίας να προειδοποιεί πρόσφατα ότι μια «αναγέννηση της οικονομίας» είναι απαραίτητη για να αντικαταστήσει ξεπερασμένα μοντέλα.

Ο Mark Goldring, Διευθύνων Σύμβουλος της Oxfam M. Βρετανίας, δήλωσε: *“Η φετινή εικόνα της ανισότητας είναι σαφέστερη, πιο ακριβής και πιο συγκλονιστική από ποτέ. Είναι περισσότερο από αλλόκοτο το ότι μια ομάδα των ανθρώπων που θα μπορούσε εύκολα να χωρέσει σε ένα μόνο αμαξάκι του γκολφ να κατέχουν περισσότερο πλούτο από το φτωχότερο μισό της ανθρωπότητας.*

“Ενώ ένας στους εννέα ανθρώπους στον πλανήτη θα πάει νηστικός για ύπνο απόψε, μια μικρή χούφτα δισεκατομμυριούχων έχουν τόσο πολύ πλούτο που θα χρειαστεί πολλές ζωές για να τον ξοδέψουν. Το γεγονός ότι μια ελίτ υπερ-πλουσίων μπορούν να ευημερούν σε βάρος των υπολοίπων από εμάς στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, δείχνει πόσο στρεβλή έχει γίνει η οικονομία μας.

“Η ανισότητα δεν κρατεί μόνο παγιδευμένους στη φτώχεια εκατομμύρια ανθρώπων, αλλά και κατακερματίζει τις κοινωνίες μας και δηλητηριάζει την πολιτική μας. Ακριβώς, δεν είναι σωστό τα κορυφαία στελέχη να εισπράττουν τεράστια μπόνους, ενώ οι μισθοί των εργαζομένων να είναι στάσιμοι ή ότι οι πολυεθνικές και οι εκατομμυριούχοι, για φοροδιαφεύγουν, ενώ οι υπηρεσίες προς τους πολίτες να περικόπτονται.”

Ενώ ο αριθμός των ανθρώπων που ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας έχει μειωθεί κατά τις τελευταίες δεκαετίες, 700 εκατομμύρια περισσότεροι άνθρωποι θα μπορούσαν να έχουν ξεφύγει από τη φτώχεια, εάν είχαν ληφθεί μέτρα για τη μείωση του χάσματος μεταξύ πλουσίων και φτωχών. Οι ειδικοί, συμπεριλαμβανομένης της Παγκόσμιας Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου προειδοποιούν ότι η περαιτέρω πρόοδος απειλείται εξαιτίας της ανισότητας.

Η έκθεση της Oxfam περιγράφει πώς η ζωή για τους φτωχότερους ανθρώπους του κόσμου παραμένει βάνουσα σκληρή. Μεταξύ 1988 και 2011 τα εισοδήματα του φτωχότερου 10 τοις εκατό αυξήθηκαν κατά μόλις \$ 65, ενώ τα εισοδήματα του πλουσιότερου 1 τοις εκατό αυξήθηκαν κατά \$ 11.800 - 182 φορές περισσότερο.

Οι φτωχότεροι είναι οι μεγαλύτεροι χαμένοι από τη στρέβλωση της παγκόσμιας οικονομίας μας, ειδικά οι γυναίκες που συνήθως καταλαμβάνουν τις χειρότερα αμειβόμενες θέσεις εργασίας και αναλαμβάνουν τη μερίδα του λέοντος των μη αμειβόμενων εργασιών φροντίδας. Με τις σημερινές τάσεις θα χρειαστούν 170 χρόνια μέχρι οι γυναίκες να αμειβονται το ίδιο με τους άνδρες...

Η Oxfam καλεί τους ηγέτες των επιχειρήσεων να παίζουν το ρόλο τους στη δημιουργία μιας πιο ανθρώπινης οικονομίας με τη δέσμευσή τους να καταβάλλουν ανθρώπινους μισθούς και το δίκαιο μερίδιό τους σε φόρους. Η έκθεση τονίζει τις προοδευτικές επιχειρηματικές πρακτικές, όπως της ισπανικής πολυεθνικής Μοντραγκόν – που ανήκει σε 74.000 εργαζόμενους – της οποίας η δομή αμοιβών προβλέπει ότι ο καλύτερα αμειβόμενος εργαζόμενος δεν μπορεί να κερδίζει περισσότερο από εννέα φορές την αμοιβή του χαμηλότερα αμειβόμενου.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η αντίστοιχη αναλογία των αμοιβών με βάση τον FTSE100 Index (Χρηματιστηριακός Δείκτης των Financial Times) σημαίνει ότι η μέση αμοιβή διευθύνοντος συμβούλου είναι 129 φορές μεγαλύτερη από την αμοιβή του μέσου εργαζόμενου - και ισοδυναμεί με την αμοιβή 10.000 ανθρώπων που εργάζονται σε εργοστάσια ενδυμάτων στο Μπαγκλαντές.

Το μερίδιο των επενδυτών στα εταιρικά κέρδη στο Ηνωμένο Βασίλειο έχει εκτοξευθεί στο 70 τοις εκατό από το 10 τοις εκατό το 1970, πράγμα που σημαίνει ότι λιγότερο ποσοστό επανεπενδύεται σε εργαζόμενους και τη μακροπρόθεσμη υγεία της επιχείρησης. Εν τω μεταξύ, οι αποδόσεις των μετοχών των συνταξιοδοτικών ταμείων του Ηνωμένου Βασιλείου έχουν πέσει κατακόρυφα από το 30 τοις εκατό πριν από 30 χρόνια σε μόλις τρία τοις εκατό σήμερα.

Ο Goldring πρόσθεσε: *"Η ακραία ανισότητα δεν είναι αναπόφευκτη - με τις σωστές πολιτικές, οι ηγέτες του κόσμου μπορούν να εξισορροπήσουν πάλι σπάσει τις διαταραγμένες οικονομίες μας, έτσι ώστε να λειτουργούν για όλους μας και να προσεγγίσουν περισσότερο το τέλος της φτώχειας. Χρειαζόμαστε μια νέα προσέγγιση της κοινής λογικής που να διασφαλίζει μια δίκαιη σχέση για τους εργαζόμενους και τους παραγωγούς. Αυτό απαιτεί εκείνους που μπορούν, να πληρώσουν το μερίδιο φόρου που τους αναλογεί, και διασφαλίζει ότι οι γυναίκες παίρνουν μια δίκαιη ευκαιρία να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους."*

“Η Oxfam χαιρετίζει τη δέσμευση της πρωθυπουργού για την αντιμετώπιση της ανισότητας στο Ηνωμένο Βασίλειο - θα θέλαμε να δούμε την κάνει μια παρόμοια δέσμευση από ένα παγκόσμιο βήμα. Μια αντίθεση προς τα ισχυρά συμφέροντα και την κακή εταιρική συμπεριφορά δεν θα είναι εύκολη, αλλά είναι ζωτικής σημασίας αν θέλουμε να εξασφαλίσουμε ένα καλύτερο μέλλον για τους δικούς μας ανθρώπους και για όλο τον κόσμο.”

Η έκθεση της Oxfam: “Μια οικονομία για το 99 τοις εκατό” είναι διαθέσιμο στο διαδίκτυο.

Οι 8 πλουσιότεροι άνθρωποι στον κόσμο, σύμφωνα με τον κατάλογο Forbes Billionaires που δημοσιεύθηκε τον Μάρτιο 2016, με τη σειρά της καθαρής θέσης, είναι:

- **Bill Gates:** ΗΠΑ ιδρυτής της Microsoft (καθαρή αξία 75 δις \$)
- **Amancio Ortega:** Ισπανός ιδρυτής της Inditex, Zara αλυσίδας μόδας (καθαρή αξία \$ 67 δις)
- **Warren Buffett:** ΗΠΑ, Διευθύνων σύμβουλος, μεγαλύτερος μέτοχος της Berkshire Hathaway (καθαρή αξία \$ 60,8 δις)
- **Carlos Slim Helu:** Μεξικανός, ιδιοκτήτης του Grupo Carso (καθαρή αξία: \$ 50 δις)
- **Jef Bezos:** ΗΠΑ ιδρυτής, πρόεδρος, διευθύνων σύμβουλος της Amazon (καθαρή αξία: \$ 45,2 δις)
- **Mark Zuckerberg:** ΗΠΑ, πρόεδρος, διευθύνων σύμβουλος, συν-ιδρυτής του Facebook (καθαρή αξία: \$ 44,6 δις.)
- **Larry Ellison:** ΗΠΑ, συν-ιδρυτής, Διευθύνων Σύμβουλος της Oracle (καθαρή αξία: \$43,6 δις)
- **Michael Bloomberg:** ΗΠΑ, ιδρυτής, ιδιοκτήτης, Διευθύνων Σύμβουλος της Bloomberg LP (καθαρή αξία: \$ 40 δις).

Το συνεταιριστικό δίκαιο στο επίκεντρο

Μοντεβιδέο, 16-18 Νοεμβρίου 2016

των David Hiez¹ και Ιφιγένειας Δουβίτσα²

Στο Μοντεβιδέο της Ουρουγουάης πραγματοποιήθηκαν αρκετές εκδηλώσεις με αντικείμενο το συνεταιριστικό δίκαιο στα πλαίσια της 4^{ης} Συνόδου Συνεταιρισμών της Λατινικής Αμερικής (IVth Co-operative Summit of the Americas), και ειδικότερα το 2^ο Ηπειρωτικό Κογκρέσο στο Συνεταιριστικό Δίκαιο (IInd Continental Congress on Co-operative Law), καθώς και το 1ο Διεθνές Φόρουμ στο Συνεταιριστικό Δίκαιο (Ist International Forum on Co-operative Law), υπό τη διοργάνωση της Επιτροπής Δικαίου της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης.

Ευχάριστη έκπληξη (ιδίως για έναν νομικό από την Ευρώπη) αποτέλεσε η υψηλή προσέλευση κοινού στα άνω συνέδρια. Οι συμμετέχοντες ανήλθαν γύρω στους 140, ήταν δε κυρίως δικηγόροι αλλά και καθηγητές, νέοι ερευνητές, εργαζόμενοι στους συνεταιρισμούς και δημόσιοι λειτουργοί από διάφορες περιοχές της Λατινικής Αμερικής, του Καναδά, του Ισραήλ και της Ευρώπης. Οι παραβρισκόμενοι, σχεδόν στο σύνολο τους, παρακολούθησαν τόσο το Κογκρέσο όσο και το Φόρουμ, ορισμένοι δε εξ αυτών ήταν και εισηγητές. Η αυξημένη παρουσία νέων νομικών και δικηγόρων θεωρήθηκε ως πολλά υποσχόμενη για την ανάπτυξη του κλάδου του συνεταιριστικού δικαίου στο μέλλον.

Η παράλληλη διεξαγωγή των δυο νομικών συνεδρίων ήταν εξαιρετικά ωφέλιμη για δυο λόγους. Πρώτον, επέτρεψε την διοργάνωσή τους με κοινές προσπάθειες και παρουσία της πολυάριθμης προσέλευσης των λατινοαμερικάνων νομικών. Όσον αφορά τη χρηματοδότηση, υπήρξε μια περιορισμένη αμοιβαία συνδρομή αλλά πιο σημαντική ήταν η γενναιόδωρη στήριξη της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης της Λατινικής Αμερικής (International Cooperative Association of Americas) και της Συνεταιριστικής Συνομοσπονδίας της Ουρουγουάης (CUDECOOP). Οι τελευταίες παρείχαν τις αίθουσες και την υπηρεσία μετάφρασης από τα

¹ Καθηγητής Ιδιωτικού Δικαίου, Πανεπιστήμιο Λουξεμβούργου

² Ειδικός Επιστήμονας, Νομική Σχολή, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

ισπανικά στα αγγλικά και αντίστροφα καθ' όλη τη διάρκεια των συνεδρίων, ενώ έθεσαν μικρό κόστος συμμετοχής. Αυτό επετεύχθη κυρίως χάριν στις δημόσιες σχέσεις και ενέργειες του Hagen Henry (Προέδρου της Επιτροπής Δικαίου της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης) και του Dante Cracogna (Προέδρου της Περιφερειακής Επιτροπής Δικαίου της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης Λατινικής Αμερικής). Η ανάληψη ανάλογων πρωτοβουλιών υπέρ της έρευνας και από μεριάς των ευρωπαϊκών συνεταιρισμών αποτέλεσε κοινό όραμα των συμμετεχόντων από την Ευρώπη.

Δεύτερον, η άνω συνεργασία είχε και επιστημονικά οφέλη. Αντί για την διοργάνωση δυο συνεδρίων, το ένα λατινοαμερικανικό - το άλλο διεθνές, που θα εκτυλίσσονταν διαδοχικά ή παράλληλα, οι επιμέρους συνεδριάσεις ήταν είτε μικτές είτε κοινές. Το δε αποτέλεσμα ήταν ιδιαίτερα καρποφόρο: δόθηκε η ευκαιρία στους παραβρισκόμενους να μάθουν περισσότερα για την έρευνα στο λατινοαμερικανικό και διεθνές συνεταιριστικό δίκαιο και να διεξάγουν έναν γόνιμο διάλογο. Οι συνεδριάσεις στο σύνολό τους ήταν ενδιαφέρουσες, ενώ διεξάγονταν σε οικεία ατμόσφαιρα.

Εν γένει, οκτώ συνεδριάσεις έλαβαν χώρα: τρεις του λατινοαμερικανικού Κογκρέσου (το acto cooperative/συνεταιριστικές πρακτικές-συναλλαγές, η ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών και τραπεζικών συνεταιρισμών, ο έλεγχος των συνεταιρισμών), δυο του Διεθνούς Φόρουμ (συνεταιριστικό δίκαιο και συνεταιριστικές αρχές, συνεταιριστικό δίκαιο και οικονομία) και τρεις κοινές συνεδριάσεις (οι συνεταιρισμοί υπό το συνταγματικό δίκαιο, φορολόγηση των συνεταιρισμών, εργατικοί συνεταιρισμοί).

Καθώς η ανάπτυξη όλων των θεματικών του συνεδρίου θα καθιστούσε την παρούσα έκθεση μακροσκελή, μπορεί κανείς να επισκεφτεί τον παρακάτω σύνδεσμο για να ενημερωθεί για το πρόγραμμα των συνεδρίων (<http://ica.coop/en/events/1st-international-forum-co-operative-law>)

Θα επικεντρωθούμε, παρόλα αυτά, σε ορισμένα σημεία. Ο προσκεκλημένος ομιλητής που κήρυξε και την έναρξη εργασιών των δυο συνεδρίων ήταν ο Hagen Henry, ο πιο διακεκριμένος συγκριτικολόγος του συνεταιριστικού δικαίου εδώ και χρόνια. Στην ομιλία του αναφέρθηκε στο συνεταιριστικό δίκαιο στον 21^ο αιώνα και κατέγραψε τα μείζονα σύγχρονα ερωτήματα του

συγκεκριμένου αυτού κλάδου του δικαίου. Μια από τις πιο ενδιαφέρουσες θεματικές για έναν νομικό από την Ευρώπη ήταν η αφορώσα το λεγόμενο *acto cooperativo*, που θα μεταφράζαμε ως «συνεταιριστικές πρακτικές-συναλλαγές». Εμπνευσμένο από το ισπανικό δίκαιο, το *acto cooperativo* αναπτύχθηκε την δεκαετία του '60 από την λατινοαμερικανική θεωρία, τη σχετική νομολογία και νομοθεσία, αποτελεί δε σήμερα έναν βασικό πυλώνα του συνεταιριστικού δικαίου.

Όπως έγινε αντιληπτό, το *acto cooperativo* αναφέρεται στις πρακτικές εκείνες που διέπουν τη σχέση μεταξύ του συνεταιρισμού και του κάθε συνεταιριστή. Φέρεται να αποτελεί τον αντίποδα της αρχής περί διττής ιδιότητας που αναπτύχθηκε στην Ευρώπη. Πράγματι, αντί να παρουσιάζονται δύο διαφορετικές ιδιότητες, δυο σχέσεις, (εκείνη του μεριδιούχου και εκείνη του χρήστη των συνεταιριστικών υπηρεσιών), το *acto cooperativo* συνθέτει τις δυο πλευρές του ίδιου νομίσματος. Ο συνεταιριστής δεν είναι «διχασμένη προσωπικότητα», αλλά το πρόσωπο εκείνο που η συμμετοχή και χρήση των συνεταιριστικών υπηρεσιών αποτελούν το αποτέλεσμα μιας και μόνο ιδιότητας: εκείνης του μέλους. Αυτή η ιδέα ίσως αποτελεί την απάντηση στα προβλήματα που δημιουργούνται από την αντίληψη περί διττής ιδιότητας. Πράγματι, η αρχή περί διττής ιδιότητας προάγει τη δημιουργία χωριστών συμβατικών σχέσεων για τη χρήση των συνεταιριστικών υπηρεσιών όπως και εργασιακών, δανειακών ή αγοραπωλησίας.

Η δεύτερη ενδιαφέρουσα θεματική του συνεδρίου αφορούσε στον έλεγχο των συνεταιρισμών, ως έναν συνδυασμό συνεταιριστικού ελέγχου και κρατικής εποπτείας. Η διάχυτη επιφυλακτική στάση των συνέδρων έναντι οποιασδήποτε κρατικής επέμβασης οφειλόταν στην ευρέως γνωστή χρησιμοποίηση των συνεταιρισμών για την προώθηση δημοσίων πολιτικών. Η κατάσταση διαφέρει από κράτος σε κράτος, σε ορισμένες δε περιπτώσεις το κράτος εξακολουθεί να είναι ο ελεγκτής. Την αντίθεσή τους εξέφρασαν ορισμένοι νομικοί καταλήγοντας σε μια ευρεία αμφισβήτηση της αρχής εξωτερικού έλεγχου καθεαυτής, υποστηρίζοντας ότι τα μέλη είναι εκείνα που νομιμοποιούνται να ελέγχουν τον συνεταιρισμό. Εν τούτοις, οι περισσότεροι εισηγητές τάχθηκαν υπέρ του έλεγχου, υπό την προϋπόθεση ότι έστω και έμμεσα η διεξαγωγή του θα βρίσκεται υπό την ευθύνη του συνεταιρισμού.

Παράλληλα, οι συνεταιριστικές τράπεζες ήταν ένα ακόμη αντικείμενο στο οποίο δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση και ασκήθηκε ομόφωνη κριτική στην ομοιογένεια των ρυθμίσεων μεταξύ καπιταλιστικών και συνεταιριστικών τραπεζών. Η κριτική αυτή ορισμένες φορές συνοδευόταν και από την άποψη ότι δεν θα πρέπει να εφαρμόζονται στις αναπτυσσόμενες χώρες, ρυθμίσεις που αναπτύχθηκαν στις βόρειες (ανεπτυγμένες) χώρες.

Από την άλλη πλευρά, οι περισσότερες εισηγήσεις των νομικών εκτός Λατινικής Αμερικής, οι οποίοι και υπολείπονταν αριθμητικά, έθιγαν - είτε άμεσα είτε έμμεσα - τις συνεταιριστικές αρχές και τη σχέση τους με το συνεταιριστικό δίκαιο, υπό εθνική και συγκριτική προοπτική. Πέραν αυτού, ένα ακόμη ζήτημα που τους απασχόλησε ήταν οι σχέσεις μεταξύ του συνεταιριστικού δικαίου από τη μια πλευρά και του δικαίου ανταγωνισμού και του φορολογικού δικαίου από την άλλη πλευρά. Με μια εγγύτερη όμως ματιά, θα παρατηρούσε κανείς ότι υπήρχε μια διασπορά των θεμάτων που παρουσιάστηκαν λόγω της διαφορετικής κουλτούρας των ομιλητών. Αυτό είναι και το κέρδος που αποκομίζει κανείς από την συμμετοχή σε τέτοιες εκδηλώσεις, αλλά από την άλλη πλευρά η κοινότητα των νομικών του συνεταιριστικού δικαίου θα μπορούσε να επωφεληθεί από μια μεγαλύτερη συνοχή.

Πέραν των εισηγήσεων, δυο σημαντικές πρωτοβουλίες παρουσιάστηκαν με στόχο τη δημιουργία τεχνικών εργαλείων για να διευκολυνθεί η διεξαγωγή έρευνας στο συνεταιριστικό δίκαιο. Από τη μια πλευρά η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση προετοιμάζει τη δημιουργία μιας βάσης δεδομένων για τις συνεταιριστικές νομοθεσίες. Αυτό το έργο βρίσκεται σε εξέλιξη, με τη συνδρομή του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας και του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας, και με πιθανή την στήριξη της Παγκόσμιας Τράπεζας. Αποτελεί ένα πολλά υποσχόμενο έργο, αν και η δομή και η λειτουργικότητά του παραμένουν ασαφείς (ιδίως ως προς τη δυνατότητα επικαιροποίησης των δεδομένων). Μια δοκιμαστική έκδοση - με την ενσωμάτωση δεδομένων από σαράντα διαφορετικές χώρες - σύντομα θα δημοσιευτεί ηλεκτρονικά. Για το μεσοπρόθεσμο διάστημα, το άνω έργο δεν θα πρέπει να λειτουργήσει ως μια στατική βάση δεδομένων, έτσι ώστε να μπορέσει να ωθήσει σε έναν συνεχή επιστημονικό διάλογο.

Από την άλλη πλευρά, πέντε νομικοί του συνεταιριστικού δικαίου από την Ευρώπη δημιούργησαν το Ius Cooperativum (<https://iuscooperativum.org>), μια ιστοσελίδα που θα

διευκολύνει την συνεργασία και τη διάδοση νέων ιδεών και την ενθάρρυνση διαλόγου μεταξύ των μελετητών του συνεταιριστικού δικαίου. Σε αυτήν την ιστοσελίδα θα φιλοξενηθεί ένας χάρτης με στοιχεία επικοινωνίας δικηγόρων, καθηγητών και ερευνητών του συνεταιριστικού δικαίου, καλύπτοντας τον μεγαλύτερο δυνατό αριθμό χωρών. Η ιστοσελίδα επίσης θα περιέχει πληροφορίες για δικαστικές αποφάσεις, νομοθετικές αναθεωρήσεις, συνέδρια και σχολιασμούς βιβλίων που αφορούν στον κλάδο του συνεταιριστικού δικαίου. Το *Ius Cooperativum*, πέραν αυτών, σχεδιάζει να ιδρύσει το πρώτο διεθνές περιοδικό συνεταιριστικού δικαίου (*International Journal of Cooperative Law*), ως μέσο έκφρασης της κοινότητας των νομικών και ανάπτυξης του εν λόγω δικαικού κλάδου σε παγκόσμια κλίμακα. Η κατασκευή του εν λόγω ιστότοπου είναι πρόσφατη, προϊόν πρωτοβουλίας και προσπαθειών του ακαδημαϊκού χώρου χωρίς καμία συνδρομή φορέων και θεσμών, η δε επιτυχία του εγχειρήματος αυτού θα εξαρτηθεί από το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή του κοινού.

Εν κατακλείδι, μέσα από τις τριήμερες εκδηλώσεις στο Μοντεβιδέο πρέπει να υπογραμμιστεί ο υψηλός αριθμός προσέλευσης, καθώς και η ποικιλία των θεματικών και των εισηγήσεων που αναπτύχθηκαν στα δυο συνέδρια. Το τελευταίο καταδεικνύει ότι ο νομικός χώρος αντιλαμβάνεται το συνεταιριστικό δίκαιο εν ευρεία εννοία, μη περιοριζόμενο στο δίκαιο που διέπει την ίδρυση και λειτουργία των συνεταιρισμών αλλά επεκτεινόμενο και στις διατάξεις του εργατικού, του φορολογικού και άλλων δικαικών κλάδων που εφαρμόζονται στους συνεταιρισμούς. Την λήξη των εργασιών κήρυξε ο Hagen Henry και ο Dante Cracogna κάνοντας μια σύνθεση των θεματικών που παρουσιάστηκαν. Και οι δυο τόνισαν την ανάγκη διοργάνωσης αντίστοιχων εκδηλώσεων σε πιο τακτά χρονικά διαστήματα, μια άποψη που εκφράστηκε από πολλές πλευρές κατά τη διάρκεια των συνεδρίων και αποτελεί έκκληση προς τους συνεταιρισμούς της Ευρώπης που ευελπιστούμε να εισακουστεί.

Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Αντιγράφουμε από τα αιτήματα της Νέας ΠΑΣΕΓΕΣ, η οποία ζητά:

«Την αναίρεση της **εξοντωτικής φορολογικής επιβάρυνσης των Αγροτικών Συνεταιρισμών**, οι οποίοι εκ των πραγμάτων εφαρμόζουν επακριβώς την ισχύουσα νομοθεσία, αποδίδοντας έτσι το σύνολο των οφειλόμενων φόρων και άλλων επιβαρύνσεων, σε αντίθεση με πληθώρα άλλων μεμονωμένων υπόχρεων, που συστηματικά αποκρύπτουν και φοροδιαφεύγουν.»

Οι υπεύθυνοι της σύνταξης ανακοινώσεων θα πρέπει να γνωρίζουν τα θέματα που χειρίζονται και για τα οποία απευθύνονται στην Κυβέρνηση να λάβει μέτρα. Ακόμη, για κάθε τι που ζητούν θα πρέπει να υπάρχει μια τεκμηρίωση, η οποία να δικαιολογεί το αίτημα. Ειδικά το θέμα φορολογίας των συνεταιρισμών θεωρείται λυμένο και με τον τελευταίο νόμο 4384/2016, ύστερα από κάποιες περιπέτειες που δημιούργησαν οι νόμοι.

Ειδικότερα, η ορθή συνεταιριστική αντιμετώπιση της φορολογίας των συνεταιρισμών άρχισε από τον νόμο 2810/2000, ο οποίος διακρίνει τα αποτελέσματα της χρήσης σε πλεονάσματα και κέρδη. Τα πλεονάσματα προέρχονται από τις συναλλαγές του συνεταιρισμού με τα μέλη του ενώ τα κέρδη προέρχονται από τις συναλλαγές του συνεταιρισμού με τρίτους¹. Όπως τεκμηριώνεται στη βιβλιογραφία, καμιά φορολογία δεν δικαιολογείται στα πλεονάσματα, ενώ τα κέρδη πρέπει να φορολογούνται κανονικά.

Η παρ. 13 του άρθρου 35 του νόμου 2810/2000, αναφέρει ότι *«τα πλεονάσματα της διαχειριστικής χρήσης των συνεταιριστικών οργανώσεων, που διανέμονται στα μέλη, υπόκεινται μόνο σε φορολογία εισοδήματος των μελών, ανεξαρτήτως της καταβολής τους ή της εξατομικευμένης διατήρησής τους ως κατάθεσης στη συνεταιριστική οργάνωση»*. Για το μη διανεμόμενο μέρος, που μεταφέρεται στο τακτικό αποθεματικό, υπάρχει πρόβλεψη στην παρ. 3 του άρθρου 19, όπου ορίζεται ότι *«το μέρος των πλεονασμάτων που μεταφέρεται στο τακτικό αποθεματικό λογίζεται ως ισόποση εισφορά των μελών»*. Ως εισφορά των μελών, απαλλάσσεται από τη φορολογία, σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 35 του ν. 2810/2000, όπου ορίζεται ότι *«οι εισφορές των μελών προς τις Α.Σ.Ο. (Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις) δεν υπόκεινται σε φόρο ή σε τέλος χαρτοσήμου ή οποιαδήποτε άλλη επιβάρυνση υπέρ τρίτου»*.

Η διατύπωση *«υπόκεινται μόνο σε φορολογία εισοδήματος των μελών»* σημαίνει ότι προστίθενται στο εισόδημα των μελών και εφόσον το άθροισμα είναι φορολογητέο, τότε καταβάλλεται φόρος από το μέλος². Με άλλα λόγια, στο επίπεδο του συνεταιρισμού δεν υπάρχει φορολογητέα ύλη.

Ο νόμος 4015/2011 διατήρησε το αφορολόγητο των πλεονασμάτων με τη διάταξη της παρ. 11 του άρθρου 15, όπου αναφέρεται ότι *«Τα πλεονάσματα της διαχειριστικής χρήσης των ΑΣ και ΑΕΣ που*

¹ Βλ. στο περιοδικό “Κοινωνική Οικονομία” τις εργασίες των α) Hagen Henry και β) Κ.Λ. Παπαγεωργίου και Ο. Κλήμη-Καμινάρη στο τεύχος 8 (Απρ.-Ιουν. 2016), καθώς και το κείμενο “Συνεταιρισμοί και φόρος εισοδήματος – ένα κείμενο του 1884”, στο τεύχος 11 (Ιαν.-Μάρ.2017).

² Αν εμβαθύνει κανείς περισσότερο στη συνεταιριστική θεωρία, θα συμπεράνει ότι το πλεόνασμα που επιστρέφεται στα μέλη δεν θα έπρεπε να προστίθεται στο εισόδημα από άλλες πηγές, διότι π.χ. σε έναν καταναλωτικό συνεταιρισμό δεν αποτελεί παρά το αποτέλεσμα της αγοράς προϊόντων σε χονδρική τιμή.

εγγράφονται στο Μητρώο και συστήνονται κατά πλειοψηφία από ΑΣ, τα οποία διανέμονται στα μέλη, υπόκεινται μόνο σε φορολογία εισοδήματος των μελών τους ανεξάρτητα από την καταβολή τους ή την εξατομικευμένη διατήρησή τους ως κατάθεση στη συνεταιριστική οργάνωση». Όμως, η διατύπωση αυτή πάσχει, καθόσον με τους ΑΣ περιλαμβάνονται και οι ΑΕΣ (Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις). Όμως, κατά τον νόμο 4015/2011 οι ΑΕΣ ορίζονται ως ανώνυμες εταιρείες, και ο νόμος περί ανωνύμων εταιρειών δεν αναγνωρίζει πλεονάσματα, παρά μόνο κέρδη.

Ενδεχομένως λόγω της διαπίστωσης αυτής της αντίφασης, ψηφίστηκε τροπολογία από τη Βουλή, στο νόμο 4072/2012 (ΦΕΚ 86 Α'/11.4.2012), άρθρο 321 παρ. 11β, η οποία κατήργησε ολόκληρη την παρ. 11 του άρθρου 15 του νόμου 4015/2011 (ότι δεν φορολογούνται τα πλεονάσματα που διανέμονται στα μέλη). Με τον τρόπο αυτό διαπράχθηκε ένα μεγαλύτερο λάθος, καθόσον έχει ρητώς καταργηθεί (από το άρθρο 20 του ν. 4015/2011) το άρθρο 35 του ν. 2810/2000, με συνέπεια να μην διατηρείται η ειδική φορολογική μεταχείριση των πλεονασμάτων των συνεταιρισμών. Κατόπιν αυτού μόνο σύγχυση προκαλούσε στις φορολογικές αρχές η διάκριση μεταξύ πλεονασμάτων και κερδών που γίνεται από το διατηρούμενο άρθρο 19 του ν. 2810/2000 και προφανώς σοβαρή βλάβη στους αγροτικούς συνεταιρισμούς.

Τα επανειλημμένα λάθη αποκαταστάθηκαν με τον νόμο 4277/2014 (ΦΕΚ 156^Α/1.8.2014) για το Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας-Αττικής, όπου το άρθρο 61, παρ. 16 επαναφέρει τη διάταξη του ν. 2810/2000. Ο επόμενος νόμος για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς 4384/2016 (ΦΕΚ 78 Α/26-4-2016): "Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, μορφές συλλογικής οργάνωσης του αγροτικού χώρου και άλλες διατάξεις", με την παρ. 3 του άρθρου 29, διατήρησε τη διάταξη για την απαλλαγή των πλεονασμάτων από τη φορολογία στο επίπεδο του νομικού προσώπου.

Τα κέρδη των αγροτικών συνεταιρισμών, όπως ορίστηκαν ανωτέρω από τον νόμο 2810/2000, ούτε διανέμονται στα μέλη ούτε απαλλάσσονται από τη φορολογία. Η παρ. 6 του άρθρου 20 ορίζει ότι *«στο τακτικό αποθεματικό περιέρχονται (α) Τα κέρδη, όπως ορίζονται στην παράγραφο 1, μετά τη φορολόγησή τους ...»*.

Συμπέρασμα: Τα πλεονάσματα των συνεταιρισμών δεν φορολογούνται. Χρειάζεται περισσότερη προσοχή από τους συνεταιρισμούς όταν διατυπώνουν τα αιτήματά τους, διότι θέτουν σε κίνδυνο την αξιοπιστία τους.

Κ. Παπαγεωργίου

Η εκπροσώπηση των συνεταιρισμών

Βήματα προς τα πίσω

Πριν από ακριβώς 51 χρόνια, το 1966, διατυπώθηκε ως ξεχωριστή Αρχή των συνεταιρισμών η «Συνεργασία μεταξύ των Συνεταιρισμών, με το ακόλουθο περιεχόμενο: *“Όλες οι συνεταιριστικές οργανώσεις, για να εξυπηρετήσουν καλύτερα τα συμφέροντα των μελών τους και των κοινωνιών τους, πρέπει να συνεργάζονται ενεργά, με κάθε πρακτικό τρόπο, με άλλους συνεταιρισμούς, σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.”* Ανεξάρτητα από κάποιες λεκτικές διαφοροποιήσεις, η ίδια αρχή ισχύει και σήμερα και περιέχεται στις παγκοσμίως αποδεκτές συνεταιριστικές Αρχές, που διατύπωσε η Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία και τις υιοθέτησε, χωρίς καμιά μεταβολή, ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας των Ηνωμένων Εθνών, στη Σύσταση 193 του 2002.

Ξεκινώντας από τη συνεργασία μεταξύ των τοπικών συνεταιρισμών, οι συνεταιρισμοί αρκετά ενωρίς αισθάνθηκαν την ανάγκη να δημιουργήσουν εθνικές οργανώσεις. Στην περίοδο της δεκαετία του 1860 (επί αυτοκρατορίας Ναπολέοντος Γ΄) στη Γαλλία, παρά την κυριαρχία πολέμων, οι θιασώτες του συνεργατισμού διαχώριζαν τη θέση τους από τη θέση και τις ενέργειες των πολιτικών. Ο Γάλλος (γεννημένος στη Γερμανία) Elie Reclus, απευθυνόμενος σε Γερμανούς συνεταιριστές έλεγε¹: *“Μη λησμονείτε ότι οι δικές σας αρχές είναι εντελώς αντίθετες από εκείνες της συμβατικής πολιτικής. Ο συνεργατισμός δεν θα άξιζε να υπάρχει αν δεν λάτρευε την ειρήνη και τη δικαιοσύνη. Δεν θα μας ενδιέφερε διόλου αν δεν ήταν ένα μέσο, αργό αλλά σταθερό, πραγματοποίησης μεταξύ μας, μεταξύ των σύγχρονων ανθρώπων, εκείνων των μεγάλων οραμάτων των οποίων τα ονόματα προφέρουμε με ευλάβεια: Ελευθερία, Ισότητα, Αδελφότητα”.*

Σε αυτή την εμπόλεμη περίοδο και σε αυτό το κλίμα, ο Γάλλος J.P. Beluse πρότεινε τη δημιουργία μιας Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας. Το 1866, ο Ούγγρος οικονομολόγος Ignace Horn πρότεινε να συγκληθεί Διεθνές συνέδριο στο Παρίσι, κατά τη διάρκεια της Παγκόσμιας Έκθεσης του 1867 και συγκεκριμένα στις 16-18 Αυγούστου του 1867. Στο συνέδριο προσκλήθηκαν, μεταξύ άλλων, ο Schulze-Delitzsch από τη Γερμανία, οι Enrico Fano και οι καθηγητές Luzzati και Viganò από την Ιταλία και ο Ρώσος καθηγητής Kharkov.

¹ Watkins, W.P. “The International Co-operative Alliance 1895-1970”, I.C.A., London, 1970, p. 14.

Όμως, ενώ καθορίσθηκε η ημερήσια διάταξη, οι διοργανωτές ζήτησαν την άδεια των αρχών, η οποία δεν τους χορηγήθηκε, οπότε το συνέδριο ακυρώθηκε, ενώ ο Schulze-Delitzsch το πληροφορήθηκε ενώ ήταν έτοιμος να ξεκινήσει από τη Γερμανία. Προτάθηκε να διεξαχθεί τον επόμενο χρόνο στο Βέλγιο αλλά η ιδέα εγκαταλείφθηκε.

Την ιδέα ανέλαβαν να πραγματοποιήσουν οι Βρετανοί, αφού κατάφεραν να συνεργασθούν μεταξύ τους οι οπαδοί του Owen με τους Χριστιανοσοσιαλιστές, στις 31 Μαΐου 1869.

Γιατί τα αναφέραμε όλα αυτά; Διότι μεταξύ των προσωπικοτήτων, όπως ο Louis Blanc (εξόριστος ακόμη στην Αγγλία) και ο Victor Aime Huber συμμετείχε και ο **Ίων Περδικάρης** από την Ελλάδα, εκπροσωπώντας την έστω πενιχρή ακόμη τότε ελληνική συνεταιριστική κίνηση, θέτοντας την Ελλάδα ανάμεσα στη Δανία, την Ελβετία, τη Σουηδία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία και τη Μ. Βρετανία.

Γιατί ήταν σημαντική αυτή η παρουσία; Γιατί περίπου 150 χρόνια από τότε η Ελλάδα δεν μετέχει στην παγκόσμια οργάνωση των συνεταιρισμών, όπου μετέχουν 95 χώρες με 292 οργανώσεις, που στεγάζουν πάνω από 1 δισεκατομμύρια ανθρώπους. Δεν μετέχουμε σε μια παγκόσμια οργάνωση στην οποία τουλάχιστον μεταπολεμικά η ΠΑΣΕΓΕΣ πάντοτε μετείχε και οι ελληνικοί συνεταιρισμοί είχαν αντλήσει σημαντική βοήθεια ποικίλης μορφής και η οποία στήριξε τους ελληνικούς συνεταιρισμούς όταν η δικτατορία του 1967 απομάκρυνε τις αιρετές διοικήσεις των συνεταιρισμών.

Δύο ακόμη παρατηρήσεις αναδεικνύουν την αυτό-απομόνωση της Ελλάδας από την παγκόσμια συνεταιριστική οικογένεια και την ουσιαστική απουσία συνεταιριστικού πνεύματος των επικεφαλής των συνεταιρισμών. Η πρώτη αναφέρεται στο ότι ακόμη και οι μικρότερες και φτωχότερες χώρες βρίσκουν κάποιον τρόπο να εκπροσωπούνται στη Διεθνή Συνεταιριστική Συμμαχία. Χώρες όπως η Κύπρος και η Μάλτα, συμμετέχουν με 3 οργανώσεις η πρώτη και με μία οργάνωση η δεύτερη, αλλά και η Βουλγαρία μετέχει με 3 οργανώσεις.

Η δεύτερη παρατήρηση αναφέρεται στην απουσία μιας ενιαίας εκπροσώπησης όλων των κατηγοριών των συνεταιρισμών από ένα κορυφαίο όργανο, για τα κοινά θέματα που τις απασχολούν. Δύο φορές στο παρελθόν, το ΙΣΕΜ είχε προσπαθήσει να συνεργασθούν οι γεωργικοί συνεταιρισμούς με τις συνεταιριστικές τράπεζες, τους συνεταιρισμούς των φαρμακοποιών, των ηλεκτρολόγων, των υδραυλικών κλπ. χωρίς αποτέλεσμα, αν και φαινομενικά όλοι έδειχναν ότι συμφωνούν.

Λέγεται ότι σε περιόδους κρίσεων οι άνθρωποι και οι ομάδες συσπειρώνονται, διότι έτσι εξυπηρετούνται καλύτερα τα κάθε είδους συμφέροντά τους. Καιρός να το αποδείξουν και οι συνεταιρισμοί, ώστε να μην συνεχίζουν να διαψεύδουν στο σύνθημά τους «*εν τη ενώσει η ισχύς*» και το σύνθημα των Ηνωμένων Εθνών για το παγκόσμιο έτος των συνεταιρισμών, το 2012, «*οι συνεταιρισμοί χτίζουν έναν καλύτερο κόσμο*».

Κ. Παπαγεωργίου

ΟΙ ΑΓΟΡΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ

Ο νόμος 4384/2016, στο άρθρο 56 αναφέρεται και στις αγορές παραγωγών, δηλαδή στις αγορές όπου οι παραγωγοί έρχονται σε άμεση επαφή με τους καταναλωτές. Οι αγορές παραγωγών διαφέρουν από τις λαϊκές αγορές κατά το ότι δεν δέχονται τη συμμετοχή εμπόρων και δεν έχουν την κανονικότητα των λαϊκών αγορών ως προς την ημέρα λειτουργίας τους, όπως, τουλάχιστον, έχουν τα πράγματα μέχρι σήμερα.

Στην παράγραφο 1 του άρθρου 56 του νόμου αναφέρεται: *«Στις αγορές παραγωγών συμμετέχουν αποκλειστικά παραγωγοί αγροτικών προϊόντων, με σκοπό την απευθείας διάθεση στο καταναλωτικό κοινό των νωπών αγροτικών προϊόντων που οι ίδιοι παράγουν ή/και μεταποιημένων, το βασικό προϊόν των οποίων είναι δικής τους παραγωγής».*

Στην παράγραφο 2 αναφέρεται: *«Οι παραγωγοί συμμετέχουν στις αγορές παραγωγών των Περιφερειακών Ενοτήτων στις οποίες έχουν τις αγροτικές τους εκμεταλλεύσεις καθώς και στις αγορές παραγωγών όμορων Περιφερειακών Ενοτήτων. Στις αγορές παραγωγών της Περιφέρειας Αττικής και της Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης μπορούν να συμμετέχουν οι παραγωγοί αγορών παραγωγών απ' όλη τη χώρα».*

Έχουμε τη γνώμη ότι οι παραπάνω διατυπώσεις περιέχουν σημαντικές ατέλειες. Να διευκρινισθεί πρώτα ότι το αποκλειστικά παραγωγοί, σημαίνει τα φυσικά πρόσωπα. Αυτό προκύπτει από τα απαιτούμενα δικαιολογητικά.

Οπότε ερωτάται: Γιατί θα πρέπει να συμμετέχουν χωριστά π.χ. οι 50 παραγωγοί ενός συνεταιρισμού παραγωγής πατάτας και όχι ο συνεταιρισμός τους, οπότε θα μειωθεί το κόστος μεταφοράς και διάθεσης και δεν θα χάνονται και τα 50 μεροκάματα των παραγωγών, οπότε θα μπορούν να διαθέτουν το προϊόν τους σε χαμηλότερη τιμή στους καταναλωτές;

Ερωτάται επίσης: Γιατί τίθεται περιορισμός να διαθέτουν οι παραγωγοί το προϊόν τους στην ίδια και στις όμορες Περιφερειακές Ενότητες και μόνο στην Αττική και στη Θεσσαλονίκη μπορούν να συμμετέχουν παραγωγοί από όλη τη χώρα; Γιατί οι πατάτες Νευροκοπίου Δράμας και Άνω Βροντούς Σερρών μπορούν να διατίθενται στη Θεσσαλονίκη αλλά όχι στη Χαλκιδική, ούτε στην Πιερία και στην Αλεξανδρούπολη. Αντίθετα, ο εισαγωγέας πατάτας από την Αίγυπτο μπορεί να διαθέτει την εισαγόμενη πατάτα οπουδήποτε; Και γιατί οι ελαιοπαραγωγοί Κρήτης μπορούν να διαθέτουν το προϊόν τους στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη αλλά όχι στην υπόλοιπη Ελλάδα μέσω των συνεταιρισμών τους;

Το αν συμφέρει ή όχι τους παραγωγούς και τους συνεταιρισμούς ας το κρίνουν οι ίδιοι.

Μήπως κάποιος θα μπορούσε να εξηγήσει τους λόγους;

Κ. Παπαγεωργίου

Συνεταιριστική Τράπεζα Καρδίτσας – Μια εξαιρετική πορεία

Ενθαρρυντικό παράδειγμα συνεταιριστικής επιτυχίας αποτελεί η Συνεταιριστική Τράπεζα Καρδίτσας, όχι μόνο για την επιχειρηματική της ευστάθεια αλλά και για την ποιοτική της διάκριση.

Η Τράπεζα ιδρύθηκε το 1994, με πρωτοβουλία του Εμπορικού και Βιοτεχνικού Επιμελητηρίου Καρδίτσας. Έκτοτε, συνεχίζει αδιάλειπτα και εμπράκτως να στηρίζει τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά της περιοχής, τους αγρότες και τους ελεύθερους επαγγελματίες. Την περίοδο της κρίσης και ενώ το υπόλοιπο τραπεζικό σύστημα συρρικνωνόταν, η Συνεταιριστική Τράπεζα Καρδίτσας ακολούθησε αντίθετη πορεία εγκαινιάζοντας 3 νέα καταστήματα στον Νομό Καρδίτσας. Με αυτή την στρατηγική κατάφερε να υπερδιπλασιάσει σχεδόν το μερίδιο αγοράς που κατέχει και να φτάσει σήμερα να έχει 7.500 μέλη και σχεδόν 20.000 πελάτες.

Ειδικότερα στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ), που αφορούν κυρίως το πελατολόγιο της, κατάφερε να έχει με στοιχεία 31.12.2016 μερίδιο αγοράς σχεδόν 25%, καθιστώντας την συστημική για την λειτουργία της επιχειρηματικότητας στην περιοχή της.

Η εξαιρετική ποιότητα των οικονομικών στοιχείων, όπως διαπιστώνεται από ανεξάρτητο διεθνή οίκο και ο στρατηγικός σχεδιασμός που εφαρμόζει οδήγησαν τον Μάιο του 2016 να είναι η Τράπεζα μας η πρώτη Ελληνική Τράπεζα που υπέγραψε συμφωνία με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων για την παροχή εγγυήσεων σε μικροχρηματοδοτήσεις προς επιχειρήσεις, ύψους 5.000.000€¹

Παράλληλα, η Τράπεζα αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου οικοσυστήματος που στηρίζει την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και αποτελεί μέλος διεθνών οργανισμών και φορέων. Σε αυτό το πλαίσιο είναι η μοναδική Ελληνική Τράπεζα μέλος του FEBEA². Η Ευρωπαϊκή Ένωση Ηθικών και Εναλλακτικών Τραπεζών (FEBEA) είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που ενώνει κάτω από την ομπρέλα του, χρηματοοικονομικά και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, που έχουν ως στόχο τη χρηματοδότηση της κοινωνικής και αλληλεγγυοκεντρικής οικονομίας. Επίσης, η FEBEA στοχεύει στη δημιουργία χρηματοοικονομικών εργαλείων που θα στηρίξουν τις Ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες και θα ενδυναμώσουν την ανάπτυξη νέων πρωτοβουλιών στον τομέα της Εναλλακτικής Χρηματοοικονομικής.

Η Τράπεζα μετέχει ενεργά σε συνέδρια και πρωτοβουλίες για την προώθηση της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (ΚΑΛΟ), όπως το Δίκτυο Υποστήριξης Επιχειρήσεων Κοινωνικής Οικονομίας³, σε προγράμματα με στόχο την ανάπτυξη του επιπέδου οικονομικής γνώσης στην Ελλάδα⁴ αλλά και συνδιοργανώνει ημερίδες για την ανάπτυξη της νεανικής και νεοφυούς επιχειρηματικότητας⁵ (Karditsa restart).

¹ <http://www.agrotypos.gr/index.asp?mod=articles&id=98647> ,

<http://bankofkarditsa.com/site/index.php/el/proionta-ypiresies/easi>

² www.febea.org και του European Microfinance Network (<http://www.european-microfinance.org/>

³ <http://sesnet.eu/index.php/en/>

⁴ <http://projectprofit.eu/>

Συνοπτικά, η Συνεταιριστική Τράπεζα Καρδίτσας παραμένει πιστή στην αποστολή που της ανάθεσε η τοπική κοινωνία πριν από 20 χρόνια και παρά τους εξαιρετικά δύσκολους καιρούς κατάφερε να μετατρέψει την κρίση σε ευκαιρία και υπερήφανα να στέκεται ακλόνητη.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ως Τράπεζα ουδέποτε χρειάστηκε ή πήρε έστω και ένα ευρώ κρατική βοήθεια ή ενίσχυση και ότι εφαρμόζει το επιχειρηματικό της σχέδιο αποκλειστικά με δικούς της πόρους, αποτελώντας εξαίρεση και φωτεινό παράδειγμα για το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα.

Πάντοτε στο επίκεντρο της λειτουργίας της τοποθετεί τον άνθρωπο και την ανάπτυξη της υγιούς επιχειρηματικότητας, αναπτύσσει συνεχώς καινοτόμα προϊόντα, ενώ παράλληλα με την συμμετοχή της σε ευρωπαϊκά φόρα και την συνεργασία της με φορείς του εξωτερικού μεταφέρει στα μέλη και στους πελάτες της καλές πρακτικές και υπηρεσίες.

Η σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου της Τράπεζας έχει ως εξής

ΠΡΟΕΔΡΟΣ - ΝΟΜΙΜΟΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ	Γεώργιος Μπούκης	ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟ ΜΕΛΟΣ
Α΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ	Θωμάς Δεληγιάννης	ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟ ΜΕΛΟΣ
Β΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ	Αριστοτέλης Μυλωνάς	ΜΗ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟ ΜΕΛΟΣ
ΤΑΜΙΑΣ	Απόστολος Κανδύλας	ΜΗ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟ ΜΕΛΟΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ	Ορέστης Ψαχούλας	ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟ ΜΕΛΟΣ
ΑΝ.ΤΑΜΙΑΣ	Γεώργιος Παπακώστας	ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟ ΜΕΛΟΣ
ΑΝ.ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ	Κωνσταντίνος Γαϊτανίδης	ΜΗ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟ ΜΕΛΟΣ
ΜΕΛΟΣ - ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΣ ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ	Παναγιώτης Τουρναβίτης	ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟ ΜΕΛΟΣ
ΜΕΛΟΣ - ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΣ ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ	Χαράλαμπος Φύλλος	ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟ ΜΕΛΟΣ

⁵ <http://www.europedirectkarditsa.gr/index.php/10-ta-nea-mas/170-karditsa-restart-i-anaptyksi-kryvetai-stis-idees-sou-skepsou-dimiourgika>

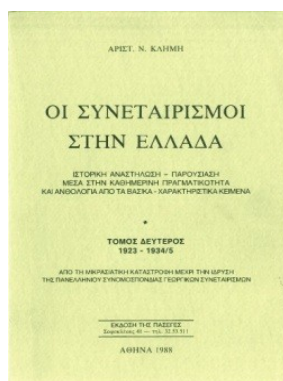
**"ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ"
ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΤΟ 1922
του Επίτιμου Διδάκτορα κ. Αριστείδη Ν. Κλήμη**

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ - ΠΡΟΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ - ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ
ΟΡΑΜΑΤΙΣΜΟΙ - ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ
ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ - ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ - ΝΕΕΣ
ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ
ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ - ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ
ΚΑΙ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ - ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ
ΚΕΙΜΕΝΑ

Για το πλήρες κείμενο του βιβλίου <http://www.diktio-kapa.dos.gr/keimena/CoopGreeceI.pdf>

**"ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ"
ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ
ΑΠΟ ΤΗ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ
1923 - 1934/5
του Επίτιμου Διδάκτορα κ. Αριστείδη Ν. Κλήμη**

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ - ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ
ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΙ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ - ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ
ΚΕΙΜΕΝΑ

Για το πλήρες κείμενο του βιβλίου <http://www.diktio-kapa.dos.gr/keimena/CoopGreeceII.pdf>

**"ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ"
ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ
Η ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΤΑ ΕΤΗ - ΘΕΜΑΤΑ - ΤΟΠΟΥΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ
1935 - 1945
του Επίτιμου Διδάκτορα κ. Αριστείδη Ν. Κλήμη**

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ - ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ
ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΙ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ - ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ
ΚΕΙΜΕΝΑ

Για το πλήρες κείμενο του βιβλίου <http://www.diktio-kapa.dos.gr/keimena/CoopGreeceIII.pdf>

Το Δίκτυο ΚΑΠΑ ευχαριστεί την κα. Ολυμπία Κλήμη Καμινάρη και τον κ. Κωνσταντίνο Παπαγεωργίου για την ευγενική παραχώρηση της ελεύθερης πρόσβασης στο βιβλίο του αείμνηστου κ. Αριστείδη Ν. Κλήμη "ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ", καθώς και τον κ. Παναγιώτη Ζιγκίδη για την μεταφορά της έκδοσης σε ηλεκτρονική μορφή.

Σε όσους θα διαβάσουν το έργο αυτό θα ήταν, ίσως, χρήσιμες μερικές πληροφορίες σχετικές με τα θεωρητικά και τα πρακτικά εφόδια του συγγραφέα, πάνω στα οποία στηρίζεται και το κείμενο. Παρουσίαση του βιογραφικού του κ. Αριστείδη Ν. Κλήμη_

<http://www.diktio-kapa.dos.gr/keimena/CVKlimis.pdf>

Edgar Parnell – Βιογραφικό

Ο Edgar Parnell ξεκίνησε την επαγγελματική ζωή του σε καταναλωτικούς συνεταιρισμούς στο βόρειο τμήμα της Αγγλίας μετά τη στράτευσή του στη βασιλική αεροπορία της Μ. Βρετανίας. Σπούδασε με υποτροφία στο Συνεταιριστικό Κολλέγιο της Αγγλίας. Στα επόμενα χρόνια κατείχε διάφορες θέσεις ανώτερων διοικητικών στελεχών στους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς του Ηνωμένου Βασιλείου και στη συνέχεια ως Γενικός Διευθυντής Συνεταιριστικής Ανάπτυξης στη Μποτσουάνα, όπου εγκατέστησε πρώτο σούπερ μάρκετ της χώρας και κεντρικό φορέα χονδρικής πώλησης.

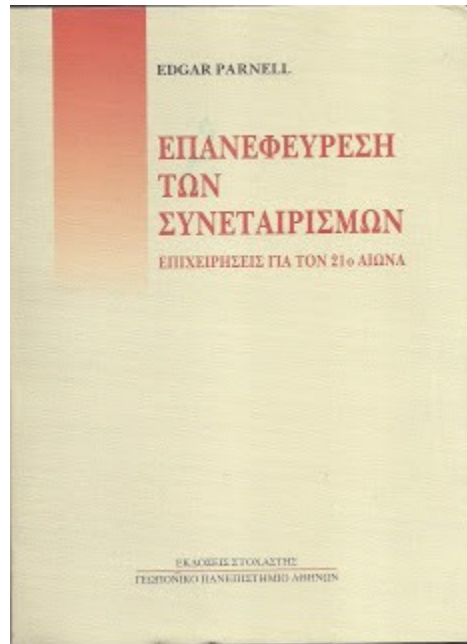
Κατά την επιστροφή του στο Ηνωμένο Βασίλειο, διορίστηκε ως σύμβουλος διαχείρισης λιανικών πωλήσεων στην εταιρεία Clarks Ltd και αργότερα κατέλαβε μια παρόμοια θέση στην Κεντρική Συνεταιριστική Οργάνωση Χονδρεμπορίου του Ην. Βασιλείου (CWS). Στη συνέχεια έγινε το Διευθυντής λιανικού εμπορίου μη εδωδιμων ειδών της CWS καλύπτοντας καταστήματα σε όλη την Σκωτία. Στη συνέχεια κατέλαβε θέση Συμβούλου της βρετανικής κυβέρνησης για το Συνεταιριστικό Μάνατζμεντ προς την κυβέρνηση της Τζαμάικα. Άλλες θέσεις που ακολούθησαν περιλαμβάνουν: Υπεύθυνος του Ταμείου για την Έρευνα και την Ανάπτυξη της Αφρικής, ΟΗΕ / ΔΟΕ, Σύμβουλος Διαχείρισης και Μάρκετινγκ των συνεταιρισμών στην Ινδία, Διευθύνων Σύμβουλος του Ιδρύματος Plunkett της Οξφόρδης με έργο την παροχή ενός ευρέος φάσματος υπηρεσιών υποστήριξης για τους συνεταιρισμούς και τις σχετικές οργανώσεις, τόσο στο Ηνωμένο Βασίλειο όσο και διεθνώς, όπως η διαχείριση έργων ανάπτυξης και έρευνας, ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές.

Στα πιο πρόσφατα χρόνια του έχουν ανατεθεί καθήκοντα Συμβούλου στο Ηνωμένο Βασίλειο και σε πάνω από 30 άλλες χώρες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ασχολούνται με την διακυβέρνηση των συνεταιρισμών, με οικονομικά και φορολογικά θέματα, με συνεταιριστική νομοθεσία, μελέτες σκοπιμότητας για την ίδρυση συνεταιρισμών, αναθεώρηση των προγραμμάτων βοήθειας για τους συνεταιρισμούς, εγκατάσταση και αξιολόγηση προγραμμάτων κατάρτισης για τους συνεταιρισμούς και το γεωργικό τομέα και την ανάπτυξη στρατηγικών για την αναδιοργάνωση συνεταιριστικών συστημάτων.

Έχει διατελέσει μέλος της Γενικής Συνέλευσης της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης, συν-πρόεδρος της επιτροπής της ΕΕ για την Ανάπτυξη της Αγροτικής Οικονομίας της Πολωνίας, μέλος του Συμβουλίου της Ομοσπονδίας Αγροτικών Συνεταιρισμών (Ηνωμένο Βασίλειο), πρόεδρος της Επιτροπής της Εθνικής Οργάνωσης Συνεταιριστικής Ανάπτυξης, Εκπαίδευσης και Κατάρτισης του Ηνωμένου, καθώς και σε διάφορες ομάδες εργασίας της COGECA (Ομοσπονδίας των Γεωργικών Συνεταιρισμών της ΕΕ). Ο Edgar Parnell είναι ο συγγραφέας πολλών εξειδικευμένων εκδόσεων, συμπεριλαμβανομένου του βιβλίου «Επανεφεύρεση των Συνεταιρισμών – Επιχειρήσεις για τον 21^ο Αιώνα», στο οποίο εξετάζει το μεταβαλλόμενο ρόλο των συνεταιρισμών στο σημερινό επιχειρηματικό περιβάλλον. Το βιβλίο αυτό έχει μεταφραστεί σε διάφορες γλώσσες.

Από την αποχώρησή του από την εργασία πλήρους απασχόλησης, εργάστηκε ως εθελοντής (VSO)

στο Υπουργείο για την Αγροτική Μεταρρύθμιση στις Φιλιππίνες. Τώρα άλλη μια φορά επανήλθε και διαμένει στο Oxfordshire, Αγγλία.

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΔΡΑΣΗ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΤΕΥΧΟΣ 1 του 1986	Περιοδική (τρίμηνη) έκδοση του επιστημονικού ιδεολογικού Σωματείου ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΥ Γραφεία: Οδός Κουμουνδούρου 25 — Αθήνα 104 37 Τηλ. 52 47 162
--------------------------------	---

Έτος 1ο - Τεύχος 1ο(Α' τρίμηνο 1986 - Ιανουάριος-Φεβρουάριος,Μάρτιος)
Εισφορές και λοιπά στοιχεία εκδόσεως βλ. στη σελ. 64

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

- Η Έκδοσή μας (σελ. 1)
- Χαρ. Παπαχρίστου: Ο Συνεργατισμός, φορέας ανθρωπιάς, προόδου και πολιτισμού (σ. 2)
- Στ. Θεοφανίδη: Η υπερ-ιδεολογία του Συνεργατισμού, σε σχέση με τις «διασπαστικές ιδεολογίες» της αριστεράς, της δεξιάς, και άλλες (σ. 5)
- Η Εταιρεία των Φίλων του Συνεργατισμού και το χρονικό για την ίδρυση και δραστηριότητά της (σελ. 9)
- Π. Κολύρη: Κριτήρια αποτελεσματικότητας των Συνεταιρισμών (σ. 13)
- Βαρ. Δημητριάδου: Οι αναγκαστικές συγχωνεύσεις των Ενώσεων Γεωργ. Συνεταιρισμών (ν. 1541/1985). Πραγματική και νομική θεώρηση (σ. 22)
 - Θέσεις και Απόψεις (σ. 41)
- Κ.Λ. Παπαγεωργίου: Εξελίξεις του γεωργικού εισοδήματος (σ. 43)
- Ευθ. Παπαγεωργίου: Νεολαία(Γεωργική, Αστική) και Ερυθρός Σταυρός (σ. 46)
 - Ι. Σολάρη: Από τη συνεταιριστική κίνηση της Σύρου (σ. 49)
 - Κ. Α. Π.: Η παγκόσμια συνεταιριστική κίνηση (σ. 50)
 - Η επικαιρότητα: Σκέψεις και θέσεις της ΠΑΣΕΓΕΣ (σ. 52)
- Κ. Αρχοντάκη: Αξιολόγηση αποτελεσματικότητας Συν. Γ. Βιομηχανιών (σ. 54)
 - Τα συνεταιριστικά στη Βουλή (σ. 56)
 - Συνεταιριστικά πένθη (σ. 58)
- Νέα Βιβλία (σ. 59 — Ειδήσεις (σ. 62) — Περιεχόμενα στην αγγλική (σ. 64)
 - Μερικά από τα περιεχόμενα του επόμενου τεύχους (σ. 12)

Revue Cooperative «SINETERISTIKI PORIA» Cooperative Review

25, Koumountourou str. - Athens 104 37

Sommaire a page 64 - Table of contents page 64

Κ. Παπαγεωργίου και Ο. Κλήμη-Καμινάρη, «Οι Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα», τόμοι 7 και 8

**Από το ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ
(ΙΣΕΜ)**

«Οι Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα», τόμοι 7^{ος} και 8^{ος}

Τόμος 7^{ος} : Περίοδος 1977-1981, **σελ. 390**

Τόμος 8^{ος} : Περίοδος 1982-1993, **σελ. 696**

***Η ιστορική πορεία των ελληνικών συνεταιρισμών κατά την περίοδο 1977-1993
με αυτούσια τα σημαντικά κείμενα, σε δύο τόμους,***

***συνέχεια των 6 τόμων του κλασικού έργου του ΑΡΙΣΤ. Ν. ΚΛΗΜΗ:
«ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»***

Συγγραφείς είναι οι συνεχιστές του έργου του ΑΡΙΣΤ. Ν. ΚΛΗΜΗ:

- **Κων/νος Παπαγεωργίου**, Ομότιμος Καθηγητής Συνεταιριστικής Οικονομίας του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών
- **Ολυμπία Κλήμη-Καμινάρη**, Επ. Καθηγήτρια Συνεταιριστικής Οικονομίας του Παντείου Πανεπιστημίου

Τόμος 7^{ος} , περίοδος 1977-1981

Προσπάθεια ανασύνταξης των συνεταιρισμών, σώρευση «νεφών» στον συνεταιριστικό ορίζοντα

- Προετοιμασία ένταξης στην ΕΟΚ – συγκρούσεις κομμάτων
- Κινητοποίηση για ενημέρωση αγροτών
- Ανάληψη σοβαρών πρωτοβουλιών από αγροτοσυνεταιριστικές επιχειρήσεις
- Απόκτηση επιστημόνων από τους αγροτικούς συνεταιρισμούς
- Προετοιμασία ίδρυσης Τοπικών Αγορών
- Υποσχέσεις για συνεταιριστικοποίηση της ΑΤΕ
- Ανταγωνισμός ΑΤΕ-συνεταιρισμών για τις ασφαλιστικές εργασίες
- Εσωτερικές διχαστικές αντιπαραθέσεις στην ΠΑΣΕΓΕΣ με κομματικό «άρωμα»
- Νέα Κυβέρνηση, νέες ιδέες

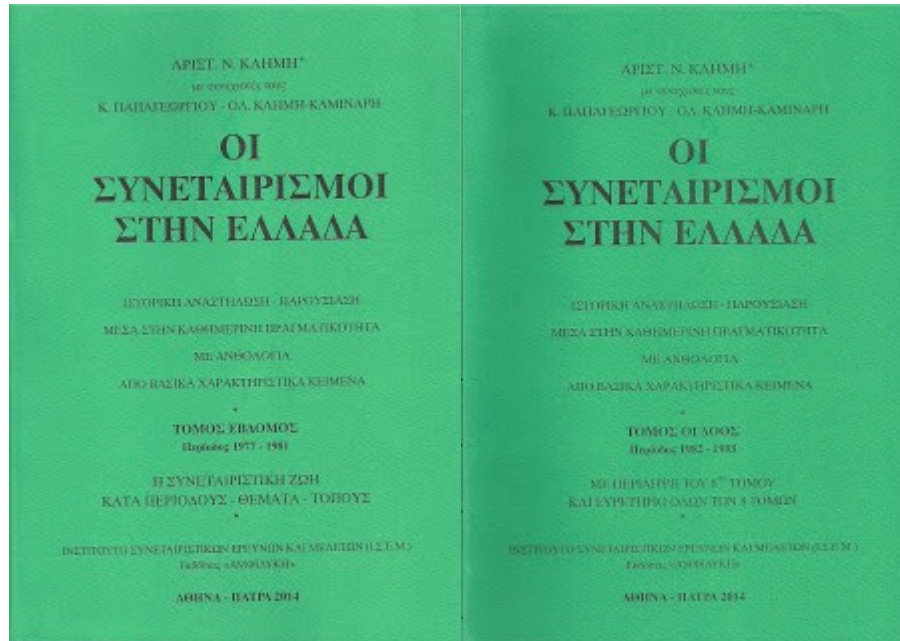
Τόμος 8^{ος} , περίοδος 1982-1993

Η περίοδος κατεδάφισης των συνεταιρισμών, με όλα τα σημαντικά κείμενα της περιόδου

- Ο θρίαμβος του κομματισμού
- Η καταδίκη της ΚΥΔΕΠ και η διάλυσή της
- Το ναυάγιο των Τοπικών Αγορών
- Η ΑΤΕ, που από υπόσχεση να γίνει συνεταιριστική τράπεζα, έγινε Α.Ε., για να καταλήξει στην Τράπεζα Πειραιώς
- Το συνεχές Κόμμα-Κυβέρνηση-Συνεταιρισμοί
- Οι ερασιτεχνισμοί με τους αγροτοβιομηχανικούς συνεταιρισμούς
- Το σπρώξιμο της ΣΥΝΕΛ στο γκρεμό
- Τα χρέη, η ρύθμιση και ο εμπαιγμός των συνεταιρισμών
- Ο ρόλος του Τύπου
Συνέβησαν τυχαία;
Ποιοί ωφελήθηκαν;

Με περίληψη του τόμου, και Ευρετήριο και των 8 τόμων

Έκδοση: Ινστιτούτο Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών (ΙΣΕΜ)
Εκδοτικός Οίκος: «Αμφιλύκη», Τριών Ναυάρχων 17, 262 22 ΠΑΤΡΑ, Τηλ. 2610-338888,
e-mail: vivliothiki.pat.17@gmail.com
Τιμή (με έκπτωση) 25€ (οι δύο τόμοι), με αντικαταβολή. (Συμπεριλαμβάνονται τα έξοδα αποστολής). (Δύο ζεύγη τόμων 40€, τρία ζεύγη τόμων 55€)

Κ. Παπαγεωργίου, «Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία
– Θεωρία και Πρακτική» (3η Έκδοση)

Χρ. Καμενίδη, "Συνεταιρισμοί: Αρχές | Οικονομική-Πολιτική
Ανάπτυξη | Οργάνωση | Νομοθεσία"

ΧΡΗΣΤΟΣ Θ. ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ
ΟΜ. ΚΑΘ. ΓΕΩΠΟΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΑΠΘ

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

ΑΡΧΕΣ | ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ-ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ | ΟΡΓΑΝΩΣΗ | ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

3^Η ΕΚΔΟΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ

**Ο. Κλήμη-Καμινάρη - Κ. Παπαγεωργίου, "Κοινωνική Οικονομία -
Μια πρώτη προσέγγιση"**

